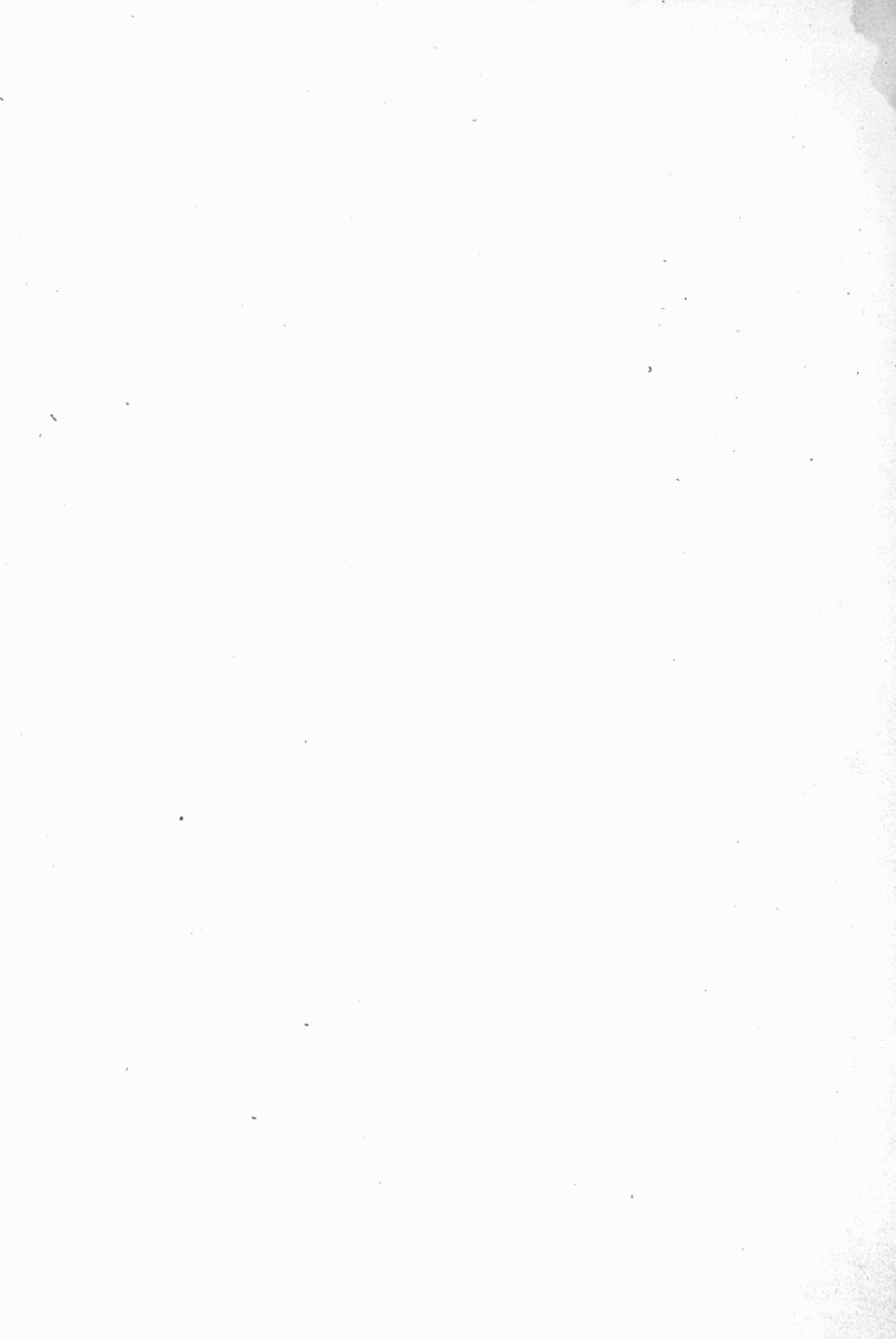

Mikes
Kelemen
összes
művei

MIKES KELEMEN
ÖSSZES MŰVEI I.

MIKES KELEMEN ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTI
HOPP LAJOS

I. KÖTET

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1966

MIKES KELEMEN

TÖRÖKORSZÁGI LEVELEK
ÉS
MISSZILIS LEVELEK

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
HOPP LAJOS

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1966

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN

A Török vonatkozások c. részt és a tárgyi jegyzetekben
a török szó- és névanyag magyarázatait készítette

HAZAI GYÖRGY

Lektor

KELEMEN JÓZSEF

ZOLNAI BÉLA

Zágoni Mikos Kelemen mellképe 1710 tájáról. Valószínűleg Rákóczi egyik udvari festőjének olajfestménye. Színes eredetije a volt Erdélyi Múzeum levéltárában (Kolozsvár) található.

TÖRÖKORSZÁGI LEVELEK

[1.]

[1a:] CONSTANTINAPOLYBAN¹ GROFF P.... E.....

IROT LEVELÍ M... K.....

Gallipolibol.² A⁵. 1717. 10. 8bris.

Édes néném hálá légyen az Istennek, mi ide érkeztünk ma szerencsésen, francia országból pedig 15 7bris indultunk meg. a fejdelmünknek Istennek hálá jó egészsége volna. hogy ha a köszvény bucsut akarna tölle venni. de reméllyük hogy itt a török áer el üzi. édes néném⁵ mi jó³ a földön jární, láttya kéd még sz. péter is meg ijedet volt mikor avizben⁴ sipadoztak alábai. hát mi bünösök. hogy ne félnénk amidön a hajonk olyan nagy habok között⁵ fordult egyik oldaláról, amásikára mint az erdélyi nagy hegyek., némelykor azoknak atetején mentünk el, némelykor pedig olyan nagy völgyben estünk, hogy már csak azt¹⁰ vartuk. hogy⁶ reánk omollyanak azok a víz hegyek; de még is olyan emberségesek voltak. hogy többet nem adtak innunk, mint sem kellett volna. elég ahogy itt vagyunk egészségben, mert atengeren is meg betegszik az ember, nem csak aföldön. és ót ha a hintó meg

¹ [A kezdő oldalon közepén a Constantinapolyban fölött áthúzott 1-es áll. A továbbiakban Mikes nem számozza a leveleket, sem a paginát.] ² [Mikes a kelteztést a lapközépre írta, a városnév egészen a pagina bal szélére került, mintha utólag lenne oda beszorítva. — A továbbiakban a kelteztést a levélíró három levél kivételével mindig (kb.) lapközépre írta a levél kezdő sora fölött. Csak a 24, 51, 75. levélben van a kelteztés bal szélen az első sorkezdettel egy vonalban. — Mikes a következő levelekben aláhúzza a kelteztést, ill. a kelteztés egy részét: 1, 23, 24, 25, 27, 36, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 80, 93, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 178 és 188. lev.] ³ jó a <te> földön <az> jární, ⁴ avizben <h> sipadoztak ⁵ között [Beszúrás.] ⁶ hogy <el> reánk omollyanak

ráza, el fárad, és job egyepegyéje vagyon az⁷ ételre, de a hajoban. aza
 15 szüintelen valo, renga[**1b:**]tés, hánkodás.⁸ a föt el bodittyta. a gyomrot.
 fel keveri. és ugy kel tenni, valamint arészeg embernek. aki abórt
 meg nem emésztheti. a szegény gyomromnak is olyan nyavalyában
 kellett lenni vagy két első nap. de azután ugy kellett ennem valamint
 a farkasnak. a fejdelmünk⁹ ahajobol még nem szállot vala le. hogy
 20 egy tatár hám. aki itt exiliumban vagyon,¹⁰ holmi ajándékot küldé és
 atöbbi közöt egy szép lovat nyergelve. itt a fejdelemnek jó szállást
 adtak, de mi ebül vagyunk szálva. de még is jobban szeretem itt
 lenni mint sem ahajoban., édes néném akéd kedves levelit vagyon
 már két esztendeje hogy vettem. igazat mondok. hogy ha az esztendő
 25 egy holnapbol állana. reménlem édes néném hogy már ezután mint
 hogy egy áerrel élünk, gyakrabban veszem kedves levelét. de mint
 hogy egy nehány száz mély földel közeleb vagyunk egymáshoz. ugy
 tettzik hogy már inkább is kel kédnek engemet szeretni, én pedig ha
 igen szeretem is kédet de többet nem irhatok. mert ugy tettzik mint
 30 ha aház keringene velem. mint ha most is ahajoban volnék.

⁷ az [z: A kéziratban aláhúzva.] ⁸ hánkodás [Először *hányodás*-t írt, majd az *y*-ra ráírt egy *k* betűt.] ⁹ a fejdelmünk <it> ahajobol még [*még*: Beszúrás.] nem szállot vala [*vala*: Beszúrás.] le. ¹⁰ vagyon, <h> [?] vagy <k>] holmi ajándékot küldé<öt> [*e—ö*-ből javítva.]

[2.]

Gallípoli. 21. 8bris 1717.¹

Edes néném még kédnek semmi levelét nem vettem. amely nem
 igen jól esik nekem. de az igen jól eset,² látván aköszvény hogy nem
 becsüllik, a fejdelmet el hagyá, a ki is ma atatár hám látoga-[**2a:**]tá-
 sára mene, ugyan atatár hám lován. igen nagy barátsággal fogadta,
 5 azt gondoltam elsőben hogy majd el rabolnak bennünket, már csak
 azt néztem hogy mellyik kötöz meg. de ezek igen emberséges embe-
 rek. jó szível beszélgettek volna velünk. de oly kevés idő alatt. nem
 leheténk tatárokká. a fejdelem el bucsuzván ahámtól. mi is meg
 köszönnvén csak fő intéssel ő tatárságoknak, jó akarattyokot.³ a
 10 szállásra menénk és az urunknál. egy szép paripát hagyának. gondo-

¹ [Keltezés:] 1717. [a második 1-es valószínűleg megkezdett 3-asból vagy 2-esből jav.] ² eset, <hogy a> látván ³ jó akarattyokot. [Javítás: *jo karattyokotból*; *a*: sor fölötti beszúrás.]

lom hogy holnap ide hadgyuk ezt a pusztá kies szomorú lako helyet,
mivel a császár veres hintója el érkezet. a mellyet urunk után küldöt-
tek. veresnek azért hívom, mert kívül veres posztóval vagyón bé
boritva. de a hintó nevet nem érdemli. mert csak kotsi, aztot pedig
¹⁵ négy fejer szokta huzni. vagy vonni.⁴ azokat pedig az ügettetéssel
nem terhelik. mivel már azt el is felejtették. annyira meg öregettek.
nyolczvan esztendőtot csak adhatni anégynek. lehetetlen hogy már.
ne szollyak a kocsisrol, azt gondolná kéd hogy valamely polgár
mester igazgattya azt a négy lovat., annak az ő tiszteletre méltó
²⁰ fejer szakállát nagy csendesén mozgattya a nyerges ló. az egyik
keziben a gyeplöt. tarttja még is régi szokásbol; mondom régi szokás-
bol, mivel a lovai gyeplő nélkül is tudgyák lettzkét. amásik keziben.
[2b:] pedig a pipát; gyakorta füstölvén öreg lovait. hogy meg ne
náthásodgyanak, emind jó édes néném, de⁵ belgrádnál meg verték a
²⁵ törököt. a nép it már szalad, ásiában., úgy tettzik mint ha már anémet
drinápolynál volna. noha vagyón onnét más fél száz mély földnire,
eleget mondgyuk hogy mi azért jöttünk, hogy vélek hadakozzunk. de
ők csak szaladnak ki ide, ki amoda. jaj édes néném hogy lehet ilyen
népel hadakozni. elég ahogy holnap meg indulunk drinápoly felé.
³⁰ hogy ót meg lássuk azt a hatalmas, és⁶ sok feleségű császárt. és a
fényes tündöklő portát. de edes néném a resttséget el kel üzni, a töt
le kel tenni, azokban akis kezettskekben. a pennát kel venni, és
énnekem gyakran kel⁷ irni, leg aláb minden héten. hét levelet, de az
egésségre igen kel vigyázni. és engemet szeretni kel. mert ki szeret-
³⁵ hetné az édes nénémet jobban mint én.

⁴ vonni. <de> azokat pedig ⁵ de <belgy> belgrádnál meg [meg: Beszúrás.] verték <meg> a törököt. ⁶ és [Beszúrás.]⁷ kel <irni.> irni,

[3.]

drinápoly. 29.¹ sbris 1717.

Ideje már édes néném, egy levelét venni kédnek. amellyet itt adták²
meg, meg érdemli már kéd is hogy meg irjam mi képpen érkeztünk
ebben aCSászári városban, gallipoliból 22 indultunk vala meg, az
uton semmi olyan dolog nem történt, a mely méltó volna hogy meg³

¹ [Keltezés:] 29. [a 9-es I-esből ? jav.] ² adták meg, <azért> meg érdemli
már kéd is [is: Beszúrás.] hogy <én is> meg irjam <kednek;> mi képpen
érkeztünk ³ meg irjam, <hanem üzön küpri nevű városban> mivel

⁵ irjam, mivel jöttünk a mint jöhettünk, ki jó, ki kacsiba⁴ lovakon, ha-[3a:]nem üzön küpri nevü varosban a úrunk szállásának az udvarán olyan nagy szőlő tött láttunk vala. mint egy nagy szilva fa. abban sem hazudok, ha azt mondom hogy a szőlő szem is volt rajta olyan nagy mint egy nagy szilva. de a csudalatos. hogy egy felől, az ágain ért szőlők voltak. más felől még csak tiszta egres volt. más felől pedig még csak akkor kezdet virágozni, a három része az eszten-dőnek. hogy mint munkálodik a szőlő tön, it egyszer mind meg lehetet volna látni. 28 dik pedig. más fél mely földnre érkeztén⁵ drinápolytol., a kajmakán tihája,⁶ az az. udvari kapitánnya, vagy két százig valo tisztetekel, jöve urunk eleiben. hogy köszönttse a császár, és az ura nevével. de a mi leg jób volt. fel mély földnre a várostol, sátorok alatt meg vendégele bennünket az ura nevével; de ki gondolhatná hogy a töröknek olyan jó étele volna. avalo hogy mindenünk ehezet. de az is valo édes néném hogy éhtlen költem fel asztaltol. noha ettem leg aláb nyolczvan tál étékből, ezt kéd el nem hinné ha a szokást nem tudná, eb szokás, kutya szokás. jaj édes néném, elig mártottunk egyszer a tálban. hogy azt el vitték előllünk, a másodikat, harmadikat. egyszerrel hetven, vagy nyolczvan tál így repült el előllünk. némelyikben még nem is mártottunk, már vitték, ugy tettik hogy csak az orrunkot akárták meg vendégelni, és így koplalva költünk fel a gazdag ebédtől; ugy voltunk valamint tantalus a tele vizele valo kádban. de még is nem ihatik belöle., fel[3b:]fogadtam akkor haragos koplalásomban. hogy soha éhen török vendégségben nem megyek. de az italrol, szó sem volt. a valo hogy a mennyit ettünk. semmi szomjuságot nem okozot. ennek a száraz ebédnek⁷ vége lévén. azután igen könnyen lora ülénk. az urunk a császár paripáján. nagy pompával mene a városon végig a szállására. este pedig jó vacsorát küldöt nekünk a kajmakán a mely job volt az ebédnél. mert nem törökök szolgáltak az asztalnál. hanem ami cseledink. és akkor vették ki atálot, a mikor mondtuk. ez a kajmakán pedig igen kedves embere acsászárnak. hogy ne volna, mikor a leányával hál. mint hogy a vezér táborban vagyon, most ő viszi végben hivatallyát. ibrahimnak hiják., az⁸ urunknak igen jó akarója, ez is jóvallotta egyik a császárnak hogy utánna küldgyön francia országban. még nem láttam ő kalma-kánságát. de ha soha nem látom is szeretem kédet. hát kéd engemet?

⁴ kacsiba<n> lovakon, ⁵ érkeztén [érkeztén: második é ékezte áthúzva.]

⁶ tihája, <azz> az az. ⁷ ébednek [Ékezethiba.] ⁸ az <un> urunknak

Igy szeretem édes néném. hogy el üzze kéd azt aveszet reszttiséget, és ennekem irjon. éppen akkor vettem akéd kedves levelét a mikor lora kellet ülnöm. meg mondgyam kédnek hogy hová mentünk, ahoz a világi képpen valo szerencsés, és boldog kalmakányhoz.,¹ aki⁵ a császár leányával hál. a mikor lehet; de annyiban nem irigylem szerencséjít,² mert azt mondgyák. hogy nem szép. azt el hihetikéd, hogy nem láttam, azt is el hiheti kéd. hogy nem kivá-[4a:]nom ugy látni, valamint azok akappan formában herélt emberek láttyák, édes néném. nagy becsület. de nem nagy gyönyörüség acsászár¹⁰ leányát elvenni, micsoda keserüséget kellet meg válni agyönyörüséges szép feleségítöl ennek³ a kalmakánynak, amidön neki adták. a császári leányt. a szivbéli szeretet, nagyobb agazdagságnál, nem csak agazdag házaknál lakik ajó hazaság. édes néném tudom hogy meg csufol kéd, és azt mondgya kéd nekem. hogy ugy beszéllek⁴ aházasságról. valamint avak avilágosságról. aki tudgya hogy vagyon vilá-¹⁵gosság. de nem tudgya hogy micsodás avilágosság. de ha szinte akéd kis⁵ szája meg nevet is érte. de énnekem minden tudóm, vesém. májam, azt tarttya. hogy nem kel akedves szegény feleséget, akedvetlen, de gazdag feleségért el hadni. hát nem jól mondom? nem beszéllek²⁰ hát a házasságról; ugy is itt attól két száz mély földnüre vagyok. azt kel hát kédnek meg irni hogy minket a kalmakán jó szivel látot. nagy pompával fogadot. majd két óráig beszélgetet az urunkal. egy szép paripával, meg is ajándékozta. mikor pedig el akart tölle bucsuzni. a felesége egy⁶ nehány keszkenöt küldöt. ezeknek igen hasznos abaráttságok. mert ha olyan közél volnék zágonhoz, mint ez avezérséghez,²⁵ ugy ahatárjában volnék. még semmit sem tudunk abban. amiért ide jöttünk. de félek attól hogy ami hadakozásunk, füstben ne men-[4b:]nyen. mert atörök örömet meg békéllik, ha meg verik. édes néném. annál tovább nem mehetünk. hanem az Isten akarattyára³⁰ kel hadni magunkot. ő hozot ide, had vezérellye öis dolgunkot. de azt ol hiszié kéd, hogy nehezen szokhatom ehez az országhoz, valo atörökök bennünket szeretnek, semmi fogyatkozásunk nincsen., senkinek

¹ kalmakányhoz; <a ki nagy barátsággal fogadta urunkot.> aki ² szerencséjít, <hogy> mert [mert: <hogy> fölé írva.] ³ ennek a <kalk> kalmakánynak, ⁴ beszéllek <tu> [? vagy <fu>] aházasságról ⁵ kis <szoj> [?] szája ⁶ egy <neki> nehány

semmi bántódása nincsen. de az idegen nemzetnek nehéz itt, mert
 semmi üsmerettséget, barátságot nem tehet, ez a nemzet akerez-
 35 tényt nem utálja, de meg veti. azt nem⁷ kel várni hogy valaki
 aházához hijjon bennünket, bizony nincsen is az a nagyra vágyodá-
 som. hogy valaki magához hijjon. mert ugyan is miért, ótt ad egy
 pipa dohányt.⁸ egy finesa kávét. azután, egy két szó után, ahoszu
 halgatás. mikor pedig a füstölöt elő hozák. már az arra valo, hogy el
 40 kel vakarodni aháztol. azt ugyan talám meg lehetne kérdezni a
 gazdától, hogy mint vannak akéd gyermekei, de azt kérdezni hogy
 mint vagyon akéd felesége., azt nem jóvalom senkinek; mert botokkal
 kisérnék ki aháztol. it a gazdaszszonyrol. nem is kel emlékezni, mint
 ha aszszony sem volna avilágon, micsoda nyájaságért kívánhattya
 45 hát valaki atörök barátságot,⁹ hanem csak eppen valamily haszonért.
 avalo hogy a nyelvnek nem tudása is okozhattya ahozánk valo idegen-
 séget, mert csak nem lehetünk olyan jo szivel ahoz akivel nem tudunk
 beszélni. mint akivel ki mondhattyük magunk gondolattját, még
 eddig édes néném. igen igen keveset tudok törökül. nem [5a:] tudom
 50 ezután mint lesz. de nékem ugy tettik hogy ezután is annál akét,
 vagy három szonál. akit tudok. talám tudosab nem leszek mert nem
 lévén semmi társalkodásunk a törökökkel. a töröknékel pedig meg
 annál keveseb, és így nem látom semmi modgyát hogy tudosab legyek
 abban a nyelvben. amint vagyok, itéllye el már kéd. hogy¹⁰ ha kellé
 55 ész három szót, meg tanulni. és meg tartani. itt még igen uj vendégek
 vagyunk. amikor pedig jobban meg üsmerem adolgokot, és avárost,
 akor többet irok. és arra kérem kedet. hogy szeresse kéd ezt az uj
 vendeget, a reszttséget félre kel tenni, és apapirosat nem kel kimél-
 leni.

⁷ nem kel [m: helyén valószínűleg k betűt kezdett írni.] ⁸ dohányt.
 [d—k-ból jav.] ⁹ [Javítás:] barátságot, [s—y-ból jav.] ¹⁰ hogy ha <n> [?] <ész>
 kellé ész [ész: Beszúrás.]

[5.]

Drinápoly. 29 9bris 1717.

Edes néném micsoda szerencés aszszony kéd, hogy közél nem
 vagyunk egymáshoz. mert mindgyárt meg ölelném kédet. és mentöl
 szebben, és jobban lehetne töllem. meg köszönném kédnek. azt. hogy
 kedvesen vette leveletem, és örömmel olvasta., annyi levelet irok

⁵ kédnek, és olyan hoszu leveleket. hogy még esze teszi kéd a két kezit, és ugy fogg kérni, hogy ne irjak annyit, mert énnekem nincsen nagyobb gyönyörüségem. mint mikor kédnek¹ irok. jaj hazuttam édes néném, mert a kéd leveleit olvasni, még nagyob gyönyörüség nekem, nem is lehet olyan gyönyörü leveleket másnak² ugy irni csak ¹⁰ kednek. ugy tettzik hogy a meg vagyon tiltva másoknak., ugyan is édes néném ne kiméllyük egymást. hanem szüntelen irjunk egymásnak., ha az idő annyira el hánt-[5b:]vetet egymástol. amennyiben töllünk lehet allyunk boszut rajta. és ha mas képpen nem lehet. az irásal beszélgessünk egymásal, talám végtire meg unnya, és egymás ¹⁵ mellé teszen minket, de mint hogy az soha olyan hamar meg nem lesz. mint én kívánám, azért addig is csak irjunk.³ és ismét irjunk, azt pedig méltó meg irni kednek. hogy a hatalmas fő vezér ma ide érkezet atáborrol, és nagy pompával jöt bé avárosban. a kalmakány, és azitt lévő nagy urak eleiben mentenek. ki ki maga udvarával. el ²⁰ mondhatni édes néném, hogy avezérek aföldi istenek. mert más országokban. a királyokot sem fogadgyák olyan nagy pompával, és ceremoniával mint ezt avezért fogadták. de jaj! nem olyané ezeknek aző nagy dicsőségek., és fényeségek, mint a comediákban lévő királyságok.? két, három oráig tart a komédia, a királyság sem megyen ²⁵ tovább., ez avezér is nagy pompával jött.⁴ bé. talám holnap egy szekérre teszik, hat ember ki viszi avárosból. ezt pedig igen könnyen meg érheti, talám magais tudgya ő azt, mert a kalmakány veje lévén a császárnak, a felesége kétttség nélkül, jobban szereti vezérné lenni. mint sem kalmakányné. ezt ugy hiszem, mint ha a szájából hallottam ³⁰ volna., a még pedig azt a szerencsetlen napot el éri. addig azt irhatom kédnek avezér felöl, hogy ha távul láttam is, de szép ember, és azt nem kel csudálni ha erős, izmos, mert [6a:] az apja házánál, az ökrökkel kellett néki küszködni, és egy mészáros fiának erősnek kell lenni, ebből el ítélheti kéd hogy mészáros familia, és hogy leg közeleb, az ³⁵ apjais a volt, és maga is azon tudományt követte egy darabig, hogy folya jól dolga ennek az imperiumnak. amidön egy mészárosnak. adgyák azt keziben., de nekem ugy tettzik, hogy jobban illik egy mészároshoz hogy jó hadi ember legyen. mivel ugy is minden nap vért ont. mint sem egy fa⁵ fágóhoz, akin mindenkor nevetek mikor eszembe ⁴⁰ jut. a császár udvarában volt egy fa fágó, a törökül baldacsi, a csá-

¹ mikor kéd(et)nek ² másnak <irni> ugy irni ³ irjunk, és <meg> ismét [ismét: <meg> fölél írva.] ⁴ jött. bé. <ho> talám holnap ⁵ fa<v> fágóhoz,

szárnak meg tettzet azaz⁶ ember hogy jól vágta afát, az udvarában valamely tisztnek. tészí,⁷ azután. eléb. eléb. anyira hogy vezérnek tészí. de szerencsétlenségire a császár olyankor tette vezérnek amidőn okosabba kelletet volna bizni a muszka czáral való hadakozást. elég
⁴⁵ azhogy, a baldacsit vezérnek teszik, és a muszka czár ellen küldik. a kinek is úgy meg szorították volt már a táborát pruth mellet, hogy egész táborával fel kelletet volna adni magát, ha a baldacsi okos lett volna; a czár látván hogy rabságban kel esni. a feleséginek esziben jutt. hogy talám ha ajándékot küldenének a vezérnek.⁸ azal meg
⁵⁰ csinálhatnák avezért. másnap nagy ajándékot küldenek neki. a békeséget is meg csinállyák véle., és így szabadul meg arabságtól,⁹ [6b:] a muszka czár, egész hadával. az alat érkezik a sveciai király avezérhez. és mondgya néki. ihon kezdedben vagyon a czár. holnap rabbá teheted ha akarod, arra feleli avezér. udde ha rabbá teszem a
⁵⁵ czárt, ki viseli gondgyát az országának.? itéllye el kéd micsoda méreggel hallotta ezt a feleletet a sveciai király. de azt kérdem kédtől. nem fa vágohoz illendő felelet volté ez? de gondolom hogy a mi mészárosunk okosab abaldacsinál. meg válik mint folytattya dolgunkot, én pedig azt kívánom hogy akéd egészségének dolga jól folyón. édes néném ha
⁶⁰ tudná kéd mint szeretem kédet, hozsab leveleket írna nekem.

⁶ azaz ember <egykor azért> hogy ⁷ tészí, <azu> azután. ⁸ a vezérnek. <talám> azal ⁹ arabságtól, [6b:] tol [tol: A következő oldal sorkezdésében újra írva, törlés nélkül.]

[6.]

Drinápoly. 10 xbris 1717.

Édes néném. mi még itt vagyunk. itt is leszünk de még nem tudgyuk, itt is mit csinálunk, még itt el nem untuk magunkot. de igen közél vagyunk hozzája, mert mint hogy nem azért jöttünk ide, hogy itt sok időt tölttsünk. és csak adrinápolyi szép sik mezőn vadászunk.¹
⁵ hanem azért hogy bujdosásunknak végit szakaszuk; de areménység igen igen kezd fagygni bennünk, aválo hogy nagy hidegek is járnak. hideg házakban is lakunk., de ugyan csak abennünk való² meleg meg oltalmazná a fagyástól areméniséget.³ ha más nem-[7a:]zettel volna dolgunk. de mi lehet evilágon hidegeb való dolog, mint atörökél való

¹ vadászunk. <azért> hanem azért ² való <meleg> meleg meg oltalmazná
³ areméniséget. <bennünk,> ha

¹⁰ dolog, a való ád bízható szót, de végít nem lehet látni avéle való végezésnek. abban arettentő halogatás, holnap, holnap. aza holnap, hat holnapra halad és addig hat szót nem lehet belőlle ki ránczigálni.⁴ csak reménségel kel pihegni. ő császársága. meg tudván hogy azurunk francia köntöst visel; titkon egy öltöző köntöst csináltatot.. és ma
¹⁵ ide küldötte. abéllés többet érr aköntösnél. de itt mondhatni ell, hogy nem kel az ajándékot tekinteni. hanem azt aki küldötte., avalo édes néném, hogy sokan vannak akik ajándékot adnak, de kevesen vadnak akik tudnák az ajándékozásnak módgyát, és akik az ajándékot helyesen tudnák adni. mert ugyan is. helyes ajándéké egy vezértől, egy fejdelemnek. virágot, csuprot, vagy éveg korsot küldeni, az ilyen ajándék közönséges ebben az országban; itt ilyen szokás vagyon, de jóé. illendőé, neszollyunk már többet az ajándékról. de édes néném havolna mit irnom kédnék. még elnem végezném levele-
²⁰ met mert bizonyáságul veszem akéd szivecskéjít, hogy leg nagyob gyönyörüségem az, amikor kédel beszélgethetek. ma pedig éppen nagy egyepetyém vagyon kédel beszélgetni, de inkább ha csak hejában valóságot is [7b:] irok, hogy sem ilyen hamar el végezem levele-
²⁵ met, de miről irjak, a botozásrol. e nem igen derék ajándék, de micsoda nagy becsület. mikor egy császár meg botoz valakit. elég ahogy a császár meg botozta vejét. hihető hogy nem kereste kedvét a feleséginek mind azon által az okát nem tudgyuk az ilyen fájdalmas becsületnek. mert az ilyen dolog csak a háremben. az az, az aszszonyok házában megyen végben. oda pedig egész férfinak nem szabad menni. de a botozást egy atyánk fiától tudtuk meg. a mely atyánk fiának a
³⁰ felesége. a kalmakányné szolgálattában vagyon, mosoné hivatalban. ennek az ura magyar; és a kalmakánynak rabja. az udvarában pedig, fa vágo tiszttséget visel; csak jó ajo akaro mindenüt, e hazafiuságtól viseltetvén, gyakran⁵ látogat minket, és olyan⁶ titkos helyeken történt hirekel kedveskedik nekünk, mondgya kédel édes néném, hogy
³⁵ talám nincsen egyéb dolgom hogy ilyen hejában valóságot irok. avalo hogy a heverés leg nagyob dolgunk. de ha volna is, azt el hadnám. a kédnék való irásért, mert édes néném, ki szereti kédet ugy mint én. ? de meg szaporitanám még két font szeretettel atöbbit, ha tudnám hogy jó gondgya vagyon az egésségire. hát engem szeret kédel?

⁴ ránczigálni. <addig> csak ⁵ gyakran <jár hozánk.> látogat minket, és olyan [o—i-ből jav.] titkos helyeken történt <dolgok> hirekel ⁶ olyan [: illyenből jav.]

Ma édes néném a vezér izené az urunknak hogy jó szivel látná, ha hozzája menne, de mint hogy mi mind hajduk vagyunk. csak az urunknak vagyon három lova. azért mindenikünk alá egy egy lovat hoztanak és nagy török ceremoniával menénk a vezérhez, de itéllye el
 5 kéd mint meg ijedtem volt. mert midőn a vezér hazában léptünk, a sok nép teli torokal kezdé kiáltozni, mint mikor azt kiálttyák. tolvaj. csak azt neztem már. hogy¹ mellyik ragad meg. de az ijedesség nem sokáig tartta. mert a vezér jo szivel fogadá az urunkot. és maga mellé ülteté. kérdeztem azután, hogy mire valo volt aza kiáltozás, mondották
 10 hogy szokás kiáltani, mikor a vezér valamely idegen urnak ad audenciát. élyen mahumet. élyen a győzhetetlen császár, élyen ahatalmas vezér. édes néném, láttya kéd mikor azember aszokást nem tudgya, mászor én sem ijedek meg. elég a hogy az urunk két óráig volt a mészárosal., azt² mondgyák felöle. hogy töb esze vagyon. mint sem
 15 egy mészárosnak, és nemesak a bárdot tudgya forgatni. hanem az ország dolgát is, csak el hihettyük. mikor olyan nagy eszü ember mondgya azt felölle³ mint ami urunk, aki is a vezér paripáján ment viszá. és azt ide ajándékozta, már eszókás. tudom hogy mikor a csaszárhoz megyünk, akkor is lesz egy paripánk. mondottam már
 20 hogy ezek a vezérek [8b:] a földi istenek, egy királyhoz illenek ezeknek nagy pompájok. gazdagságok. nagy udvarok, de mint hogy a pompájoknak egyik része abban áll. hogy mindenkor sok szolga állyon előttök,⁴ mikor pedig országos dolgokrol beszélnek⁵ a szolgák ótt nem lehetnek., azért néma szolgákat tartanak., és azok az intést ugy értik,
 25 mint ha szolnának, és ezek vannak ben aházban a midőn a vezér titkos dolgokrol beszél., enem jó szokasé, talám még nálunk is jo volna az illyen⁶ szokás. és nem volna annyi te monda a háznál. mi jutot eszemben. ha nálunk az öreg aszszonyok némák volnának, a leány aszszonyok nem bánnák. de én azt bánom, hogy a⁷ mi dolgunk
 30 igen igen némán⁸ foly, és semmi eléb valo mozdulását nem látom, de attol tartok. hogy még hátráb ne mennyen, és itt ne telepedgyünk meg, édes néném, a fazakas akarattyán kel jární. a fazéknak, és azt

¹ hogy [h—l-ből jav.] ² azt <tarttyák> mondgyák [mondgyák: <tarttyák> fölé írva.] ³ felölle [ö—e-ből jav.] ⁴ [Eredetileg:] előtte, [ök: sor fölötti beszúrás; a szóvégi e: nincs törölve.] ⁵ beszélnek <azt végben> a szolgák ⁶ illyen [e—o-ból jav.] ⁷ a [Beszúrás.] ⁸ némán [Beszúrás.]

nem mondhattya; a fazakasnak, miért küldöttél engem drinápolyban., jobban szerettem volna káposztás fazék lenni erdélyben, mint sem
³⁵ kavét ivo finsája acsászárnak, azt nem okosan⁹ mondgyaé a török, hogy azIsten rakás kenyereket hintet el. imit amot az ember számára. és oda¹⁰ kinek kinek el kel menni; és ót kel maradni. valamég akenyérben tart, itt vagyon a mi rakás kenyérünk el hintve. azért együnk belőlle a még abban tart, zugolodás nélkül, és azt ne mondgyuk
⁴⁰ [9a:] hogy jób volna erdélyben málét enni. mint itt buza kenyeret, édes néném, talám nem óknélkül tartok én attol, hogy ha a jó Isten meg tart ebben a bujdosó testben, talám egy kazalni rakás kenyeret kel meg ennem ebben azországban, mert ha egyszer meg verik a törököt. ha lehet tölle. azt békeségel keni meg, a mi mészárosunk, ha jo vezér is,
⁴⁵ de nem jó hadi ember, ha szinte jo hadi ember volna is, de ötet a császár ugy nem szereti mint a kalmakánt, akinek igen nagy esze vagyon, de a hadakozást ugy szereti mint én aprokátorságot, csak annyit is tud hozzá, de avezéségen tudni valo dolog hogy kap, a csaszár veje lévén, el is érheti, ha azt pedig él éri, abizonyos hogy a
⁵⁰ békeséget meg csinállya, ha pedig a békeség meg lesz. csak üllünk a rakás kenyérünk mellé. mert innét ki nem megyünk addig amég azt meg nem eszük.¹¹ én pedig mind addig valamég a rakás kenyerebben tart, szivesen szeretem kédet, hát kéd engemet,? az egésségire jól vigyázon kéd, semmi nincsen annál drágáb.

⁹ okosan [a—o-ból jav.] ¹⁰ oda kinek kinek <oda> el kel menni; ¹¹ eszük. [k—n-ből jav.]

[8.]

drinápoly. 1718. 4 januárj.

Kivánom Istentől hogy ezen uj esztendőt. szerencsésen kezdgye. és végezze kéd, leg aláb két fontni egésségel többet kivánok kédnek. és azon kérem kédet. hogy leg aláb száz drámmal. jobbitta meg kéd. ahozám valo szeretetit. édes¹ né-[9b:]ném, noha az én szívemnek
⁵ minden sebje, ráncza, fiokja. tele akédhez valo szeretetemmel, de még is olyan vagyok mint egy darab jég, hát azért ne irjak kédnek? avalo² meg érdemlem hogy igen szépen meg köszönnye kéd hogy illyen fagyoson is örömezt irok, és tudtára adom kédnek., hogy ma a

¹ édes né [9b:] <ie> [?] ném, ² avalo <hogy> meg

gyözhetetlen császárnak fényes portájan voltunk. a¹⁰ková nagy pompával vitték a fejedelmet, a diván házban fogadta a fejedelmet³ a vezér, azután a fejdelem eleiben tétetvén egy kis kerek asztalt. és arra egy nagy ezüst medenczét. az étket el hozták. de csak egyenkét rakták⁴ azt bé se kés se villa, se abrosz, se asztal keszkenő nem alkalmatlankodot az asztalon., mind pedig avezérnek. akalmakánynak.
¹⁵külön, külön asztal volt előtte. és mindenik⁵ asztalra egy féle étket tettek egyszersmind, az ebédnek vége lévén, egy ora mulva azután, a fejedelmet a császárhoz vitték, senki közüllünk a fejedelmet nem kísérte. és a midőn a császár előtt volt. egy nusztoz kaftánt adtak reaja., az idő alatt hogy a császárnál volt⁶ a fejdelem. mi nekünk
²⁰mindenikünknek egy kaftánt adtak a hátunkra. a fejdelem ki jövéen a császártól, a császár paripájára ült, mi is mindnyájan lora ültünk, és legaláb harmincz király kísérte viszá a szállására. édes néném ne nevesen kéd, mert ha minket látot volna kéd, a kaftánban. olyan mint ha annyi egyiptumi király kísérte volna afejedelmet, csak éppen⁷
²⁵hogy nem vagyunk olyan [10a:] feketék, édes néném ne csudállya kéd, haa felséges királyoknak nagy hidegek volt. mivel ma igen kemény idő volt, azt is tudgya meg kéd. hogy ő hatalmasságok éhen jöttek viszá a vendégségből., a mely paripán viszá tért a fejdelem. azt a császár ide ajándékozta. egész szerszámal. egy buzogány.
³⁰és egy kard is volt a nyergen; engemet úgy szeret kéd. ha az egésségire vigyáz, én pedig úgy szeretem kédet ha egésséges.

³ fejedelmet a <kalmakán, azutan> vezér, azután ⁴ rakták azt [azt: Beszúrás.] bé <az étket. de> se kés se villa, se abrosz, [abrosz: s betű utólag beszúrva, világosabb tintával.] ⁵ mindenik [minde<ni>nik] asztalra egy <aránsu> féle [féle: <aránsu> fölé írva.] ⁶ volt [v-f-ből jav.] ⁷ éppen <a> hogy

[9.]

drinapoly 15 febr, 1718

Édes néném kedvesen is veszem, nevettem is a kéd panaszolkodását. hogy gyakrabban nem irhat, alkalmatossága nem lévén az elküldésre. olyan jól tudgya kéd menteni magát. olyan kedvesen panaszolkodik kéd. hogy csak a meg érr tiz levelet. talám azt tudgya kéd.
⁵ hogy innét nincsen posta Constancinápolyig. tudgyaé kéd az okát annak.? az oka annak a, hogy az előtt, mikor a császár itt lakot, az urak leg kisseb állapotért is postán küldöttek Constancinápoly-

ban,¹a többi között, egy pasa., ide érkezvén, egy kedves pipa szárát Constancinápolyban² felejtették. azért postán küldött viszá, azt a császár meg tudván. meg parancsolta hogy többé posta ne legyen ezen két fő város között, láttya kéd micsoda kárt tett nekem egy pipa szár. itt mi semmit nem mulatunk ell abban hogy a dolgaink jól follyanak, a réz effendi, (cancellarius.). gyakran jö hozzánk, mi is gyakran megyünk [10b:] incognito a kalmakányhoz, adgya Isten jó végit, de attól félek hogy úgy jarunk. mint ahegyek. akik esze gyülvén. egereket szültek. mert amint egyszer meg irtam, szászor is csak azt irom. hogy a császár veje. akit ha sokszor meg vernek is a fa fágo mondása szerént, de a vezérségre ezéloz, a hadakozásra pedig olyan alkalmas. mint én a prokátorságra. talám még ahoz is többet tudok. mert hiszem nem azé egy prokátornak ahivatallya,³ hogy tudgya keresni a maga hasznát. hogy mindenik resztől vegyen ajándékot, és egyiknek se szolgállyon.? oh édes néném. mely közél vagyon már ő a vezérséghez, ha én olyan közél volnék a házasághoz. talám már is el vonták volna a meny aszszony tánczát. mind azon által a biztatás meg vagyon. csak azzal is maradunk. a törököt ha meg verik. csak sir és meg békéllik. azon kívül is Isten tudgya az okát. de franczia országban a németnek kedveznek. és a franczia itt azon munkálozik hogy meg békéllyenek anémettel., és ha a meg lesz, ne oldalt, hanem hátat fordittsunk erdélynek., hirt nem irhatok, mert olyan hidegek járnak. hogy ahirek⁴ is meg fagytak, többet sem irhatok, mert egy vén csifut várakozik alevelém után. alelkemre fagy meg. bár csak azt tudhatnám, hogy ki nemzettségiből valo. úgy tettzik aszakállárol. hogy a zabulon nemzettségéből. édes néném. meg ne náthásodgyék kéd.⁵ szereté kéd. azt nem is kel kérdeni ha szeretemé kédet.

¹ Conspolyban, ² Conspolyban ³ ahivatallya, <aki> hogy [hogy: <aki> fölé írva.] tudgya keresni. ⁴ [A kéziratban íráshiba:] ahirekek ⁵ kéd. <vig> szereté

[10.]

[11a:] drinápoly 15 martz 1718.¹

Édes néném éppen ma ha jól fel számlálom. egy holnapja hogy irtam kédnek, de szakállomra fogadom. (a mikor leszen.) hogy ha az idő meg lágyul; gyakrabban irok, mert márványkö volna is akéd

¹ [Keltezés:] 1718. [a második 1-es 3-asból ? jav.]

szive, de meg szanna. ha látná kéd mint vagyok, vagy is inkább mint
5 vagyunk szálvá. a házam négy kö falbol áll, azon egy fa táblás ablak,
azon a szél mind szélyire, mind hoszára bé jöhet. ha pedig papirosal
bé csinálom. az egerek. és apatkányok a papirost vacsorájokon el
költik, a mobiliám, egy kis fa székből áll, az ágyam a földre vagyon
teritve, és a házamot egy cserép tálban valo kevés szén melegitti, de
10 azt ne gondollya kéd. hogy mind ezek után. én legyek leg méltób a
szánásra, mert tiznek sincsen egy fa széke, se olyan ágya mint nekem.
se csak fa táblais az ablakjokon, a hó lengedezve bé mehet az ágyokra.,
de leheté² ágyanak. hini egy le terített pokroczo^t aföldre, ilyen palo-
táokban lakunk ám mi, de a reménség igen szükséges lévén az ember-
15 nek. és olyan szükséges mint az eledel. a rosz házakban lakván mosta-
nában azt reméllyük. hogy még jókban lakunk., meg érzüké még aztot
valaha.? de azt meg értük. hogy ide érkezet a spanyol követ, akit
afejdelemhez küldöt akirály, igen sok ígérettel. hogy mindenekben
segíteni fogja., ma reggel szemben volt urunkal., aki is fen álva.
20 fogadta. és beszélt véle. vagy fél óráig. azt tudgya kéd hogy szeretem
kédet. azt is tudgya kéd hogy az egésségre kel vigyázni, azt is hogy a
hideg házban nem lehet sokat irni.

² leheté [Ihété^t-ből jav.]

[11.]

[11b:] Drinapoly 22 aprilis 1718

Nem tudom ha a noé bárkájából iromé ezt alevelé¹ vagy drinapoly-
bol., mert itt mindenüt olyan nagy árviz vagyon., hogy az egész
város vizben vagyon, csak ajó hogy tiszta idök járnak., másként azt
gondolnok hogy esmét özön viz leszen, hihető hogy a hegyekben lévő
5 havak szaporitották meg az itt valo folyo vizeket. mert a mely folyo
viz megyen ell a házunk előtt, ugy meg áradot. hogy az uttzákon
csanakokon járnak. de itt olyan dolog történt, a mely csak az özön
vizkor történt,² mert itt loháton kellett el hozni az éttket akonyhárol.
hallotta kéd azt hogy még aromai császárok is ilyen pompával
10 küldöttek volna akonyhára. csak éppen habakuknak lehetet volna
száraz³ lábál étket hozni, eza pompás étek hozás. talám két nap tartot,
azt ne gondollya kéd hogy tellyeségel gyalog is el nem hozhatták
volna, mivel a viz csak szár középig ért. de aszolgák inkább mentek

¹ alevelé [Iráshiba.] ² történt, <hogy> mert ³ száraz lábál

lovon akonyhára. abizonyos hogy nem volt szükségünk arra a nagy
15 oriásra., aki felöl azt tarttyák a sidok hogy az özön vizkor ha fel
mene a leg nagyobik hegyre. aviz csak öviig ért, és⁴ mindenüt a bárka
mellet járt. valamint a csatlos, a hinto mellet. már ezután lehet
hireket irni, mert mind aházam melegeb, mind pedig a hirek⁵ meg
20 olvadtak, a szeretetemet az özön viz el nem oltyta, hát kédl szereté
engemet. vigyázé kédl az egésségire.

⁴ és <mid> mindenüt ⁵ a hirek <m> meg olvadtak, [<m> o-ból jav.]

[12.]

[12a:] Drinápoly. 27 apr. 1718

Édes néném kédl engemet nem üsmér jól, mert ha üsmérne. nem
irná azt, hogy énnkem is olyan ritkán ir, valamint én irok, nem
félé kédl. az én rettentő boszu állásomtól. tudgyaé kédl azt, hogy
nincsen nagyob gyönyörüségem, mint boszut állani azon. akit
5 szeretek., akire haragszom,¹ annak meg bocsátok amennyiben lehet.
de akit szeretek, azon boszut kel állanom, ezt hiják édes boszu állás-
nak., boszut állani pedig azon akire haragszunk, a keserü boszu állás.
ezt sokan nem így tarttyák, de mi ketten így tarttyuk. meg sem
bánnjuk. állunk hát boszut egymáson. és irjunk gyakran egymás-
10 nak,² hirt akaré kédl tudni, akédl kivánságát bé nem tölthetem. a
francia követ bonac. itt nem azon munkálozik hogy az hadakozás
továb tarttson. hanem hogy csak hamar vége legyen., a német azt
kivánnya. atörök pedig már is meg unta ahadakozást, hát mi mit
csinálunk akettő közöt, csak amint vonnyák, ugy kel tánczolunk.,
15 hadakozásra híttak ide, de békeségre jöttünk, lehető mást kívánni,
hanem csak azt, ami az Istennek tettzik, és azö rendelése után kel
járnunk és azon nem sétálni kel. hanem futni, mert. az Isten azt szereti
hogy fussunk az ő akarattyán. ne csak jó kedvel, hanem örömmel, ne
szomorkodgyunk hát azon, ha dolgok ugy nem folynak, amint nekünk
20 tettezenének, aki ajövendöt igazgattya,³ azt is tudgya hogy mint kel
folyni azoknak, de azon szomorkodnám ha nem szeretne kédl, ked
pedig örüllön mert rettenetesen szeretem kédet, hát az egésség jóé,
vigyázé kédl reája. jó éttzakát édes néném.

¹ haragszom [g — hosszú s-ből jav.] ² egymásnak, [nak: Beszúrás.] ³ igaz-
gattya [i — jav. ?]

[12b:] Drinápoly. 9. Maji 1718.

Némellyeket az Isten fel magasztal. némellyeket meg alá. és mindeniknek hálátot kel néki adni, édes néném. ma ez itt meg történt, és régen mondom kédnék. hogy mely nagy világi boldogság a császár leányával hálni. és micsoda nagy eset a mészárosnak avezérségből
⁵ ki esni. a kalmakán ma a vezérségre¹ fel hága, és a szegény mészáros abból ki esék, ma a császár egy kápicsi pasát küldte a vezérhez, hogy a pecsétet adgya viszá, és mindenit a sátorában hagyván. onnét mennyen ki, szegénynek mindenit egyszersmind el kellették hadni, csak a rajta valo köntössel lora ültették. és egy néhány csauz ki kísértte a városból.
¹⁰ lehetetlen vala a szivnek rajta meg nem esni, a midőn az ablakunk alatt mene el vagy tizen két kísérvével, avalo hogy meg nem ölik, hanem valamely basaságot adnak neki. de micsoda nagy magosságrol eset le.? ha meg tekinttyük hogy mészáros volt. azt mondhattyuk, hogy nem nagyot eset. de azt kel néznünk, hogy micsoda fel² ment
¹⁵ volt., és fejdelmek rendin volt, ugy meg láttyuk, hogy mélységben³ eset, az ilyen állapotban láttyuk. hogy a királyoknak ura. a porból. az eke mellől, a mészárszékéből⁴ nagyra fel emel valakit, és egy kevés idő mulva, az előbbeni állapottyára hagyta esni, és az eset⁵ után valo állapot sokal nehezeb, a fel emeltetés előtt valo állapotnál. mert
²⁰ avilági dicső-[13a:]séget meg kostolta. édes néném eleget elmelkedhetnék azember. az ilyen változásokon, de azt kel meg gondolnom hogy levelet irok, nem könyvet. hanem már viszá térek ahoz a világi boldogságban lévő uj vezérhez., a kinek is minden boldogságával csak olyan sorsa lesz még, hanem roszab, mint az előtte valójának. de
²⁵ addig csak usz, amég lehet. mihent a szegény mészárostol a pecsétet el kérette acsászár, és ki tették minden jóságából. a kalmakánynak adta a császár a pecsétet. és azzal ahatalmas vezérségre fel emelte; és a császártól ki menván, pompával ment. a letet vezérnek sátorában. a hol minden jóságát kezihez vette. és magaénak foglalta. szép
³⁰ dolog édes néném, ura lenni. fel ora alat egy⁶ néhány száz ezer tallér

¹ a vezérség<ben>re ² fel ment volt., [Úgy látszik, *voltt*-ból jav. *volt*-ra.]

³ mélységben [*s—r*-ből jav.] ⁴ mészárszékéből [*szék*: ékezte áthúzva ?] ⁵ az eset után valo <rend> állapot [*állapot*: <rend> fölé írva.] ⁶ egy néhány száz <ezer érő portan> [<ezer>: Beszúrás.] ezer tallér<n> [? vagy <t>] érő [: Beszúrás.] portékának. csak nem <bi> bizonyosnak

érő portékának. csak nem bizonyosnak tarthatta az a szerencsés vezér, hogy azt a dicsőséget el éri, egyik ahogy, acsászár a feleségit igen szereti, másik a hogy, magát is igen kedvelli, hogy ne mászot volna fel akerekre., ez a valo nem volt mézárós, de egy szegény iroedeákságból vette fel a császár, azután eléb eléb vitte. a leányát is neki adta. kalmakánynak tette. ihon már vezér, és ibrahim pasának hiják. szeretném tudni, hogy ha gondolkodiké a világi változásokról; de ha gondolkodik is, hanem is, már a potzon vagyon. ót ül a még lehet., mi is itt ülünk a még lehet; mert a csak nem bizonyos, hogy már hadakozást nem kel várni, és a békeséget is maga mellé ülteti, a maga haszna keresése is, azt hoza magával. mert ő nem hadakozo ember., elméje nagy vagyon. de nem a hadakozásra., még most is elég biztatást adnak, de a mind füstben megyen; és⁷ a [13b:] hazánk felé valo menetelünknek sok szép vigasztalása, ugy el oszlik mint a felhő, kétségsben kel tehát esnünk,? távul legyen., bizzunk, reméllyünk. édes néném az Istenben. ha szinte minden bizonyal tudnok⁸ is hogy meg nem adgya azt, a mit kívánunk, a valo nehéz zagon nélkül el lenni, nehéz minden esztendőben 12 holnapal a vállamot terhelni, és aházaságtól mesze, vagy tellyeségel el esni, e mind nehéz, és sullyos dolog, ugyé édes néném, de azért vagyunk keresztények, hogy bizzunk, ismét el felejtettem, hogy levelet irok, és nem könyvet. és hogy kédnék semmi szüksége nincsen az en predikálásomra., de az aszszonyt alázatosan követi predikátor uram, mert ma itt olyan nap vagyon, hogy két embert a mértékben tettek. az egyike fel ment, a másika le, és mi a földön maradtunk., még is predikátor uram az illyenről ne gondolkodgyék.? a pedig csak azért. hogy az aszszonynyal nem kel félben hagyatni a játékot, és hoszu levélel nem fárasztani, meg mondám hogy szeretem a boszu állást, de már meg szánom kédet, és el végezem a boszu állást, héj ha tudná kéd mint szeretem kédet. hát kéd. az egésségire vigyázon kéd. de a gyertyám mindgyárt el aluszik. én is alszom.

⁷ és a [13b:] <aza sok szép> hazánk felé valo menetelünknek [nek: Beszúrás.] sok szép ⁸ tudnok is <az> hogy

Mi még itt vagyunk. de nem tudjuk mire íteltetünk. hadakozásraé vagy békeségre. gondolom hogy az utolsoval vetnek itt lánczra, a réz effendit. (a cancellariust) gyakran küldi aporta az urunkhoz, a ki minden Zebét, kebelit, csalmáját. tele hozza ide igérettel; de csak igérettel, és nem va-[14a:]loságal; nagyon bizatnak ahadakozásal., de mennél inkább beszél a török ahadakozásról, annál nagyobb kedve vagyon abékeségre., de ki mérne gondolkodni abékeségről. holot ma a vezér tollason, fegyveresen valamint egy hercules a hadakkal meg indula innét sophia felé, tudgya ő azt hogy nem lesz szüksége azok hadra. amint¹ is nem sok had mene el véle. elég ahogy, mind avezér. mind ajansár aga. igen nagy pompával indultak meg, e csak komedia mert ök már régen járnak abékeség után, nem is egyebért megyen sophia felé, hanem hogy közeleb legyen ahelyhez a hol abékeség tractájára gyülekeznek a követek.,² ilyen formán édes néném ellene ne mondgyunk, de bizvást hátat fordittsunk erdélynek, annak akedves tündér országnak, és imádgjuk az Istennek rajtunk valo csudálatos rendelésit, nem csak a mostanit, de még ajövendöt is, mert ugyan gondollya ell kéd, a császár nagy igeretekel³ tele valo szép levélel küld egy kápicsi basát az urunk után francia országban; pápai jános uramot is elküldötte aporta, akápicsi basával., abizonyos hogy olyan reménység alat jöttünk ide hogy hadakozás által mennyünk bé hazánkban; de⁴ nem avolt az irántunk valo rendelés. az el volt végezve hogy mi ide békeségre jöjjünk, és ebben az országban tölttsük el a bujdosást. de ha [14b:] az Isten a hadakozásról valo reménységünket meg gátolta imádgjuk más felöl az⁵ ő hozánk valo jószágát. mert a micsoda nagy szövetségben vagyon most a francia a császáral, az igaz hogy francia országban maradása nem lehetet volna, és ha ide nem hitták volna is, csak kételen lett volna francia országból ki menni, az urunknak, amint hogy mihent ide érkezet. orléans hertzeg, a francia regens, az urunkal semmi Correspondentiat⁶ nem tartot, és leveleire választ nem adot. a császáral valo Colligatiojára valo nézve, mit csináltunk volna tehát hogy ha az Isten nem akarván

¹ amint is <innét> nem ² a követek., <igy> ilyen formán ³ igeretekel <valo> tele valo ⁴ de <éppen> nem ⁵ az ő <irántunk> hozánk valo [hozánk: <irántunk> fölé írva.] ⁶ Correspondentiat [s-n-ből jav.]

ide való jövetelünket. atörök utánunk nem küldöt volna oly nagy tisztességel. talám hivatlan is ide kellett volna jönünk, és nem fogadtak volna olyan nagy becsülettel., itt pedig az urunk nagy becsületben vagyon; pénzt elegendőt adnak. és annyit hogy francia országban hat esztendeig sem adtak annyit, mint itt esztendőre adnak, láttya kéd mely jó az Isten, ha egyik kezivel el takarja előttünk erdélyt, a másikkal táplál, édes néném hát kétségben essünké, ?
nem, hanem bizzunk. és mind addig reméllyük hogy meg láttuk azt a tündér országot., valamég élünk, ha meg halunk, azután lássa meg akitől lehet, de a lehet hogy az egészségire vigyázon kéd, az is lehet hogy szeret kéd. de azt nem lehet el hinni mint⁷ szeretem kédet.

⁷ mint <én kédet.> szeretem kédet.

[15.]

[15a:] Drinápoly. 12 july 1718.¹

Micsoda sok féle nyomoruságot okozot az embereknek² az ádam vétke. atélben édes néném azon kellett³ panaszkodnom hogy igen hideg vagyon, és nehéz irni, most meg azon kel panaszkodnom hogy meleg vagyon. azt ne gondollya kéd hogy kényeségből cselekszem.
mert valamicsoda nagy hideg volt, a meleg szintén olyan⁴ nagy, ha télben jég verem volta házam, vagy is inkább a fokházam.⁵ most pedig sütő kemenceze, fok háznak pedig azért hívom, mert az ablakon ki nem nézhetnék.⁶ ha csak lajtorjára nem masznék. olyan közel vagyon a padláshoz, még azokat sem lehet ki nyitani, ugy vannak csinálva. kéd pedig jól tudgya az okát hogy miért csinallyák olyan magosan az ablakokat, én nem tudom, csak gondolom,⁷ azért hogy a szomszéd aszszonyt ne lehesen meg látni, mert atörök azt sem⁸ akarja hogy a feleségire nézenek., jól mondgyák azt, hogy francia ország. az aszszonyok paradicsoma, és a lovak purgátoriuma, török ország pedig a lovak paradicsoma, és az aszszonyok purgátoriuma., elég a hogy nem lehet a házamban maradnom. még künt is elig szenvedheti az

¹ [Keltetés:] 1718. [a második 1-es 3-asból ? jav.] ² emberek ³ kellett <pasz> panaszkodnom ⁴ olyan [Új, sötétebb tintaszín kezdődik.] ⁵ inkább <atömlőczo> a fokházam ⁶ nézhetnék. <olyan> ha csak ⁷ gondolom, <ho> azért hogy ⁸ sem <szereti> akarja [akarja: <szereti> fölé írva.] hogy <rea né> a feleségire nézenek,

ember anagy héséget. a falt, vagy az asztalt. ha meg tapaszttja az ember. melegséget érez, aminap pedig a mezön olyan meleg szél jöt reánk,. valamint ha az égő kemenceze mellet⁹ mentünk volna el,
²⁰ és ha sokáig tartot volna. le kellett volna esnünk a lorol., [15b:] most¹⁰ ennél egyéb hirt nem irhatok, ez elég meleg hírek, de gondolom hogy rövid idő mulva hideg híreket kel irnom. mert a békeség meg csinálását, csak nem bizonyosnak tarttyák. és attol tartok. hogy ótt ölelem meg kédet, ahol nem kívántam volna. de azért nem kel
²⁵ kéttésben esni, jól tudgya az Isten. mi hasznos nekünk. ha ótt is nagy melegek vannak, félttem kedet a betegségtől, arról rettegeve gondolkodom., de azt tudgyaé ké. hogy lehetetlen már jobban szeretni kédet, mint én szeretem, mászor többet.

⁹ mellet <ment> mentünk [mentünk: <ment> alá is, fölé is beírva.] volna el, ¹⁰ most <itt> ennél egyéb hirt

[16.]

Drinápoly, 15 aug. 1718.

Ihon édes néném elesz az utolso levelem ebből. a CSászári városbol; itt már meg ettük a nekünk rendeltetett rakás kenyeret. már tovább megyünk. de nem elé, hanem hatra. és azon rakás kenyér mellé ülünk, a mely Constancinápoly mellet vár minket. mert a mitől
⁵ tartottunk. abban torkig estünk. ki veszen ki abból?, csak az Isten: ennek előtte egy néhány napal hozák meg a hirit hogy 21 júly a vezér meg csinálta a huszon négy esztendeig tarto békeséget a németel, ha addig itt kel ülnöm. jó éttzakát a meny aszszony tánczának., jaj édes néném, ha addig az édes lelkem. marad a kövér testemben, csak
¹⁰ török kenyeret kel enni arakásbol. a békeség meg lévén, it már semmi dolgunk nincsen, meg is indittyák holnap az urunkot. a császári fő varos felé. már itt erősen rakodunk. elég szekereket adtak számunkra. még többet mint sem kellene, mert el ítélheti ké, hogy minden portékámot fel raktam egy kis szekérnek a negyed reszire, az én
¹⁵ portékam pedig nem leg keve[16a:]seb atöbbinél. vannak itt olyanok, hogy tizen sem rakhatnak meg egy szekerecskét. de még lovakot is rendeltek alánk, mert ha ötvenen vagyunk is, de nincsen több ött lovunknál, amint már meg mondtam, holnap meg indulunk. hol lészen lako helylünk. még nem tudom. eleg a hogy innét el visznek

²⁰ valahová. forgács ur is velünk jö. micsoda örömel látom meg kédet de az egészség jó legyen. hogy az öröm is nagy lehesen, többet is irnék, de mikor utra kel készülni, akor nem lehet sokat irni, Isten kédel édes néném. ihon ebédre hinak.,

[17.]

bujukdere.¹ 25 aug. 1718.

Hálá Istennek ide érkezénk tegnap. drinápolyból 16 indulánk ki, semmi olyan állapot nem történt az uton. a melyet szükség volna meg irni. hanem azt meg irom, hogy az uton eleget nevettem. a velünk lévő francziákon; mert vannak olyanok közöttök, a kik soha lovon ⁵ nem ültenek, az olyanok miképen ültek alovon. és mint várták a szálló helyt el érní. az egész mulattságom volt, a pentelésia hadnak hallotta kéd hirit. itt egy sereg volt olyan közöttünk., elég ahogy tegnap ide érkezvén, azt gondoltuk hogy mind palotákban szállitnak bennünket; de itt avárosban egy épp házat sem találtunk. azért az ¹⁰ urunk kénszeriteték. aváros mellet lévő kis mezön sátorok alat maradni, mind addig valamég más rendelést tesznek. és jób helyre szállitnak. azt nem volna szükséges meg irni hogy csak három orányira vagyok kédtől, mivel azt el² gondolhatom. hogy ezt a szép Cánálist már kéd fel járta. [16b:] azt sem volna szükséges meg irni, hogy a ¹⁵ Canalis parton vagyunk. a fekete tengernek a torkától. egy ágyu lövésnire. de mind ezeket. örömömben azért irom, hogy oly közél vagyunk egymáshoz, egy kis három³ lapátos hajora fel ülök. ebédre abban a nagy császári városban mehetek; már itt mind addig sátorok alat leszünk. még jób helyre szállitanak. avalo szép kis réten vagyunk. ²⁰ de mellettünk holmi régi el romlot épületek vannak; a hol annyi a scorpio mint a bolha, az olyan vendéget éppen nem szeretném az ágyamban, most pedig éppen nem szeretnék meg halni, hát hogy ölel-ném meg édes néném kédet. a holt ember pedig olyan izetlen, kedvetlen, hogy még⁴ a feleségit sem öleli meg, én pedig elig várom hogy ²⁵ kédet láthassam. de a még meg nem lehet három vagy négy holnapig.

¹ [Keltezés:] <bujudere> bujukdere. ² el [Beszúrás.] ³ három lapátos <f> hajora fel ülök ⁴ még a<z> annyát> feleségit [feleségit: <z annyát> fölé írva.]

vagy is⁵ inkább három vagy négy napig. héj micsoda⁶ szomorúság volna a nékem. ha jó egészségben nem találám kédet. hetfün pedig ebédre el várjon kéd. káposzta is legyen,

⁵ is [Beszúrás.] ⁶ micsoda [i—o-ból jav.]

[18.]

bujukdere 15 ,bris 1718.

Édes néném már kétszer volt az a szerencsém hogy láthattam kédet, de úgy tettik mint ha még nem láttam kédet. de azt vettem észre, hogy mikor kédnél vagyok. a nap oly sebesen repül. valamint a fecske. mikor pedig itt vagyok. akkor rák hátán jár. de én veszeked-
⁵ hetném kédél, mert két naptól fogvást levelét nem vettem kédnek, hogyha¹ pedig le tennök a resztséget, minden nap vehetnék levelet kétszer is, azt jo meg tud-[17a:]ni kédnek, hogy én telhetetlen vagyok a kéd leveleinek olvasásában. ha azt akarja kéd hogy jó kedvü legyenek. gyakran kel nekem irni. mikor pedig a kéd leveleit
¹⁰ olvasom. akoron nincsen szükségem a hegedüstre, hogy tanczollyak. mert azt tudom, hogy masokis úgy tarttyák, hogy egy kedv szerént irot levél, job egy táncznál. itt mi csak várjuk hogy szállást rendellyenek. addig sátorok alatt leszünk mint az izraéliták. a franczia követnek bonáknak. közél mi hozánk egy háza lévén. gyakorta jó ide feleségestől. de még mi nálunk nem volt. azt akarja² hogy mi mennyünk elsőben hozája, abbol pedig semmi sem lesz, mert a mi urunk tudgya mi illendő, és mi nem illenék hozája, még a titulus iránt is vagyon valami akadály. és az ilyen akadály. meg akadályoztattya. hogy az akadály el vettessék.³ és ilyen formán. egymást meg nem láttyák, de mint
²⁰ hogy nekem semmi akadályom nincsen se a precedentia. se atitulus iránt a követtel. azért gyakran járok hozájok; az aszszony olyan mint egy darab nád méz. azt is el mondhatni, hogy olyan az aszszonyok közöt, mint ajó féle gyöngy atöb gyöngyök közöt,. jaj el felejtettem. hogy soha sem kel egy aszszonyt dicsérni, más aszszony előtt.
²⁵ mert a nem esik jó üzün. hát a nekem jó üzün esséké hogy⁴ a levélben káposztás fazéknak neveznek. de én azt csak el szenvedem a hasznáért, micsoda szép állapot mikor az ember a nényire meg nem

¹ hogyha [ha: sor fölötti beszúrás.] ² akarja <hgy> hogy ³ vettessék. <eg> és ilyen formán. egymást ⁴ hogy <en> a levélben

haragszik. az egészség mint vagyon? vigyáznaké reája, szeretneké a
miolta nem láttak.? mert én ugy szeretlek edes néném. mint a
30 káposztát.

[19.]

[17b:] jénikő. 22 7bris. 1718.

Tudgya már kéd honnét dátalom alevelemet., azt is észre veheti
kéd hogy már a bujdosó izraéliták. a sátorok alól házakban szállottanak
végtire, az urunknak. rendes, és alkalmas szállása vagyon, azt is
tudgya kéd hogy éppen atenger parton vagyunk. és olyan igen atenger
5 parton. hogy az én házam alá vizen bé jöhetni, de azt nem tudgya
kéd, ki házánál lakunk., távul azt mondhatná valaki, hogy valamely
fő ispány háza, pedig koránt sem fő ispány agazdánk, mind azon által
talám el mondhatni főispánynak a rokák között, mert szöcs, de igen
gazdag. avezér szöttse hogy ne volna gazdag, ma szállottunk bé ide,
10 és annyi portékánk vagyon, hogy¹ fél ora alat kiki bé rakoskodot a
szállására, aházamban, se szék, se asztal nem alkalmatlankodik, a
valo hogy vagyon egy kis szék formára csinált székecském. ha le
akarok ülni, arra ülök, de még más hasznát is veszem. mert ha irni
akarok. azon kel irnom., micsoda szép állapot, mikor el lehet lenni,
15 annyi sok házi eszköz nélkül, így kel lenni² az ilyen bujdosoknak mint
mi, ma itt, holnap masut. ugy is, ha meg eszük itt a rakás kenyérünket,
eléb kel mennünk, nám arégiek el lehetek annyi házi eszköz nélkül,
hát mi mért nem lehetnénk el. nám a sidoknak nem volt székek. a
törököknek most sincsen szüksége arra, egy régi francia királynak
20 láttam a székit, most csak a zágoni bironak is job széke vagyon annál.
mi szük[18a:]ségem vagyon hát nekem is aházi eszközre. ugy is még
az a hajo a mely ide hozot bennünket. még az archipelágusban vára-
kozik, az urunknak szándéka lévén. francia országban valo viszá
menetelre: (de abban thamás vagyok:) beresényi urat. az aszszonyal
25 várjuk ide, a kéd szomszédcságában lesznek szálva, de nem tudom
meddig. elég az edes néném. hogy már mi itt a rakás kenyér mellé
ültünk. csak az Isten tudgya meddig fog tartani. és hol hintettek
el még másut kenyeret számunkra, mert oda csak el kel menni, akár
mint vonogassa az ember magát, de azt csak fel kel szedni. azt akar-

¹ hogy (két ora al) fél ora alat ² lenni [Beszúrás.]

30 nám ha kédnek is hintettek volna el leg aláb két kenyeret itt nálunk.
mert azt reménlem hogy el jö kéd látogatásunkra; ugyan is micsoda
gyönyörűség egy aszszonynak egy szép kis festet hajóban ülni, a
melyet három erős török ugy viszi ahabok hátán. mint a nyil, kemé-
nyeb volna a sziv a kö sziklánál. ha ide nem jöne kéd. egy néhány
35 órára, el várlak édes néném. ugy is szeretlek mint a káposztát. ha ide
jösz. de az egésségre vigyázzunk.

[20.]

jénikő. 22. 8bris 1718.

Csak nem lehetek addig csendességben, a még meg nem tudom
mint érkezet kéd haza., mivel alig indult meg kéd innét, hogy nagy
szél tamada, gondolom hogy a habok meg rengették kédet. elég a hogy
az olta nem vagyok nyugodalomban. nekem ugy tertzik hogy az olta
5 egy levélel ki tehetet volna kéd anyughatatlanságból, a mely nagy
halak el mentek az ablakom alatt. mindeniktől kérdeztem ha nem et-
téké¹ meg az én nénémet, de azát-[18b:]kozot egyik sem felelt; csak
függőben tartom elmémet mind addig még bizonyost nem hallok
kéd felől, reménlem hogy nem járt kéd ugy mint jonás, és nem lesz
10 szükséges hogy valamely hal gyomrában küldgyem kédnek ezt a
leveletem. mert ugy meg nem tudhatná kéd hogy mi tegnap a² constan-
cinápolyi³ kapu eleiben mentünk ló hátán, és ott az ut mellet egy
kertben az urunk csak titkon. meg akarta látni a császárt, a ki is
drinápolyból érkezvén. nagy pompával ment bé avárosban. nem
15 tudom ha le irjamé kik mentenek. előtte. és utánna, ha le irom, talám
azt mondgya kéd. hogy miért terhelem annyi irásal, hale nem irom,
azt mondhattya kéd, hogy rest vagyok, rest nevet pedig hogy ne
viselleyek. inkább le irom,⁴ legyen kéd figyelmetes halgatással., az
uttzákon két felől jancsárok állottak sorban., leg⁵ elől jöve sokad-
20 magával az assás bacha⁶ () azután a csauzok. az émirek,
az ülémák. (az az, apapok, azirás tudok:) a kapiers basák, a jancsár
aga. a mistancsi basával, a kalmakán. a kapitán basával. azután a fő
vezér a muftival., a csauz basa. azután a mahumet attyafiai a zaszloja
mellet, a Császár vezetékji, azután Czifrán fel öltöztetet két tevék,

¹ ettéké <k> meg ² a [Beszúrás.] ³ constanpolyi ⁴ le irom, [l-r-ből jav.]
⁵ leg elől <me> jöve ⁶ assás bacha () [A kéziratban a () közt 10–11
betűnyi hézag.]

²⁵ kik az álcoránt vitték, azutan egy festet, és aranyas kocsi. melyben
 vala a mahomet köntöse, és fegyvere. ezután mene a császár igen
 kivántam paripán, mellette lévén a fia, azutan menének azisóglánok
 ketten, ketten, mindenik tized, külömb külömb féle [19a:] színü kön-
 tösben. az első tized. köntöse sárga. a 2diknak. veres, a 3diknak zöld, a
³⁰ 4diknek kék tafota, az isoglánok pedig inas számban vannak az ud-
 varnál. láttya kéd micsoda szép dolgot láttam tegnap. de a csak olyan
 mint afüst, és azzal a nagy pompával a császár nincsen olyan csendes
 elmével mint mi, ugy is illik hogy ne legyen. leg aláb had hasonlittson
 valamiben a mi alacson állapotunkhoz. és tudgya meg hogy öis
³⁵ ember, de azö pompáját ne irigyellyük édes néném, mert olyan
 napra jut még. hogy örökké valo nyomoruságban⁷ esik, akkor mit fog
 használni neki apompa. ami alacson rendünkben pedig mi nékünk,
 nagyob reménségünk vagyon, oh! mi szép állapot akereszténység!
 mennél nagyob pompájit látom a töröknek, annál nagyob örömben
⁴⁰ vagyok a közönséges ányaszent egyházban valo létemért. ezért ö
 nékik nem lehet az a reménségek, a mely minékünk nem csak vagyon.
 de kell lenni. ha perában megyek. akkor többet predikállok. addig az
 egésség jó legyen: édes néném egy kevesé még a káposztánál is jobban
 szeretlek:

⁷ nyomoruságban <j> esik,

[21.]

jénikö. 16 xbris 1718

Mi lelt bennünket édes néném. és mitöl vagyon a, hogy már egy
 holnaptol fogvást nem irtunk egymásnak. leheté hogy illyen közel
 lévén egymáshoz., még sem irunk, talám ugyan az az oka. hogy
 közel vagyunk¹ és egymást gyakran láttyuk., jaj miért mondám
⁵ hogy gyakran. meg bocsás édes nénécském. gyakortaé négyszer
 látni. kédet egy holnap alatt. ha négyszer látnám is kédet napjában
 nem kellene meg csömörlni a szememnek, a kéd könnyü, kurta
 [19b:] és rövid levelét vettem. mentöl ritkábban ir az ember. annál
 hoszab levelet kellene irni, kéd ellenkezöt cselekszik. a pedig nekem
¹⁰ halálom² mikor rövid akéd levele. mikor tudom hogy az egésség jó.
 akkor nem kiméllem kédet. és a hoszu levelet meg várom. valamint

¹ vagyunk <eg> és egymást ² halálom [Utána áthúzott vessző.]

az ur dolgát, nó már nem haragszom, hanem a rövid levelet is kedvesen vettem, amelyben látom hogy tegnap érkezet oda bercsényi ur, minden pereputyástol, annak igen örülök, mert tudom hogy annál az
15 uri aszszonynál el mulattya kéd magát. és nem lesz kéd egyedül magyar aszszony péréaban, a beresenyi ur embereit mind jól üsmerem, de az³ aszszonyokat, leányokat. nem üsmerem. de ahoz nem sok idő kívántatik, tudom az urunkhoz el jő az ur. azután magam is látogatósokra bé megyek; a szállás pedig csak mindenkor kédnél leszen.
20 magam szégyenlem micsoda rövid levelet küldök. de ha rövid is el kel neki menni, egy pirongatás el fér avállamra. édes néném az egésség, de tudgya kéd meddig szeretem kédet. valamég dohányozhatom.⁴

⁴ az [Beszúrás.] ⁴ dohányozhatom. [*dohányoztam*-ból beszúrással jav.] [Az utolsó sor alatt és a következő levél keltezése között aláhúzásszerű vonal látható. A tinta színe a folytatódó levelek kissé világosabb tintájához hasonlított. Valószínűleg az új másolási rész megkezdésekor húzta alá Mikes.]

[22.]

jénikő 28 xbris. 1718.

Aztot még előre által láttam, hogy bercsényiné aszszonyom meg fog kédnek tettzeni, el mondhatni valósággal. hogy méltóságos aszszony. mert sokan viselik az aszszony nevet, denem mindenik viseli érdemesen azt a nevet, és az olyanokat csak aszszonyoescáknak kellene. hini, vagy aszszony állatnak, (ne szollyunk az aszszonyok
5 ellen:) elég a hogy azzal az uri aszszonyal. [20a:] inkább el töltheti kéd az időt, mint sem agörög kéréczákal. az aszszony maga mulattságot nem indit, mert tél felé meg kezd sárgulni a fának is alevele., de a vigasságról beszélni igen szereti. főképpen a tavaszi idejében való dolgokrol. azt írja kéd hogy az aszszony orczáján. olyan idős korában
10 is meg tettzik hogy iffiu korában szép volt. és hogy most aszép télhez hasonlithatni. de azt ki ne nevetné. hogy azt szeretné kéd meg tudni. hogy miért annak az uri aszszonynak az orra fekete. és orczája fejez, ezt a mesét mindgyárt meg fejtem kédnek. az attol vagyon, hogy
15 már házos lévén meg himlődezőt. azt tudgya kéd. hogy az uri aszszonyokat másképen gyógyittyák. mint sem aközönségeseket. nyerne is rajta sokszor, mint birtok a csikban, mihent meg betegedet. egy sereg doktorokat gyűjtöttek esze. ki egyet, ki mástjovallot, hogy a himlő meg ne lassék, és a szépség meg maradgyon. egyik a töbi közöt.

²⁰ azt jóvalotta, hogy meg kel aranyozni az orcáját. ennek avoxát bé vették. és levél aranyal. bé tapasztották. és eleven képet csináltak belőlle, e meg lévén. egy ideig annak ugy kellett maradni. de azután csak le kellett venni az aranyat. mert aranyas orcával el ítélni kéd. hogy nem lehetet jární, és a piros orcza, csak inkább tettzik. mint sem
²⁵ az aranyas. de már a volt a mesterség hogy vegyék le, a sok féle viz le nem mosta. hanem tö hegyel kellett lassanként le feszegetni az aranyat. az orcájáról, még is mind le ásták. de az orrára inkább oda száradot volt. azért nehezeb is volt a munka. végtire onnét is le feszegették. de feketén maradot. azért nem jóvalom senkinek hogy
³⁰ meg aranyasztassa az [20b:] orcáját.¹ immár tudgya kéd, hogy miért fekete annak az uri aszszonynak. az orra, de azt nem tudgya kéd, hogy holnap. a vezér szembe akar lenni a fejdelemel. csak magánonson, ez a vezér még eddig jo barátsággal volt mi hozánk, és abujdoso urak, éppen nem panaszkodhatnak ellene, meg válik mint végzi,
³⁵ mert itt a változás könnyen meg esik. és az ajándék a vezérekkel hatat fordítat. mi pedig nem vagyunk abban az állapotban hogy adhassunk, sőt még mi is töllök várunk. aki pedig hatalmasab, az erőseb, és az kötheti meg pénzel. a török urakot., ezek pedig ugy tekintenek bennünket, mint olyanokot; akik² minden koron készen vannak akérésre, de az adást; nec nominetur invobis, it mi elegen vagyunk. elég tahint ad aporta, eleget eszünk. de azzal ruhásabbak nem vagyunk. sem én se más, a mi urunknak pedig természete a, hogy kéréten nem ad, annyi esztendőktől fogvást hogy szolgálom, soha semmit nem kértem, édes néném már el nem kezdem, egy erdélyi
⁴⁰ nemes emberhez a nem illik. a ki jobban szereti szükségben lenni, mint sem kérni, az én hivatalom a, hogy szolgállyam hiven, és hadgyam azIstenre atöbbit. egy erdélyi nemes ember felöl nem lehet nagyob gyalázatot mondani mint azt, hogy³ az adomért szolgál. tudgyaé kéd., hogy most csak hamar egy leánybol. aszszonyt csinálnak, nem tudom mikor leszen az⁴ a szerencsés nap. de azt tudom hogy igen akarnám ha azén lakadalmom olyan közél volna, mint azé a piros. leányé, én szeretem kédet, de ugy ha az egésségire vigyáz.

¹ orcáját. <h> immár ² akik <csak akérésre nyittyák fel szájokot.> minden koron készen vannak akérésre, ³ hogy az <d> adomért ⁴ az a <cs> szerencsés nap.

Tudom aban nem kételkedik kéd. ha papirosra nem tenném is hogy sok uj esztendő napokat kívánok kednek, a hoszas, és egy hetig tanult. kívánatokat hadgyuk az idegenekre. és a predikátorokra, azért. se drágábbat. se jobbat, nem kívánhatok, mint azt, hogy az Isten adgya-
 5 szent kegyelmit kedre, és jó egészséget., mihaszna vagyon annak a hoszas köszönetnek. a mely még nem is illik a keresztenyekhez, jákob sem adot több áldást. a tizen két fiára, mint mostanában szoktak adni csak egy emberre. úgy anyira, hogy ha mind azok az áldások. bé tellyesednének, se gabonás házat, se pinczét elegendőt
 10 nem lehetne csináltatni, hát azután a sok marhának bövségít. a sok siros földet. ezt pedig olyan szokkal mondgyák ki, hogy az embernek úgy tettzik, mint ha minden szánto földgye bé volna szalonával terítve, de még enem elég. mert a gyermekekre valo áldás, el tart egy oráig. és egy anya sincsen. a ki a kívánság szerént.² a fiainak.
 15 fiait, meg azoknak fiait meg ne lássa, agyermekeknek pedig mindeniknek addig kellene élni mint mathusalemnek, édes néném emind nem keresztyéni kívánságok. az³ ó testamentumban jó volt; mert akkor az áldást egy izraélita. a földének kövérségiben tartotta, az Isten is nékik csak földi áldásokat ígér, de a keresztyéni áldás. mind
 20 lelki dolgokból áll, és egy keresztyének nem a kövér földet kel suhajtani, hanem a kegyelemel valo tellyes szivet, hogy ne a földgye. hanem a szive teremcsen böv gyümölcsöt, én [21b:] azt jól tudom, hogy az ilyen szokást⁴ elnem hagyatom, a kinek tettzik el hadgya, akinek nem tettzik kövesse, azon nem törödöm. mi pedig édes néném.
 25 ne kövessük az olyan iskola béli szokásokat. hanem a keresztyéni szokást. mely meg egyezik azudvari szokásal. az udvarnál pedig, még a köszvény is szokást csinál. a mi fejdelmünk csak tegnap is lovon járt, gyalog járt. ma pedig csak ülni kel., azt nem igazán mondgyák hogy gazdagot keres a köszvény. mert úgy a mi urunkra rea
 30 sem nézet volna. mi pedig ilyen formán, attol soha se tarttsunk. hanem csak attol tarttsunk, hogy ha valaha nem szeretnök egymást. annak pedig meg lehetné valaha törtenni? de édes néném. ha minden levelemben nem írom is hogy szeretem kédet. már azt kédnek tudva

¹ [A lap felső sarkában ez áll:] Misere. ² szerént. <a ki> a fiainak. ³ az ó<h> testamentumban ⁴ szokást <en> elnem hagyatom,

kel tartani. esztendőben⁵ tizen kéttzer ha meg ujittyuk egymás
35 között az ígéletet elég. mert minden levelben azt írni, szeretem kédet,
szeretem kédet, a sok volna, és végtire ugy hozá szoknánk, hogy azt
sem tudnok mit írunk, a mi ritkáb a kedveseb, de nem mindenben,
mert ha gyakrabban írna kéd,⁶ a kedveseb volna. reménlem hogy ebben
az esztendőben nem leszünk olyan restek, a melyet kívánom hogy az
40 Isten kegyelmiben töltse el kéd. velem együt. masokal is. ha hideg
nem volna többet írnék. de az én házam a tenger felet vagyon. és
onnét semmi meleg nem jö fel. az egésségre vigyázunk.

⁵ esztendőben <egyszer> tizen kéttzer ⁶ kéd, <jobban> a kedveseb volna. ¹

[24.]

[22a:] jénikő. 24 january 1719.

Edes néném, vevée kéd észre tegnap, hogy mint örült bercsényiné
aszszonyom azon. hogy a fejdelem meg látogatta, mindennel kínálta
volna, örömben nem tudta mit csinállyon. már csak azt vártam,
hogy talám egypár tánczal kínállya meg, de ne nevesse kéd, mert
5 az idő miat még örömet el járná, vagy el lépdegné, de a micsoda
időben és állapotban vagyunk, atáncz is savanyu. a valo hogy az
aszszony mellet¹ az az két becsületes személy, el ropnák az aszszonyokért is. azt kívánnya kéd töllem. hogy meg mondgyam micsoda
itélettel vagyok az aszszonyok, és leányok iránt, kik az aszszony
10 mellet vannak, az aszszonyokot, vagy dicsérni kel, vagy semmit
sem kel felöllök mondani., annál is inkább rosztat mondani felöllök, a
nemesi vérhez nem illik, mit csinállyak hát. hogy kédnek is enge-
delmeskedgyem, azt cselekszem, hogy az itélő székemben ülven.
onnét teszek itéletet. halgassa kéd figyelmetességgel, az obesternén
15 kezdem el, ez egy szép aszszony volt. főképpen, a midön leg először
láttam gyermek koromban, akor görgényi Commendáns volt az ura,
kajdacsinét² pedig soha senki nem dicsérte a szépségiért. hanem ajosá-
gáért. azért is. mondom neki mindenkor. hogy micsoda irtoztato szép,
de ez, vagy egyről, vagy másrol, de örökké panaszolkodik. a kis
20 susinak igen fősvényen osztogatták aszépséget, de rendes, tisztességes
személy, és tiszta joság, a talaba mátkája bé illik egy szép leánynak,

¹ mellet <vala> az az ² kajdacsinét [s—utólag beszúrva.]

már le szállok az ítélő székből, és kéd lássa, hogy micsoda itéletet tettem, de [22b:] az aszszonyok felöl itéletet tenni, azt kinem veheti kétek az férfiak kezéből. az ilyen biroság vélek születik, és az aszszonyoknak meg kel állani a végezéseken. meg viszontag. a micsoda itéletet tesznek a férfiak felöl az aszszonyok, az ellen már nem szabad senkinek is szollani, és azt a dolgot nem lehet más ítélő szék eleiben vinni, hanem térdet, fejet hajtván, azon meg kel nyugodni. ha a törvény csinálók bévették volna őket a törvény tevében, azö hathatos szemekel. hathatosab törvényt tettek volna, a sidoknak volt egy aszszony birójok. volté job birójok annál? ugyan is, ha az aszszonyok az ítélő székben ülhetnének, nekem ugy tettik hogy abban az időben nem kívántatnék annyi prokátor, mert az³ ember maga menne gyönyörüségel a baját. meg mondani, és ót egy szép és kegyes bironak a szájából meg halván a törvénynek magyarázattyát. nem lehetne az ellen szollani. ha szinte perét el vesztené is, de könnyebben szenvedné. énnkem pedig nehéz azt szenvednem., hogy kéd ritkán ir, és énnkem kel meg itélni, akéd⁴ reszttségít. olyan biroval is vagyon dolga kédnek, hogy egy kis levelel, minden haragját el üzi kéd. többet is irhatnék⁵ ilyen nagy országos dolgokrol, de nem irok, azért. hogy hamaréb vehessem a kéd válaszát.

³ az <ebber>ember maga menne gyönyörüségel a <maga> baját. ⁴ akéd reszttségít. <de> olyan biroval is <do> vagyon dolga ⁵ irhatnék [é—á-ból jav.]

[25.]

[23a:] jénikő. 16 aprilis 1719.

Irtoztato dolog mely régen nem irtunk édes néném egymásnak, annak pedig mi az oka, nem más, hanem hogy csak nem¹ minden harmad napban láttyuk egymást. kédet látni, s'kednek irni, nagy külömség, ha mindenkor olyan gyakran mehetnék kédhez mint már egy darab időtől fogvast, az igaz nem volnék méltó aszánásra, de nem lesz mindenkor pap sajttya, már egy hete hogy egymásal nem nevettünk, és ez az idő hoszabnak tettik nekem mint egy nyul farka. de mit tehetz annak (mondgyák atotok:). egy részről nem bánom mert nem alkamatlankodom kédnek. noha kédnél mind job ágyam

¹ nem [Beszúrás.] minden harmad(ban) napban

10 vagyon, mind többet eszem, mind többet nevetek, mint itt, de hogy a vendéget meg ne unnyák, keveset maradgyon egy helyt., de még nagyobb okát is mondom, a hogy, azidő rosz, és olyankor járni atengeren nem egészes, mert ha az a kis hajo² hirtelen el találna fordulni, jó éttzakát az egésségnek, és mindennek, én pedig olyan bátor vagyok
 15 atengeren. hogy ha egy kevesé ahajo egy oldalára fordul, már azt gondolom hogy a halaknál leszek vacsorán. erre azt fogja kéd felelni, hogy eleget jártam tengeren. én pedig azt felelem akéd feleletire, hogy azzal dicsérhetem magamot, hogy mindenkor olyan félénk voltam. és hogy nem tartok nyomoruságosab dolgot. mint a néma
 20 halak országában lakni. tegnap mi a császári mulattságon voltunk, lehetetlen azt kédnek le nem írni. mint³ ment végben. de mi is csak ugy mu-**[23b:]**lattuk magunkot. mint a kocsis. aki nap estig ügetvén alovon, estve. azzal kerkedik. hogy mint meg szánkáztunk.

Ma igen jó reggel avezér egy csauz⁴ basát küldé a fejdelemhez,
 25 kit is kéréte hogy lenne jelen a mulattságon. amelyet fog adni. a császárnak, a fejdelem lora ülvén, a csauz, a Constancinapoly mellet lévő retnek⁵ avégin, egy nagy dombon meg álltta minket. ahonnét kellették nézni a mulattságot. a réten pedig sok számu nagy sátorok valának⁶ verve. mind a császár számára, mind a töb urak számára. a
 30 mulattság pedig abból állot. hogy lovakat futtattak, flintából, és apro agyueskákbol Czélt löttek, a CSászár előtt. abirkozok birkoztanak; de még is mind ezek nem valának császári mulattságok, hanem a vége job volt a kezdetinél. mert a vezér⁷ ebédet adván a császárnak, és az egész udvarának. meg is kel ajándekozni mind a CSaszárt,
 35 mind azudvarát. a többinek nem tudom mit ad, de a császárnak. három vagy negy válogatot virágban lévő leányt⁸ adot. azoknak igen szepeknek kellett lenni, és mindeniket gazdagon fel ékesíteni, azután köves portékákat, lora valo drága szerszámokat, szep paripákat. adot. (édes néném mely derék állapot a császárság:)⁹ ennek
 40 pedig minden esztendőben meg kel lenni,, azon a napon. mi pedig mind ezeknek végít nem vártuk, mert reggeltől fogva estig egy helyben ló háton ülni, étlen, és atöbbit csak **[24a:]** meszünen nézni,

² hajo [hájo-ból jav.] ³ mint <vett> [? vagy <volt>] ment ⁴ csauz <bad> [?] basát küldé ⁵ retnek <a szélyin> avégin, ⁶ valának <fe> verve. ⁷ a vezér<nek> ebédet adván a császárnak, ⁸ leányt <kel> adot. ⁹ a császárság:) <de mi mind ezeknek> ennek pedig minden esztendőben meg kel lenni,, azon a napon. mi pedig mind ezeknek

nem derék mulattság. azért is a fejdelem fél óráig ót lévén, és semmi mulattságra valot nem látván, ebédre haza mentünk. de még azt
45 kelleték azután izenni a vezérnek, hogy igen mulattuk magunkot. és hogy császári mulattság volt; pedig elíg vártuk hogy eljőjjünk onnét, edes néném mely sokszor kel olyat mondani azembernek a melyet maga sem hiszen.¹⁰ azt el hidgye kéd, hogy a vezérnek mind ajándekáért sem adnám kédet, meg aleányokot is oda teszem. de
50 ugy ha szeret kéd. és ha vigyáz az egészségire.

¹⁰ hiszen. <de> azt

[26.]

jénikő. 26 maji 1719.

Abban bizonyos vagyok, hogy tegnap igen meg ijedtünk volt. de még nekünk is jutot benne, ebéd felet egyszers mind a tálak is kezdenek tánczolni, mi is dölénkezünk. akkor veszük észre hogy föld indulás, az emberek azt mondgyák hogy ennél nagyobát nem értenek,
5 az én házam alá¹ a tenger bé megyen. és mindenkor vagyon ót térdig érő viz. de mihent a föld indulás volt, szárazon maradot. estve felé jöt haza aviz. akik atengeren voltanak. jól meg érzették. a föld indulás elöt egy orával láttuk hogy a vezér ment magát mulatni a fekete tenger felé. de mihent meg érzette a föld indulást azonnal
10 nagy siettségel viszá tért; és a csá-[24b:]szárt ment látni. Constanczi-nápolyban, sok bótók és házak estenek le, még kéd felöl semmi hirt nem hallottam, szüntelen is tartok attol hogy valamely kelletlen hirt ne hallyak., bercsenyiné aszszonyomot, tudgya kéd hogy karon kel vezetni pompával. mikor egyik házból a másikában megyen, de
15 tegnap nem várta hogy fel emellyék helyeből. mert futva ment akerbe, és az ijedtség volt a hopmestere. tegnap ebéd után a francia követnéhez menván. az ura perában volt. a kin igen busult. nem tudván; hogy ha nem eseté valamely² szerencsétlenség az urán, vagy a gyermekein. azért³ két vagy három aranyat ígért ahajosoknak csak vigyék
20 el az emberit. kit az urához akart küldeni, de a hajosok ugy féltének. a tengerre menni, hogy tiz aranyért sem mentenek volna ell, az okát kérdették töllök, azt felelték hogy a föld indulásban, a viz alat a

¹ alá [alat-ból jav.] ² valamely [l betű g-ből jav.] ³ azért <is> két

föld le süjjetet, a viz le esvén. a hajojokis le süjjedne, lehetnéé
ennél jobban okoskodni ahét bölcsek közül akármelyiknek is. édes
25 néném tudosics mentöl hamaréb. mert addig nem lehet nevetni.

[27.]

jénikö. 18 juny. 1719.

Édes néném, igen igen szükséges kédeknek egy¹ hirt meg tudni.
azért hogy bolhák. ne csipjék kédet, tudni illik, hogy [25a:] két
gyorgyiánus² fejdelmet az attyafiai az országból ki üzvén. segittséget
jöttek ide kérni a császártól, a ki is segittséget adván nekik, a méltosá-
5 ságos fejdelmek ide jöttek, hogy innét hajon a segittséget a fekete
tengeren viszá mennyenek., ö méltóságok pedig. egy nyomoru kor-
csonmára szállottanak., cselédgyek elég vagyon., de az udvari nép nem
ruhásab, a mi czigányinknál, azt pedig ne gondollya kéd hogy ö méltosá-
10 goknak³ pénzek ne volna. mert valamég a cselédekben tart, addig
pénzek is léssen, mert a midön a pénzek el fogy, kétöt vagy hármát, az
udvariak közül el adnak, és így a pénz el fogyván, az udvariak is
fogynak. ma tiz orakor a fejdelmünk látogatására jöttek, sok
udvarival. de azok olyan rongyosok voltak. valamint a szolgák, nem
is tudom miért viselik afejdelem nevet. mert abizonyos, hogy jobban
15 szeretném a brassai biroságot., mint sem az ö fejdelemségeket. valo
hogy a gyorgyiánusok az elöt hadakozok voltak, de mostanában
nyomorultak, görög valláson vannak. nekünk is⁴ vannak ótt missiona-
riusink, az fejér nép ót, közönségesen igen szép. azt irta volt kéd a
minap. hogy már ért francziául. aztot igen jól cselekszi kéd. hogy
20 idegen nyelvet tanul. bár a mi földink azon volnának hogy idegen
nyelvre tanyitatnák gyermekeket, de az olyan állapotol oly keveset
gondolnak, hogy még [25b:] csak az írásra. és az olvasásra sem kén-
szentenek aleányokot, hogy ha csak azoknak nem volna arra kedvek.,
azt a két dolgot pedig egy nemes leánynak nem csak illik, de szükséges
25 tudni. azon kívül, hogy a valláshoz a szükséges. hogy holmi jó köny-
veket olvashasson; de a micsoda nem szükséges egy nemes aszszony-
nak, hogy az ura távul létiben, az urát mindenekről tudosithassa., és
az ura levelét el olvasshassa. nem lehet mindenkor olyan ember
mellette akivel iratathasson, de ha szinte volna is. a férfi nem csak a

¹ egy < dolgot > hirt [hirt: < dolgot > fölé írva.] ² gyorgyiánus<t> fejdelmet
³ méltóságokk ⁴ is [Beszúrás.]

30 hagymárol, és a dözma borrol kívánna irni a feleséginek, hanem más
 egyéb egyességből szeretetből származó gondolatit is le írná, ha a
 felesége tudna irni és olvasni. de mint hogy nem tud; úgy írnéki
 valamint egy idegennek. ha meg vizsgálnok hogy micsoda levelet ír az
 35 ura egy olyan aszszonyinak a ki nem tud olvasni. és hogy micsodást ír
 a tisztartójának, meg látnok hogy mindenik egy huron pendül, és nem
 sok külömbőség vagyon⁵ közöttök. arról nem is szollok hogy mennyi
 külső dolog történik olyan a mellyet az ember örömet meg írná a
 feleséginek. némelykor szükséges is volna meg irni. de el hadgya,
 mert⁶ a felesége nem tud olvasni. és azt nem akarja hogy más meg
 40 tudgya, erre azt felelik némely csufos, és rövid eszü anyák., hogy
 nem jó egy leánynak hogy irni tudgyon., azért hogy a szeretőinek
 ne irhasson. oh! mely okos beszédek ezek.! mint ha az irás okozná
 a rosztat, és nem a arosz, azirást, nem akor történik meg átilalmas
 dolog. a mikor egymásnak irnak, [26a:] hanem akor a mikor egymással
 45 vannak, és nincsen szükségék az irásra, akar tudgyon akéz irni, akár ne
 tudgyon, de a sziv el jár a maga dölgában., nekem úgy tettzik, hogy
 nem csak azért irok kédnék hogy irni tudok, hanem azért hogy a
 hajlandóság viszen reá. ha nem tudnék is irni, csak ugyan csak leg első
 alkalmatosságkor mind azokat meg mondanám kédnék. mind ezekből
 50 azt hozom ki, hogy az⁷ ilyen anyák nem okoson gondolkodnak.
 aleányokot. avallásbeli dolgok iránt való tudatlanságban nevelik. és a
 kinek adgyák. az el nem kerülheti hogy tudatlanságáért ne szenved-
 gyen. akár mely szép legyen a gyémánt, de ha rutul vagyon metzve,
 nem becsülik, mind ezekre tudom azt fogja kédnék mondani, hogy még
 55 házas nem vagyok, még is az aszszonyoknak akarok⁸ letzkét adni.
 nem akarok édes néném nem akarok. tudom hogy kédnék is velem egy
 gondolatban vagyon ez iránt, lássa ki ki szabad a magáéval. és az
 Isten adgyon olyan feleséget aki irni, és olvasni tudgyon. de ha nem
 tudna is. azon lennék. hogy meg tanyitanám⁹ ha töb esze nem volna is
 60 mint egy macskának. édes néném szereté kédnék úgy mint a macska az
 egeret, vagyoné kédnék jó egessege, mikor láttyuk meg egymást.
 ma talám nem. mert már tizen egy az ora, és le kel fekünni, de ha
 le fekszem, úgy tettzik mint ha feredném, mert a tenger habja egészen
 bé csapván a házam alá. sokszor azt gondolom hogy az ágyamban
 65 locsog a víz.

⁵ vagyon [Beszúrás.] ⁶ mert <nem> a felesége nem ⁷ az [Beszúrás.] ilyen anyák <csak> nem okoson gondolkodnak. [g-k-ból jav.] ⁸ akarok [Második a-o-ból jav.] ⁹ meg tanyitanám <irni és olvasni> ha töb

Aztot jól mondgyák édes néném. hogy nincsen olyan jó társaság. aki egymástól meg ne válylék. bercsényi uram az aszszonyal, és minden pereputtyával ide érkezvén, it lesznek mind addig, valamég tarabiában rendelt szállásokat. el készítethetik. tarabia pedig hozánk¹ földön félórára vagyon. vizen pedig egy fertály ora. hogy így eset, aztot igen bánom kédre való nézve, tudom hogy gyakorta meg hántattya kéd magát a tengeren. és hozzánk ki rugaszkodik atengeri lovakon.² az aszszonyót közel lévén, gyakrabban mulatathatta kéd magát, és az idő inkább tölt., de már ezután tengeren kel ide jöni, mikor az aszszonyhoz akar kéd menni. édes néném, patientia, aki erősebb a hatalmasabb, azt jól tudgya talám kéd, hogy ki követtye eselekette aztot hogy bercsényi perából ki követtye eselekette, addig a még³ oda érkezik, nem akarván véle egy városban lakni, már most mind együvé szorultunk, valaményi bujdosok vagyunk, kettőn kívül. és itt várjuk hogy hová fog bennünket vezetni a felleg, valamint az izraélitákat apusztában, nagy csuda lesz. ha még bennünköt is el nem ugratnak innét, aztot csak éppen azért bännám hogy kédtől meszeb⁴ lennék, de másként, azt akarnok. hogy ma vinnének el innét, mert igen szoros helyt vagyunk. és ha éges volna. más hová nem szaladhatnánk, hanem atengerben kellene ugranunk., én nyernék rajta, mint birtok a csikban, uszni sem tudok., édes néném, minden embernek az Isten rendelése alá kel magát vetni, főképpen a bujdosoknak, [27a:] de még főképpen azoknak. akik török országban bujdosnak, mert sohult olyan hertelenségel a változás meg nem esik, mint itt, mert it semmi bizonyosabb dolgot magának nem ígérhet senki, mint azt hogy bizonytalan az állapottya. ihon már abékeség meg vagyon, mit remélhetünk, olyan udvarral vagyon dolgunk. ahol a ministerek minden nap változnak. ahol ha ma egy dolgot el végez az ember, holnap az ujjakkal újra kel kezdeni, aztot pediglen, ha az ajándékon nem kezdik, jó kezdetit sem lehet várni. eza mostani vezér a magyarokhoz magát jól mutattya, de aboldogulásoknak eszköze soha sem leszen, mert a hadakozást nem

¹ hozánk <egy órányi föld, mind> földön félórára vagyon. vizen. <mind szárazon.,> pedig egy fertály ora [Törlés fölött jav.] ² lovakon. <de> az aszszony ³ a még <ide> oda érkezik, nem akarván [akariból jav. beszúrással.] ⁴ [Esetleg:] meszeb [é-b-ből javítva; az ékezetnek látszó rész nincs át-húzva.]

tudván, attol irtózzik, és kész inkább mindenre hajolni, csak a hadakozásról ne halljon szollani, önéki magának vagy onka hozá,⁵ mert leg kisebb szerencsétlenségért a hadakozásban, leteszik. avezéréket., bekeséges időben pedig e jól tudgya a dolgokat folytatni. de ki 35 ígérheti azt nekünk hogy állandó legyen a hozánk való jó akarattya. hogy ha pedig az elméjét meg változtatták. mit nem várhatunk tőle, csak már is az ő kopár szakállu tihája. (udvari kapitánnya:) nagyobb idegenséggel vagy onhozánk, mint az előtt. minden féle dolog pedig 40 ez által megyen a vezér eleiben. mindennek ehez kel menni. és csak ő általla kel folytatni a vezérel való dologot. és ha ezt meg csinálják. azok, akik mi nálunk hatalmasabbak. és rosszunkot kívánják, oda leszünk a⁶ tyukoknak, a dicseretes ebben⁷ avezérben hogy az idegen országokrol való dolgokban gyakorta⁸ kér tanácsot, a⁹ mi 45 fejdelmünktől, aztot bé veszi, és követi, a kinek is nagy eszít meg üsmérte. [27b:] de mindenkor csak rea megyek arra, hogy holnap, vagy holnap után találkozhatik olyan ki meg változtathattya elméjét. emberé? igen is ember, meg változhatik hát, és az ide való emberek. abban inkább emberek. mint sem másut. de édes néném mit vizsgálom 50 én ajövendöt. hadgyuk azt a jövendő urára, énnekem csak azon kel törödnöm hogy mikor láthatom kédet. mikor nevetetek kédel, és mikor ehetünk káposztát, ah! nem mérek már a káposztáról szolni, mert a minap káposztás fazéknak nevezének, csak azért is ugy szerettem kédet mint akáposztát. hát ké. hát az egészség felöl semmit sem 55 irunk.

⁵ hozá, <még> mert [mert: <még> fölé írva.] ⁶ a <gy> tyukoknak, <de> a dicseretes ⁷ ebben [ebben-ből jav. az ékezet áthúzásával.] ⁸ gyakorta [g-t-ből jav.] kér tanácsot, ⁹ a mi fejdelmünktől, [: Kereszttel jelölt beszúrás a lap alján.]

[29.]

jénikő. 9 aug. 1719.

hiszem szégyenlem én azt édes néném, hogy nekem kel a császári városban történt dolgokat meg irnom, ha csak örökké othon nem ülnénk, több hireket is tudnánk. avalo hogy ritka dolog. de amikor ké. hireket ir. azokat el lehet hinni, de az hogy lehet. hogy ót helyben 5 lévő; még is töllem tudakozza ké. hogy mikor leszen audenciája a¹

¹ a [: Beszúrás.] császár követének, [követnek-ből jav. é beszúrásával.]

császár követének, aki nem régen érkezet, végtire, talám azt is töllem fogja kéd meg tudakozni. hogy mikor esik ót az esső, ha szinte meg nevetnek is érette, de engedelmeskedem, és meg irhatom, hogy már² meg volt. de talám azt sem tudgya kéd. hogy mi formában volt. azt¹⁰ is meg irom, aztot ugy tudgya kéd, mint a mi atyánkot, hogy rend szerént amikor a császár audenciát ad valamely követnek. elsöben ebédet adnak néki, és azután viszi bé avezér a csaszárhoz, de a most nem lehetet, mert a törököknek ramazánn yok vagy on [28a:] eztet tudgya kéd, azt is tudgya kéd. hogy a ramazán nálok olyan mint nálunk a nagy böjt, és egy holnapig tart, azis tudva vagy on kédnél.¹⁵ hogy ök akoron nap le mentig, se nem esznek. se nem isznak. csak egy csep vizet is. még csak nem is dohányoznak. a mi leg nehezeb nekik. de söt még napal., bizonyos olyan édesség vagy on. a melyet meg nem szabad kóstolni. ha apéterkét el vetné³ is, gondollya el kéd. mi lehet²⁰ az az édesség, de éttzaka szabadság., ramazánnya lévén tehát most a törököknek., ma két orakor regel. a követ a portára menvén. ót meg vendégelték, és ött orakor a császár audenciájára vitték. mind ezekből meg láthattya kéd. hogy az audencia ma volt, már tudgya, kéd. nem csak töllem, de talám tiz embertöl. már azt várom. hogy²⁵ holnap azt fogja kéd töllem kérdeni, ha kéd ehetnéké, vagy alhatnék. én pedig tudom hogy alhatnám, mord kedvü is vagyok, de még is egy kevesé szeretem kéd. jó éttzakát is kívánok kednek.⁴

² már <volt.> meg volt ³ el vetné<é> is, ⁴ kedkk

[30.]

békös. 16 aug. 1719.

láltya kéd. hogy ásiából irok kédnek. ha ámérfkában volnék missisipiából is írnék kédnek, minket már ugy tekintsen kéd. mint ásiái magyarokat, elég az édes néném, hogy már ött naptól fogvást. itt sátorok alat vagyunk, a mellettünk valo várost mind az előtt,⁵ mind mostanában békosnak hiják. a [28b:] mely város. ama hires bithiniában vagy on. tudgya kéd micsoda hiresek valának a romiaiak idejében abithiniai királyok, de azon nem törödöm. hanem azon törödöm hogy nem három széken vagyok; de ót jób volnaé az Isten, mint itt. nem, mindenüt egyaránsu az ö josága, itt akarja az Isten¹⁰ hogy légy. azért itt sétály ezen a szép réten. az igaz édes néném hogy szép helyt vagyunk, a sátoraink a tenger parton rendiben. ezt a

gyönyörű Canalist végig láttyuk, a fekete tenger zugását jól halljuk, azok a nagy rettentő sajkák előttünk mennek el, a fekete tengere,¹ ilyen Canalis nincsen az egész világon talám., ennek a széllye mindenütt vagyon egy jó ágyú lövés, a hosza vagyon ött mély föld. mindenik végén egy nagy tenger, hol lehetne másutt ilyen Canalist találni, ?
¹⁵ a való hogy ha más nemzet bírná ezt az országot. CSudát csinálna ebből. a Cánálisból. két felől városokat, szép kastélyokat, házákat építenének., való hogy europa széllyin² elég város vagyon, de másutt
²⁰ csak faluknak hinák azokat, a többi között jénikő a hol mi lakunk. igen rut város, a többi ilyen sincsen. ásia felől pedig csak nem mindenütt pusztá. a császár parton lévő házai éppen nem CSászári házak, micsoda nagy kár olyan szép, és kies helyeket pusztán hadni. de én ugyan meg nem építetem, lássák ök, lehetetlen édes néném annyi halat
²⁵ látni mint ebben a Canalisban vagyon. egynehány [29a:] ezeret vonnak ki egyszer ahalászok. hány ezer kél ell abban a császári városban. és hány száz ezeret száraztanak meg csak jénikőben, hát még a rettentő sok diszno hal. mennyi benne, nem örömet hazudnék. a szükség sem hozza magával.³ azért el mondhatom, hogy egyszer a
³⁰ többi között lattam egyszers mind leg aláb ezeret., mint ha annyi nagy sereg sertést hajtottak volna le a vizen, azigaz. édes néném hogy mi itt jól vagyunk, a szép réten sétálunk, a fejdelem által hozatván a lovait. gyakorta fog vadászni menni. aztot már észre vettem. hogy itt ásiában is úgy szeretem kédet mint europában., de gyakran⁴ kel
³⁵ nekem írni, és egy kevesé hozab leveleket. és az egességre kel vigyázni. főképpen mostanában, mert azt mondgyák. hogy ött kéteknél nagy pestis vagyon.

¹ tengere(n), ilyen ² széllyin (v) elég város ³ magával. (de) azért ⁴ gyakran [n-k-ből jav.]

[31.]

békos. 7 gbris. 1719.

Édes néném ha szivárvánt nem láttunk volna, már a hegyekre szaladtunk volna innét. mert tegnap nagy zápor eső lévén. a víz csak nem egészen el borita. mink azt nem tudtuk; hogy mikor nagy esők vannak éppen ót foly le ahegyekből a víz. ahol mink vagyunk táborban.
⁵ de csak hamar meg tudok.¹ mert egyszers mind el boritá aviz

¹ tudok. (meg eset) mert [mert: (meg eset) fölé írva.]

akonyhánkot. a konyha eszközt, száladva kellett el ragadni. én az
 esőkor a sátoromban nem lévén. az eső után oda mentem.² meg nézni
 ha valami kárt nem tetté az eső. de ki³ ne nevette volna a midőn a
 satoromon keresztül. térdig erő patak folyt⁴ el. az a jó szerencsém.
¹⁰ hogy még is fellyeb volt az agyám. és csak alatta folyt⁵ el apatak,
 [29b:] a valo hogy az⁶ özön viz csak estig tartta, mert a viznek más
 menedéket csináltak. de az eső nem akar meg állani, és ha még két
 napig tart. gondolom hogy ide hadgyuk ásiát. avalo hogy idejeis már
 quártélyban szállanunk, mert afekete tenger igen fekete szelet bocsát
¹⁵ reánk. édes nénem gondollya el kéd mint járt aminapiban forgács
 uram, nem tudom micsoda innepen. bercsenyi uramhoz akart innét
 menni communióra. reggel a communióra készülvén áitatosan,
 parancsollya egyik szolgájának, hogy mennyen kaikért. a ki által
 vigye bercsenyi urhoz,⁷ sokáig atenger parton sétálván. a szolgája is
²⁰ sokat késvén, és a sok jó gondolatokból is ki faradván. el felejtí hogy
 communióra⁸ akar menni, és hogy az idő hamaréb tellyék. egy pipa
 dohánt gyujtat magának, és amidőn aztot már mind ki színá. a kaik
 érkezik, és a⁹ kaikban akarván ülni. akor veszi észre magát hogy a pipa
 aszájában, nagy nevetéssel viszá tér a sátorában. de mi is eleget nevet-
²⁵ tünk egész nap rajta. tudom hogy kéd is meg neveti aző áitatos
 dohányozását, mert ő néki mindenkor vannak ilyen nevettséges
 dolgai. aminap a fejdelem arrol beszélgetet. hogy micsoda nagy
 buzgoságal kel bé venni a communitot és hogy csak arrol kel akoron
 gondolkodni, forgács el fogad¹⁰ nevetve. mondván. hogy neki lehetet-
³⁰ len. hogy holmi nevettséges dolgok ne jussanak eszében. mert a minap
 communicálni akarván. a mikor apap hozája közelitet. aza gondolat
 jöt az esziben. hogy mi jo volna. a papon lévő Casula czafragnak.,
 ilyen nevettséges gondolatink nekünk is elég vagyon, a gondolat
 ugy leszen roszá. hogy ha annak helyt adunk. én kédet szeretem, e jó
³⁵ gondolat. az egészégre vigyázon kéd. ez is finum gondolat.

² mentem. <hogy ha> meg nézni ha ³ ki <ne> ne nevette volna ⁴ folyt [t:
 Utólag beszúrva ?] ⁵ folyt [y—t-ből jav.]. ⁶ az <csak> özön viz csak bercsenyi
 urhoz, <a sz> sokáig ⁸ communióra <k> akar ⁹ a kaikban [a: névelő utólag
 beszúrva.] ¹⁰ el fogad nevetve. [Íráshiba lehet: *el fokad* — helyett. Vö. az
 58. lev. is.]

Micsoda szép állapot az. tegnap ebédet ásiában ettem vacsorát pedig Európában. ide pedig nem a levegő égben hoztak, hanem avizen. mind ezekből meg üsmeri kéd. hogy ide viszá jöttünk, és a taborozást el végeztük,¹ a bizonyos hogy nem az ellenség elől jöttünk el, hanem a sok eső elől. a melyet el nem lehetet üzni. noha két generalis vagyon velünk, a minden napi mulattság már itt abból fog állani. hogy vagy bercsenyi uram² jö mi hozánk. vagy mi megyünk hozzája. a vadászat sem mulik el. de a sem. mulik el. hogy ellenünk ne vadászanak a portán. mert a³ német követi leg többet azon elmélkedik hogy nekünk ártthasson, mi pedig leg kissebben sem ártunk néki. és nem tudom mi végre kívánnya üldözni ezeket a szegény bujdoso magyarokat,⁴ a kik itt a tenger parton csak dohányoznak. suhajtozásal. édes néném. vallyon az olyan világi üldözök olvassáké az évangyéliumot., gondollyáké azt, hogy még bé is kel a szemeket hunni egy néhány száz esztendőig, akoron nem a camara szék eleiben citáltatunk. sem nem annak törvénye szerént mondgyák ki a sententiát. hanem a szerént a kegyes évangyeliium szerént. a mely azt parancsollya. a császároknak is.⁵ hogy meg bocsásanak az ellenségeknek, és a roszért, jól tegyenek. az olyan ítélő szék. a hol az allégátiot bé nem veszik. nemis⁶ az ország törvényit, hanem az évangyeliiumot teszik ót a fejdelmek eleiben. akoron egy fejdelem, hejában fogja [30b:] azt allégálni.⁷ a ministerim jovallották nékem. hogy a bujdoso magyarokat., bujdosásokban is üldözem. és a politica ratio arra vit, hogy őket olyan állapotban vessem.⁸ a melyben jövendöben se ártthassanak. az ilyen menttségre. csak azt felelik.⁹ nem kellet volna azon igyekezni hogy el vegyed töllök azt a kenyeret, a melyet én rendeltem nekik idegen országban. minek utánna már el vetted volna¹⁰ az örökségeket; a politica rátióért, nem kellet volna¹¹ jövendöbéli bizonytalan roszért. bizonyos roszat követni felebarátidon, ha mások is így gondolkodnának. békeségben maradnánk. talám gondolkodnak. de az ilyen gon-

¹ el végeztük, [Javítás: *el végeztünk*-ből, *n* áthúzva.] ² uram [Javítás: *ur*-ból, *m* sor fölött beszúrva, *a*: nincs kiírva.] ³ a [Beszúrás.] ⁴ magyarok, [Nyilvánvaló íráshiba: *magyarokat* helyett.] ⁵ is. <meg> hogy meg ⁶ nemis [*is*: Utólagos beszúrás.] ⁷ allégálni. <hogy> a ministerim ⁸ vessem. <hogy nekem> a melyben [*a melyben*: Törlés fölött.] ⁹ felelik. <hogy> nem ¹⁰ volna <töllök> az örökségeket; ¹¹ volna <olyan> jövendöbéli

dolat csak által megyen rajtok valamint a purgatio, atalám tudva
 ninesen kédnél, hogy mi mostis abban a szándékban vagyunk., hogy
 francia országban viszá mennyünk. és ha csak ami akaratumkon állana.
 ma indulnank meg. de csak azakarát áll mi rajtunk. a tehetség pedig
³⁵ másón. mivel a fejdelem ezen szándéka iránt. a francia udvarnak
 egy néhány rend béli leveleket irván. arra egyenes választ nem
 vehetet még eddig. az udvar se nem tilttya, se nem jóvallyá az oda
 valo menetelit. világosan. a mellyekből, ki tettzik hogy nem kívánnyá
⁴⁰ vannak, ótt is ugyan azok gátolták meg utunkot; francia országot
 orleáns¹² hertzeg igazgatván. mivel akirály még nem arra valo.¹³ min-
 denkor nagy barátságot mutatot a mi urunkhoz. az annya pediglen,
 a kiis egy házból valo a mi fejdelem aszszonyunkal. ugy szerette mint
 a fiát, mind holtig, de a fejdelmek közöt lévő atyafiság és barátság.
⁴⁵ olyan [31a:] mint a nád szál, ha jól vagyon dolgoz, mind az atyafiság,
 mind a barátság fent vagyon. ha pedig rosszul vagyon. és reájok
 szorulsz; csak azt mondgyák. nescio vos. e már¹⁴ rajtunk bé tellyese-
 det. mivel orleans hertzegnek az urunk még egy levelét nem vette.
⁵⁰ annyi sok szép ígérety után. leg kissebben. dolgait ebben az országban.
 a portán nem segítette. ilyen a fejdelmek barátsága, ilyen reménség
 nélkül lehet hozzájuk folyamodni mind azoknak. a kikre szükségek nin-
 csen, és¹⁵ csak ugy bannak az emberel. valamint a tzitronnal,¹⁶ a mely-
 ből a levit ki facsarván azután elvetik. ha a¹⁷ forrásból jól iszunk, az-
⁵⁵ után annak hátat fordittunk. reánk pedig most ninesen szükség, az el-
 multot el felejtették, és a hatalom kezekben lévén, jövendőre nem haj-
 tanak. a kéd mondása szerént, derék állapot a szerencsén fekünni,
 avalo hogy az olyan ágy. nem igen allando; de a még tart. addig csak
 jó rajta fekünni, meg nem kel édes néném az ígéretyet másolni. a nemes
⁶⁰ vér. a mit fogad meg tarttya. ha magyar országi volna kéd. tartan-
 nék valamitől. de erdélyi lévén. ótt¹⁸ a nemes aszszonyoknak a szavok
 olyan allando. valamint a brassai havas, tartsa meg hát kéd ígéretyit,
 és három, vagy négy holnapját a télnek töltte el kéd itt a magyar
 aszszonyokal. valo hogy kéd lesz egyedül erdélyi, de egy erdélyi

¹² orleáns <h> [?] hertzeg [De másutt pont nélkül.] ¹³ valo. <eza fejdelem>
 mindenkor ¹⁴ már <j> rajtunk ¹⁵ és csak [...] hátat fordittunk. [Csillaggal
 jelölt beszúrás a kézirat alján.] ¹⁶ tzitronnal. [Esetleg: *tzitromal*; az első *n*
 második, és a második *n* első szára szinte egybeolvad.] ¹⁷ a [Beszúrás a
 sor fölött.] ¹⁸ ótt <az erdélyi> a nemes

aszszony, nem éré annyit mint tiz magyar országi. arosa többet érr
65 a koronál, a nap fényeseb aholdnál., mikor magyar országon fogyat-
kozás vagyon a napban. csak egy erdélyi aszszonyt vigyenek oda.
annak szépsége elég fényeséget ádd. e nem dicséret. hanem igaz
mondás. haaz Isten öket szebbeknek teremtette másoknál, ki tehet
arrol., arrol sem tehet senki is. ha le fekszem mert tizen egy az ora.,
70 ha a szerencsén nem fekszem is, csak jól aludgyam. job az egeesség
annál. ezután csak azt nézem, mikor fog kéd ide érkezni, de minden
pereputyástól kel ide jöni.

[33.]

[31b:] jénikö. 4. martÿ. 1720.

Nó már édes nénem. vegyük elő a pennát. és tisztittsuk¹ meg a
penészes kalamarist. mert már ezutan az íráshoz kel fogni, a postakot
kel küldözni, a híreket fel kel ébreszteni, ma nyolczad napja hogy itt
atelet ki telelvén, elhagya kéd bennünket mint sz. pál az oláhokot;
5 és a császari városban lévő székiben viszá helyhezteté kéd magát,
de már ót a reszttséget nem kel hevertetni, hanem iratni, én pedig
majd olyan hirt küldök kednek tenger habjain., a melyen mind a két
füle meg csendül kédnek. jó hogy több füle ninesen kettönél, de leg
előbször szép színü, és jó szagu hirt irok, azután irom meg a csendülő
10 hirt. tegnap a jancsár aga. cérémoniával küldé ajándékot az urunknak,
az ajándék sok szép virágokbol. és sok féle gyümölcsből állot, már előre
tudom. hogy erre mit mond kéd; erre azt fogja kéd mondani, a bizon² il-
letlen ajándék volt, aszszonyhoz illet volna virágot küldeni ajándékban.
és ha a jancsár aga azt az ajándékot aszszonynak küldötte volna, azért
15 dicséerném. de egy gyenerális virágot küldgyön egy fejdelemnek. azt
soha sem tartom illendőnek. ha ezeket mondgya kéd. én azt mondom.
mert más országban nevettséges dolog volna. de azt tudgya kéd; hogy
itt nem lehet ajándékot küldeni egy aszszonynak. annál is inkább halálos
vétek volna itt, ha egy aszszony ajándékot küldene egy férfinak.³ a
20 csak egy szál rosából állana is, valo hogy az ilyen ajándék nekünk
viszá tettzik.⁴ és mi asz-[32a:]szonyhoz illendő ajándéknak tarttyuk.
de azt kel meg visgálnunk. hogy itt szokás. a mi pedig szokás valahol,

¹ és <tiszt> <tiszt> tisztittsuk [Törlések a sor végén.] ² [Elírás:] a
nyizon. ³ küldene egy <aszszony> férfinak. ⁴ viszá tettzik. <mi> és mi

az illendő is, abban az országban. angliában ha az aszszonyok a korcsomára mennek. azért senki nem⁵ itéli meg őket. mert szokás; ²⁵ spanyol ország széllyin az aszszonyok egy kis malatzot hordoznak azölökben valamint másut hordozzák a kis kutyácskákat. francziában,⁶ vagy másut. egy uri aszszony a hintójában ül. estig oda jár ahová szereti. itt pedig egy török urnak afelesége esztendeig sém megyen ki a házból. lengyel országban apapok a segrestyében lévő szentelt ³⁰ vizben teszik az éget bort. hogy meg hülyön. a még a misét el végezik, nálunk meg engednéké aztot, nálunk szégyenlene dohanyozni egy uri aszszony, it pediglen mind dohányoznak, kinában, az olyan leány megyen hamaréb férjhez. a kinek leg hoszab a füle. és ha a vállát éri, nálunk pedig az olyantol el szaladnának. itt csak azujokal ³⁵ esznek. nálunk pedig késel, villával. hát a jo szokásé, hogy a tatár nemes aszszonyok. meg furják az orrokat. és egy nagy ezüst karikát vonnak belé. valamint afülben valo. az országban lévő szokást kel hát meg tudunk, ha arról akarunk itélni., talám még kéd azt aszokást sem tudgya. hogy ha egy török két tsötörtököt⁷ el mulat. azért a ⁴⁰ feleséginek szabad panaszt tenni ellene, a bíró előtt. mondgyuk hát, hogy a jancsár aga küldhetet virágot. mivel itt szokás, de édes néném. készittse kéd a füleit. arosz hirre, a valo hogy aztot előre el lehetet látni. de tellyeségel nem gondolhatta volna az ember, a mi jó akaraink addig munkálkodtanak elle-**[32b:]**nünk, hogy meg nyerték a pereket. ⁴⁵ és innét is ki akarnak bennünket tudni, mint ha terhekre volnánk, ma reggel hivatá a vezér horvát ferenczet. és azt izené a fejdelemnek általa., hogy a porta, job, és alkalmasab helyt akar rendelni a magyaroknak jénikönél. a mi urunk. mint igaz keresztény fejdelem csendes elmével vette ezt az izenetet. és abban. a változtatás, változást ⁵⁰ nem okozhata,⁸ el mondhatta volna dávidal, usque quó exaltabitur inimicus meus super me? és pirullynak meg mind azok, akik az én nyomoruságimon örülnek, de a kristus tanyítását követvén, áldást kért, üldözőire. nem is a portának tulajdonította azt a változást, hanem annak a követnek, a ki ártalmunkra igyekezik, ha Isten mi ⁵⁵ velünk, kicsoda ellenünk, még nem tudhatom. micsoda helyre akar-nak bennünket repíteni, de még nem olyan hamar⁹ lészen az el

⁵ senki <sem> nem ⁶ kutyácskákat. <franczá> francziában, <meg> vagy [vagy: A törlés fölé beírva.] ⁷ két <cs> tsötörtököt ⁸ okozhata, <és> [? vagy <ót>] el mondhatta ⁹ hamar [Beszúráás.]

menetel. amellyet szivesen bánom azért, hogy egymástól tovább esünk, mind ezekről, leg első alkalmatoságal. tudositani fogom kédet. jó egészséget is kívánok. amen.

[34.]

jénikö. 25 marty. 1720.

Ma reggel a fejedelmünk, a pompeus oszlopát volt meg nézni. a mely oszlop a fekete tengernek a torkába. egy nagy köszikla tetején vagyon. ez a köszikla egy kis szigetet csinál. a kaikbol ki szálván. egy darabig fel mentünk a kösziklán. de éppen az oszlopig nem mentünk.
5 mert igen meredeken vagyon. és egyik kösziklárol. a másikára kellett volna ugrándozni, a káposztás fazék pedig, nem ugrándozzhatik oly könnyen mint a vad kecske, nem lehetet meg tudnunk hogy micsoda magosságu volt az előtt az oszlop, mivel el vagyon törve [33a:] két vagy három darabba. amely darab még fent áll, nem lehet magosab
10 harmad fél singnél, nincsen mit nézni rajta, hanem csak arégiségiért kel becsülneni. ha igaz hogy pompeus tétette oda? mert aztot csak mondgyák. és minden a pompeus oszlopának hija. de arrol semmit nem találni írásban, abizonyos hogy az a hires romai ember ezen a földön eleget járt; de a nem bizonyos hogy ő tétette volna oda az
15 oszlopot; lehet hogy valamely görög császár munkája, vagy még a császárok előtt tették oda, ha pompeus tette. is,¹ nekem ahoz mi közöm. inkább el hiszem hogy ő tette. oda. csak hozzája ne küldgyön meg tudakozni, de azt tudom hogy pompeus meg nem fizeti nekem a keszkenömöt.² amelyet ót a kösziklák közöt el vesztettem. már most
20 tudom hová küldenek bennünket, azt mondgyák avaros rendes. nem mesze vagyon ide, a neve rodosto. de ennél többet nem tudok. hanem azt tudom, hogy már el küldötenek oda. kik szállásokat foglallyanak. az egész bujdosó magyarok³ számára. és hogy a jövő holnapnak a közepe felé innét el illantunk, azért azon legyünk. hogy
25 azt a kis időt hejában el ne tölttsük, hanem gyakran meg lássuk egymást. és eleget ne vessünk. attol ne félyen kéd hogy addig gyakorta meg ne látogassam kédet. se attol ne tarttson kéd. hogy a nagy készület miat oda nem mehetnék. mert annyi portékám vagyon.

¹ is, [Beszúrás.] ² [Elírás:] szeszkenömöt. ³ magyarok [g—r-ből, y—a-ból jav.]

hogy fél ora alat. mindenemet el rakhatom, mi szép dolog, mikor az
30 embernek minden gazdagsága. csak egy ágy, egy kis láda, és egy
asztal., láttya kéd. mind ezek nem adnak nagy gondot., mikor pedig
sokja vagyon, a gond is nagyobb., mit tehetünk rolla. hogy [33b:]
többem nincsen, tizen is vannak itt olyanok, a kiknek fél annyi
35 idő sem kel a készületre. édes néném, akik bujdosó fejdelmet szol-
gálnak. hogy lehetne azoknak valamijek. avalo hogy kivált mi nékünk
aketten hárman,⁴ kik mindenkor véle bujdosunk, többünk lehetne,
de azt el halgatom miért nincsen. az erdélyi vér, nem az adomért
szolgál, hanem a becsületért. ha egy kis haláadatlanságal fizetnek is,
40 azt nem tekintí, a minapi levelében, az ilyen dologra való nézve,
pöké ki kéd. ezeket a deák szokot. experto. crede roberto; a való hogy
már. én is el mondhatom. másoknak, de vessük végít az ilyen gondolatoknak.
és örüllyünk még előre. annak; hogy holnap után. egyút
eszünk ebédet, és vacsorát. és hadgyuk atörödést annak. aki azt
szereti. ugyé édes néném. ezel maradok kéd köteles, lántzos, madza-
45 gos,⁵ spárgás, és sinoros szolgája,.

⁴ aketten [a: Beszúrás.] hárman, <több töbnek kellene> kik ⁵ madza-
gos, <és> spárgás,

[35.]

jénikő 16 apr 1720¹

üssék meg a dobot. fuják meg a készülöt, édes néném. már mi
készen vagyunk. agállya aki urunkot fogja vinni itt vagyon, a mely
hajok a portékát, és a fejdelem embereit fogják vinni. azok is már
rakodva vannak, bercsenyi urnak² egy nagy hajot rendelték., már
5 mind az egész bagasia. el indult. csak mi maradtunk még hátra,³
forgács ur velünk lesz., és egynehány alá való eselédén kívül. hárman,
vagy négyen leszünk a fejdelemel., és hét orakor reggel mi is, abban a
nagy vizi hintoban ülünk, tegnap pedig a fejdelem csak különösön
szemben volt a vezérel. és tölle el bucsuzván⁴ [34a:] nagy barátságát
10 mutatta a fejdelemhez. és meg is ajándékozta egy szép török flintá-
val. és nagy barátságoson váltak meg egymástol, de gondollya el kéd
hogy a török micsoda féle beszédekel áll, a fejdelem beszéd közben

¹ [Keltezés:] apr. <1719.> 1720 ² urk ³ hátra, <a kik a fejdelemmel leszünk.>
forgács ur ⁴ el bucsuzván [34a:] nagy nagy barátságát [Tollhiba miatt a
szó eleje elmosódott, azért újra leírta a tintafolt fölé.]

mondotta a vezérnek hogy talám mesze vagy on rodosto, és hogy közeeb szeretet volna lenni, a portához. erre a vezér mondá. hogy ha egy kevesé mesze van is, de ahely alkalmas. de ne gondollyad hogy mesze legyen, mert csak annyira vagy on. hogy ha ariskását itt meg főzik, oda vihetik melegen. itéllye el az ember azö török mondását! elég ahogy mindgyárt meg indulunk. és még ezt a levelet bé kel pecsételmem. azért most többet nem irhatok, hanem ha helyben érkeüink. mindenekről tudositani fogom az edes nénémet, akinek Istentől jó egésséget kívánok. és láthassam meg kédet mentől hamaréb, hanem csak arra kérem kédet hogy irjon mentől gyakrabban, én pedig azt el nem mulatom. polatéti edes néné. és az egésségre igen kel vigyázni. mi ezennel meg indulunk, már hét az ora.

[36.]

Rodosto. 24. apr. 1720

Edes néné. hanem mondanám is hogy ide érkezünk, csak arról meg üsmeri kéd. hogy honnét dátálom a levelemet. elég az hogy az-Isten szerencsésen ide hozot. mindnyájunkot, és mihent ide érkezet bercsenyi ur. mindgyárt anagramát csinált a város nevéből. és ejöt¹ ki belöle, óstóród. ez igen hozá illik a bujdosokhoz., elég a hogy erről eleget lehetne elmélnedni., de azt hadgyuk mászorrá. [34b:] most pedig fogadásom szerént. had irjak meg mindeneket kédnek. leg először ót kezdem el. hogy jéniköböl 16 dik indulánk meg,² már agálya készen várta a fejedelmet; a mely igen nagy méltóságára eset a fejdelemnek hogy a császár gályát küldöt számára. a gálya is, a nagyobbak közül valo volt; mivel. 26 pár lapát vonta, mindenik lapáton. kin 4. kin 3 ember volt. mind egészen 220 rab vonta a gályát, azon kívül száz³ fegyveres léventi. (vagy hajdu.) benne, egy szoval agályában voltunk mindnyájan 400, a gályás fő tisztt, basa volt; a fejdelem mellet lévő császár kapicsi basája velünk volt. azon kívül egy csorbasi, 7 orakor a fejdelem a gályában szálván. tiszteletnek okáért az ágyuval löttének, a vas macskákat fel vonák. és vonni kezdék agálllyát, a császár kastélyát meg haladván. ellenkező szélre találánk, a szigetek felé kételeniteténk venni utunkot. amely szigeteket nevezik., insula

¹ ejöt [ajöt-ből jav.] ² indulánk meg, <7 orakor reggel.> már agálya ³ száz <leventi> fegyveres léventi.

20 principum, forgács ur azt észre vévén, hogy nem a volna arodostoi ut,
és nem tudván az okát. hogy miért megyünk a szigetek felé, azonnal.
meg ijede, és kezdé a fejdelemnek mondani. hogy a porta meg csalta.
és nem rodostora viszik, hanem nicomediában. a hol tökölyi volt. a
fejdelemnek haszontalan vala bátoritani. és mondani., hogy talám
25 aszelet akarják meg nyerni. vagy más okok lehet, és attol nem tart.
hogy nicomediában vigyék, és arra okot nem adot aportának. hogy
akarattya ellen vitesse valahová. mind e haszontalan vala, mert
minden bizonyyal el hitette vala magával hogy nicomediában visznek,
[35a:] és mind addig tarta attol. valamég a szigeteket el nem érök, ót
30 meg szálván 11 orakor, ebéd után bercsényi ur is oda érkezék, más
nap is a szél ellenkező lévén estig, estve pedig hat orakor. onnét el
indulánk jó széllel. rodosto felé. egész éttzaka jó szeliünk lévén. a
vitorlákot fel vonták. és nem kellették. lapátokat vonni., a harmadik
napon. 8 orakor reggel, ahéracléai portusban bé mentünk, és vas
35 maskákat vetének le, a kapucsi basa pedig előre rodostora mene,
hogy rendelést tenne a szállások iránt, és mind addig itt kellették
nekünk maradni, 21. a kapucsi basa a fejdelemnek tudtára adván.
hogy már készen volnának aszállások., ma 5 orakor reggel meg
indulánk, és 11 orakor dél előtt rodostohoz érkezénk.⁴ a fejdelem
40 azonnal ki szálla a gályából. és a lovak a parton lévén, pompával
kisérek a városban lévő fő tiszték a fejdelmet szállásáig. édes néném
nem egy kis uraság a gályán jární, ót a nagy rend tartás leg kisseb
dologban is, a nagy csendesség, a mikor két száz ember meg randittya,
csak el hiheti kéd hogy jól meg vagyon randitva. aztot pedig mind
45 egyszersmind, az ötven két lapátot egyszersmind teszik a vízben.
egy lapátnak a hoszasága, vagyon leg aláb öt ölni, igen szép mulattság
azt nézni, de meg, ha az ember azt meg gondollya, hogy azok a szegény
rabok. csak nem mind keresztények, és hogy holtig ót kel maradni
nekik, meg esik az ember szive rajtok; azon kívül is a gálya vonás.
50 igen nehéz munka. aki azt nem látta, nem lehet annak azt ki gondolni.
azt gondolná az ember, hogy mindeniknek az egész karja ki szakad.
ugy meg ránttya a lapát őket a valo hogy az ételeket meg adgyák, de a
ruházatttyok csak rongybol áll, a miéink még is ingben dolgoztanak.
azért hogy a fejdelem ót [35b:] volt. és ugyan ezért az okért is nem
55 bántak roszul vélek, demásként. ing nélkül dolgoznak. és averést

⁴érkezénk. a <felseg> fejdelem [a—ö-ből jav.]

leg kissebért szenvedniek kel, a mint magok is mondották szegények, a midön valamit akarnak nekik parancsolni. csak süveltenek, már ök azt tudgyák mire valo, és egyszers mind fognak a munkához. az ö székek ugy vannak rendiben egymás után. két felöl. valamint a

60 templomban szoktak lenni. közepette uttza vagyon., a hol szüntelen járnak alá s. fel a tiszttek, és azt nézik ha valamelyik nem vonnyae jól a lapátot, ha beszélneké egymásal, kinek kinek a maga helyében kel maradni, oda vannak lánczolva. és mihent a vonást el hadgyák, le kel ülni. és ugyan azon helyben kel alunniok is. egyébkor soha nem⁵

65 szabad fel állani. hanem a mikor a gályát vonnyák. és ollyankor. igen szomoru zörgést hall az ember. mert csak a sok lántz zörgésit lehet hallani, mind ezekre azt mondaná kéd. hogy lehetetlen ezeknek a szegény raboknak. hogy szabadságokat ne suhajtsák, mind azon által vannak még is olyanok, a kik azt a nyomoru életet meg szokták.

70 mivel én beszéltem két magyar rabal. a kik husz esztendötöl fogvást vannak agállján, és mondottam, hogy ha nem lehetnéé ollyan modot találni abban hogy meg szabadulhassanak. csak ezt felelék erre. miért mennénk mi már magyar országban. feleségünk. gyermekünk talám már meg holtanak. ót is mivel elnék. itt ételt adnak, és meg szoktuk

75 már ezt a nyomoruságot; avalo hogy nem vártam ezt a feleletet töllök, másként is gondolkodnám. ha helyettek volnék. a mi gállyan- kon. minden féle nemzetekből valának. magyar, német, francia, lengyel. muszka. a noé bárkájában nem volt ennyi féle nemzetség. ki veszem az állatokot, elég a [36a:] hogy. az egész bujdoso magyarok

80 itt vannak. kinek kinek. itt vagyon el hintve a kenyere. addig csak itt kel lenni a még abban tart. kinek kinek pedig bővön elegendő és tágas szállása vagyon. csak én⁶ egy szolgálával; egy gazdag örménynek. az egész házát birom. és mindenik háznak vagyon egykis kerttye, a midön meg hallották az örmények hogy közikben jövünk lakni, mert

85 azt jo meg tudni, hogy ebben a varosban negy féle nemzetség vagyon. török, sidó, görög, és örmény, mi az örmények házaiban lakunk, azonnal a kadiához. (vagy a török birohoz) mentenek,⁷ mondván néki, hogy azt hallották. hogy a magyarok ollyan hamisak. hogy az aszszonyokon. leányokon. még az uttán is erő szakot tesznek. pápai

90 gáspár éppen a kadiánál talált lenni akor, és mondá nagy prosopopia-

⁵ soha ne szabad fel állani. [A *ne* nyilván elírás *nem* helyett.] ⁶ én <másod> egy szolgálával; ⁷ mentenek, </> mondván néki<k>, hogy [Törölt zárójel a sor-végen.]

val⁸ a kadiának, kadia, az örmények ne félttsék a feleségeket a magya-
 roktól. mert semmi bántások nem leszen. de ha az ő tyukjok a mi
 kakasainkhoz jönnek. akkor semmiről. nem felelek. a kadia nagy nevelt-
 ségel mondá pápainak aferim magyar. aferim, (igen jól mondád.).
⁹⁵ mink ezen eleget neveltünk, hát kéd is nevéssen., elég a hogy. mi
 már itt helyben vagyunk; abujdosásban is bujdosnunk kel. az Isten
 fizese meg annak. a ki az oka, mint leszünk. hogy leszünk, ezután.
 azt hadgyuk az Isten akarattyára. ő hozot bennünket ide, ő is gondun-
 kot viseli, akik mivelünk roszat akartak tenni, azoknak rosz szán-
¹⁰⁰ dékjokot, az Isten jovunkra fordította. mert noha még nem ismerem
 avárost. se körül valo helyeit, de azt el mondhatom. hogy háláadásal
 tartozunk Istennek, idevalo hozásáért, mert sokal tágasabban vagyunk
 szálvá. mint abban a nyomorult jéniköben. az egész [36b:] szállásaink
 aváros szélyin vannak, csak egyet lépem, már a mezön vagyok.,
¹⁰⁵ de lako helyünkről. leg első alkalmatossággal bővebben irok és nekem
 ugy tettzik hogy most eleget irtam. és 11 orakor. ideje volna le fekünni.
 mert a csudálatos dolog. hogy az embereknek. és az aszszonyoknak.
 itt is ugy kel aludni.⁹ valamint másut. de minek előtte el vessem a
 pennát. arra kérem kédet, hogy a hozám valo szeretet meg ne fad-
¹¹⁰ gyon,¹⁰ és az egészségire igen vigyázon. innét oda, minden nap mennek
 hajok. és akár mellyik hajosnak alevelit oda adhattya kéd. jó éttzakát
 édes néném.

⁸ prosopopiával [Első o—e-ből jav.] ⁹ aludni. [d—n-ből jav.] ¹⁰ arra
 kérem kédet, hogy a hozám valo szeretet meg fadgyon, [Nyilván: meg ne
 fadgyont akart írni.]

[37.]

rodosto. 28 maj 1720.

Már mi itt derék házas. tüzes emberek vagyunk. és ugy szeretem
 már rodostot. hogy el nem felejthetem zágont. de tréfa nélkül édes
 néném, mi itt igen szép kies helyt vagyunk. a város elég nagy, és elég
 szép, a tenger¹ parton lévő kies, és tágas oldalon fekszik. az is valo
⁵ hogy Európának éppen a szélyin vagyunk. loháton innét Constanci-
 nápolyban két nap könnyen el lehet menni. tengeren pedig egy nap. a
 bizonyos hogy suhult a fejdelemnek job lako helyt nem adhattak

¹ a tenger <pat> parton

volna. akár mely felé menjen az ember. mindenüt a szép mező.
 de nem pusztá mező. mivel itt mindenüt a földet jól meg művelik.
 10 a faluk mellett lévő mezők nem puszták. és ennek a városnak. a földgye.
 olyan művelt. valamint egy jól meg² művelt kert, kivált mostanában
 gyönyörűséggel nézi az ember itt a szántó földeket. és a szőlőket. és
 a sok veteményes kertet, itt pedig annyi szőlő hegyek vannak.
 [37a:] hogy másut. egy vármegyében elég volna. azokat pedig igen
 15 jól művelik; és azokban a sok gyümölcs fák. úgy tetszenek mint ha
 mind kertek volnának, it pedig meg nem karozzák a szőlőt mint
 nálunk. azért is az ágak mind le vannak hajolva, a szőlő gerezedet a
 levelek bé fedvén. a földet is árnyékban tartják. epedig szükséges
 ezen a meleg földön. a hol nyárbán igen kevés eső jár., így a föld
 20 nedvesen marad, és a szőlő sem szárad el. itt avalló sok veteményes
 kertek vannak. az ide való szokás szerént jól művelik. de nem lehet a
 miénkhez hasonlítani, gyapotot pedig sohull annyit nem vetnek
 mint itt. és a gyapotból való kereskedés. itt igen nagy, torda vár
 megyében gondolom hogy meg teremne, de a mi kokány földünkön
 25 elegendő melege nem volna., itt³ az aszszonyoknak egész esztendő
 által csak az. a dolgok,⁴ hogy a gyapotot elvessek. meg szedgyék. el
 adgyák. vagy meg fonnyák, majusban vetik el. és octoberben. űzedik
 meg. való hogy sok⁵ bibelődés vagy on agyapotal., de mint hogy itt az
 aszszonyoknak⁶ semmi más külső munkájok nincsen, azért arra reá
 30 érkeznek. a város felől. azt mondhatom, hogy ezen aföldön el mon-
 dhatni egy szép városnak. a mely nem olyan széllyes. mint hoszu, de
 akár mely szép házak légyenek itt a városokon., nem tettehetnek
 szépeknek., mivel az uttzára nem hadnak ablakokat, kivált a törökök.
 azért hogy a feleségek ki ne láthassanak, micsoda szép dolog az
 35 irigycség! a piattza a városnak igen bőv. a sok féle szárnyas állat,
 gyümölcs, kerti vetemény itt olttsu, a még ide nem jöttünk, még
 minden olttsub [37b:] volt, de ha egykis drágaságot okoztunk is. de
 a való hogy esendeséget is okoztunk, mert a lakosok magok mondgyák.
 hogy a még ide nem jöttünk, a hol most vagyunk szálvá, ót az uttzá-
 40 kon, napal is félve jártanak az aszszonyok. és leányok. ésve felé pedig
 akit kívül találhattak, azt el ragadták., és gondollya el kéd mint bo-
 csátották el. még gyilkoságok is estenek. ezeket pedig a jancsárok. gö-

² meg <vi.> művelt ³ itt <már> az aszszonyoknak ⁴ az aszszonyoknak egész
 esztendő által csak az. hogy a gyapotat elvessek. [A *hog*y előtt kimaradt:
a dolgok v. munkájok.] ⁵ sok [Beszúrás.] ⁶ aszszonyokk

rögök. és örmények követtek. de már most, leg kissebet sem hallani. este ki ki sétálhat az uttzákon, semmitől nem tarthat. a valo hogy

45 mink is sokan vagyunk, de leg kisseb dolog ha történnék, a kapunkon lévő harmintz jancsár, meg tanyitaná azokat, a kik valamely garázdát akarnának indítani, nem is lehet már csendeseb hely, mint ahol mi lakunk., este idegen jancsárt, se görögöt. nem látunk., noha a szép időkben 11 óráig is kint vagyunk. csak ilyen hamar is már, micsoda

50 hasznára vagyunk avárosnak. hát még ezután, csak azt bánom hogy mesze vagyon beresényi ur töllünk, ő nem bánnya. mert ritkában megyünk hozzája., és annyival. keveseb lesz a költtség. de mit tudunk tenni, ha mesze is csak oda kel menni. hát hogy tölttsük az időt. még az aszszonyok sem szeretik aztot. de mit tehetnek. velünk együt rolla.

55 avalo hogy a nem nékik alkalmatlanab. hanem néküink. mert csak el kel hozzájok menni, valamint az ur dolgára. már eleget beszéltem avárosrol. és a földgyéről; hanem már a mi házunknál lévő szokásrol kel szolni, és az idő töltéséről., a valo hogy egy klastromban. ninesen nagyob rend tartás. mint a fejdelem házánál.

60 **[38a:]** ezek pedig azok a rend tartások, regel hatod fél orakor adobot meg ütik, akkor a cselédeknek fel kel kelni, és készen kel lenni hat órára. hat orakor dobolnak, és akkor a fejdelem fel öltözik, azután akápolnában megyen és misét halgat, mise után az ebéllő házban megyen. őt kávét iszunk, és dohányozunk. a mikor az ora három

65 fertály nyolczra, a kor elsöt dobolnak misére, nyolcz orakor. másodikát. és egy kis idő mulva. harmadikot dobolnak. akkor a fejdelem misére megyen. mise után a maga házában megyen. és ki ki oda megyen. ahová tettzik. tizen egyedfél orakor meg ütik adobot ebedre. és tizen két orakor asztalhoz ülünk. és törvényt teszünk a gyukokra,

70 harmad fél orakor a fejdelem csak magánoson a kápolnában megyen és őt vagyon három óráig., mikor az ora három fertály ötre. akkor elsöt dobolnak estvéli imádságra. öt orakor másodikát. és egy kevés idő mulva harmadikát. akkor a fejdelem a kápolnában. megyen., és azután ki ki el oszlik.⁷ vacsorára heted fél orakor dobolnak. a vacsora

75 nem tartván sokáig. nyolcz orakor a fejdelem le vetkezik. de leg gyakortáb. le nem fekszik még akkor. és regel. ha szinte hat orakor öltözik is fel. de éféle után két orakor fel kél. azt pedig ne gondollya kéd. hogy leg kisseb változás is legyen mind ezekben ha szinte a fejdelem beteg volna is.⁸ akkor is mind egyaránt folynak rendek. hatod

⁷ el oszlik. <vagy> vacsorára ⁸ volna is. <akor> akkor is

80 fél orakor fel kelni. nem kicsiny dolog., de el nem mulatom. azért
 hogy kedvit talállyam. és mindenkor jelen vagyok mikor öltözik.
 ahivatalom is azt hozza magával. hogy⁹ vigyázak a cselédekre. [38b:]
 ezek tehát a mi klastromunk béli¹⁰ rend tartásink. a mi pedig a
 mulattságot. és az idő töltést illeti, a sok féle. és ki ki a maga hajlando-
 85 ságát követi. a fejdelem minden héten lora ül kéttzer. és estig oda
 vadászunk. mert itt igen sok fogoly. és nyul vagyon. veres fogoly
 töb vagyon. mint szürke. mikor pedig vadászni nem megyen a fejde-
 lem, akkor csak a sok írásban tölti az időt. mink is jobban töltenők ha
 lehetne. mert. az ember nem mehet örökké sétálni. nem lehet minden-
 90 kor a mezőn vándorlani, az ide való emberekkel pedig nem lehet
 társalkodni. itt az idegen senki házához nem mehet. kivált az örmé-
 nyek inkább féltik feleségeket. mint sem atörökök. még nem láthattam
 a szomszéd aszszonyomot. napjában tiszter is a kapuja előtt kel el
 mennem; és ha a kapuban talál lenni. ugy szalad töllem, mint az
 95 ördögtől. és bé zárja¹¹ a kapuját. nem törődöm rajta. mert közönsége-
 sen. az örmény aszszonyok olyan fejérek. mint a cigánynék. ebből el
 ítélheti kéd. hogy itt alakosokal. semmi üsmerettség nem lehet.
 nem is vesztünk semmit. mert. itt, ki szöcs. ki szabó. valami fő renden
 lévő emberek itt nincsenek, a kikhez mehetnénk. török urak vannak,
 100 de unadalmas dolog törököt látogatni. egyik a hogy törökül nem tudok.
 másik a hogy. ha az ember hozzájuk megyen. elsöben nó ülle, azután
 egy pipa dohányt¹² ád, egy fincsa kávé. hatot vagy hetet. szol az
 emberhez. azután tiz óráig is el halgatna, ha az ember azt el várná.
 ök a beszélgetéshez, nyájasághoz¹³ éppen nem tudnak, minden
 105 mulattságunk tehát abban áll. hogy bercsényi urhoz megyünk, vagy
 ebédre. vagy vacsorára, őt még is nevetünk a kis susival, mert az asz-
 szonyal réá kel az [39a:] embernek¹⁴ tartani magát. valamint a kom-
 podi nemes aszszonyinak. a már csak a régi dolgokat szereti beszélni.
 hogy leány¹⁵ korában micsoda mulattsági voltanak., azt jól tudgya kéd,
 110 hogy nekem ahoz semmi nincsen. énnekem a micsodás természetem
 vagyon. el halgathatom az embert, három óráig is, hogy egyet ne
 szollyák. de azután kérdgye meg kéd töllem. mit beszéltek nekem,
 egy szót sem tudnék meg mondani belölle. így vagyok azal az uri

⁹ hogy <vis> vigyázak ¹⁰ klastromunk béli <szokásaink> rend tartásink.
¹¹ bé zárja <az> a kapuját. ¹² dohányt [á-h-ból, jav.] ¹³ nyá [: Sorvégen]
 <so> jasághoz [: sor elején.] ¹⁴ az em [39a:] embernek ¹⁵ leány [e-a-ból jav.]

aszonyal; két óráig sem szollok egyet. ha nevet én is neyetek. de
115 sokszor nem tudom mit. azt gondollya hogy én azokat mind nagy
figyelmetességgel halgatom, ugyan is, ha én régi dolgokkal akarom az
időt tölteni, a nagy sandor historiáját olvasom. az elég régi. mind
ezekből meg láthattya kéd. hogy micsoda városban telepittettek le
bennünket., annak micsodás lakosi vannak, micsoda környeke. itt
120 micsodás szokást tartunk. de azt még meg nem mondtam¹⁶ kédnek.
hogy én micsodás szokást tartok. az én szokásom a, hogy tiz orakor
le fekszem, és a szemeimet bé zárom, és rend szerént azokat fel nem
nyittem¹⁷ másnap hatod fél óráig. ezt a dicséretes szokást mind télben.
mind nyárban meg tartom, azért ezaz levél olyan hoszu; hogy már
125 tiz az ora, aludgyunk hát édes néném. de az egészségre kel vigyázni.
ha azt akarja kéd. hogy gyakran irjak. mászor többet, vagy keveseb-
bet. ihon azt majd el felejtettem, meg írni, hogy az a veszet köszvény
az urunkra jöt alkalmatlankodni.

¹⁶ még meg nem mondtam [*meg: még-ből jav. az ékezet áthúzásával*].
¹⁷ nyittem <hatod> másnap hatod fél

[38.]

rodosto. 23 aug. 1720.

Hogy a kéd kis ujja meg gyógyullyon. azt igen szükséges kédnek
meg tudni. hogy mi négy napig el hadtuk volt rodoztot, és négy mély
földnire voltunk. savanyu vizet innya. de azt elsöben. meg kel kédnek
[39b:] írni, hogy mi végre ittuk a savanyu vizet., ide nem mesze
5 egy tocsás hely vagyon, amelynek szélyesége. és hoszasága. lehet
tizen öt ölni. ebben azidöben, akiknek valami nyavalyájok vagyon.
abban a sárban meg ferednek. negyven, ötven mély földniröl ide el
jönnek az emberek. szekereken feleségestöl. gyermekestöl. husz, vagy
harmintz szekeret meg lehet látni a sár körül. és abban a sok asz-
10 szony, férfi, gyermek; ugy hevernek; nem külömben, valamint a
sertések. mikor a sárból ki mennek. itéllye el kéd micsodások., mert
a nem egyéb. hanem kemény fekete sár., amelyben erővel kel le menni,
a lakosok, nem tudom honnét vették. de azt tarttyálk hogy igen hasz-
nos. én ugyan nem láttam hogy valakinek hasznát volna. magam is
15 bé mentem abban az ocsmány sárban. a többivel. nem a szükségért,
hanem azért hogy mondhassam hogy sárban hevertem, nyárban pedig

a bialoknak. igen kedves mulato helyek az a sár. de a görög papok. azért hogy egy néhány polturát nyerhessenek, azt mondgyák hogy elsőben meg kel azt szentelni. mert másként nem használna, de a
20 még nem elég. mert ebből az utálatos sárból ki kelvén. a traditio szerént, és a hypocrates parancsolattyából. a savanyu vizre kel menni. abbol harmad napig kel innya. a mennyit lehet, hogy ha azt akarja valaki hogy ugy meg tisztullyon mint kristály mi is tehát a föld népinek régi bé vett szokását akarván követni. oda mentünk, és őt
25 találtunk leg aláb két száz férfiat, aszszonyt. és gyermekeket, de mint hogy a görög papok semmi alkalmatosságot, sem mulatnak el. ahol egy néhány polturát nyerhetnek, azért ezt a vizet is meg kellett szentelni.¹ mert [40a:] anélkül nem volna hasznos. a viz kösziklából folyki, de még is nem tiszta., és a sok nép aztot fel zavarván. sáros
30 vizet iszik. mink is másnap hogy oda érkeztünk, el kezdettük az italt. és egy nagy üst tele volt vizel a tüzön. mert melegen kel innya és sokan voltunk akik ittuk. de micsoda savanyu viz. édes néném, ! éppen a sárhoz illik. mert ha egyik utálatos. amásika fertelmes. mi azt gondoltuk elsőben, hogy olyan savanyu viz mint nálunk vagyon,
45 de mikor meg kostoltuk, lehetetlen volt egy csepet el nyelni. mert csak tiszta sós viz. az is rossz izü. mind azon által lassanként egymásra valo nézve, mindenikünk meg ivut harmad napig tizen két ejtelnit belölle. némellyik többet. mert a ki leg többet iszik, aztot leg többet is purgállya. avizet ebédig kel innya, és addig szüntelen kel jáni, vagy
40 futni. hogy jobban használjon. forgács ur. mint hogy egyiket sem vihette vegben: azért lora. ült. és üggettette a lovát. és így rázatta magát. és mikor érzette hogy a viz munkáladni akar. akkor le szállot alórol. el hiheti kéd. hogy eleget neveltünk rajta., azt már nem tudom mint fog nekünk használni ez a szentelt savanyu viz; hanem használ
45 sem törödöm rajta, mert jo egészségem vagyon, azt tudom hogy két betegnek nem használt. az egyike rosszabul vagyon utánna. amásika.² halálán vagyon. vagyoné olyan orvosság aki minden féle betegséget meg gyógyittson. de olyan vagyon aki árttson. halál ellen nincs fü kerben.³ a mi urunk pedig csak a vadászattal töltötte az időt, és azt
50 nevette hogy mi mint vendégeskedünk. édes néném. Istentől jó egészséget kívánván kédnek. maradok. kédnek leg kissebbik szombati szolgája.

¹ meg kellett szentelne. [szentelni a helyes alak; vö. feljebb is.] ² amásika [Iráshiba.] ³ kerben [!]

A két szép, de igen kurta leveleit kedvesen vettem, édes néném, mért kíván két olyan gyönyörűségtől meg fosztani amely egy pénzben sem telik kednek. a meleg házban. nem mesterség írni. a két leveleit pedig, a hideg házban is gyönyörűség olvasni. egy kis piron-
 5 gátás, nem árt némelykor, remélem hogy mászor meg jobbittya két magát. itt mi nagy csendességben élünk, Isten tudgya meddig. mert innét való el menetelünk. merre. és mikor lehetne. azt nem lehet ki gondolni., aporta, nem régen csinált a császáral, husz. vagy huszon négy esztendeig való békeséget; huszon négy kö fallal rekesztették bé
 10 tehát az utunkot erdély felé.,¹ már a felé nem is kel gondolkodni, úgy tettzik, hogy még más felé is bé vágták az utat., és a mint mostanában folynak Európában a dolgok., leg kisebb sugárát sem láthattuk meg szabadulásunknak. és még, csak a reménséget is ládában kel zárni.
 szegény bujdosoknak. hogy adcz könnyebséget.

15 ha töllök el veszed, még a reménséget.

de ezzel édes néném. csak vigasztalhattuk magunkot. hogy.

A nyomoruságban. lévök nem félhetnek,

semmitől, de söt még. mindent remélhetnek.

avalo hogy az Istenben, reménség ellen is, kel reménleni, mert ő
 20 igazgattya a sziveket. a mely ellenközö dolgokat látunk Európában, ami meg szabadulásunkal,² azokat is ő ve[41a:]zeti. és nem csak³ reánk kel gondgyának lenni. hanem másokra is. mi azt akarnok., hogy csak a mi kívánságink szerint folynának adolgok., és hogy holnap ugorthatnok által a fellyeb említett kö falakot., de nem oda buda, mert
 25 se a portához, se a francziához biznunk nem lehet., a német meg békélvén törökel, a spanyolban kapa, orleáns hertzeg, a francia regens. akinek természet⁴ szerint kellett volna a spanyolal tartani. mivel oly közéröl való atyafiak, ellenkezöt⁵ cselekszik. és a császáral álianciát csinál, és a spanyol. ellen hadakozni kezd. a császáral el
 30 véteti a spanyoltól a két siciliát. és ezel az esztendővel a hadakozás is el végezödik, orleáns hertzeg abékeségben azt teszi fel. hogy a spanyol király egy leányát a francia királynak adgya, aki nem több hat,

¹ féle., ² szabadulásunkal, <azt is> azokat ³ csak [Beszúrás.] ⁴ természet <sz> szerint ⁵ ellenkezöt [A harmadik e tintája összefutott.]

vagy hét esztendősnél, eztet francia országban fogják küldeni most minden órán, hogy ót nevellyék fel. és hogy a spanyol királynak. az első, és a második fia. az orléans leányi közül vegyenek feleséget, ezt a két lányt is spanyol országban fogják küldeni. a császár, a francia, a spanyol. és az ánglus, allianciát csinálván egymással, ki merné ezek ellen emelni a kezét,? és kitől lehetne remélni valamely vigasztalást a szegény bujdosó magyaroknak,⁶ mástol nem látok. ha nem a francziától, de azt is el mondhatni, hogy háláadatlanul bánik az urunkal. a ki még most is kéredzik hogy bocsásák bé francia országban, orléans hertzeg pedig, nem hogy azt meg engedné, vagy még választ adna a leveleire. de még azt sem akarja, hogy nevezék előtte, ókul adván, a császáral valo álianciáját. ilyen a fejedelmek barátságá, és atyafisága. az a hertzeg francziában valo létünkör, a fejdelemhez mindenkor nagy barátságát mutatta; az atyafiság is-[41b:]meg vagyon közöttök, mivel az ő anyja., és ami fejdelem aszszonyunk egy familiából valok. de a fejedelmek azt tarttyák. hogy ugy vagy barátom. és atyámfia, ha szükségem vagyon reád. vagy ha reám nincsen szükséged. erre azt mondhatná kéd. hát a kereszténység hól vagyon. hát az évangyéliumot. csak a köz népnek adtáké ki! valo hogy azt mindennek meg kellene tartani., de ugy tettzik mint ha a fejedelmeknek, szégyen volna ahoz szabni magokot.. mind ezekből azt láttyuk. hogy csak az Istenben kel biznunk és békeséges türesel vegyük, és várjuk irántunk valo rendelésit; a ki a hideget adgya. a mentét is ad⁷ melléje, a ki bennünket ide hozot. gondunkot is viseli, bizzunk tehát. és bizzunk, és ugy nem hagyatunk el, a mi fejdelmünk a bizonyos hogy bizik,⁸ és a mellet. minden héten kéttzer. vadászni megyen. aztot ha szinte varro tö eső volna. sem mulatnok el: nem elég azt meg irni kédnek hogy bercsényi urfi ide érkezet még 7berben. mert azt már régen tudgya kéd. hanem azt kel meg irni. hogy miért jöt ide. a francia király. meg engedvén. hogy egy magyar regyimentet alittson fel. azért ide jöt. hogy magyar katonákat gyüthessen, molduában, és havasal földiben. azegésségre vigyázunk édes néném. és ugy leszek mindenkor a kéd (nem ló fejü:). hanem ló fő székelye.

⁶ magyarokk, <nem> mástol ⁷ ad [: Beszúrás.] ⁸ bizik, <de> és

polatéti, látod édes néném. hogy már jonapot is tudok mondani
 görögül, de tudgyaé kéd hogy ma micsoda nap vagyon; tudgyaé kéd,
 hogy ma nekem köszöntő levelet kel irni. én pedig meg[42a:]hajtván
 mind a két térdemet, kívánom édes néném. szivesen hogy az Isten.
⁵ lelki. és testi áldását adgya kédre. az az. hogy bé töltse a kéd szivit
 malaszttyával, és egésséget adgyon kédek, ugyan jók vagyunk mi
 édes néném. mi egymást csak két szoval. köszönttyük. azt a két szót
 mindenkor el kíséri a mi szivünk, mi azal bé érjük, s'többet nem kívá-
 nunk., nem ugy mint beresényiné. aki azt szeretné. hogy két oráig
¹⁰ tartana a sok minden féle kívánság, már¹ azt meg szokta, én pedig
 el nem hagyatom véle. noha tiz szóból állot a mái köszöntésem, hát
 még mennyit neveltünk a kajdacsiné köszöntésin. az urat nagy térd
 hajtásal köszönti. hogy sok uj esztendő napokat kívánok. Nagyságod-
 nak.² ezt a mostani uj esztendőt pedig az Isten meg ne engedgye
¹⁵ nagyságodnak³ el tölteni itt. hanem maga hazájában. és így beresényi
 uram el nem tölti ezt az esztendőt. hogy ha csak hazájában nem
 megyen. annak pedig nem látom modgyát.⁴ nem tudom ha nálunk
 szokásé. ma egymást meg ajándékozni. mert francziában az igen
 szokás. ót a királyt. urat, szegényt. aszszonyt. leányt. egy szoval.
²⁰ minden ajándékot ad egymásnak, ha egyebet nem adhat is. de csak
 egy gombos tött is ad. kédtől pedig egyéb ajándékot nem kívánok
 hanem hogy ebben az esztendőben is ugy szeressen kéd. mint az el
 multban. aztot pedig ne kívánnya kéd. hogy jobban szeressem kédet.
 mert ha csak fél lottal többet nyomna a szeretet, töb volna az atyafi
²⁵ szeretetnél. láttya hát kéd. mint szeretem kédet ugy szeretlek édes
 néném, mint a káposztát. de ebben az esztendőben igen igen kel
 vigyázni az egésségre.

¹ már<a> azt ² Nagydnak. ezt a mostani<t> [?] uj esztendőt ³ nagydk
⁴ modgyát. [t—d-ből jav.]

szép dolog a háláadatlanóság., már egy néhány levelemre. nem
 vehetek választ. még is¹ kéd panaszkodik., arendes dolog. énnekem
 kellene kigyot. békát. kiáltanom kédre. még is kéd ir olyan haragos
 és tüzes levelet nekem, hogy ugyan szikrádczot a midön olvastam.
 5 meg haragut hérmán. kövér ludat kíván, ne haragudgyunk édes né-
 ném. kéd is felejtse el. én is el felejttem. de lehetetlen hogy meg ne
 irjam a mit gondolok. ha szinte ujontában fel lobbasztom is azt az
 édes haragot. mert egész gyönyörűség nékem. a kéd haragos levelit
 olvasnom. és olyan formában tud kéd panaszkodni, és pirongatni
 10 engemet. hogy még annál inkább kellene kédet szeretni. ha lehetne;
 édes néném azt már régen tudgya kéd, hogy beresényi urfi innet el
 repült hajon. még júliusban. viszen magával, mint egy három száz
 katonát. annak a fele magyar. de a más fele Isten tudgya hány féle
 nemzet; talám magok sem tudnák meg² mondani., elég a hogy már
 15 néki régymentye vagyon akinek pedig őt regymentye vagyon. a már
 az elő menelteknek az első grádicsára lépet. főképpen az idegenek
 közül, akis esterházi is el ment, akinek is az attya már egynehány
 holnapja hogy itt vagyon, én azt mondom feleségestől, mások. azt
 mondgyák hogy nem feleségestől. a mi papjaink azt mondgyák. hogy
 20 az eszterházi urnak ugy vagyon a³ házasağa, valamint a samaritána
 aszszonynak., a kinek azt mondá a kristus, hid ide az uradot. [43a:] az
 aszszony meg vallá hogy nem volna ura, mert akivel akkor lakot. nem
 vala valóságos ura. azért a papok is azt mondgyák. hogy eszterházi
 urnak. nem valóságos felesége az, akivel lakik,⁴ csak egy két szoval
 25 meg mondom kédnek. hogy miben vagyon adolog. eszterházi ur.⁵
 ebben az országban jövén atöb urakkal lengyel országbol. a felesége
 mellet volt egy lengyel leány. akit egy tót nemes ember szolgájának
 férhez adta. a felesége meg halván, és alengyel aszszonyra igen vágy-
 ván, erővelé; vagy jó kedviböl, nem tudom, de az urától el választatta,
 30 és azután papok előtt meg esküdvén véle. magának elvette. és azolta
 mint házaspok ugy élnek. a mi papjaink. mind az elválasztást, mind az
 elvételt, az egyházi törvényel ellenkezőnek tarttyák., azt a papok
 lássák. ök ahoz többet tudnak nálamnál én azt nem vizsgálom. jóé,

¹ még is <m> kéd ² tudnák meg <meg> mondani., ³ a [Beszúrás.] ⁴ lakik, [Sörvégen:] la, [az új sor elején:] lakik, ⁵ ur. <ide> ebben

nem jóé aházáságok. elég ahogy az időt el töltöm⁶ nálok, ők lássák
35 atöbbit. az aszszony. elegendő szép. igen szép természetü. iffiu, és a
mulattságot szereti. nekünk ilyen kel. az unadalmas rodostora, a
lengyel tánczot el. jártam már egy nehányszor véle magyarul is tud
keveset; azt el mondhatni felölle hogy emberség tudó aszszony, és el
nem unom magamot amikor véle vagyok, azt tudgya meg kéd, hogy
40 forgács ur. el hagyta bennünket. nem tudom ha az ide való lakást
untaé meg, vagy beresényi ural nem lakhatot egy városban, lehet
hogy mindenik okozta. az elmenetelét; lengyel országban akar lakni,
nekem úgy tettzik hogy illendöb lett volna atöbbitel itt szenvedni,
mivel semmi rovidsége nem volt., de ki ki a maga kád-[43b:]gyárol
45 dézmál., az el mult holnapban, mi ismét a savanyu viznél voltunk;
ugy látom hogy mindenkor el megyünk oda annak idejében. én ugyan
nem bánom. mert még is telik az idő. ugyan idő töltésért is ment
volt a fejdelem egy török urhoz. a ki kerte vala a fejdelmet hogy
menne. hozzája. mivel őt igen szép vadászo helyek vannak, a joszága
50 őt mely föld ide. de csak két nap maradhattunk őt. addig is a sátorok
alol ki nem buhatot az ember. a sok eső miat., soha sem láttam volt
bialokal halászni. csak őt. a ház mellet egy tó lévén, abban vagy
huszig való bialokot hajtottak. és azokal egészen fel kevertették atót.
és a sárból a kezekel⁷ vonták ki az emberek a sok halat, nem lehetet
55 uszni a szegény halmak. a sáros vizben. török halászat. én valami itt
történik, mindenekről számat adok kédnek. csak ne haragudgyék
kéd. és csak az egészségre vigyázon., többet is írnék. de ebédre dobol-
nak, és a hajos meg indul ebéd után. azért maradok és leszek. a kéd
leg kedveseb. és drágáb attyafia

⁶ el <mulatom> töltöm ⁷ a sárból a <kezivel> kezekel

[42.]

rodosto 20. „bris. 1721.

ugy tettzik hogy már ennyi lakásunk után, ebben a városban,
bővebben irhatok kédnek alakosírol. és a szokásirol. ugy is nincsen
egyebet mit irnom, azt már egyszer meg irtam hogy négy féle nemzett-
ség lakja avárost. görög, őrmény, török. sidó, és hogy nagy kereskedés
5 vagy on itt, mind földön, mind tengeren; némelykor három száz
szekér bé jó avárosban. epedig gyakorta történik főképpen öszel, és

csak nem minden[44a:]nap. itt amit a szekereken hoznak. hajokra teszik, és constancinápolyban¹ viszik. tengeren is ide sok hajok jönnek. akik mindent hoznak; a lakosokrol azt mondhatom, hogy a török lakos itt felesen vagyon. és esendeségben élnek. leg job eledel is élnek. és külön lagnak a keresztényektől. mert itt mindenik nemzettség külön külön résziben lakik avárosnak. a város csak egy, de négy részben vagyon. és nem elegendnek esze, és a midön pestis vagyon. ritka. hogy mind² anégy nemzettség között volna. némelykor csak a törökök között vagyon és másut nincsen. némelykor csak a sidok között. a görögök, vagy csak azörmények között. mind a négy nemzettségnek. egy bírójok vagyon. aki török. csak három esztendeig lehet bíró. némelykor. addig is leteszik. de mindenik nemzettségnek vagyon különös bírójok, akik folytattják a dolgokot. a kadia előtt. az az. (atörök bíró előtt) itt a kadia csak hamar fel épül. noha ő is sok pénzen veszi meg a biroságot. és amint ő itél. annak ugy kel lenni. ha. igazságtalan is az ítéleti. példának okáért. ha városi tolvajt fognak meg, arra olyan ítéletet teszen. hogy fel nem akaszttyák. ha fizethet néki. de hanem, abban bizonyos lehet hogy meg hozsabittyák anyakát. itt pedig akaszttofa, se hóhér nincsen, hanem akár mely bólt eleiben fel³ akaszttyák egy szegre. a piatzon. és a⁴ jancsár. akit meg kaphat az utzán. örményt, sidót, görögöt. annak kel fel akasztani akadiának. itt mindenért kel fizetni, ha valaki építeni akar [44b:] a szabadságért. fizetni. a temetésért. házáságért., mind fizetni kel. hogy a gyapotat, és a szöllöt meg szedhessék, fizet. hogy ki ki a maga borát árulhassa azért fizetni kel. ha csak tele hordot akar is meg kezdeni fizetni kel. az uj bórt nem szabad addig árulni a még nem fizetnek. a kadia meg gondollya magát. egy orában. akoresomákokat mind bé zárattya. akor fizetni kel. hogy ki nyithassák. egy szoval csaknem mindenért kel fizetni azt mondhatná kéd. hogy az ezerekre megyen., valo hogy sokra megyen. de nem megyen olyan sokra. mert a temetésért. házáságért., ki öt polturát. ki tizet, ki. egy tallért ad. amint már. birja magát. aki szabadságot kér, a szedésért. bór árulásért. is ahoz képest fizet. a mint már. sok. vagy kevés szölleje, vagy bora leszen. de mind ezekre, nem kel azt mondani hogy a lakosokot nyomorgattya a török. mert ha a magáét meg adgya, azután. esendeségben marad. és esendesebben⁵ mint nálunk. és a micsoda kevély nép a

¹ constpolyban ² mind [m—an-ból jav.] anégy ³ fel <a> [: Sorvégen áthúzza.]

⁴ a [Beszúrás.] ⁵ esendesebben <min> [: Sorvégi törlés.] mint

görög. ha ugy nem bännának vélek. idegen nem lakhatnék közöttök.
 mi itt meg nem maradhatnánk. ha a törököktől nem félnének., de a
 45 botozástól félnék. mert leg kisseb panaszért is a kadia száz pálczát
 veret a talpán,⁶ ha ezereket bir is. és meg azon felyül fizetni kel.
 azért, hogy két százat nem csaptak rajta. agörögök sokal jobban
 élnek. mint sem a mi örmenyink a kik közöt lakunk. de nem is olyan
 munkások, mint ezek. se nem olyan gazdagok, nem is⁷ csuda., mert
 50 az örmenyek. igen rossz ételekel élnek.,⁸ már ebben az holnapban.
 bialokot ölnek meg. és azoknak ahusából kolbászt csinálnak. és
 mindenüt csak a sok kopácsolást halljuk egész éttzaka, hogy nem is
 lehet alunni. aztot meg szárazttyák, és egész esztendő által az-[45a:]-
 55 zal élnek. az örmény aszszonyok mikor avárosra mennek, mind fe-
 kete⁹ bélletlen mentét vesznek magokra. és igen munkások, egy rend
 béli köntösnél aleányokal többet nem adnak. se pénzt. se mást egye-
 bet, egy örmény a lakadalma után. egy hétig. vagy kettőig. a feleségi-
 vel. együt nem eszik. ennek nem tudom az okát, de együt alusznak. a
 lakadalmoknak pedig már nálók bizonyos idejek vagyon, leg inkább
 60 ebben a holnapban házasodnak. a midön már az uj bor meg forrot, és
 a kolbász csinálást el végeszték. mind avárosrol. mind a lakadalmok-
 rol. verset csináltam. nem tudom el küldgyemé vagy sem, mind
 azon által. kérdnek el küldhetem. idegennek el nem küldeném, mert
 nem mondhatni szép verseknek.¹⁰ itt mind görög. mind örmény
 65 érsek vagyon. a sidó népről mint mondgyák. itt is¹¹ csak olyan a sidó
 valamint másut. ezek tehát azok a szép versek, olvassa ké. figyelme-
 tességel.

Lakunk parttyán, a tengernek
 tölttyuk napját. életünknek.,

70 Annak gyakran, nagy zugását.
 láttyuk s'hallyuk. hánkodását.
 Abban nagy halak. jádzanak.
 örömökben ugrádoznak.
 de a parton akik laknak,
 75 szomoruán suhajtoznak.

[45b:] régen napot jöni láttyuk,
 a tengerből. s'azt suhajttyuk.

⁶ talpán, [talpánból jav. az ékezet áthúzásával.] ⁷ is [Beszúrás.] ⁸ élnek.,
 <d[?]a> már ⁹ fekete <le> bélletlen ¹⁰ verseknek. <a ki nem szereti csinállyon
 szebbeket.> itt ¹¹ is <g> csak

- város kies helyen fekszik.
 mely a szemnek szépnek¹² tettzik.
- ⁸⁰ constancinápolyban ha mégy.
 husz mély földhöz. még ötött tégy.
 szép oldalra van építve,
 szőlő hegyel, körül véve,
 szépnek várost, nem mondhatni.
- ⁸⁵ se azt rutnak, nem tarthatni.
 ez országban, akár hol jársz.
 de szép várost. itt nem¹³ találasz.
 az élethez, mi szükséges,
 az itt, mondhatom bővséges.
- ⁹⁰ sok száz féle, árrut hoznak.
 mellyel boltokot. itt raknak.,
 itt hajora, azt mind tészik.
 császár városában viszik.
 itt az áer, oly váltózó.
- ⁹⁵ a mint anép, hazudozó.
 télben délig. tüzet gyuthatz,
 del után ab,-lakot nyithatz.
 nyárban délig, nagy meleg van,
 estve fel vedd, ha mentéd van.
- [46a:] ¹⁰⁰ beszély földé, jo voltárol,
 halgas. kedves. lakásárol,
 a téll hideg, igen szellös,
 és a mellet. igen essös.
 lakni város,-ban kedvesen.
- ¹⁰⁵ arra okod. éppen nincsen;
 mert a tavaszt, másut várják,
 nagy örömmel, azt suhattyák.
 itt pedíglén, tölle. félünk,
 ahoz tartva, közelittünk,
- ¹¹⁰ okát annak. ki találnád,
 ha ez várost, sokat lagnád,
 mert gyakran¹⁴ az, mirigy halál,
 tavaszal itt, sokat sétál.
 tavasz kezdete: igen rut.

¹² szépnet [Iráshiba.] ¹³ nem <talász> találasz. ¹⁴ gyakran <itt,> az,

- 115 és a vége, a széptől fut.
 anyár meleg, minden ki ég,
 alig marad. egy kis zöldcség,
 az ősz tehát. leg kedvesebb,¹⁵
 azzal gyümölcs, nem édesebb.
- 120 mit mondhatni. tehát jónak,
 ha az ize, sem jó bornak,
[46b:] itt aszszonyokot ha látnál,
 magadra ke,-resztet hánnál,
 mert mindenik, egy ijesztő,
 125 nem külömb mint, egy kisértő,
 fekete vagy, zöld mentéjek,
 fedezve van. órrók fejek,
 a fejek van. bé polálva,
 csak a szemek, van ki nyitva.
- 130 azt nem mondom. hogy szaladnál
 töllök ha van,-nak házoknál.
 mert ót más kön, tösben vannak,
 mint mikor az, uttzán járnak.
 örmény görög,. lakadalmon —
 135 ne kapj ót az, vígasságon,
 a hegedüt, ót rángattyák,
 a füledet, csígorgattyák.
 annak nincs töb. csak két hurja,
 melynek izet, len a hangja.
- 140 soha többet, egy notánál,
 azon vonni, nem hallanál,
 örmény meny asz,-szonyt pompával,
 vizsik estve, sok gyertyával,
 ki templomban, vő legényel,
 145 meg esküszik, nagy örömmel.
- [47a:]** másnap meny asz,-szont uttzákra,
 vizsik házak,-rol házakra,
 annak fejtét, bé takarják,
 hogy ne lásson, azt akarják.
- 150 órrára kön,nyen le esne,
 ha segittsé,-ge nem lenne,

¹⁵ kedvesebb, [A második b-t utólag írta hozzá: *kedveseb,b,*]

- ötet két fe,-löl vezetik,
öreg aszszo,-nyok segittik,
meny aszszony nagy, büszkén meg áll,
155 minden háznak, kapujánáll.
ótt keszkenöt a nyakára,
tésznek, s' elég ajándékra.
ónnét eléb. meg indittyák,
meg más háznál, meg álittyák,
160 a vö legény, pillangoson,
megyen elöt,-te kardoson,
az uttzákok mind bé járván,
s' elég aján,-dékok kapván,
viszik vö leg-ény házához,
165 hol kezdenek, vígassághoz,
egy hetig tart, lakadalom.
három napig, az unalom,
mert addig a, vö legénynek,
lántzon kel len,ni kedvének,
170 csak száraz kor,-tyot kel nyelni,
mert nem szabad, meg kostolni,
lakadalma, vö legénynek,
hasznára van, erszényének,
mert ki ki ád, néki annyit.
175 hogy el teszi, annak felít.
lakja várost, négy nemzettség,
görög, török, sidó örménység,
ez mindenik, tart más vallást,
külön külön, féle szokást,
180 hogy lehetne, ót egyesség,
ahol hitben, van külömbség,
ne kívánnjad, ót a lakást,
se sok ideig, mulatást,
ahol három, napján hétnek,
185 három vasár, napot ülnek.
talám e föld, azért tettzik,
olylan rosznak, azért láttzik
hogy itt töltünk, esztendöket,
sok unadal,-mas idöket.
190 minden tettzik. bujdosonak,

[47b:]

[48a:]

hazáján ki,-vül soványnak.
de ha Isten,-nek szolgálunk,
ugy szent váro,-sában lakunk,
ót nem fognak, üldözhetni,
195 se bennünk on, net ki tudni,
ót öröke, a koldusnak,
olyan nagy mint, a királynak.
uram ! legyünk, mi bujdósók,
azon város,ban lakósók..

200 édes néném, ezeket csak kéd számára csináltam, mert tudom hogy
akéd ítélő széke előtt. meg nem itélik őket, de ha más kezéhez akadnak
is nem törödöm rajta. ha nem szereti, csinállyon szebbeket, én soha
sem voltam a párnassus hegyén. hanem csak azon törödöm. hogy ez a
levél talállya kédet fris jo egésségben. édes néném szereté még kéd?
205 polatéti.

[43.]

rodosto. 16 apr. 1722.

szép dolog ahála adatlanság. és a resttség. már egy néhány leve-
lemre nem vettem választ. mi az oka, betegé kéd. haragsziké kéd.?
nekünk nem kel ugy tennünk mint arosz házasoknak, akik hátal
fordulnak egymáshoz, a mikor nem jól vannak egymásal. de édes
5 néném, most nem kel haragudni reám, mert mi most keserüségben, és
sírásban vagyunk, és az olyanokra, nem kel haragudni. hanem még
az olyanokkal sirni kel. azt nem kívánom kédtől, inkább sirok kéd
[48b:] helyet. a mi szomorúságunknak pedig az, az oka, hogy tegnap
vettük hirit a fejdelem aszszonyunk halálának, aki is párisban.
10 18 february holt¹ meg. 43 esztendős korában, a valohogy a fejdelem
szívesen bánnya. de már egy nagy butól. meg menekedet; mert a
fejdelem aszszony állapottyán. mindenkor kellett busulni. avalo
hogy igen keveset laktanak együt. de aköteleség mindenkor fent volt.
és a gondviselésnek, meg kellett lenni, noha a héjával. a szegény
15 fejdelem aszszonynak. nagy nyomorúságal. és szegénységel kellett
életét tölteni, édes néném. nem vigasztalására vagyoné az, egy
szegénynek, amidön azt láttya. hogy a fejdelmi nagy házból valok is.
szükséget szenvednek. és hogy ezeket is ugy bánhatik az Isten, vala-

¹ holt [hogyból javítva.]

mint övéle. és ha ezek kételenek szenvedni. ő is könnyebben szenved-
20 het. vallyon ha a szegények mindenkor boldogságban látnák a fej-
delmeket. és más nagy urakat, nem gondolhatnáké azt felöllök,
hogy talám az Istennek rendelése nem bír vélek., és aláb nem teheti
öket.,? solon, a hét bölcsek közül való. a cresus udvarában menván,
cresus nagy becsülettel fogadá. és meg mutatá néki a kincsét, és
25 mondá néki a király. látodé micsoda gazdag és boldog vagyok, de a
philosophustol semmi dicséretet nem véve. a mely nehezen esék
akirálynak., gondolván, hogy majd fel fogja ötet magasztalni, és még
több kincset is mutata néki. de solon. mind ezekre. csak azt mondá.
akirálynak. nemo ante mortem beatus: senki holtáig nem boldog.
30 eha nem tették is a királynak. el kellettég halgatni, esziben is juta
idövel, mert cyrus fel prédáltatván kincsét, és [49a:] országát. és
magais rabságban esvén. és halálra íteltetvén. akoron esziben juta a
solon mondása. mint hogy historiából beszéltem kédnek. még ez iránt
két rövid példát hozok elő. hogy meg lássa kéd. hogy mi is tudgyuk az
35 a. b. két. osiris. az egyiptumi leg hireseb király, meg gyözvén. öt
vagy hat királyokat. és rabságában tartván. a midön valahová ment. a
szekerét ezekel vonattya vala, és az asztala alát étette őket. egyszer
a többi közöt a midön vonták a szekeret. egyik ahat közül. csak
a kereket nézte. osiris a szekérben lévén, aztot észre vévé. és kéré
40 tölle, hogy miért nézne mindenkor a kerékre. a rab király felelé
néki. azt nézem hogy a mely része akeréknek fent vagon. a le fordul.
és amely, alát vagon. a fel megyen. az egyiptumi király, elmélkedvén
erröl a feleletröl. azonnal fel szabaditá a királyokat, és mindenikét
nagy becsülettel a maga országában viszá bocsáttá. ha szinte meg
45 unná is kéd. de hozok még egy példát elé. mert nem mindenkor va-
gyon olyan jó kedvem. hogy historiából beszéllyek.² egy számosi
király. a neve nem jut eszemben., soha leg kiseb szomorúságot. vagy
szerencsétlenséget. meg nem kostolván. egyszer maga magának akart
szomorúságot okozni, hogy had busulhasson ő is valaha valamin.
50 valamint mások, azért egy igen kedves gyűrűt ki huzván az ujjából, a
tengerben veti. már önéki is buja volt gyűrűn. de más nap. egy nagy
halat visznek asztalára,³ akinek a torkában [49b:] meg talállya
gyűrűt, de idövel ez a király nagy nyomorúságokban esék. és akoron
észre vévé. hogy a jó idök után, eső szokot lenni, és hogy azt a szomo-
55 ruságot kel mi nekünk jó neven venni. a melyet onnét fellyül küldenek

² beszéllyek. [beszéllyékből javítva.] ³ asztalára, <és a tor> akinek a torkában

reánk, és⁴ nem azt a melyet mi csinálunk magunknak. édes néném
 többet nem beszéllek historiából. hanem csak azt mondom. hogy ne
 essünk kettésben.⁵ az Isten meg vigasztalhat bennünket. mivel
 nyomoruságban vetheti a nagy fejdelmeket. de itt még más rossz
 60 hírek is vannak. mert a pestis itt igen kezd sétálni. azt mondják
 hogy kéteknél bövségel vagyon. az egészségre édes néném. az egészségre
 kel most igen vigyázni. soha sem volt nagyobb szükségünk reá mint
 most. szüntelen való félelemben leszek kédért. mert a nem tréfa.
 beresényinek két vagy három cselédgye már meg holt., a jésuitájok is
 65 utánnok ment. a ki méltó pap volt. magais az aszszonyal hozánk jönnek
 lakni, mint ha már közöttünk bátorságosab volna., de én nem bánom
 mert a kis susi közeleb lesz,⁶ erre azt fogja kéd mondani, jaj hogy
 gondolkodik ilyen pestises időben az ollyanrol. édes néném. a még
 élünk. addig csak magunkban hordozzuk atermészetet, és az oldal
 70 csontunkot. csak kel szeretnünk, vagy akarjuk. vagy sem., édes
 oldal csontbol való néném. arra vigyázon kéd. hogy a csont egészséges
 legyen., és tzinteremben ne vigyék, azért nem kel aházból ki menni.
 othon kel ülni. és reméllyük hogy a jó Isten meg tart bennünket.
 amen.

⁴ és [Beszúrás.] ⁵ kettésben. <mivel> az Isten ⁶ lesz, [l—f betűből? jav.]

[44.]

[50a:] bujuk álli. 24 juny. 1722.

Édes néném. éppen nem kel nevetnünk. néze kéd honnét irok.
 meg láttya kéd abból. hogy vagyon abban valami. abban avagyon.
 hogy ide három mély földnire kellett jönnünk. és avárost el hadnunk
 apestis miat., vagyon immár két napja. hogy itt vagyunk sátorok
 5 alat, egy nyomoru falu mellet, beresényi ur. minden pereputyostól. a
 faluban. egy nyomorult udvar házban. vagy is majorban, vagyon
 szálya. a városban a pestis egészen el hatot. vagyon ollyan nap. hogy
 más fél száz embert is el temetnek. közöttünk még senkit nem temet-
 tek noha a cselédek közül. kettön¹ is volt pestis. de ki gyógyultak
 10 belölle, mind azon által már tovább² nem maradhatván a városban. már
 két naptól fogvást itt táborozunk. egész ház népestől. avalo hogy szép
 helyt vagyunk szálya. de aza rut nyavalya. el vette minden kedvün-
 ket. és csak idétlenül nevetünk, ugyan is ocsmány nyavalya ez.

¹ kettön [kétön-ből javítva.] ² tovább <m> nem

reggel jól vagy az ember, estve felé meg betegszik. és harmad nap-
 15 jára el temetik. kéd iránt is nagy félelemben vagyok. mert tudom hogy
 kéteknél is nagy a pestis., de már ebben benne vagyunk, uszni kel
 amint lehet. és mindenek felet. bizzunk az urban., mert el nem hágy
 bennünket, így kel a keresztnek uttyán jární. a bujdosó magyaroknak.
 a bujdosásban is buj-**[50b:]**dosni kel. hogy valamiben hasonlok lehes-
 20 senek az Istennek bujdosó fiához. ezután hogy lészen dolgunk Isten
 tudgya. eszterházi ur. nincsen velünk, rodostohoz közél egy rétre ment
 szállani sátorok alá. a feleségivel, többet nem irhatok, mert az irás is.
 izetlen., a micsoda állapotban vagyunk. az Isten tarttson meg ben-
 nünket, az életére. és az egésségire vigyazon kéd. nem lehet hogy
 25 még is ilyen szomorúságunkban meg ne nevetéssem kédet, mert mi
 is azon eleget neveltünk. meg irtam vala kédnek, hogy bercsényi ur.
 az aszszonyal hozánk jöttek vala lakni. a pestis előtt. a mikor már
 nálunk laktanak. annak az öreg uri aszszonynak., az ágyékán valami
 kis dagadás volt. mindgyárt azt gondolta hogy talám pestis. senkinek
 30 nem szollot; még csak az aszszonyoknak sem mondotta meg. vala-
 mely orvoságot sem mért kérni. hanem a jó buzgo aszszony, estve
 mikor le feküt. az ágya mellett valo szentelt vizel kentemeg adagadást,
 mind addig valamég el nem oszlot. és mindenkor nagy titkon. és csak
 akkor mondotta meg az urnak. a mikor el mult adagadás,³ el hitette
 35 magával hogy pestis volt. az ő áitatos orvosságán. mind a fejdelem.
 mind mi eleget neveltünk. egy keveset nevensen ked is. isten hozád.
 édes néném.

majd el felejtettem volna kédnek meg irti, hogy mi a szomorú
 állapotunkhoz valo színü köntöst fel vettük. mert **[51a:]** mindnyájan
 40 feketében vagyunk. a fejdelem aszszonyt gyászollyuk. a micsoda
 állapotban vagyunk. a bizonyos hogy hozánk illik agyász, ha szinte
 senki haláláért nem viselnök is.

³ adagadás, <mas azt> el hitette <volt> magával

[45.]

bujuk. álli. 12. aug. 1722.

Ne csudállya kéd ha az elmúlt holnapban nem irtam. mert olyan
 szomorú állapotban vagyunk, hogy azt sem tudom. ha tudoké irti,
 az elmúlt holnapban. aki Confectumokat csinált. és aki kávé szokot¹

¹ szokot <csina> főzni

fözni a fejdelemnek. reggel meg főzvének akávént, ebéd után. meg
5 betegedet. és harmad nap mulva. apestisben meg holt., hozzám
pedig harmintz lépésnire volt szálvá,² ezen kívül. akonyha mesterünk-
nek két fia. csak hamar utánna menének, itéllye el kéd ezekből hogy
micsoda szomorú napokat töltünk. itten, a félelem sokal nehezebb
talám még annál a nyavalyánál is. mivel az ember nem tudhattya. a
10 szempillantását. amelyben abban eshetik. estve egészségesen fekszik
le, reggel betegen talállya magát. Istennek hála. egészségem jó vagyon.
de mint hogy csak a pestisről vagyon itt a beszéd. a már úgy fel
zavarta az elménket. hogy én mindenkor csak. [51b:] azt képelem
magamban hogy beteg vagyok., és az ilyen képzelés. félelmet okozván
15 az elmében, szüntelen való unadalomban, és nyughatatlanságban.
vagyon az ember. hányszor feküdtem már úgy le. hogy nem gondoltam
viradtát érni. nem azért. hogy valóságilag érzettem volna valamely
változást az egészségben. hanem azért. hogy az elmének nyughatatlansága
okozta bennem az olyan gondolatokat. azt ne gondollya kéd
20 hogy csak én vagyok. így, mivel mindnyájan ilyen állapotban va-
gyunk, és ilyen állapotban lévén., el itélheti kéd, micsoda vigasságilag
tölttyük az időt, nem is lehet fél órát a sátoromban tölteni. hanem a
mezőn való sok járással töltöm az időt. hogy mégis valamivel mulassam
magamot. a nevetés pedig olyan ritka nálunk. hogy ha még így leszünk
25 sokáig. atermészet azt is el felejteti velünk, és csudálni fogjuk, ha
másokat látunk nevetni, hát ha még olyan városban mennénk a hol
mindenkor nevettek. a mint hogy azt olvastam egy régi városrol. hogy
a lakosoknak mindenkor nevetni kellett, semmit nem mondhattak.
nevetés nélkül, ha a tanácsban valamely országos dologról végeztek
30 is a tanács urak. de ki ki nevetéssel mondotta ki a voxát. egy szóval
soha sem beszélhettek olyan nagy dologról, hogy nevetés nélkül
beszélhetek volna az apjuk. anyok. feleségek. és gyermekek halálát.
egymásnak nevetéssel adták tudtára. avalo hogy nem szeretném az
ilyen városban [52a:] való lakást, de leg alább. innét. egy olyan
35 városban kellene mennünk ha csak egy holnapig³ is, de azt gondolom
hogy talám még őt sem nevetethetnének meg minket., mert csak a
mosolygás is nehéz nekünk. és a micsoda processiot láttunk itt a
minapiban. bizony nem lehetet látni könyhullatás nélkül. aztot pedig
ezen szomorú halál okozta., eszterházi ur ide járván misére mind
40 innepekben. leg utolszor ur színe változása napján itt misét halgatván,

² szálvá, [szálvál-ból javítva.] ³ holnapig [holnapróból javítva.]

és ebédet éven. estve felé lora ült. és viszá ment, ahol a feleségivel volt
szálva egy réten, itt ebéd után. nagy fő fájást érzet, de mi nem is
gondoltuk hogy még a veszedelmes legyen; a pedig már a pestisnek
jele volt, és harmad nap mulva csak halljuk., hogy pestisben meg
45 holt. azt a hirt a felesége hozta meg nekünk, a ki is mihent halva
látta az urát. nem tudván mi tévő légyen. abban az el bodult álla-
pottjában. kapja magát. egy szolgálival, és egy kis leánnyal. oda hadgya
az ura testit. és mindenit, gyalog két mély földnre jö hozzánk. a
midön meg láttuk ezt a keserves processiot. nem lehetet nem köny-
50 vezni szomorú voltán annak a szegény aszszonyinak. a fejdelem
viszá küldötte az aszszonyt. és tett rendelést az ur temetése felöl.
mind ezek után hogy lehetne leg kisseb jó kedvünk is. de nem hogy
jó kedvünk, de tartozunk holtig meg emlékezni erről a szomorú
állapotunkban való létünkről, a mint hogy [52b:] soha el sem felej-
55 tem. és mindenkoron eszemben fog jutni hogy micsoda napokat
töltöttünk itt ell, de minek előtte el végezem leveletem lehetetlen
hogy meg ne irjam kérdnek az égést. a mely bennünket meg ijesztet
volt. ha szinte sátorok alatt lakunk is, mert a minap a cselédek, egy
vászonból való palotát gyujtottak itt meg. nem tudom mi formában,
60 a gyertyyát melléje tették volt. egy szempillantás alatt. egészen
meg gyult. sibrik lakot benne. és alig szaladhatot ki aolla. a portéká-
ját is ki kaphatták, de nem lehet⁴ szob égést látni mint avolt. mert a
sátor sok féle színű matériával lévén fel czifrázva. aláng is mind
65 olyan kevés idő alatt. elég drága palota éget ell. mert egy olyan sátor.
leg aláb két ezer tallérban kerül. édes néném adgyuk a kö házra
apénzünket., és ne avásson palotára. kívánom hogy az Isten tartssa
meg kédet.

⁴ nem lehet(et) szob égést látni ⁵ fertály(ig). óráig.

[46.]

rodosto. 11 gbris. 1722.

a pestis Istennek hálá. tellyeséggel meg szüვნén avároson. tegnap
regel mi is el hagyok atáborozást. és ide viszá jöttünk. nem is adhatunk
elegendő hálákokt azurnak. hogy ilyen nagy pestisben meg tartot
bennünket. főkép-[53a:]pen annyi sok cseléd közöt. mint itt vagyon.
5 a kik magokot nem tudgyák ugy oltalmazni, mint az okosabbak. el

hitetheti kéd magával hogy örömmel jöttünk viszá. és olyan örömmel, mint mikor az ember valamely veszedelemből meg szabadul. csak mi tudhattuk aztot. hogy micsoda unadalmas napokat töltöttünk ott el. mert azt lenem lehet irni. és mennél nagyob szenvedésben volt a mi elménk, annál nagyob háláadásal tartozunk. az urnak. a ki mi reánk olly nagy gondot viselt. és meg szabaditot az elméjü¹ inségből. a mely senem könnyeb, senem kisseb, de talám el mondhatni, hogy sullyosab. atesti inségnél, mivel akár mely bövségben. és jó állapotban legyen atest, de ha az elme nem vidám. és nem csendes.¹⁵ a test is ahoz alkalmaztattya magát. ettől vagyon. hogy sokakat látunk ollyanokat. a kiknek külső képen jól vagyon állapott yok. de még is kedvetlenek. mert az elméjeknek vagyon valamely bajok. ellenben pedig látunk ollyanokat. akik ha szükölködnek is ha jó renden nincsen is dolgok. de az elméjek helyben lévén mindenkor² vidámok, és jó kedvüek. sokal nagyob tehát az elme nyughatatlansága. atesti fáradságnál. és hogy egy oráig valo bu, és törödés.³ sokal nehezeb, azegy napi kapálásnál. mind ezeket csak azzal fejezem bé.⁴ hogy mindenkor csak az Isten segittségít kel kérnünk. akár az elménk legyen nyughatatlanságban, akár a testünk inségben, de ő hozzája⁵ folyamodgyunk., egyedül ő adhat könnyebséget. és csendeséget. it a pestis igen meg dézmálta avárosiakot, nem is emlékeznek rea hogy ebben avárosban illyen nagy pestis lett. volna mint az idén de Istennek hálá meg szüent. és mi itt vagyunk. bár gyakrabban vehettném akéd levelit. Isten tarttson meg édes néném mi még nem nevetünk.

¹ elméjü [elméji-elmei] ² mindenkor <es> vidámok, ³ törödés. <fárad> sokal ⁴ fejezem bé. <mi> hogy

[47.]

[53b:] rodosto 15 aprilis 1723.

Édes néném micsoda feledékeny nyavalyában voltam eddig. hogy el felejtettem kédnek meg irni a szegény horvát ferencz halálát, vagyon már két holnapja hogy el hagyot bennünket. örökösön. ezt a hirt régen tudgya kéd. de azt is tudgya kéd. hogy egy emberséges⁵ embert vesztettünk el. a ki hatvan kilencz esztendős korában is. igen frissen birta magát. és mindenkor jó kedvü volt; nem is volt vigabb közöttünk ő nálánál. micsoda szép dolog ajó természet, ! nem¹ kel

¹ nem <is> kel csudálni. ha <már> el felejtette

csudálni. ha el felejtette volna is amaga hazáját. mert aki 43 esztendő² tölt idegen országban: azt is el felejti hogy hová való. de attol² tartok
10 hogy ismét itt temetés ne legyen, és hogy a szemit bé ne hunnya
egy uri aszszony, aki iffiu lett volna ábrahám idejében. de mostanában
hatvan kilenez esztendő semmi ékességet nem ád, és egy olyan korban
lévő aszszonynak nem szükséges bé fedni az orcáját. azért, hogy
valamely gondolatokat ne okozon; mind ezekből észre veheti kéd
15 hogy beresényiné aszszonyrol szol az irás, aki is szem látomás fogy,
és mint egy olvad. azt tudgya kéd. hogy ilyen idős korában is, min-
denkor piros ábrázattya volt. de mostanában³ egészen el halová-
nyodot. és maga is veszi észre hogy nem sokára, le kaszályák aszénát,
eddig leg kedveseb beszélgetése a viszá valo menetelről volt, de már
20 láttya hogy hamaréb meg láttya meny országot. mint magyar orszá-
got, bizony jób is az első a másikánál, de mit ártana, magyar
országbol. meny or-[54a:]szágban menni. elég a hogy amicsoda
állapotban vagyon ez az uri aszszony. azt gondolom hogy az örökös
hazájában megyen most minden órán. kit adgyunk azután beresényi
25 urnak., gondolkozzék⁴ kéd addig felölle., és írjon kéd valami hireket.
mert itt semmit nem hallunk.

² attol <a> tartok hogy ismét itt temetés ne legyen, <ha> és hogy a szemit <is> bé ne hunnya ³ mostanában <egesz> egészen [: Sorvégi törlés.] ⁴ gondolkozzék [A második z helyén összefutott a tinta, a z betű jele nem vehető ki pontosan. Mikes a felszólító módban gyakrabban használ rövid alakot.]

[48.]

rodosto 26 aprilis. 1723.¹

édes néném. akár mennyit élyen az ember, akár micsoda² kedvére
tölttse³ napjait. de mind azoknak ahalál avége. aszegény beresényiné
aszszonyom is azon végezé el életét, aki is már egynehány napoktol
fogvást. betegeskedvén, és⁴ nem anyira szenvedvén fajdalmakat.
5 mint a természetnek, magában valo elfogyását. aki is mint agyerttya
ugy alut ell. tegnap három ora felé dél után. már észre vettük. hogy
csak hamar el aluszik. holmi kérdéseket tettek tölle. arendelése iránt.
az urunk az ágya mellet volt és mindenre meg felelt. és söt még,
valamit akart volna még mondani a fejdelemnek. már el is kezdette

¹ [A keltezésben az évszám] 23 [része javítva 37-ből?] ² micsoda [da: Beszúrás a sor előtti margón.] ³ kedvére <el> tölttse ⁴ és [Beszúrás.]

¹⁰ volt. de egy két szó után. csak csendesen ki mulék evilágból. alig vettük észre halálát, sokat kívánczozot szegény amulando hazájában, de az Isten az örökös hazájában vitte., ugy tettik édes néném. hogy hatvan kilencz esztendő mulva. csak gondolkozhatot arról a szent hazáról. azt el mondhatni arról az uri aszszonyrol, hogy igen jó

¹⁵ erkölcsü áitatos aszszony volt. azt is elmondhatni. hogy mindenkor nagy méltóságban élt. és a szükségnek [54b:] csak a hirit hallotta. nem is lehetet más képpen., leg inkább a mikor draskovicsné. és erdődiné volt. aharmadik urával is mindenkor bövségben volt. még mind ebben a bujdosásában is. ma tettük koporsóban szegényt. és gondolom

²⁰ hogy⁵ a jesuitákhoz viszik bé innét. constancinapolyban., tudom hogy ót lesz kéd a temetésin, tudom hogy már azt várja kéd, hogy meg irjam micsoda állapotban volt az ur. az ilyen szomorú⁶ órákban. a midön az aszszony betegeskedet. igen igen tudta kedvit keresni, és amidön halálán volt. akkor ugy történt hogy alut. nem akarták fel

²⁵ költeni. hogy jelen ne legyen. a midön fel ébredet. és meg tudta hogy a szegény aszszony nincsen már a világon. akkor avalo hogy egy keveset könyvezet. mi azt gondoltuk. hogy majd nagy zokogásokat⁷ fog tenni, de sokal csendesebben volt. mint sem gondoltuk volna; és a keserőség mellet a ládákrol gondolkodot. ilyen avilág. vallyon nem házasodiké

³⁰ még meg., itt nincsen más leány. hanem susi. és két özvegy aszszony. susihoz pedig még más is tartaná közit. de aki gazdagab. ahatalmasab. most ez elég. mert a szomorú dologrol nem kel hoszu levelet irni.

⁵ hogy<pérában> a jesuitákhoz ⁶ [A kéziratban:] szomo- [sorvégi elválasztásnál így maradt.] ⁷ zokogásokat [Az első k—g-ből jav.]

[49.]

rodosto¹ 22 aug. 1723.

Az én vétkem, az én vétkem, és az én nagy vétkem. hogy már egy nehány levelire nem feleltem kédnek, az utolsó leveliből látom kédnek hogy kéd jó prophétané. de ugy tettik hogy nem kellene csufolni a keserőségben lévőket, mondván, hogy más kézre kerül amadar, ha

⁵ énnekem is annyi. volna a ládámban, mint másnak. talám a madár is meg maradot volna, de rend szerént [55a:] a szegény fogja meg a madarat, és a gazdag eszi meg., elég ahogy akéd jövendölese bé fog

¹ [Keltezés:] rodosto <le> 22 [Vö. az 59., 79., 181. lev. is.]

telni. és ha hatvanhoz közelitünk is de abarány hust csak szerettyük.
 már a csak nem bizonyos, mások előtt, de én nálam a bizonyos, mivel
 10 atitkot meg kellett tudnom, hogy susi most minden órán bercsenyiné
 leszen. egy részint bizony nem bánom, mert jó erkölcsiért meg érdemli.
 és lehetetlen lett volna ebben az országban jobbat választani nálánál.
 de itéllye el kérd micsodások aleányok. aztot tudom hogy a szivnek
 semmi része nem lesz ebben a házaságban. aztot maga is tudja.
 15 hogy a testnek sem leszen. de hogy a grofné titulus zengjen a fülünk-
 ben, alig várjuk hogy el mondassuk a segélyét,² azt kédre hagyom.
 hogy kérd mondgya ki a sententiát. hogy ha mind ilyeneké a leányok.
 elég ahogy a jövendőbeli vő legényt. vagy is inkább vő embert. most a
 köszvény nem háborgattya. és susiért gyakrabban meg mosdik. mert
 20 azt tudja kérd. hogy a szegény aszszony éltében egy holnapban³ sem
 mosdottunk meg egyszer. de most egy kevese csinosaban tarttyuk
 magunkot., micsoda szép dolog a szeretet. mint meg iffittya az embert !
 hát ha meg vagy husz esztendőt le rázhatnánk magunkrol. láttaé kérd.
 az olyan öreg embereknek akalendariumját akinek iffiu felesége
 25 vagyon, hogy miképpen tarthassa meg az egésségit. és hogy micsoda
 időkben, és napokban kel együt hálni a feleségivel. és mikor kel
 különösön. eleget neveltünk susival. mert én egy⁴ kalendariumot
 csináltam neki, azt mondgya. hogy nem szereti az olyan kalendari-
 umot. lehetetlen hogy le ne irjam kérdnek. az öreg emberek kalendari-
 umját. a [55b:] nem más. jeleket mutat. hanem csak arra oktattya.
 hogy mikeppen vigyázanak. életekre. és egésségekre. valamint más
 30 kalendariumban, fel vannak téve. a szerencsés. és a szerencsétlen
 napok. itt is fel vannak jegyezve az olyanok. a melyekben lehet a
 feleségekel hálniok, és a melyekben különösön. példának okáért. a
 nagy böjtben. és azinnepek előtt valo böjti napokon. különösön. pen-
 teken, szombaton. különösön. a négy kántori. napokon. különösön. a
 három sátoros innepeket. mindeniket octavával meg kel tartani, azért
 különösön. az apostolok innepeken. különösön, az évangyélisták
 napjain. különösön. a magak⁵ pátronusok napjain. nyolczad napig
 40 különösön. ezen kívül, télben, a midön havaz, különösön, hanem a mi-
 kor tiszta az idő. akkor meg lehet együt. tavasz felé. ha náthások. vagy
 hurutnak. különösön. a májusnak végiig. nyárban. az izadságál is elég
 nedves humor megyen ki belőlök. azért különösön. őszel meg lehet

² <c>segélyét, ³ holnapban <m> sem ⁴ én egy<et csináltam> kalendari-
 umot ⁵ magak [k—utólag beszúrva.]

együt. mind addig, még a ködös idők nem kezdődnek, mivel aködös
45 időkben. különösön. az esős időkben különösön. a midön sok meny
dörgések járnak. különösön. ha a gyomor valamit jól meg nem emész-
tet. nyolcz napig különösön. ezen kívül. mikor a napban fogyatkozás
vagyon. nyolczad napig különösön. a mikor aholdban vagyon fogyat-
kozás. akkor tizen két napig különösön. ihon édes néném az öreg
50 emberek kalendariuma. nem tudom mint talállya kéd. de susi azt
mondgya. hogy el kel égetni. mert gyakorta⁶ mondgya hogy különö-
sön. én pedig ködös, mind esős időben szeretvén kédet. maradok kéd
szolgácskája. az egésségre vigyázunké.?

⁶ gyakorta <vagyon> mondgya

[50.]

[56a:] rodosto 15₈bris. 1723

hol vannak a musikások, fujják el a tehén hus notát, és¹ vonnyák el
a meny aszszony tánczát. mind ezekből el ítélheti kéd. hogy ma itt
házaság lesz. de azt is jó meg tudni kédnek. hogy lakadalom nem
lesz., és hogy csak száraz korttyot nyelnek a mái lakadalomban.
5 talám a meny aszszonynak sem leszen jobban dolga. elég a hogy., má
esküt meg bercesényi ur. susival. két vagy három bizonyág előtt. de
azt is titkon. el ítélheti kéd. micsoda örömben vagyon susi. aki is
bizony meg érdemli a grofné titulust. és az Istennek iránta valo
rendelésit lehet csudálni, aki is micsoda uton veszi gondviselése alá, az
10 idegen országban lévő árvákat. édes néném. azt is ehez teszem.² hogy
mi jól vannak az ollyanok, a kiknek. elég vagyon aládájokban. mert
bercesényi ur. nem annyira a szükségért házasodot meg. mint azért
hogy vagyon modgya benne, mert üsmerek én ollyat. kéd is üsméri
hogy nagyob szüksége volna aházaságra. mint bercesényi urnak. de
15 non habet pecuniam, és nem csak a bucsut járják pénznel, hanem
a meny aszszony tánczát is. nem jó törvény volté alykurgus törvényé
lacedemoniában. ahol proba esztendöt el lehetet tölteni a leányal.³
véle laktak. esztendeig. kettőig, ha egymással meg nem álkhattak. a
házaság sem lett meg. ki ki esmét más társat kereset magának. de ne
20 keressük ezt a szokást arégiéknél. itt is ezt fel talállyuk, mert a⁴ férfiu.
egy aszszonyal, vagy leányal. a török bíró [56b:] eleiben megyen. és

¹ és és [Kétszer kiírva: sor végén és új sor elején.] ² teszen. [Elírás.] ³ a
leányal. <egy> véle ⁴ mert <egy> férfiu. [a: <egy> fölé írva.]

ót meg mondgya abirónak. hogy ezt a személyt el veszem esztendőre, vagy kettőre. mikor az idő el telik. ennyi pénzt tartozom adni neki. a biro egy czédulát ad nekik. és azután szabadon együtt lakhatnak, de a
25 birót meg kel ajándékozni, mert a nélkül. végben nem megyen a dolog. szeretném tudni, hogy mit mondanának erre a mi erdélyi aszszonyaink. fogadom hogy sok mondaná. placet. de talám, még a férfiak sem vesztenének rajta. ha az ilyen törvény szokásban volna,. tudom hogy, a ma lett bercsenyiné fog kédnék irni, és titkosab dolog-
30 ról is irhat mint én.⁵ hanem azt kérdem kédtől, micsoda külömbség vagyon. a penitentzia tartásnak szenttsége közöt, és a házáságnak szenttsége közöt.? erre feleletit⁶ el várom kédnék. és azonban fris jó egésséget kívánván kédnék. maradok . .

⁵ én. <azért>hanem ⁶ erre <fell> feleletit

[51.]

rodosto. 19 xbris. 1723

édes néném. már egy néhány levelemre nem vettem kédnék válaszát kédnék is hasonló panasza lehet reám, de annak azt az okát adom, hogy már egy holnaptól fogvást. a mi urunk mindenkor roszul volt. és a lábaira nem állhatot a köszvény miat, erre azt mondhattya kéd,
5 hogy az én ujjaim nem voltak köszvényesek. és irhattam volna. én meg azt felelem erre. hogy mind a szivem. mind az elmém köszvényben feküttek. még az uj házás aszszonyt sem láttam [57a:] a miolta házás, hanem ma. ma sem láttam volna meg, hakételem nem lettem volna. a fejdelemel oda menni. mind azon által azt meg kel vallanom.
10 hogy az a kételenség, tettzet, a köszvényes szivnek, és mikor ót voltam. egy kis háragos piringatás azért hogy annyit ideig látni nem mentem. orvoság gyanánt eset. de édes néném. az olyan orvoság. még nagyobb fájdalmat okoz, micsoda orvoság jób tehát.? a talám jobb volna ha lehetne. hogy az orvoságot is. kerülyye el, azember, de ez a mesterség,
15 mind azon által. ha jó volnék. azt kellene mondani, hogy mindent véghez vihetek abban. aki erőtt adhat. itt mi már ugy vagyunk. mint ha mindenkor itt laktunk volna, és mint ha, mindenkor itt kellene laknunk. mar nem csudálom, mikor¹ hallom másoktól, hogy a hazáját el felejtheti az ember. mert talám magam is el felejteném,² ha csak a

¹ mikor <azt> hallom ² el felejteném, <hogy hová valo vagyok,> ha csak

20 minapiban az édes anyám levelit nem vettem volna, a ki is írja, hogy gratiát szerez, ha bé akarok menni, és hogy, az uram halandó lévén, holta után mire juthatok. idegen országban, e mind bé tellyesedhetik. és minden képen csak bizonytalan voltát látom a sorsomnak., de mind itt, mind másut. csak az Isten akarattýára kel magunkot hadni, és
25 ne ugy gondolkodgyunk mint az olyan³ istentelenek, akik azt tarttyák, hogy az Isten a világot teremtvén,⁴ magára a világra hadta. hogy mennyen a mint mehet. és hogy az aprolékos dolgokra nem vigyáz. valamint hogy az orás, meg csinálván az orát, aztot fel [57b:] tekeri, és azután azt jární hadgya, amint neki tettzik. eztet
30 nem ugy kel hinni egy kereszténynek., a kit is arra tanyit az évangýélium. hogy az Istennek, olyan gondgya vagyon egy szegényre. valamint egy királyra. és hogy minden dolgunknak. az ő akarattya szerént kel folyni. ha azt más képpen hinnök, azt is kellene tartanunk. hogy ninesen más világ. és hogy csak a nagy urakért. a gazdagokért teremtetett ez a világ. az alaeson rendüek, és a szegények., csak azokért vannak evilágon, valamint avizben, az apro halak. a nagyokért, és valamint az oktalan állatok. a terh vonásért, ne adgya Isten, hogy ilyen hiszemben legyünk, és hogy ebben. csak a nével valo keresztényeket kövessük. mert én azt hiszem hogy az Istennek olyan
40 gondgya vagyon reám valamint egy királyra, és az én életemre, sorsomra, ugy vigyáz, valamint a leg gazdagabbéra. valo hogy világi módon, azok jobban vannak, de mint hogy keresztények vagyunk⁵ csak azt kel mondanunk legyen Isten akarattya rajtunk. észre sem veszem. hogy uj házas aszszonyon kezdem el a leveletem, és predikáción végzem, de édes néném. egy kis jó gondolat nem árt. és láttya kéd. hogy az Isten akarattýára hagyom, hogy nekem még abban modom nem. volt a miben volt már háromszor beresényi urnak. csak azt mondom valamint az esopus rokája. aki el nem érhetvén a szöllöt. azt mondotta. nem ért még meg, én is. hogy még el nem jöt az idő.]de arra
50 eljöt. hogy kéd írjon és az egészségire vigyázon.⁶ majd el [58a:] felejtettem volna. kédtől egy mesét kérdeni. mondgya meg kéd, micsoda külömség vagyon a peniténtzia tartás szenttsége, és a házáság szenttsége közöt. ezt a mesét⁷ talám mászor is meg irtam kédnek. de nem jut eszemben. de mint hogy uj házásokrol kezdettem el a levelet,

³ az olyan <I> istentelenek. ⁴ teremtvén, <és aztot> magára ⁵ keresztények <vagy> vagyunk ⁶ vigyázon. <és jó éttzakát mondgyak nénémnek.> majd ⁷ [A kéziratban:] másét [elírás.]

55 azért írom még egyszer. még egy néhány vers is jutot eszemben. az is az új házásokrol., de a bizonyos hogy susira nem szabhatni. mind azon által csak le írom. nem lévén mit írni egyebet

A valo jó kata, hogy leánykorodban.

ha részesé tettél, volna joságodban,

60 könnyen estem volna, a barátságodban,
az igaz nem volnék, mostan rabságodban.

Óh én édes uram, azt én régen tudtam.

akása hogy meg ne, égessen meg futtam,

mert egyszer ugy mástol, nagyon meg csalodtam,

65 veled ugy ne járjak, attol én tartottam.

jó éttzakát édes néném. többet nem írok, talám ebben az esztendőben sem veszi kéd. töb leveletem.

[52.]

rodosto. 18 february. 1724.

Edes néném már egy néhány levelemre nem vehetem. kédnek válaszát. tudom hogy kéd is ritkán, és későn veheti leveleimet. mert most ritkán járnak a hajok. a nagy szelek miat. az utolsó levelét ennek előtte husz esztendővel írta kéd, de hogy [58b:]ne fillenttsek. ennek
5 előtte husz napal. nem tudom hol sétált annyit a tengeren, még is azt írja kéd. hogy már ideje volna. kéd látni el mennem. azt én szívesen kivannám, de¹ ha én is husz napig maradnék a tengeren. talám halva vinnének kédhez. és kaposztát főzetne kéd velem. töb napokat is töltöttem én a tengeren, de jo hajokon, az it valokon pedig éppen
10 nyomoruság. azért tegye le kéd. egy kevés ideig azt a kívánságát. szeresen. kéd hanem lát is. és elégedgyék meg kéd. a leveleimmel,² azt írja kéd. hogy nem emlékezik reá, hogy még maszor is meg irtam volna kédnek a mesét, és hogy irjam meg a magyarázattyát, eleget nevettem azon. a miképpen magyarázta kéd, mert kéd csak azt tarttya, hogy jób
15 a házaság. a penitentzia tartásnál, a valo hogy most gyönyörűségeseb, de nem minden férfiu, és aszszony mondaná azt. de a még aztot valaki jobban meg magyaráza, én addfg, azt a külömbséget találom a penitentzia, és a házaság szenttségei közöt, hogy az első szenttséget. szánással. bánással kel el kezdeni, de annak a vége örömré³ válik. a második

¹ kivannám, de [d—h-ból jav.] ² a leveleimmel, <k> azt írja kéd. ³ örömré [e—ö-ből jav.]

20 szentséget pedig örömel kezdik. de bánasal, és szomorúságal végezik. a kinek nem tettük. magyaráza más képen. édes néném, hanem úgyse-
rem is, de meg szerettem azt a leányt a kiről írja kéd. hogy micsoda
veszedelemre tette életét az anyyáért, mert a jó szivet méltó szeretni,
25 közöt, arégi romaiak idejében, a tanács romában egy aszszonyt halálra
ítélvén, nem akarta más képpen [59a:]meg öletni, hanem hogy éhel
halyon meg, azért a tömlöczben vetették, és semmi ételt, se italt nem
adtanak nékie. senki véle nem is beszélhetet. hanem csak éppen a leá-
nyát bocsátották hozzája. de aztot is mindenkor jól meg visgálták. hogy
30 ha nem viszené enni az anyyának. a tömlecz tarto látván hogy két hét
mulva is az aszszony csak jó egésseges a tömlöczben, a tanács eleiben
megyen. és ót meg jelenti hogy annyi ideig az aszszony étel nélkül is.
jó éegességben éll, a tanács arrol beszelgetvén, parancsollya a tömlecz
tartonak. hogy nagyob vigyázásal légyen.. és hogy az aszszony leányát
35 is jobban meg visgállya. a tömlecz tarto ezeket végben viszi. de az
aszszony ötven nap mulva sem akar meg halni éhel, a tömlecz tarto
azon csudálkozván. gondolkodik magában. hogy mikepen lehet az. azt
vegezi el magában. hogy egyszer meg lesi a rab aszszony leányát. hogy
mit csinál mikor az anyával vagyon, olyan helyt keres azért magának,
40 a honnét titkon, mindent meg láthat hogy mit csinálnak a tömlöczben.
másnap. a rab aszszony leánya a szokot órában az anyyához menvén. a
tömlecz tarto is a rejték helyere megyen: és akor láttya meg, hogy mivel
élt annyi ideig arab aszszony.,⁴ mert mindennap aleánya tejivel élt. a
tömlecz tarto elő beszelvén. atanácsban. hogy miképpen szopta a rab
45 aszszony a leányát. és hogy minden nap. ugy szoptatta az anyyát. a
tanács azt csu-[59b:]dálván. és nagy dicseretet adván a leánynak. az
anyyát⁵ ki bocsátattya, és jó teteményiért. aváros jóságából meg
ajándekoza., a jó szivü aszszonyt. két ezer esztendő mulva is, méltó
szeretni,⁶ de illyen példát. a férfiak közöt többet találunk.⁷ meg bocsá-
50 son kéd. hogy ezt találám mondani. azért most nem is irok többet,
hanem jó éegességet kívánván, maradok, kéd szolgálja.

⁴ aszszony., < mivel > mert ⁵ az < 1 > anyyát ⁶ szeretni, [szeretettől jav.] ⁷ < / >
[Megkezdett zárójel?]

Annak igen örülök hogy olyan hoszas betegség után az ágyat el kezdi kéd hadni, és az egészség meg akar kédel békélleni, édes néném. ha békéllik kédel, meg nem kel többé haragittani. hanem kedvit kel keresni, és gyakran meg kel ölelgetni, hogy leg aláb még vagy harmintz
 5 esztendeig. akéd szolgálattyában meg maradgyon. éppen nem volt szükség bocsánatot kérni azért, hogy annyi ideig nem irhatot kéd. mikor valami nem az akaraton mulik el, hanem valamely más alkalmatlan akadályon, akor könnyü, és tartozunk is meg bocsátani, talám nem volna szükséges meg irni, hogy micsoda örömel¹ olvastam akéd régtöl
 10 várt levelét, köszönöm is most az egyszer, hogy két vagy három levelemre választ nem adot. mert az, alkalmatlanságára let volna,² annak pedig örülök hogy oly igen fogja kéd párttyát az aszszonyoknak. mert abboi észre veszem. hogy már job eröben vagyunk, nem mondotam
 15 [60a:]én azt, hogy nelegyen jó szivü aszszony, de ritka, és a férfiak között töb jó szivü találkozik, egy neápolisi király a királyné házában menvén, a királyné, sinort csinált, akirály kérdetta hogy minek csinálja a sinort, arra csinálom ezt a sinort felelé a királyné. hogy tégedet meg fojttsam véle. ezt a király. tréfának vélte, de más nap a tréfa valóságra fordult. mert ugyan meg is fojtották, édes néném, az illyent ne³
 20 tegyük a jó szivü aszszonyok köziben, talám inkább tegyük a vad állatok társaságában. nem csak a közönséges renden lévök közöt találunk jó szivüeket. de még afejdelmek közöt is, a mely ritka. dom antonio. egy portugalliai király, látván ferdinandusal, és izabellával valo hoszas és szerencsetlen valo hadakozását. kéncsinek, és hadának fogyatékját,
 25 el tökéllé magaban, franczia országban valo menetelét. hogy ót a királytol segittséget nyerhessen. II lajos király udvarában érkezvén, királyi modon fogadák. és lajos szép ígéretekel biztatván. fogadá hogy meg segitené. de alkalmas idő mulva, látván. hogy csak a biztatásal tartanak. ujontában szorgalmaztatni kezdé kérését. lajos nem akarván
 30 se meg szomorítani, se valóságal meg vigasztalni. azt felelé mind azokra, hogy a burgundiai hertzegele valo hadakozás volt az oka. hogy annyira halasztotta a segittség adást. dom antonio,⁴ csak az ígérettel maradván, ismét kezdi sürgetni adolgát. lajos akoron [60b:]világon

¹ örömel <irtam> olvastam ² let volna, <de> annak ³ ne<m> tegyük ⁴ dom antonio, <lát> csak

ki adván aválaszt meg vallá hogy tölle nem kel semmit várni. és hogy a
 35 mely segittséget ígért, azt meg nem adhattya., ez a szomorú válasz,
 kettésgben ejtvén a portugalliai királyt, és nagy szégyennek tartván
 ilyen válaszal országában viszá térni. készeb lett volna inkább akár
 mely veszedelemre adni magát. de minek előtte ki mennyen francia
 40 országból. két levelet ír. egyet a fiának. a ki az országára viselt
 addig gondot. és meg másat a francia királynak. a mely levelet egy
 urnak adgya kezében. hogy a királynak adgya meg. amidön az udvartól
 távul leszen. és azután csak titkon, roma felé veszi uttyát. a portu-
 galliai király fia a levelet vévén. a nagy urakat esze gyűjté. és a
 levelet el olvastatá előttök. a melyben panaszkodik dom antonio,⁵
 45 a dolgainak roszul való folyásán, mondván. hogy minden segittségtől
 meg fosztatván., másnak nem tulajdonittya. hanem büneinek. amelye-
 kért az Isten reá bocsátotta haragját, és ha viszá menne az Isten
 anépére is terjesztené⁶ büntetését. hogy pediglen oka ne legyen nyomo-
 ruságoknak, az országát el hadgya. romában megyen, és onnét jerusa-
 50 lemben. ahol aklastromban akarja életét el tölteni. és a népére az Isten
 irgalmasságát kérni. hanem arra kényszeritti az egész országot. hogy a
 fiát királyoknak üsmerjék., és nékie meg esküdgyenek, ez a levél. az
 iffiu fejdelmet. és az egész tanácsot. meg keseritté. de engedelmeskedni
 akarván akirálynak, aziffiu [61a:]fejdelmet. azonnal királyoknak koro-
 55 názák. az alat lajos király is meg olvasván levelét. azon a szive meg esék,
 és mindgyárt dom antonio után küldé. hogy térítenék viszá uttyárol, és
 meg parancsolá. hogy segittséggel vinnék viszá az országában, és királyi
 székiiben., dom antonio szomorúsággal vévé ezt ahirt. tartván attól
 hogy könnyü volt le tenni akirályi paltzát, de már sokal nehezebb leszen
 60 aztot fel venni. mind azon által portugallia felé veszi uttyát. a lajos
 kérésére, de nagy sziv fájdalommal. előre által látván. hogy talám a fia
 ellen leszen szükséges hadakozni. a kinek is oda engedte volt koronáját.
 és a ki talám viszá nem fogja engedni. könnyen. ilyen gondolatokban
 lévén az uton. és portugalliának első városában érkezhén, micsoda⁷
 65 álmétkodással látá, hogy az új király egész udvarával ót várta volna
 ötöt, és aki azonnal lábaihoz borulván. néki viszá ajánlotta a koronát,
 csak arra kérvén, hogy attyai szeretetitől ötöt meg ne fosza. ezt az
 iffiu királyt, csak annak előtte két hétel koronázták vala meg, a ki is
 mihent meg hallotta az attyának viszá való térését, azonnal eleiben

⁵ dom <an> antonio, [an elmosódott a sor végén, an szótag <an> fölé írva.] ⁶ terjesztené <haragját> büntetését. [büntetését: <haragját> fölé írva.]
⁷ micsoda <alt> [? vagy <all>] álmétkodással

70 mene. dom antonio csudálkozván a fia cselekedetin. hogy egy olyan
 iffiu fejdelem oly könnyen adná viszá a koronát. hozzája valo szerete-
 tibiől, gondolá, hogy nem lehetne nagyob háláadásal fiához, mint ha
 egészen néki hadná azt a királyi széket, a [61b:] melyhez oly érdemes-
 nek tette magát. azonal az atya, és a fiu közöt, kegyes vetekedés
 75 támada. a mely a jelen valokot könyhullatásra ingerlé, mivel a fiu arra
 kénszeritti vala az attyát. hogy ülné a királyi székeben, az atya pedig
 arra kéré a fiát. hogy abból le ne szállana, és mindenik helyyes. és böles
 okokkal igyekezik vala⁸ egyik a másikat meg gyözni. a mely viaskodás,
 mind a meg gyözönek, mind a meg gyözetetnek. dicsőségekre fordula.
 80 végtire, az atya. a fia sok kérésére, és könyhullatására, meg gyözetvén,
 a királyi székeben viszá üle, és nagy pompával mene bé lisbonában. a
 nép nagy örömmel áldván mind az atyát. mind a fiat. édes néném eza
 historia hanem tettzik. irjon kéd szebbet. ennekem tettzik, azért irtam
 meg. az is tettzik⁹ nekem, hogy nem lakom sátor alatt. mert már két
 85 naptól fogvást az urunk. sátorok alatt lakik. engemet itt hadtanak. aház
 gondviselésire, erre tudom el mondgya kéd a verset. bátyám itthon
 maradgyon. mert ő nem udvaros. ámbár ugy legyen. mert jobban töl-
 tötök it¹⁰ azidöt. még jobban tölteném ha hozsab leveleket írna kéd.
 mert még a nyul farkánál is rövidebbek, szereté kéd. viselé kéd gondot
 90 az egésségre, én többet nem irhatok. ugy alhatnám.

⁸ vala <a> a ⁹ az is <tettik> tettzik ¹⁰ it <m> azidöt.

[54.]

rodosto 19 july 1724.¹

Edes néném ha. lakat volna is a számon. még is nevetnem kellene
 a kéd levelén, amikor azt mondgya kéd [62a:] hogy ha kéd lett volna
 a felesége a portugaliai király fiának. nem engedte volna meg kéd. hogy
 le tegye a koronát. meg bočasón a királyné,² azt nem mondhatni együ-
 5 gyüségnek. hanem nagy jó erkölcsnek, a mely példa mentől ritkáb,
 annál dicséretesebb, a mostani spanyol király, nem tette volté³ a koro-
 nát a fia fejiben. le mondván a királyságról. ? azért ki dicséri, ki nem, de
 azért kevesen dicsérik. hogy a fia csak hamar meg halván. ismét fel-
 vette a királyságot.⁴ aztot olvassuk egy romaí császárol. hogy külö-

¹ [Keltezés:] 1724 [a 2-es 7-esből javítva?] ² királyné, <de> azt nem ³ tette volté <le> a koronát ⁴ a királyságot. <hát az olyan fiunak szerette volna kéd felesége lenni, aki az attyát és királyát> aztot

10 nős életet akarván élni a császárságot a fiának engedte. de őt nyugodalomban nem maradhatván a fiahoz megyen. hogy el vegye tőle a császárságot. arra a végre esze gyütvén nagy urakat. és a hadat.⁵ öltötk fel megyen a fia mellé athronusban. gondolván hogy mindenek örülni fognak annak, és őt hoszu beszédél ki teszi szándékát, és a
15 fiának. a császársághoz valo érdemetlen voltát, el vegézvén beszédit. a fiát le taszította a thronusrol, a kit is mindenek szeretvén, mindnyáján fel zendülének mellette. főképpen a hadi rend. annyira hogy öléssel fenyegeték avén császárt. aki is látván hogy nem ugy ment a dolog végben a mint gondolta, és az élete is veszedelemben forogna.
20 nagy okosan, tréfára fordit-[62b:]tá a dolgot; és mindenek hallottára felkiáltá. csak azt akarám meg tudni, ha szeretiteké a fiamot. és mint hogy szeretitek. ide hagyom nektek. nagy szégyenel le szálván a thronusrol. viszá tére a barlangjában. a portugalliai király sokal dicséretesebben cselekedék ennél a császárnál. avalo hogy, egy keresztény királynak. jobb erkölcsünek kell lenni. mint sem egy pogány császárnak. azt jól mondgya kéd. hogy soha sem kel hirtelenkedni mikor az ember valamit akar kezdeni. és annak avégit kel meg tekinteni. jaj édes néném, ha mi ezt követtük volna, nem volnánk most bujdosok. de vannak olyan dolgok., amelyeknek ami elménkben a ki menetelek jobbaknak tétzenek, mint sem a kezdetek., de az okosság azt hozza magával.,
30 hogy mindenkor, mindent, okosan kel kezdeni. annak ki menetelét a bölcsesség urára kel hadni, de mi olyan nyomoru férgek vagyunk hogy semmit jól elnem végezhetünk, hogy ha csak az égből segítséget nem veszünk, és a mit őt el rendeltek felöllünk, abizonyos hogy a szerént kel
35 iromtatnunk, és aza rendelés. mindenkor az ur dicsőségit tekintti, és a mi hasznunkra fordul, ha jól élünk véle. de ehez is segítséget kel. ezt okozta nekünk az ádam almája. a ki is csak könnyen engedelmeskedék a feleségének. de jaj kí ne szeretné, az olyan szép oldal csontot, édes néném azt tudgya kéd. hogy ami urunk egy darab időtől fogvást sátorok alatt lakot. ahol még is az egész-[63a:]sége valo nézve, jób, mint sem a városban, noha a mulattság mind egy, hogy pediglen tegnap viszá költözöt a városban. fogadgyuk fel. hogy kéd azt nem tudgya. de azt könyv nélkül tudgya kéd, hogy szeretem kédet, ha az egészégre vigyázzunk.

⁵ a hadat. <és> öltötk [előttök]

Édes néném, ha tudná kéd micsoda nagy buba vagyok,¹ meg esnék akéd szive rajtam. és el olvadna, valamint a vaj atüznél.² és rántottát főzhetnének véle. gondold el édes néném, mar két naptol fogvást az urunk nincsen itt. kilencz mély földnire ment vadászni. oda lészen
 5 vagy két hétig, engemet itt hagyot hogy gondot viselleyek aházra. és a cselédekre, csak bátyám itthon maradgyon. mert ő nem udvaros. szány, édes néném, szány, ihon vadászni nem mehettem. minden nap susihoz kel mennem, foglyot nem löhetek. csak susival kel beszélgetnem, micsoda nagy büntetés enekem. bár csak egy holnapig tartana a büntetés.
 10 de akár meddig tarttson. de addig ugy busulok. hogy majd meg halok örömben. a minap susival beszélgettünk hogy mint lett aházasága, és hogy [63b:] ennek előtte más fel esztendővel nem gondolta volna hogy grofné legyen belölle. (noha jó erkölesiért meg érdemlette). elég ahogy, abeszélgetés közben. elébeszéltem neki hogy micsoda csu-
 15 fos, és szerencsés házasága lett egy aszszonynak. kédnek is elé beszéllem had tellyék az idő. francia országban. egy városi gazdag bironak, az iro deákja, meg szeretvén egy lányt, meg kéri, és alakadalomra napot rendelnek. ótt pediglen közönségesen az a szokás vagyion. hogy a lakadalom napján. az ebéd, és a tántz estig tart. és estve. mennek. a templomban. az esketésre, és onnét az ágyban. elég ahogy, az iro deák. vígan volt ebéd felet. és ebéd után. tánczban viszi a mátkáját, a kí is a táncz
 20 közben, örömben. vagy mi képen. egy kis szelet talált bocsátani, az irodeak azt meg halván. el szégyenli magát. és az a kis szél. ugy meg hidegitti benne a szeretetet, hogy a tánczot el hadgya. és meg izeni a mátkájának. hogy ellene mond a véle valo házaságnak. és férhez
 25 mehet. a kihez neki tettzik, el ítélheti kéd hogy micsoda szomorúsággal fogadá a leány ezt a követséget. mások pedig neveték a deák együgyűségét. elég a hogy, a bíró másnap meg³ tudván. hogy miben mult el aházaság. hivattya az iro deákját. [64a:] minden képen eleiben adgya
 30 oktalan cselekedetit. hogy egy olyan csekély dologért a melyet csak nevetni kellett volna. a házaságot félben hadta. a bíró látván hogy nem akarna magában szállni, és a leányt el venni, mondá néki. hogy mivel a⁴ leánynak ellene mondottál. énnekem gondom lészen reá, hanem meny el a házamtol. azután a bíró⁵ meg mondgya aleánynak. hogy ő elveszi

¹ vagyok, [Beszúrás.] ² atüznél. <hogy> és [és: <hogy> fölé írva.] ³ meg <halván> tudván. ⁴ a <n> [?] leánynak ⁵ a bíró <elv> meg

³⁵ ha hozzája mégyen, aleány azt nagy szerencsejének tartván. reá áll, a
 bíró csak hamar a lakadalmat meg csinállyá, de öreg lévén, csak
 keveset lakhoték a feleségivel. és sok pénzit, jóságát a feleséginek
 hagyá. aki is azután pariban ment, és ót uri aszony modra kezdé élni.
 mint hogy szép volt. egy öreg gazdag generalis meg szereti, és el veszi.
⁴⁰ de eztet is csak hamar ki szolittyák avilágból. és ez is mindenit a
 feleséginek hadgya. nó már nagy uri. és gazdag aszszony lett belölle
 csak⁶ hamar; de még a szerence fellyeb vitte. mert Casimirus király⁷
 le tévén a lengyel országi királyságot párisban ment lakni, és⁸ ót meg
 látván a mi szerencsés aszszonyunkot, meg szereti, és el veszi, de
⁴⁵ mind azon által ugy hogy, csak titkos felesége legyen. az aszszony
 nem törödvén azzal. ha királynénak nem hitták is, mert valóságosan
 az volt. ha titkon is. mind ezekből [64b:] meg láttyuk édes néném hogy
 mely csudálatos uton vezetetünk. ha szinte az utat nem üsmérjük is. és
 hogy gyakorta, a szerencsétlenség, szerencsére szolgál, valamint a mi
⁵⁰ titkos királynénkal történt. mert ugyan is ki ne gondolta volna hogy az
 a kis szél. holtig valo ártalmára ne legyen. de nem hogy ártalmára. de a
 tette szerencsésé. és a nélkül. csak alacson rendben maradot, volna. és
 az a kis szél vitte ötet. a szerencsének parttyára. de nem jóvalom
⁵⁵ mind azon által a leányoknak. hogy az olyan széltől várják szerencsé-
 jeket. mert az ilyen példa talám soha meg nem történt. de mit⁹ mond-
 gyunk az író deákrol. azt mondom hogy csak az olyan szélre volt érde-
 mes, ugy tettzik mint ha az a frater, csak a szélnek csinált lakadalmat.
 ugyan csak azzal is maradot,¹⁰ a mely deákból az olyan szél ki fujja
 a szeretetet, meg erdemli hogy a leányok¹¹ sok babot, és retket egyenek.
⁶⁰ és ugy meg füstöllyék, valamint a sodort. tudom hogy kéd is erre
 itéli őket. édes néném itt most én vagyok azur. ugy töltöm az időt
 amint lehet. hol jól. hol rosszul. hol jobban, hol rosszban, de csak te'ik,
 én is ballagok véle együt. de azt kellene bánnom. hogy nem ugy
 töitöm. amint kellene, és csak akkor akarok jó lenni a mikor meg
⁶⁵ házasodom. a bizonytalan, és most kellene jó lenni, hogy akkor jobb
 lehetnék. csak azt kel tehát mondani édes néném, maradok a kéd rossz
 szolgálja.

⁶ csak <m> hamar; ⁷ király <ellene> le tévén ⁸ és <n> ót ⁹ mit <mondgyuk>
 mondgyunk ¹⁰ maradot, <az olyan deák a kiből az> a mely deákból ¹¹a
 leányok <meg füstöl> sok babot,

Edes néném, ha semmit nem irt¹ volna is kéd az utolsó levelében az egészség felől, de által láthattam, hogy jól foly² az erekben avér, mert a kéd levelén eleget nevettem, ki ne olvasná jó szível, a kéd okos, és nyájas leveleit. fő képpen mikor jókedvünk³ van, de csak azért⁵ haragszom hogy némelykor rövidek, holot soha hoszu levelet nem irhatna kéd nekem, és olyan örömmel olvasom,⁴ hogy némelykor csak azért irok rövid levelet, hogy hamaréb vehessem a kéd válaszát, csak nem minden ember ir levelet, de nem minden tud olyat írni, hogy tessék, vannak olyanok a kik le írják amit akarnak mondani, de a csak¹⁰ száraz,⁵ sóatlan, és izetlen, némelyek pediglen, leg kisebb dolgot is, úgy fel tudgyák ékesíteni, olyan izt adnak annak, hogy tettzik, meg bocsasson a kéd veres orczája, hogy meg pirítottam, de kevés aszszony, és férfitud olyan szép leveleket írni mint kéd, a melyek úgy tettzenek az elmének, valamint a szép, és jó izü étek, a száznak., a káposztát akarám¹⁵ mondani, de nem mérém, ne hogy azt nemondgya kéd, hogy a káposztához hasonlítottam a kéd leve-[65b:]lit. (de meg ne haragudgyunk.) ha szinte ahoz hasonlitanám is, mit vétenék véle, csak azért is azt mondom, hogy a szépen irt levél, az elmének úgy tettzik, valamint a szemnek a kapros, és téjfellel bé borítatot káposzta, amely tavulról úgy tettzik,²⁰ mint egy kis ezüsből való hegyecske, a melyről ha leveszik azt a lágyszü ezüst fedelet, alatta, drága füet lehet találni, erre tudom⁶ azt mondgyuk, csak a káposzta neki, azt ne csudállyá kéd, mert egy nagy könyvet akarok írni a káposztáról, leg elsőben is azt teszem fel, hogy azok a híres romaiak nem tudom mi okból, az orvos doktorokat a városból ki tiltot²⁵ták, és két száz esztendeig csak a káposztával gyógyítottak minden féle betegeket, de egyéb dicséretet nem mondanék is felölle, a nem elégé, ha azt mondom, hogy erdélyi czimer, hogy ha pedig a könyvem el készül, azt akarom, hogy atöbb híres auctorok közü számláltassam, mert ugyan is, ha az aranyról,⁷ ezüstről, és egyéb metallumokrol, drága füvekről,³⁰ könyveket irnak, miért ne irhatnék a káposztáról, holot száz font réznél, job egy tál káposzta, éh gyomornak, mint hogy már a gyomros materiában elegyedtem, talám követem még egy darabig, nem lehet mindenkor beszélteni nagy dolgokrol, némelykor a cancelláriakon sem forog-

¹ irt <no> volna ² foly<nak> az erekben ³ jó<kedvin>kedvünk ⁴ olvasom. <akéd leveleit.> hogy ⁵ száraz, <és> sóatlan. ⁶ tudom <csak> azt [azt: <csak> fölé írva.] ⁷ aranyrol. <e> ezüstről.

nak szükségeseb dolgok., mint a konyhákban, azért ma a mint észre
 35 veszem. csak a konyhán maradok. és onnét irok. azért is jutot eszemben.
 hogy régenten, sici-[66a:]liában, volt egy görög város, amelyet sybaris
 városának neveztek. őt a lakosok olyan torkosok valának hogy nagy
 ajándékokot adtanak az olyan szakácsoknak. akik ujab ujab étkeket
 40 tudtak ki gondolni. és olyan nagy kényeségben éltenek, hogy az város-
 ban nem szenvedték az olyan mester embereket⁸ a kiknek. zörgéssel
 kellett dolgozni. de sőt még kakasokat sem tartottak, azért. hogy fel
 ne ébreszék álmokból. leheté édes néném. ennél kényeseb élet. ha ezek
 a lakosok, a mi barátinkhoz mentenek volna ebédre. mint laktanak
 volna. a valo hogy vannak olyan barátok. a kik jól tarthatták volna,
 45 de meg vannak olyanok. ahol a fogok meg nem sirosodot volna. de
 hiszem tudok olyan historiát hogy egy aszszony meg ett egy milliumot,
 még sem sirosodot meg a foga. a hires Cleopátra egyszer azon vetekedet
 antoniusal. hogy mellyik adhat közüllök drágáb ebédet. antonius.
 50 mondotta. hogy ő adhat három vagy négy száz ezer forintos ebédet.
 Cleopátra felelé. hogy a mind semmi. és másnap egy millium erőt előtte
 meg eszik. antonius azt lehetetlennek tartván. Cleopatra másnap
 ebédre hija antoniusat; az egyik fülben valóját le veszi, és⁹ etzetben teszi.
 a gyöngy őt hamar el olvadván. az etélben teszi. és egyszersmind meg
 eszi. és mondgya, antonius latodé hogy én meg ettem egy milli-[66b:]
 55 um erőt, édes néném dicsérjüké azért Cleopátra aszszonyomot? csudá-
 lom, de nem dicsérem.¹⁰ de ha azt nem cselekedte volna, nem volna mit
 irnom kédnék. édes néném meg ne egye kéd így a gyöngyeit mert buj-
 dosok vagyunk. ha az a királyné ugy bujdosot volna mint kéd. talám ő
 sem cselekedet volna olyan drága bolondságot. a valo bolondság. de
 60 annak abolondságnak. tizen nyolcz száz esztendőől meg maradot a hire.
 csak nem minden bolondság ezen avilágon. hát az ilyen miért volna
 aláb valo a többinél.¹¹ nagy sandor nagyob bolondságot cselekedet.
 mert avilágot akarta birni, egy néhány millium embereket elvesztet és
 egy kevés idő mulva. ő is csak ugy holt meg. valamint egy kóldus, aha-
 65 lál előt mindenik egyenlő volt. hát a nem volté bolondság attol a romai
 polgár mestertől. a kinek avároson kívül. egy néhány udvarháza¹² lévén.
 és mindenike külön külön féle modon volt fel ékesítve.¹³ mindenikében
 különös udvari cselédgye. mindenikében gazdag ebédet és vacsorát

⁸ embereket <a kiket> a kiknek. ⁹ és <et> [: Sorvégi törlés.] etzetben teszi.
 a gyöngy<e> őt hamar ¹⁰ de <az> ha azt ¹¹ többinél. <alex> nagy sandor
¹² udvarháza <volt.> lévén [lévén: <volt>fölé írva.] ¹³ fel ékesítve. <és> min-
 denikében

készítettek minden nap. úgy hogy akár mellyikében ment a¹⁴ polgár
⁷⁰ mester. kész udvart. és konyhát talált. hát vitellius romai császár felől
mit mond kéd. aki egy pástétomot csináltatott ebédgyire, amely csak
fátzán nyelvel. volt tele. ötven. vagy¹⁵ hatvan ezer tallérában került.
enem volté bolondság. hát cájus császár aki alova istáloját úgy fel éke-
⁷⁵ sitette. valamint amaga házát. és annak udvari tiszteteket rendelt vala-
mint magának. arány tálban, aranyos [67a:] árpát adtanak enni. és
némelykor ebédre hitta, valamint egy királyt hivut volna ebédre az
ilyen nem bolondságé ne félljen kéd, nem irok töb bolondságot. hanem
valóságot hogy szivesen szeretvén kédet. maradok.

¹⁴ a [Sor előtti beszúrás.] ¹⁵ vagy [Beszúrás.]

[57.]

rodosto 19 9bris 1724¹

Mindenkor² pirongat. kéd levelében hogy meg nem irom kédnek,
mint tölttyük itt az időt, a nagy vigasságban, csak suhajtunk, olyan
jó kedvünk van, hogy majd meg halunk bunkban, mit kíván kéd
egyebet, ha jó volnék. jobban tölthetném. mert arra elég jó példát ad
⁵ a mi urunk. de rossz vagyok. és attól tartok. hogy az is ne maradgyak;
de talám az idő okosabbá tészen, vagy akarom vagy sem. a kételem valo
okosságnak pedig semmi érdeme nincsen, akkor volna valami kis érde-
münk. a mikor ehetnénk a meg tiltot gyümölcsből, de nem eszünk, és
nem akkor, amidőn arra nem nagy egyepetyénk vagyon. de már most ha
¹⁰ csak egy néhány napig is, okosab leszek. mert tegnap ide érkezet a
a kétek érsekje. itt fog egy néhány napot tölteni, és addig rea tarttyuk
magunkot. valamint a³ kompodí nemes aszszony, édes néném ez után
hintot, mit kellett küldeni, arégi püspökök pedig azért meg nehezteltek
volna., mivel az előtt. főképpen anap keleti or-[67b:]szágokban, apüs-
¹⁵ pökök. közönségesen gyalog jártak. nem szollok az öregekről. akik szá-
márta, vagy öszvérré ültenek. a görög anyaszent egyházban eminden-
kor így volt szokásban. mert a püspökök mint hogy csak közönséges
rendből valának. azért nem vágytanak a féle alkalmatosságokra. const-
tancinápolyban annyi gazdag pátriárkák közöt, talám csak egy volt.
²⁰ akiről mondgyák hogy hét száz paripát tartot., azt nem kel csudálni,
mert a császár öttse lévén. inkább szerette az uri, mint sem a püspöki

¹ [Keltezés: aláhúzva halványabb tintával, mélyebben; az aláhúzás bele-
megy az első sorba.] ² Mindenkor <az> pirongat. ³ a [Beszúrás.]

szokást. csak ebből is. ki tettzik, mert egy kedves kantzája lévén. amidőn meg vemhezet. akor az officiumot mondotta a clericusival. azt meg tudván a lovász mesterétől. azonnal le vetkezik, el hadgya az officiumot. és az istállóban megyen, azt láttyuk hogy constantinus császár, meg parancsolta. a gubernátoroknak, hogy szekereket. vagy más egyéb⁴ utra valo alkalmatosságokat rendellyenek apüspököknek. a kik a nicéai gyűlésre mentenek. mert mesze földéről kellett oda menni, és az öregek oda el nem mehettek volna. de ebből láttyuk hogy a püspökök közönségesen nem tartottanak magoknak, semmi alkalmatosságot az utozásra. a bizonyos hogy egy alexandriai pátriárchától. akik gazdagok valának., ki tölt volna egy hinto, és egy ló. de még is azt láttyuk. hogy a hires sz. athanásius gyalog járta fel a thébai pusztát, a nap-[68a:] nyugoti püspökök, már inkább kezdék az alkalmatosságot keresni, és lovakot tartának., a kristusnak, és az apostoloknak hagyván. a számaron valo járást. avalo hogy sz. márton számarra ült. és azon került meg a diécésisé, de e még igen eleinte volt. és még akor. a nagy renden lévő familiák nem igen vágytanak a püspökségre. de mihent anagy urak gyermekei a püspöki süveget a fejekben kezdék tenni. szégyennek tartották. volna. számaron. vagy öszvéren jární. hanem paripákon, és nagy seregel kísértették magokat. a midőn a diécésiseket mentek⁵ látogatni, ugy annyira hogy a szegény plebánusok kényszerítetének panaszt tenni hogy a püspökök sok kísérel szálván reájok. azok őket mindenekből ki eszik. de mindenkor nevetnem kel a szent gergely panaszán. mikor eszemben jut. mert a mely diaconus viselt a siciliai jószágokra gondot. az ennek a pápának. szép öszvéreket. és számarokot küldöt, apápa azt írja neki énnekem szép számarokot küldöttél, de ha szépek is, azok Csak számarok, hanem küldgye egy lovat, a melyen járhasak. a bizonyos hogy ez a szent pápa. inkább vigyázot a soltár szépen valo éneklésre, mint sem a szép lora. aztot olvassuk egy más sz. pápa felől, a neve nem jut eszemben, hogy Constancinapolyban akarván menni, ahajobol thessálonika tájékán ki szállot [68b:] és ót valami alkalmatosságot kerestének számára. a mellyen el végezhesse uttyát. ót egy nemes ember feleséginek igen kedves lova volt. a melyen csak az aszszony járt. az aszszony a pápának oda adgya a lovat. és a pápa azon Constancinapolyban megyen. és onnét viszá küldi a lovat. de a ló azután soha fel nem vette az aszszonyát. a ki is látván hogy reá nem ülhet, a pápának küldi romában

⁴ egyéb <al> utra valo alkalmatosságokat ⁵ mentek <lag> látogatni

ajándékban, édes néném. avalo hogy mi azt igen szép dolognak tart-
 60 tyuk még mostanában is, hogy arégi püspökök. olyan akarattól valo
 szegénységben éltenek, a mely élet inkább hasonlítot az apostoli élethez.
 azt se gondoljuk felöllök hogy szegények lettenek volna, mert vala-
 mint mostanában, ugy regenten is elég gazdag, és szegény püspök volt,
 hanem az a külömbség vagyon., hogy regenten. a gazdag püspök ugy
 65 viselte magát., valamint a szegény. mostanában pedig a szegény, igen
 meg külömböztetik. a⁶ gazdagtól. hanem azt mondjuk hogy régenten
 ugy kellett lenni, mert ugy volt a szokás. mostanában pedig más szo-
 kás lévén, egy gazdag püspök. meg sértené a püspöki méltóságát. ha
 külső képen is magát nem tiszteltetné. és csak szakadozot ruhában
 70 járna. mit mondanának mostanában egy torentinumi érsek fölül spa-
 nyol országban. akinek három, vagy négy száz ezer arany jövedelme
 vagyon esztendőre, ha csak egy szölgálot tartana, aki babot főzne ebéd-
 gyire, és egy sza- [69a:] máron kerülné meg a diecesisét, eha így volt is
 regenten, de mostanában ha ugy cselekednek, csudálnák, denem követ-
 75 nék, és annyira nem tisztelnék. fősvénynek is tartanák. miért rendelték
 amagyar országi gazdag püspökségeket, azért hogy régenten tartozta-
 nak a török ellen fel ülni. és akirálynak egyik fiát el tartani. mit monda-
 nánk ha mi erdélyi püspökünköt.⁷ csak egy diaconus kisérvén, száma-
 ron menne a gyűlésben, azt mi szegyenlenök. csak a bé vett szokást. kel
 80 követni. a ki nem jó szándékból kezd valami szokást, meg fizet érette,
 de a ki azt a szokást mint egy kételenségből, és jó szándékkal követi, az
 ellen semmit nem mondhatni. aztot tudom, hogy a jó püspökök nem az
 uraság kedviért tartanak udvart hanem azért hogy szokás. és hogy a
 püspöki méltóság inkább tiszteltessék. édes néném, most veszem észre.
 85 hogy levelet irok, és nem bizták reám hogy az egyházi renden lévők
 szokásiról irjak. én ezt csak kédnek irom. még is⁸ tölttsük az időt. mert
 innét hirt nem irhatok.⁹ hanem csak azt irom. a mi eszemben jut. mert
 mikor kédnek irok, ugy tettzik mint ha előttem volna. kéd. és kédel
 beszélgetnék. elég ahogy, ami¹⁰ érsekünk mind hintoban, mind gyalog,
 90 meg érdemli atiszteletet. itt is fog maradni egy néhány napig. én pedig
 el végezem leveletem, mert ha még hoszab lesz, felit sem olvassa el kéd.¹¹
 kérem kédet. büntessen meg kéd. egy hoszab levélel. és az egésségre
 igen vigyázunk.

⁶ a <szeg> gazdagtól. ⁷ püspökünköt. [öt: szótagot utólag írta hozzá: püspökünköt.] ⁸ még is <csak> tölttsük ⁹ irhatok. <a> hanem ¹⁰ ami <püs> érsekünk ¹¹ kéd. <de és> kérem kédet.

Constantinopolban Gróf P... E....
írta levele M... R....

Galipolitol, Fe 1917. 10. 8. 1876.

Edecs néniem hála legyen a Jóistennek, az
életemben ma perencesien, francia országot pe
dig is török em. Levele meg, a ferdelművelésben
nek hála jó egyéje volna, hogy ha a közönség be
írta a levele többet volna, de reméljük hogy az a
főnök der. el. úri. edes néniem mi jó a ferdelművelésben
garni. Levele hála meg p. p. p. is meg j. j. j. is
mikor aródon a ferdelművelés eliben. hála mi b. b. b.
Levele hogy ne féljünk amiódon a közönség eliben
nagy hála hála ferdelművelés egyik eliben, amiódon
mire a levele nagy hála, nem eliben aródon a
levele mentünk el, nem eliben p. p. p. eliben nagy hála
Levele aródon, hogy meg csak az aródon hogy el. aródon
am. aródon a levele hála, de meg is eliben aródon
Levele aródon, hogy ferdelművelés nem aródon aródon, mi
Levele aródon, elly. aródon, az aródon aródon, mi
Levele aródon is meg ferdelművelés aródon, nem csak aródon, is aródon
Levele a levele meg hála, el. hála, de meg egyéjeje ve
Levele aródon, de a levele a levele aródon, mi

1. A Törökországi Levelek kéziratának első oldala

val élnek az örmény affonyok mikor a városra mennek,
mind fekete és fekete mentis vespul májigok, és igen nagy
késők egyrend bel. kintönél a leányoktól többes nem adnak se
pénné. A más ezeket, az örmény a lakodalmak után, egy helyig
vagy kétféle, a feleségivel, egész nem epül emed nem tudon
a okát, de egész elaprak, a lakodalmoknak pedig más nélkül
szorongos idejék vagon, leg inkább ebben a hotmagban kére
Jodnak a minden más az egyben nagy forras, és a kolbás, csirke,
tasi el végezték, mind a városról mind a lakodalmok
ról veres csimilén, nem tudon el küldözni vagon, fan,
mind azon által kérdnek el küldözésen, idegenek el nem tud
beném, mert nem mondhasz fűp verednek ~~adományok~~
úgyon fűpelték, és mind görög mind örmény érsék vagon,
a fűp napról mine mondják, és az az vésék alján a fűp vésék
mine miként, ezek tehát azok a fűp vésék, olcsók és
figelmesebbek.

Lakunk partján, a tengernek
fölszélén nagyit életünknek,
Armenek gábran, nagy zugókat
lágyak s' helyek hánkorónak,
Hóben nagy kulak járdának,
örömömben egyrendörnek,
de a parton akik laknak,
szomorúan fűhajtónak.

levegőnek volna. Később egy másik kérdés. mondja meg
le: mi az a kérdés? az a pen. centria tartás. pen.
levegő, és a hárszög jelentése kérd. és a másik talán mi
ker is meg írta kérd. de nem jua azonban de mire hogy
egy hárszögtől kezdve az a levelet, arán írta meg
egyfel. meg egy néhány van is jua azonban. az is az
egy hárszögtől, de a bizonyos hogy jua nem jua haszn.
mind azon által csak le írta. nem lévén mit írni. egye
tel

Az való jó kate, hogy leírta kérdésben. az
levegő kérd. tel. volna jua jua kérd.
kérdésben azon volna a hárszögtől.
az igaz nem volna, mostan hárszögtől.
és én is azon arán az én régen kérd.
akára hogy meg ne, égepen meg kérd.
mert egyfel egy mártól, nagyon meg kérd.
velet egy ne jua, azon én kérd.
és a kérdés és azon. többet nem írta, talán azon
az ékezetben jua jua kérd. tel. levelet

18. februárj. 1724.

Edes nénién mit egy néhány levelet nem vettek
kérdés vártak. kérd. hogy kérd. ritka, és kérd. vettek le
veletet. mert most ritka, jua a haját a nagy felet mit
az utolsó levelet azon elvett hogy ékezetet írta kérd. de hogy

Azt irod édes néném, hogy ha gyakrabban írnék, gyakrabban venné leveletem, a valo s'igaz. de mit irjak,¹ irjamé azt, hogy haragszom. de kine haragudnék. mikor azt írja kéd. hogy már kédből lehetne pap. ugy meg tanulta kéd a levelemből. az egyházi szokásokat; ⁵ lesz még olyan idő, hogy boszut állok ezért. micsoda szép idő volna az. a mikor az aszszonyokat fel emelnék a papságra,² bezzeg akkor volna jó idő, akkor látnánk új rend tartásokat, oh már is örülök annak az időnek, mint ha abban volnék, már előre el látom hogy a nagy böjtből igen kicsidet csinálnának, vagy talám ki törölnék a kalendáriumból, és annyi idővel meg hozsabitának a fársángot. ugy hogy, mikor most hat hét a fársáng. akkor tizen három lenne, oh' boldog idő,³ a hetedik szenttség, akkor az első helyre tétetnék, oh' szerencsés idő. az elválasztás akkor könnyű volna, és csak egy dologra vigyáznának, nem ¹⁰ ugy mint most. oh kedves idő! hát mit mondgyak agyonásról, mert nem tudok itéletet tenni felölle. ha el törölnéké vagy sem. mind azon által ha jól meg gondolom, hogy az aszszonyok szeretnek mindent meg tudni, azt ítélhetem, hogy talám meg hadnák, és hogy a penitentzia rövideb volna., de oh mely hoszu volna agyontatás, mert oly papné keziben akadhatnék, aki mindent meg akarván tudni. száz kérdéseket ²⁰ [70a:] tenne, aki még agondolatokat is meg akarná tudni, de meg ellenben. könnyű penitentiát adna, oh édes néném mint várom azt az időt, de talám sokáig kel várnom. és addig el is temetnek, azután aszszonyomék, ha soha papok nem lesznek sem bánom, vallyon el hinnéké azt nálunk hogy micsoda melegék járnak itt most. de kivált meleg esők, és ²⁵ sok meny dörgések. kéd leg aláb hidgye el, mert nem hazudok. nyárban sem hallunk. nagyob, se több menydörgéseket mint most, de a⁴ derék állapot hogy igen igen ritkán esik itt le a menykő. tudom hogy sok féle és csudálatos erejét hallotta kéd amenykőnek, de talám csudálatosabat nem hallot kéd, mint⁵ a melyet én olvastam. mikor eszemben jut, mindenkor nevetnem kel. nevesse kéd is. romában egy franczia követ a mikor egyszer nagy menydörgések voltak. asztalnál lévén a feleségivel. és az ablakok hogy nyitva voltak, a meny kö⁶ által megyen aház-

¹irjak, <irjamé> irjamé [Sorvégen törölve.] ²papságra, <ak> bezzeg akkor ³idő, <ahé> a<z> hetedik ⁴de a<z igen> derék ⁵mint <en tudok> a melyet ⁶meny kö <végig> által [által: <végig> fölél írva.] megyen aházban <és ki m> ki ki meg ijed.

ban ki ki meg ijed. de semmi kárt nem tett, a mikor pedig által ment aházon, a követné melegséget érzet,⁷ talállya ki kéd hol, és mint hogy asztalnál volt, nem lehetet a szoknya alá tenni a kezét. de asztal után. maga is el fogad⁸ nevetve rajta.⁹ [70b:] a midön észre veszi, hogy a menykő meg perselte. gondold el édes néném. hol kereskedet. és kine nevetné eztet. most jut eszemben hogy egy kérdésre meg kel kédnek felelnem. én annak egyéb okát nem tudom, hogy miért esziunk⁴⁰ hust¹⁰ pénteken, amidön azon a napon esik karácson, hanem hogy azt a szokást az ánglusok kezdeték, azért hogy az évangyeliumban a vagyon irva. hogy az ige testé lett. és idővel azt a szokást másut is bé vették. hát a francziák sok helyyeken, karácsontól fogvást, gyerttya szentelő boldog aszszony napig. szombatokon a hust meg eszik. azért hogy azon⁴⁵ időkben, a boldogságos szüz gyermek ágyban fekszik, sok ideje vagyon már annak édes néném, hogy mi is abujdosásban fekszünk, ezt az esztendőt tudgyuk hogy csak nem egészen itt el töltöttük. de azt nem tudgyuk hanem tölttyüké itt, a másikat is. mely szép dolog hogy az ember nem tudgya a jövődöt. mert ha tudná. még előre kéttésben⁵⁰ esnék, de nem tudván bizik, és reméni. hogy ugy fordul dolga a mint kívánnya. nincsen evilágon hozsab táncz. a barát táncznál. és csak¹¹ azt kel járnunk; mind addig a még vonnyák. csak az Isten egésséget adgyon. ugy legyen amint neki tettzik. mert szép dolog az egésség. azért arra vigyázon kéd. és irjunk gyakrabban.

⁷ érzet, <nem> talállya ⁸ el fogad nevetve [el fokad—elfakad; vö. 31. lev. is.] ⁹ rajta. <hogy> [70b:] a midön észre veszi, hogy a menykő <ugy el> meg perselte. <mint ha meg borotválták volna.> [meg: <ugy el> fölé írva.] gondold el édes néném. hol kereskedet. és <kne> kine nevetné eztet. <a török aszszonyokon nem történhetik ilyen dolog.> most ¹⁰ hust <amidön azon> pénteken, amidön azon ¹¹ csak azt [aszt: azon-ból javítva.]

[59.]

[71a:] Rodosto¹ 16 jan. 1725

új esztendőben, mi vigadgyunk, és ha lehet töllünk, meg is házasodgyunk., de azt a lehetet, el vették mi töllünk. és csak a gondolatot hadták² szabadságunkban, de már azis unadalmas kezd lenni, mert ugyan is mi haszna itt arról gondolkodni, abujdosok házasága.

¹ [Keltezés:] Rodosto <le> 16 jan. [A francia keltezésben a napok számát jelző számjegy előtt le névelő: le 16 jan. Ld. még a 49., 79. és 181. levél keltezését.] ² hadták <meg.> szabadságunkban,

5 igen szomorú házasság, de mivel, a kétezer görög leányival, távul legyen.
 bizonyos hogy azok nem érdemlik a feleség nevet; csak arra valok,
 hogy reggeltől fogva estig akereveten üllenek, legkisebb gondgyök
 a házra ne legyen. de igen sok a köntösökre, annyira, hogy minden nagy
 10 innepre az³ uj köntösnek meg keljen lenni, és ha egyszer elmulnák, az urá-
 nak szemiben megmondaná, hogy ha ő nem akar csináltatni, talál
 olyat a ki ő néki csináltat. ötven ezer tallérú köves portékát adna is
 itt az ura a feleségének, de abból aszszonyom meg nem segiténé egy pol-
 turával is azért ha szegénységben esnék. később volna száraz kenye-
 ret enni, mint sem egy gyöngyös nyakravaloját eladni. ha kétszer vagy
 15 háromszor napjában fel nem öltözhetik, akkor elunnya magát. a micsoda
 selyem matériákban, és gyöngyösön láttya az ember, azt gondolná
 hogy mindenik egy grofné. és az asztala is hasonlít aköntöséhez, holot
 egy kis száraz halból, vagy egy kevés riskásából áll [71b:] az ebédgye.,
 és vacsorája. francia aszszony sem kel. mert annak csak a kártya. és
 20 az ének az eszében, a spányolnék. szintén úgy bujálkodnak a köntös-
 ben. valamint a görögnék. és abban hogy kis lábok legyen. később is
 volna inkább mindenét megmutatni. mint sem alábát, hatha még olyan
 kis lábok volna, mint a kínai aszszonyoknak. őt amikor valamely
 leányt jóvállanak valakinek hogy elvegye. legelőször azt kérdi. ha
 25 nagyé a⁴ füle, mert a legnagyobbat tarttyák legszűkebbnek. és ha nagyé a
 lába, mert ha nagyobb volna a kis ujomnál, már el nem vennék., eztet
 pedig nem fogja kéd csudálni, mihent azt kéd meg tudgya, hogy abban
 az országban a leány gyermek mihent⁵ más fél esztendő, mind a két
 lábát ki tekerik, és azután az úgy marad, és nem sokat ugrándozik
 30 azután. avalló kis lábai lesznek. de holtig nyomorult lesz, és csak aház-
 ból sem mehet ki. azt tarttyák hogy a sánta aszszonyoknak.⁶ olyan
 forma mozgási vannak a mely téttyik, de szeretem másoknak., nekem
 pedig édes néném. erdélyi feleséget adgyon kéd. mert nem tudok olyan
 35 országot. ahol az aszszonyok olly érdemesen visellyék a feleség nevet.
 mint a mi tündér országunkban. de a micsoda állapotban vagyunk,
 aztot még csak remélni sem lehet. mindenüt a nagy békes-[72a:]ség.
 és csendesség. nekünk pedig zavaros vízben kellene halásznunk, másut
 nem tudunk hadakozást, csak a töröknek a persával. ezis már egy
 40 legyen győzedelmes. mert kenyerit eszszük.⁷ nem is segittik úgy a buj-

³ az [Beszúrás.] ⁴ a [Beszúrás.] ⁵ mihent(el) más fél ⁶ aszszonynak.
 <bizonyos> olyan ⁷ eszszük. <és> nem

dosokot másut, mint ebben az országban. ez a nemzet nem is olyan
 irtoztato valamint a hire vagyon. nem tudok olyan⁸nemzetet aki oly
 csendeségben éllyen mint ez, és sohult olyan békeséges maradásunk
 nem lehetne mint itt. Istennek légyen hálá. leg kisseb szerencsétlenség
 45 még közöttünk nem történt. akár hol talállyunk törökököt. mindenüt
 jó szivel⁹ látnak minket. mert atörök leg inkább amagyarokat szereti
 leg jobbat nem kívánhatunk mind ezekért nekik. mint azt hogy, még
 valaha legyenek keresztények. amen. hogy ha pedig ezzel a kevély görö-
 gökkel volna dolgunk. itt eddig nem lakhattunk volna. ezek noha
 50 keresztények de bennünket gyűlönek. a pe¹⁰ig bizonyos hogy leg kisseb
 ártalmokra nem vagyunk,¹⁰ ök ártanáknak nekünkha lehetne, de nem
 merik. mert leg kisseb dologért. a száz pálczát meg olvasnák rajtok.,¹¹
 és így becsületben. és tiszteletben tartat minket a bót. mert itt azt nem
 tekintik hogy micsoda renden vagyon. hogy ha **[72b:]** gazdagé. vagy
 55 régi familia, mind ezek meg nem mentik hogy a husz körmiről le ne
 vonnyák, és a száz páltzát duplán meg ne kostollya. ki is lakhatnék az
 ilyen kevély nemzettségel., hogy ha így a földig meg nem aláznák
 őket. én leg inkább azon busulok itt, hogy hol nyomtassam ki a kéd leve-
 leit. ha olyan könnyen meg lehetne, a¹² mint aztot meg érdemlenék,
 60 nem kellene törödnöm. mert azt tudom hogy mások is gyönyörüséggel
 olvasnák, senkit nem kel szemében dicsérni. de 25 mély földnire meg
 lehet, azért ha meg szid is, kéd. azt nem hallom, de azt kívánom hal-
 lani, hogy kéd egészséges. arra is kel vigyáznunk. mert az egészségesnek.
 étel, ital, és más¹² egyéb fent álva is jól esik. adgyon Isten jó éttzakát.
 65 igen kedves álom látást. és holnapra fel virradást.

⁸ olyan <ollyan> nemzetet ⁹ szivel <látnunk> látnak ¹⁰ vagyunk, <de> ök
¹¹ rajtok., <eg> és ¹² a [Beszúrás.]

[60.]

rodosto. 22 apr. 1725

hol vagyon, hol vagyon az a puskás. ki meg lötte azt farkast, ki
 meg ette azt a kettstkét. kit apám vett avásáron, hol vagyon az az
 ember, ki meg találta, azt a levelet. kit innét irtam kédnek. mit
 tehetek édes néném rolla. hogy már régen nem vette kéd leveletem
 5 ha nem irtam. azt nem kel csudálni, ha kéd nem vette. de ha irtam.
 hogy veszet volna ell, de mit törödünk rajta. a mi leveleinket. bécs-
 ben is el olvashat.**[73a:]**tyák. hogy ha pedig a tengerben veszet,
 abizonyos hogy a halaknak, nem siroza meg a fogokot. édes néném,

ha egy két levelünk el vész, irjunk tizen kettőt helyekben., a nem
 10 nagy fáradtság, és a¹ resttséget meg nem háborgattya, de mit irjak,
 mert itt semmi hir nincsen, hanem ha azt irom meg, hogy most
 itt az örmény aszszonyok, nagy munkában vannak. mert most vetik
 agyapotat; irjunk hát a gyapotrol. mert az itt nem bolondság. de
 15 sőt még nagy² haszon. mert sohult nem terem annyi mint itt. és az itt
 nagy kereskedés. a mi földünkön nem gondolom hogy meg teremne.
 mert meleg földet szeret. de magyar országban csudálom hogy meg
 nem próbálják. mert ótt vagyon olyan hely, ahol meg teremne, és a
 nagy hasznot hozna az országnak. leg aláb az a pénz akit gyapotért
 20 adnak, meg maradna az országban. a gyapot mag, olyan nagy mint
 egy borso szem, de fekete, és most kezdik vetni, nem nő nagyobbat más
 fél arasznyinál. de egy szálból, három vagy négy ág is jö ki, és azon
 mindeniken egy egy gömbölyü gyümölcs füg, a mely olyan.³ mint egy
 kis zöld dio. és annak a virágja sárga, a még meg nem érik. ha fel
 nyitják, enyv forma matéria⁴ vagyon benne, de mikor érni kezd,
 25 abbol az enyvből leszen a gyapot. és magában ki nyilik, hogy a meleg
 jobban meg érhesse, a midön pedig semtemberben⁵ egészen ki[73b:]-
 nyilt. meg fejéredet, és a haja meg száradot, akkor ki szedegetik⁶ a gya-
 potat a hajából magostol. de mint hogy sok magja vagyon. és a gyapot
 ugy jöt ki szálanként abbol a magbol. hogy ujjal is nehéz volna a mag-
 30 rol le tépni a gyapotat, azért itt az aszszonyoknak olyan kis kerekék
 vagyon. a melynek két tengellye vagyon. egyik vas, a másik fa.
 egyik egy felé fordul, a más más felé. ugy hogy, a midön a gyapotat
 magostol. köziben bocsátják, csak agyapot megyen által.⁷ a magrol le
 foszlik. és tisztán esik le más felé. és így könnyen választják el
 35 a magjától., az olyan kerek nélkül. egy marékni gyapotat egy nap
 még nem lehetne talám⁸ tisztítani a magjától, de a kerékel egy sák
 gyapot kevés. ihon már készen vagyon a gyapot. csak fonnya kéd. de
 édes néném. mint hogy agyapot nálunk meg nem teremne, kéd más
 hasznot tehetne a mi országunknak. a melyért méltó volna akéd nevét
 40 aranyal le irni az erdélyi historiában: ha az Isten haza viszi kédet.
 miért nem lehetne kédnek annyi selyme. hogy a szükségre valot nem⁹
 kellene pénzen venni, ha kédtől meg látnák, más uri aszszonyok is kö-

¹ a [Beszúrás.] ² nagy <ker> haszon. ³ olyan. <nagy.> mint ⁴ matériá<t
 találni.> vagyon [vagyon: <találni> fölé írva.] ⁵ semtemberben [!] egészen
 ki nyilt. <e> meg ⁶ szedegetik [d—g-ből javítva.] ⁷ által. <és> a ⁸ talám
 <tisztítai> tisztítani a magjától, [á—g-ből javítva.] ⁹ nem <kel> kellene
 pénzen venni, ha <er> kédtől

vetnék. és lassanként a haszonért a közönseges renden valok is fel kap-
 nák, idővel nálunk is el bővülne, valamint más országokban. ahol ót is
 45 csak lassanként kez-[74a:]dették, ebben az országban, egy görög császár,
 bővön meg ajándékozot két missionárius papot, azért hogy ők hoz-
 ták mesze országról leg elsöben a selyem eresztő bogárnak a tojását,
 aztot itt ki költették. fel nevelték. el szaporították. és meg mutatták
 50 miképpen kel banni vélek. és a selyemel. ök azt mint okos emberek.
 mind meg tanulták volt. itt hogy el szaporodot az oloszok is fel
 kapták. a görögöktől, az oloszoktól. a spanyolok. és a francziák
 idővel fel vették, és így terjedet el lassanként. és így jöt bé a haszon a
 kereskedésel az országban, nevetném ha kéd lenne első fundatora a
 selyem eresztő bogaroknak erdélyben., azillyen dolgot, ha valaki
 55 el kezdené, a többi is követné, és az ollyat ollyannak kel el kezdeni a
 ki ahoz tud, mert ecsak eppen azért tettzik nehéznek. hogy nem
 tudnak véle banni. hogy is lehetne egy uri aszszonynak kedveseb
 mulattsága, és hasznosab. mint mikor látná hogy egy néhány ezer
 hernyo micsoda nagy serénységel dolgozik számára. de mint hogy azok
 60 az állatok, nagy ehetők, és mihent lesznek. azonnal enni kezdenek.
 azö leg kedveseb ételek, az eperj fának a levele,¹⁰ a fejér. és a veres
 eperj fa pedig. csak nem mindenüt meg teremne nálunk, csak kevés
 fáradcsággal. én nekem pedig úgy tettzik hogy nem kellene sajnálni a
 fáradcságot, az ollyan munkásoktól. [74b:] akik egy kevés fa levélért,
 65 selyemel fizetnek nekünk., még előre meg mondom. és abban nem
 kételkedem, hogy kéd nem tudná, mint kel bánni azokal a selyem
 csináló munkásokal. de mint hogy egyéb dolgom ninesen, le irom kéd-
 nek. hogy mit olvastam az iránt, azután úgy dolgoztassa kéd öket,
 70 amint tettzik. leg elsöben is egy tiszta házat kel számokra el készíteni,
 a kin jó ablakok legyenek. a hova a verö fény bé szolgálhasson, és
 a hová. az egerek. se más egyéb kis állatok ne mehessenek, a szél se
 érje. a ház közepin négy¹¹ tzövekre. egy gyéként kel teríteni, ágy
 formára. vagy ha gyékény ninesen, apro veszőkből kel fonni¹² ollyan
 formát, valamint a szilva aszalokon vannak. a ház már meg vagyon.
 75 hanem hozuk már avilágra a munkásokat a selyem eresztő bogárnak a
 tojása igen igen apro. hogy elig láttya az ember. és amikor tojik egy
 papirosra teszik. a papiroson hagyván egy néhány száz tojását. az
 oda szárad. és azt jo helyre el teszik tavaszig. azért vegyük elő

¹⁰levele, <és> a fejér. ¹¹négy <c> tzövekre ¹²fonni [f—v-ből javítva.] ollyan formát, valamint a szilva<s> aszalokon

- azt a papirosot. és adgyuk oda valamely kövér leánynak, aki aztot
⁸⁰ a kebeliben tévén. a melegtől, egy kevés idő mulva ót életre kapnak, mihent azt észre veszik, hogy mozganak. a papirosra. gyenge levelecskét tesznek. már meg mondtam micsoda fának a levelit. a mi-**[75a:]**-dön egy kevesé nagyobbak lesznek., a fellyeb meg mondot ágyra kel őket el helyeztetni. és csak gyengén kel őket bé takarni fa levélel. a derek-
⁸⁵ ajok is fa level legyen. de leg elsőben is arra kel vigyázni hogy ezeknek olyan dajkát kel adni aki munkás. és értelmes legyen. a ki afiait szeresse. a ki azoknak, mindennap. bizonyos órában fris levelet adgyon, elsőben meg tisztitván az ágyat, minden nap a tisztátalanságtól. és a leveltől. e meg lévén, azután kel reájok hinteni szép lassan az uj
⁹⁰ levelet, mivel semmi ugy nem árt ezeknek az állatoknak. mint a tisztátalanság és anedvesség, arra vigyázon a dajka, hogy vizes levelet ne adgyon nekik. az¹³ esős időben szedet levelet. meg kel száraztani. és ha láttya hogy eső leszen. még előre kel. levelet gyűjteni. és nem kel hogy böjtöltesse a fiait. mert. ezek akis állatok. mint
⁹⁵ hogy kevés ideig élnek. azért az időt el nem akarják. veszteni, és szüntelen esznek. hogy ha olyan nagy szükségben találának esni. hogy fa levelek nem volna., olyankor lehet saláta,¹⁴ vagy káposzta levelet nekik adni, eztet ök meg eszik, mert a szükség rea viszi. de ilyen eledeltől. a selymek sem leszen olyan jó
¹⁰⁰ a dajka, tisztán, és jó eledel tartván fiait, arra igen vigyázon, hogy a midön szép idő vagon, az ablakokat **[75b:]** estig nyitva tarttsa., és a házat tisztán tarttsa. mivel a tisztaság és a jó áer, ezeknek igen egészséges. de egy kevesé nézük meg. hogy micsoda változásokon mennek által.
¹⁰⁵ Ez a¹⁵ féreg. a tojásból ki kelvén. igen igen kicsid. és fekete., egy néhány nap mulva. fejedredni kezd, de ezt a köntöst leveti. és mint hogy vastagodik. fejéreb és zöldes ruhat veszen magára. egy kevés nap mulva az ételt tellyeséggel el hadgya, és el aluszik. mint egy két napig, azután hánkodni, és nyughatatlankodni kezd, ugy annyira
¹¹⁰ hogy a nagy erőltetésben, meg veresedik akoron aböre meg ránczosodik. és azt leveti, nó már harmadik köntöst veszen magára, hát nem elég egy holnap alatt. háromszor változtatni a köntöst. azután enni kezd. és akor. egészen más formájú leszen mint annak előtte, egy néhány napig jól évén. ismét mély álomban esik, ahol fel serkenvén.

¹³ az [Beszúrás.] ¹⁴ saláta, <le> vagy káposzta levelet ¹⁵ Ez a <kis> féreg.

¹¹⁵ uj inget veszen magára. az az uj bört, azután ismet egy kevés ideig a jól lakáshoz fog. de végtire. mind azt. mind az életet, mind a társaságot meg unnya, és mind ezektől el akarván magát vonni. olyan kis remete házacskát kezd selyemből csinálni. amelyet nem lehet eleget csudálni. se a teremtot elége imádni. édes néném el untam már
¹²⁰ az írást is, azért felben¹⁶ szakasz-**[76a:]**tom a mi remeténk munkáját. maszor le irom. hanem most arra kérem kédet. hogy az egészségre vigyázzunk. mert én vagyok aki voltam. és lészek a ki vagyok.

¹⁶ azért <feleb> felben

[61.]

rodosto 23 maji 1725

Edes néném meg bocsáson kéd. hogy hazudtam, vagy is inkább, hogy a pennám hazudot. mert rodostorol dátáltam holot nem vagyok a városban. hanem mellette, mert tegnapotl fogvást sátorok alatt lakunk. ha tanácsot kérdetek volna töllem. mászorrá hadtuk volna a táborozást. mert a vászon ház, csak akkor jó, a mikor más képpen nem lehet.
⁵ de az ur akarattyán kel ügetni. elég a hogy, itt a sok kevés semmi dolgaimtól ment lévén. szabadoson el kísérhetem kédet a mi remeténk látogatására. mennyűnk már most hozzája. és nézzük meg. micsoda barlangot épít magának. mert az utolsó levelemtől fogvást. elég ideje volt,
¹⁰ és ha egyszer bé zárja magát. azután nem szol hozzánk, úgy tettzik hogy az utolsó levelemben őt hagyok félben, hogy ez az állat. végtire egy kis selyem házat épít magának. amidőn ez az állat ahoz akar fogni. az ételt el hadgya és mindenüt keres magának olyan helyt ahol építhessen azért seprű agakot. hintenek néki. **[76b:]** és falra is ágakot függesztenek. számokra, mihent az ágakra fel másznak, azonnal el kezdik a selyem eresztést, és körös körül bé polállják magokot, az első selyem nem olyan jó, mint azutánna való. amidőn magokot egészen és jól bé takarták volna. azt a kis házat . belől ismét meg béllik olyan gyenge és tömöt hárttyával, a hová az áer nem férhet. ezt az utolsó munkát
²⁰ el végezvén. akkor el aluszik. és aváltozáshoz készül. valamint láttyuk hogy a hernyok pillangoká változnak. ahoz a változáshoz pedig két vagy három hét kívántatik. a még ez eltelik. addig jó meg tudni, hogy az a kis házacska olyan formájú. és olyan nagy, mint egy galamb tojás. a selymet a melynek hasznát veszik, úgy kel gondolni. mint ha

25 a tojást¹ selyemel bé boritanak., a hárttya. amelyről szollottam ide fellyeb, olyan mint a tojásnak a haja, a három hét el telvén, az állat halottaiból fel támad. de más formában. mert az házán egy kis ablakot.² furván onnét szép fejr ábrázattal. és szárnyakal repül ki. az előbbeni köntösét. a házban hagyván, a házal együt a dajkájának

30 hadgya. fáradcságáért. de mint hogy a selyem egészen el romlik. a midön a házát meg furja. azért csak egy néhányat hadnak meg magnak., és a többit a. melegre ki teszik, hogy az álat benne meg [77a:] hallyon, és fel ne tamadhasson, ugy a selyem egy szálban meg marad. mert az állat nem hagyván soha félben munkáját. a háza is egy szál

35 selyemből áll, a melynek hosza kilencz száz lábni, és némelykor töb, de még az a szál dupla, és egymáshoz vagyon enyvezve. már gondollya el kéd micsoda vékony szálnak kel annak lenni. már viszá térek azokhoz., akiket magnak meg hadnak, a házokból ki furván magokot, ők onnét el nem távoznak. a³ nösténnye sokal nagyob a férjeknél, egy néhány

40 napot szabadságban töltvén egymással. azután. egy papirosra teszik a nöstént. valamint a gyermek ágyban, és apapirosra téssen, leg aláb ött száz tojást. ebből el itélheti kéd. hogy nem kel sokat meg hadni magnak. és hogy, négy vagy ött pár, elég maradékot hágy., immár a selyem meg vagyon. de az erősen aházhoz vagyon tekerve, és enyvezve. azt le

45 venni meg más mesterség, de azt is meg cselekszem. csak⁴ kedvit talállyam kédnek. leg elsöben, is azokat akis tojás formákok. lágy meleg vízben vetik. hogy az enyv meg olvadgyon. azután egy kevés seprü szállal habarni kezdik, azért hogy a selyem szál. a seprüre tekerödgyék, de csak hat szálat tekernek együvé. és a még egészen le

50 tekerik. addig mind a meleg vízben maradnak a kis házacskák. aztot tudgya [77b:] kéd. hogy a selyem., természet szerént sárgás, és ha meg mossák. szép fejr. immár bizvást nevensen kéd, hogy olyan dologra akarom kédet tanyítani, amelyet kéd jól tud. de mint hogy kéd ugy kivánta. engedelmeskedni kel, de aztot talám nem tudgya kéd. hogy

55 voltak olyanok, akik meg próbálták. hogy a pók hálo, még erőseb volna a selyemnél. hogy azt ugy meg lehetne szaporítani. mint a selymet. de mint hogy több költségben telnék, azért abban hadták. mert egy néhány ezer pokot. husal kellene tartani. hát azt irtamé meg valaha kédnek. hogy égyptumban. egy néhány ezer tojást tesznek egy meleg

60 kemenczében. és husz nap mulva. annyi ezer pislent huznak ki belölle.

¹ tojást [tojásra-ból javítva.] ² ablakot. <fo> furván ³ a <ny> nösténnye
⁴ csak [c-d-ből javítva.]

de azt tarttyák. hogy azért a gyuk hus ót nem olyan jó. ma látom hogy. csak a gazdaszszonyságról⁵ kel kédnek irni. de félben hagyom. mert el felejtettem volt. hogy táborban vagyok. de a mi táborunk olyan mint az izraéliták tábora. ahol egy puska szót sem hallani. azért jó éttzakát⁶⁵ is kívánok kédnek., mert it nem kel félni azellenségtől. csak a fülben mászotol.

p. s.⁶ aztot tudgya kéd. micsoda rendet tartunk a városban. itt is hasonlo renden és szokáson járunk., nincsen is szob ajó rend tartásnál., aztot egy közönséges ember is véghez veheti házánál. de⁷⁰ arra a mi földünken, nem igen hajtanak, még az urak is. de jól eseleksziké?

⁵ gazdaszszonyságról [szsz—ny-ből jav.] ⁶ <azt> p. s. aztot

[62.]

[78a:] rodosto 11 juny. 1725.

Eleget nevettem édes néném a kéd udvaros köszönetin. mint ha én azt meg érdemlettem volna. és mint ha valamely új dologra tanítottam volna kédet. de el kel vennem. és meg kel tudnom. hogy a kéd köszöneti. csak arra valo. hogy bátrabban ki nyissam a tudományomnak erkélyit. jó némelykor meg bátorítani az embert. mert sokan vannak olyanok. akik szégyenlik világosságra tenni gondolattyokot. noha jobban gondolkodnak. sokszor, mint azok, akik aztot csak bátran ki pökik. arról igen okosan gondolkodik kéd. hogy ugy szeretné neveltetni a fiát és leányát. valamint ót pérában nevelik a francziák. édes¹⁰ néném. ót pedig csak csak kereskedőket lát kéd. de az országokban kellene látni hogy a nemes ember gyermekeit mint nevelik. avalo hogy nekik magok királyok vagyon, és ahol minden féle tudományok. és mesterségek virágoznak. az is valo hogy egy országnak aboldogsága, az iffiakot valo jó neveltetésekéből áll. a hadakozást. atudományokot, és¹⁵ a mesterségeket akor kezdik tanulni, a mi boldogtalan országunkban mind ezekre alkalmatossága nincsen egy iffiunak. noha mind ezekre, olyan alkalmas volna, mint akár mely nemzet. mind azon által. ugy tettzik. hogy még is [78b:] jobban lehetne nevelni az iffiakot, ha az attyák. arról jobban gondolkodnának, noha közüllök sokan tudatlanok.²⁰ és egy vaknak. nehéz avilágtalant vezetni., de ha magok is a tanulást jobban szerették volna. a fiaikat többre tanyithatnák. mert egy jól neveltet. és oktatot iffiu, a fiát is a szerént neveli. mert ugyan is nézzük

el. hogy neveltetnek nálunk az iffiak. közönségesen, leg aláb tiz vagy tizen egy esztendős koráig a faluból kinem megyen. hanem addíg a falusi iskolában jár. addig az ideig meg tanul olvasni. de az olvasásal. csak paraszti szokást is tanul. ha iskolában nincsen, othon egyebet nem lát, hanem minden héten hétszer. az apját részegen láttya. a ki nem törődik azzal. hogy a fiában valamely nemesi. és keresztényi jó erkölcsököt olttson. és csak a cselédekkel való társaságban hadgya. akiktől minden féle rosz szokást, és rosz erkölcsöt látván. el tanulván. azok benne csak nem holtig meg maradnak, és a nagy parasztságban való neveltetése miatt, azt sem tudgya ha nemes ember¹ gyermekeé. talám meg sem tudhatná másként, hogy ha csak a jobbágyok kis uroknak nem neveznék. tizen két vagy tizen három² esztendős korában, valamely Collégyiumban bé plántályák, a honnét. huszon négy. vagy huszon ött. esztendős korában szabadul ki, olyan idejében. [79a:] a melyben másut már az olyan iffiu jó deák. jó historicus, a³ gyéométriát, gyeográfiát szükségéhez képest tudgya., és már jó hadi tiszt. nem csak hadi dolgot, de országos dolgot is bizhatnak reája. de már vigyük haza pompával a mi huszon ött esztendős deákunkot a Collégyiumból. és nézük meg. hogy annyi tanulás után. mit tud. és hogy ha használható valamit tudományával az országnak. vagy magának, leg elsöben is a mi deákunk azon igyekezik hogy cifra köntöse. és paripája legyen. égy néhány könyvit és philosophiát valamely almáriumban el temetvén, azután falurol. falura bé járja az attyafiait. árisztotélesnek ót egy néhány terminusit ki pöki. de deákul már szégyenlene beszélteni. azért hogy az aszszonyok tanulo deáknak⁴ ne tarttsák, az attyafiainál mit csinál, leg hasznosab beszélgetése a vadászatrol.⁵ a lovakrol, vagyon. ha asztalnál vagyon. nagy gyalázatnak tartaná ha jól nem innék, és még deáknak tartaná, ha magát mentegetné. ebed után vagy az aszszony, vagy a leányok házában bonttya ki a mit virgiliusból. vagy ovidiusból olvasot, de hogy az iskolárol való emlékezetet is tellyéségel el felejttsé. szükségesnek gondollya lenni hogy a szolgálók közül; kettöt, vagy hármat szereteinek fogadgya. e szerént fel rován az attya [79b:] fiait, és közöttök. egy néhány részegség után, meg mosván torkát. a deák szótól, és az iskolai portol. ismét haza iromtat azzal. amit az attyafiaitól tanult, de mit tanult. azt a tudományt elő veszi, mihent

¹ ember <gyemer> gyermekeé. ² három [Beszúrás.] ³ a <gyometriát,> gyéométriát, <geogyr> gyeográfiát ⁴ deáknak <t> ne tarttsák. ⁵ vadászatrol. <italrol,> a lovakrol,

az apjához vendégek érkeznek., mert leg nagyobb gondgya is a lesz.,
hogy az apja vendégit meg részegittse. és az apjától is, azért dicséretet
60 vegyen más nap, e szerént tölt el két vagy három esztendő, vagy a
vadászatban, vagy az italban, vagy a vénus udvarában. és a mit egy
nehány esztendőig tanult, azt egy kevés dö alát. csak nem mind el
felejtí., de mit tanult volt. annyi esztendők csak a deák nyelvet., és
egyebet nem⁶ tanulván annak házánál hasznát nem sokat vészi, és a
65 gazdaságban olyan tudatlan mint mások, és a physicájából. annyit
nem tud, mint. a molnárja, vagy a kovácsca, nem tudván csak annak
is okát adni. hogy miért hinti meg vizez.⁷ annyiszor az egö szenit, annyi
deáksága után. csak azt is a tisztartójától kel meg kérdeni, ha a szöllője.
délre, vagy északra feksziké; kérdgyük már aztot hogy mikor fogja
70 hasznát venni alogyikájának., ha meg házasodván, agazdaságakor.
annak semmi hasznát nem veszi. az ország gyülesiben el menván. az
ország dolgához nem tud; nagy csendeségben. kel halgatni a végezé-
ket.⁸ mivel ha ót úgy disputálnának, mint az⁹ iskolákban. azonnal ő is.
fel ugranék székiröl, és fel. kiáltaná., nego majorem., de¹⁰ azokhoz nem
75 értvén. ol. [30a:]lyan tanácsot kel adni, hogy hányják el az ember főt,
nem hogy azt tudná, hogy miben áll, az ország haszna, de¹¹ azt sem tud-
gya micsoda országok szomszédi erdélynek, hogy ha a maros. a tiszában
folyé elsöben vagy a dunában, de hol? a meg más kérdés volna. mind
ezekből láttyuk. hogy a nyolcz vagy kilencz esztendeig valo tanulásnak.
80 se maga. se az ország hasznát nem veszi. mert a deák nyelvnek úgy
venné hasznát, ha a hadakozásrol, az ország igazgatásáról. és más tudom-
mányokrol valo könyveket olvasnának. de így, a mi philosophusunk.
egy, két esztendő mulva. olyan tudatlanná¹² lészen. valamint a gond-
viselője. és ha a tisztartójának. nem kelletnék. irni, talám az írást. és az
85 olvasást is el felejténé. nem akarom ezekből azt ki hozni. hogy a deák
nyelv¹³ haszontalan volna. hanem csak azt mondom. hogy egy nemes
embernek idő vesztés annyi esztendőig csak azt a nyelvet tanulni,
mivel a mellet más egyéb hasznos tudományt is tanulhatna. egy paraszt
ember gyermekének, még haszontalanab. és job volna mihent irni, és
90 olvasni tud. valamely mesterségeket tanulni. mivel a mesterségek. és a
kereskedések hajtanak hasznot egy országban, tudom hogy a mi
országunkban, egy iffiunak más tudományt nem lehet tanulni. mert

⁶ nem <tanulván.> tanulván ⁷ vizez. [Beszúrás.] ⁸ a végezéket [? Nyil-
ván: végezéseket.] ⁹ mint az <is> <is> [Sorvégi törlések.] ¹⁰ de <mind>
azokhoz ¹¹ de <az isk> azt ¹² tudatlanná <marad.> lészen. ¹³ nyelv<e>

nincsenek arra valo Collégyiumok, mint más országokban, a hol egy huszon ött esztendőös iffiu. [80b:] négy vagy ött féle tudományokat tud, és egy közönséges iffiu, két vagy három mesterséget. de lehetlent nem kel kivánni a szegény erdélyiektől. nem is kivánok. de az atyák nagy számot adnak azért hogy a fiaikat nagyob gondviseléssel nem¹⁴ nevelik. és a nemesi jo erkölcsre nem ingerlik még eleinte. hanem még példát adnak a részegeskedésre., a feslet. és tunya életre. ha a fiakot csak arra vennék is hogy a deák könyveket magyarra fordítsák. úgy a tanulásokat. aközönséges jora fordítanak. mivel sokan vannak olyanok. akik arra. alkalmazatosok volnának. és ha csak egy könyvet fordítana is meg, életében. azzal mind magának. mind másoknak használna, és látná valamely¹⁵ gyümölcsét annyi esztendeig valo tanulásának, de a sok hejje huja, a kopo, a virrattig valo ital, mind ezekre időt nem ad, és nem engedi hogy az elme valamely hasznos dologban foglallya magát, és ha meg vénül, jó tanácsot sem tud adni. mert iffiuságát haszontalan töltötte el. és egy tudatlan tanács ur, olyan¹⁶ egy országban. mint egy üres hordo. a pinczében, de édes néném most veszem észre, hogy miben töröm a fejemet. mind azon által mint haza fia, azt akarom hogy a tudomány oly közönséges volna nálunk., valamint a tudatlanság, de¹⁷ akár mely hoszu levelet irjak is kédek erről a dologrol, azzal a mi iffiaink szokásokat meg nem [81a:] változtatták. se az atyák. az asztalnál valo régi bé vett rendet. el nem hadgyák. kédek pedig azt jóvallom, hogy a fiának¹⁸ olyan tudományokat adasson. amelyekel használhasson országának. én eleget¹⁹ predikáltam a fiakrol, azért le szállok a predikáló székből. és mennyen fel kéd is oda. predikállani. a leányokról, a kédet illeti. mert a leányok neveltetésére. úgy kel vigyázni, valamint a férfiakéra. de még többet mondok, és azt mondom, hogy jól oktatni a leányokat olyan szükséges, valamint a férfiakot, és az egyike, olyan hasznos az²⁰ országnak, valamint a másika. hogy lehet a? nem igazé az édes néném, hogy egy jól nevelt, jól oktatot eszes leány,²¹ aszszonyá változván. a fiát mind jól tudja nevelni, oktatni, és tanyitatni. és aztot az ország szolgálattára alkalmazosá tenni. ergo,²² hasznára vagyton tehát az országnak., ha leányokat jól nevelik, és oktattatták. a régi romaiak. meg ajándékozták az olyan anyákat, kik a haza szolgálattára,

¹⁴ nem <v> nevelik. ¹⁵ valamely <gyul> gyümölcsét ¹⁶ olyan <mint> egy ¹⁷ de [és-ből javítva.] ¹⁸ fiának [fiának-ből javítva.] ¹⁹ eleget <irtam a fi> predikáltam a fiakrol, ²⁰ az <országban,> országnak, [országban: <országban> fölé írva.] ²¹ leány, <bol> aszszonyá ²² ergo, <sz> hasznára

130 jól nevelték fiokot. erről többet nem irok, és többet nem irhattam volna. ha szinte fiam volna is. de nincsen, és azt bánom. de azt is bánom hogy ma ismét satorok alá jöttünk lakni, mert a napokban, viszá mentünk volt a városban. itt kel a vászon alát perge-
lődni, és ugy süt a nap itt minket, valamint a koldus²³ lábat sütik atüznél. édes néném az egészségre vigyázzunk, és mondgyon el
135 kéd. egy olvasot érettem, mert a sok fülben mászoval tele a sátorom.

²³ koldus lábat

[63.]

[81b:] rodosto. 7 7bris. 1725

Édes néném csudállya kéd azt. hogy lehet irni egy kocsomnyának. mert mi csak nem egészen el olvadtunk a sátorok alát. és csak tegnaptól fogva kezdek helyre jöni. oka pedig annak. a, hogy tegnaptól fogyást viszá jöttünk a mi meg unt kedves városunkban. és már itt
15 tölttyük az időt, amint lehet szegény bujdosoktól, hol szomorúan, hol kedvetlenül. de mi reánk is az az Isten visel gondot, aki a hazájokban lévőket élteti; azokat őt meg hadta. minket ide hozot. aztot mind egy kéz cselekedte. egy régi¹ philosophus. azt kérdette egyszer a másikától, hogy mit csinál az Isten az égben,² aki is azt felelte
10 reá, hogy egyet fel magasztal, és mást, meg aláz. okosan is monddotta volt solon krésus királynak. hogy nemo ante mortem beatus, mert senki nem mondhattya magát boldognak, halála előtt. ha azok nem boldogok kik hazájokban vannak, hát mi hogy volnánk. kik itt szaporittyuk a levegő eget. suhajtásunkal. hogy pediglen kéd a
15 constancinápoly meg vétele historiáját olvassa. az igen szép, és hasznos idő töltés, második mahumet császár ki aztot meg vette. a tízen ötödik saeculumnak a közepiben, igen nagy hadakozó fejdelem volt, azt is irják felölle hogy egy néhány nyelvet tudot, a mely igen ritka a török³ császárok közöt, aztot pedig én is [82a:] olvastam, hogy
20 a pérai hegyen vitétte által a gályáit, és nagy hajoit. a mely mostanában. tellyes lehetetlen volna. és a mely akoron. rettentő munkának kellett lenni. az olyan munka, az régi romaiakhoz illet, a kik⁴ csak nem hihetetlen munkákat vittek végben. és a mellyeket, még

¹ régi [Beszúrás.] ² égben, <a^m> aki ³ török <szu> császárok ⁴ a kik <mostanában> csak nem

25 mostanában is csudálkozásal láttyuk. a mostani törökök. nem hogy
 olyan nagy munkákat vinnének végben. de ezekben sem jutna, mahu-
 metnek pedig szükséges volt olyan nagy munkákhoz fogni, mert olyan
 görög császáral volt dolga. aki keményen oltalmazta avárosát, és meg
 is oltalmazta volna. ha a minden napi veszedelem után, ujab, ujab hada
 lehetet volna. de a sok ostromokban minden nap fogyot a népe. és
 30 végtire az utzákon kellett verekedni atörökökkel, ugyan magát is
 őt ölette meg, mahumet pedig a maga népit nem kimélette, és az
 ostromokkor. a ki csak viszá fordult is, maga ölte meg., de látván
 hogy az egész népének meg csökkent volna a szive. és nem örömet
 menne ostromra, az egész táborán ki kiáltatá, hogy avárost prédára⁵
 35 bocsáttya. erre az egész sokaság fel zudul. és parancsolatot nem
 várván. ostromnak megyen. avárosbéliek is, hogy meg oltalmazhassák
 feleségeket, gyermeket, keményen viselék magokat. ugyan ezért lön
 olyan nagy vér ontás avaros meg vételekor., azután az egész várost.
 fel dulák,⁶ rablák, és predálák, és irtoztato dolgokat cselekedének⁷
 40 **[82b:]** a törökök, azt avárost Constantinus építette vala,⁸ ugyan
 Constantinus nevü görög császár is, veszté el, életével együt. de ha
 szinte aváros meg vétele historiáját olvassa is kéd. de⁹ lehetetlen
 hogy le ne irjam kédnek.¹⁰ mahumetnek egy kegyetlen cselekedetét.
 talám nem teszi fel. mindenik historicus. a város meg vétele után, egy
 45 igen szép görög leányt vittek egy basának. a ki is a leányt szép
 voltáért. a császárnak adgya. a császár¹¹ meg szeretvén. harmad napig
 csak aleányal töltötte az időt, senki feléje nem mehetet. se semmi
 parancsolatot nem adot, a vezér, és a töb basák azon meg ütköztvén.
 kérték avezért, hogy mennyen a császárhoz. és jelencse meg, hogy
 50 az egész had nem tudgya mire vélni cselekedetét. avezér meg jelenti
 acsászárnak, a ki is parancsoltya. hogy hivassa, eleiben a basákat. a-
 basák eleiben gyűlnek, a császár nagy czifrán fel öltözteti a leányt,
 akinek is volt neve, erini a basák csudálni kezdék a leány szépségét.
 és a császár kérdé töllök, hogy ha nem volté méltó olyan szép leányal.
 55 három napot tölténi.¹² mindnyájan fel kiálták, hogy igen is, a császár.
 mondá nekik hát miért indultatok fel. és miért gondoltátok hogy el
 felejtettem volna hivatalomot, de mindgyárt meg mutatom néktek.
 hogy ha a magam gyönyörüségit sze-**[83a:]**retem is. de azt el tudom

⁵ prédára <hadgya> bocsáttya. [*bocsáttya*: <hadgya> fölé írva] erre az
 egész <nép> sokaság ⁶ fel dulák, <e> rablák, ⁷ [A kéziratban:] cselekedé
 [sorvégi elválasztásnál csonkán maradt.] ⁸ vala, <az> ugyan ⁹ de [Beszúrás.]
¹⁰ kédnek. </> ¹¹ a császár <kapot ra> meg szeretvén. ¹² tölténi. <h> mindnyájan

hadni, és méltó vagyok hogy nektek parancsoljak, erre fel indulván, a
60 basák ellen, a kardját ki vonnya, és a szegény ártatlan leánynak a
fejét el üti. és mondá azután a basáknak, a ki ennek oka volt. a meg
fizeti ezt nekem, meg is fizeték; mert csak hamar, a tanács adoknak el
ütteté a fejeket. de ha szinte ilyen boszut álla is a szegény leá-
nyért, de annak nem kellett volna. maga lenni hohérjának; édes
65 néném, mint ha üsmértem volna. ugy meg eset a szívem, annak a leány-
nak halálán, és azzal, minden nagy cselekedetit, meg mocskolta mahu-
met. mert ugyan is, egy olyan ártatlan személyt. akit annak előtte egy
nehány orával szeretet. és akinek virágját el vette, ugyan annak
egyszer mind hohérja lenni. irtoztato kegyetlenség! az ilyen csele-
70 kedettől, irtozik a természet, mivel az oktalan állatok közöt is látunk.
hálá adokat, ha mahumet meg nem vehette volna Constancinápolyt,
nem lett volna a néki olyan nagy gyalázattyára, mint ezen csele-
kedete. de ne szollyunk többet. arról a leány hohérról. és ne siras-
suk tovább azt a szegény lányt. hanem az egészségire vigyázzon kéd. és
75 engemet igen igen kel szeretni. mert én azt meg érdemlem. ugyé édes
néném. hogy pedig azon végezsem el leveletem, amin el kezdettem,
hogy ajánlyuk Istennek bujdosásunkot. és ha suhajtunk is, ne
törődéssel suhajtozzunk. mert igen sokan vannak olyanok. a kik
ro-[83b:]szabbul vannak nálunknál, erre azt mondgya kéd. hogy a nem
80 nagy vigasztalás. és hogy mi haszna vagyon. egy éhel halónak, abban.
hogy kolosvárt jó kenyereket sütnek, avalo, de azis valo. hogy a nyug-
hatatlanságal valo vágyodás. azIstent meg bánttya.¹³ a suhajtás eny-
hitti a szomorúságot. mert.

suhajtás könnyitti, a nyomorultakat.

85 nagyon engeszteli, szomorúságokat.

azt töllök nem tiltyák, hallyuk pogányokat.

kik panaszkodni, nem bányák rabokat.

de ugy a suhajtás. mind könnyeb, mind hasznosab lészen. ha aztot
az Istennek ajánlyuk. és ha csak azö segittségit suhajttyuk. nincsen
90 könnyeb mint jó tanácsot adni, én olyan vagyok. mint aza pap.¹⁴ aki
mindenről meg feddette ahiveit. és mindenkor jó tanácsot. adot, egy-
szer azt mondották nékie., hogy másoknak mindenkor jó tanácsot ad,¹⁵
de maga nem követi, azt felelé reá. én csak néktek predikállok. nem
magamnak. talám én is azt mondhatom kédnek., szerencsés jó éttzaká-
95 val együt.

¹³ meg bánttya. <avaló> a suhajtás <konny> enyhitti ¹⁴ [Elírás:] aza pak. ¹⁵ ad, <másoknak.> de maga

a monyit más a fira, málta is, mert a fejérem borosny.
an a baysdorsáinak régis feketésvén, ma reggel is
oraker el kaga bannunkas, máni' keltig an-elmije
kegion vola, is eg korofrényker illendí halital málta:
evitáigbot, e más el vate soh kénsé'ávinak, utalmás
is nem feketéigis pánni: hanem evitok kel pánni, a
feket ári'áns kagot is idagen vspáigban, is evit.
ra is gonidze lépon annak a nagy evitáig, gaudáns.
a ki sohé meg rón hált, a vi' uruak ^{nyújtóka} keltig málta
vota, is horája velt barátságát, keltig megmálta
másvot is a vitáig, is másvit kappant armjón rojta
a bonna vate élének kévete nyomonváj, a kóre
de nyughatatlonváj, avéig fejérem is pánnváj,
a an is éliben vate kag kénsé'áns. de soh vitáig,
jólban is vate vépe, vate baysdorsóban kelt meg
de nem feketéigben is fogvát el lépraként, mert
más is élig fejérem baysdorsókat sem ártónak el oru
tán meg más lép, kagvát a vi' ahánsra, is másvit
vát, kag nem év'áns: is a vitáig kag horája kag
isóvágat magunkot, mert akér meg gümjörvájigben
vátvát is, de ábbot ki kel kéni, is evit el kagvátvát
vátvát.

El más gümjörváj, evit pánnváj is oru.
- jelen vate péváj, kagvát árm, ikker,
a jövendvájé'án, kagvát kagvátvátvátvát,
ak! másvit kagvátvát, magvát vátvátvát,
akvát másvit magvátvátvát, kagvát pánnvát vátvátvát

még több vagon ar arya pisznak köröskünd mert ren-
főre az arya fiak levele, hiúzet határol vagon is
va. hogy pisznak mi egymás peresék, erre min' az
arafa pisznak min' a hatlandosy kötelez minket. de még
főbbes mondok

mert kevével kéde. ha inkább peresém.
névén tojás nébe, el is felgyonim.

de az valjuk meg ides névén. hogy mi jobk vagonak
azok hogy egy peresék egymás. annál is inkább, hogy
a mi pereséknek, nekünk, semmi nem alhatom az ha ko-
dik. mi azert jobk alhatom. jobk chesünk, is semmi meg
hatatásigot nem okoz, a mi fivünk, mind azok. haif-
ten, is hűvösen vagon, is nem peresék egy, minis a fű-
söté has a nyáron is ne legint alhatom. minis a fű-
nek a fivüket a lányon, vag a rostályon is egyeték. a
melynek is régen kemény keltetel volna lenni, ha az
iger volna. amik mondának, lehets' töltés ottos di-
vánni. ameha az helyben jobban meg tudhat kéde. az
örvény lakatolomra azert irtan kédnak. az tovább
rom. mert köröskünd lakunk. de az kérdem. töltés
hogy mi azok Csómon: aris adja férhe az aris is
fiak a Csómai. az méltó nevem: minis azon is az
meg irom, nem azert hogy kéde erre meg tisztom
ízanon azert, hogy meg ^{valóan} kéde, minis tudat kédnak az
gevéltés kéde:

A körök vápái, a mi én a Csómai vag adja
fiak, az vésnök. vag az peresék ahogy az: ok

kel mind a jó mind a rossz féjvelmehet. ilyen jellemeit talá az ives,
nem felel jöhöz egy embernek, nem is lehet abban viltörökben remni,
de nemem jehozte ivék praddhalatok ninesen egyéb dolgom, kel kel is
nem a más haphontelen gonóvalimok mivelt mi adyand veyand mind
a visten ott embert abinál mind abból kel veyand: is minion is
nem kapni meg az kirem fradul vey drom vef. mert avol gon
felkadni: hog ott ad. a kolomvignolna, a vaki hog meg edli, maus
minion egg a kényekben fehadot no mert nem opton fogyandidok
aztunk. de az is dmonóhem: telka, hog az jon egyekedig andok kel
vict az a kónioeigen vato rendelisiis meg non viltörök, vaktup
vakt hat ede minion a meg lehet. vakt az biron hog a vi
vignat maus minion orin kiro f. lapa. is a kiroi non
foklich a fero melo teni, de is abe egyfe elerendon bay
kostam. is veyiro is szpenti korvaten a kiramot elhad
tam. a bironogor hog a pabidig kerisio is olomendon abe
nem velt. is ha edli tart bydroison. az igen hog az
vrember vato vakt pervoren okata, ig vionthevi: kor
mepet fehad. de kempeny: maus felvian. jon vion edie
is meg kel vaktoloi a vepot a vepot avoren, fittet is is
non tudok irni is form: veyis ninesen. hanem vekt a meg un
vltam iseg. foltoppa fittet, mini aronálit avra kirem later, vige
non kel az veydye. is paktis maridok abe a vey velen

P. S. az leg edo affony franczia orfityan maus ha vaktovak
de, de ha igen vekt vaktovion kel veycean vionogor vekt kirovict
ivok le. paviton, og embert vaktovion vionot, maktot kel vaktovict vaktovion.
vakt ot kiral tellet ol monoi og kaktog, abe is vaktovict, maus velen, is on
a kaktog, igen igen vaktot vaktot, az vaktovion vaktovion kaktot, mionot
az megot is meg maus vikt neki maus vion vionogor. hog ha kigt vey
vionot, latero mind vaktot vaktot is vaktot, az meg vaktovion maus vionogor. is
vionot, latero mind vaktot vaktot is vaktot, az meg vaktovion vaktovion
hog a vaktovion vaktovion vaktovion vaktovion, a kaktog maus vaktovion vaktovion
de vaktovion, maus vaktovion vaktovion vaktovion, az vaktovion maus vionot
honom maus vionot maus vionot, a kaktovion, abból bog on kigt vaktovion

egy a franczia király, most mind hogy a leányokat két fiatalembert is kijelölt
már ezek hat perelyenek egymással, tudom hogy ezekben réz, porcelán
vagy lapon, valamint miltor, a franczia király, a felelősök által tartó
mennyire hadakozás kezd a Napóleon ellen, azt felelős Leopoldus a
franczia követőt, hogy mikorok igazság vagyon az urinak, hogy hada
konak akor indult az, azt felelős követő hogy az nem tudgy. hanem
azt tudgy, hogy az urinak már képen vagyon két fiatalembert ezek proki
rom. azót meg fogunk felelős. meg is megéri perit. idős néniem, mi
doh fegy állapot arany porcelánok perelők, de az is fegy dolgy. ha két
egyszer, fáképpen a közben

9000/100 13 7000. 1700.

mi itt csak felelősök és vágyak, mely felől zavarják a vizek, hogy mi
is valami fegyverünk, de a fegyvernek, a perelyének is fegyver, on minden
halm: mindenek között meg ebben néniem, gáruvól belátf, fegy dolgy a há
hadakozás, nem hajában, a ki görögötök lakik görögötök lenni, a gő
vagy affonyotoknál pedig, minson fe haladással, fe kévél, és csak
egyszer megakori feresik, de azt is görög nem nem es feresettel, ama
gáhu való feresetvöl, aming, két affonynak, abepéjeseikkel
olvasnak, nem tudom ha le irgane' vagy sen. de leírom, most min
don egész mási irnom.

Juhász, Silvia, jülliarina
romét vagyon a kedves silvián, hogy elyon idején felírf kor
redben, és csak egyszer, holtó rend fereset fohad magadél fereset felírf
ni.

Silvia, mindonnek ideje vagyon, vagyon olyan idej meghen fohad
magam-mil fereset lenni, vagyon olyan meghen, amagiason való
lével kedves, ugyan ebben az abóló állapotban is voltam, ma vagyal
arót is kálörtem érebb.

Az¹ urunkal. bercsenyi ur látogatására jöttünk, aki is igen roszul
 vagyon, és ha egy darabig el viszi is betegségit, de annyira nem
 viszi, hogy abból ki gyógyullyon. a lábaiból igen sok viz foly ki,
 a melyet a borbélyok rosra magyarázzák. és féltik attol a veszet
⁵ [84a:] cángrénától, a ki is az árviz után. ha quártélyban szál, onnét,
 egy Compánia borbély sem verheti ki. az Isten oltalmazzon meg
 minket attol,² de ha az Isten azt reánk bocsáttya, jóbót kel követ-
 nünk,³ az Isten mennyi szenvedéseket. betegségeket bocsátot a
 szentekre. a kik ötet szerették, és szolgálták, azért hogy az ilyen
¹⁰ rosz. mint én. meg láthassa, hogy ha az olyan szentek szenvedtenek.
 hát én micsoda szenvedést nem érdelek. ök azért szenvedtenek. hogy
 például legyenek. és jobban meg tisztittassanak valamint az arany a
 tűzben. én nekem pedig azért kel szenvednem. hogy akaratom ellen is
 végit szakaszthassam roszaságomnak. édes néném, mely jó az egészség,
¹⁵ aztot pedig leg gyakortáb mi magunk ronttyuk el, mert miért látunk
 a szerzetesek,⁴ és a munkás emberek közöt, annyi egészséges öreg
 embereket, ennek igen könnyü okát adni, mert se a szerzeteseknek. se
 a munkásoknak, az elméjek annyi változást nem szenved, a nagyra
 vágyás, fösvényiség. irigység, nem gyötri, ezeknél pedig semmi⁵ inkább
²⁰ nem röviditti az életet. anyughatatlanság, a gyötrődés. az elmét
 meg ronttyák. és az elme, az egészséget. de⁶ ne szólyunk az elméről,
 hanem nézük el. micsoda mértékletes életet élnek a szerzetesek. és a
 munkások. és nem kel csudálni ha sokáig élnek. mert az ő ételek. és
 italok. közönséges, és mértékle-[84b:]tes,, csak nem mindenkoron, egy-
²⁵ aránsu. étellel és itallal élnek. a sok féle étellel. gyomrokot meg nem
 terhelik. és ha vasárnap, vagy más innep nap. egy más munkás ember,
 többet talál enni. vagy innya,. aztot másnap a dolog. és az izadás
 meg orvosollya. de aztot csudálljuk. hogy látunk az urak közöt
 öregeket. és ne csudálljuk. ha látunk betegeseket. mert mi lehet
³⁰ a nagyob ellensége az egészségnek, mint a torkosság. mértékletlenség. és
 a tunya élet. és mi röviditheti ugy az életet. mint a részegség? az a
 sok féle savanyu. és édes, az a sok féle. hidegitő. és melegítő. micsoda
 zenebonát, nem csinál gyomrokban. és mind ezekkel. halmozva

¹ Az [az-ból javítva.] ² attol, <attol.> de ha az Isten<t> azt reánk ³ [A
 kéziratban:] követnük, [elírás.] ⁴ szerzetesek, <koz> és a munkás ⁵ semmi
 <ugy nem jobban> inkább ⁶ de <ha> ne

meg töltik magokat. azután. nem hogy valamely járásal. segittenék az
35 emésztést. de még aztot meg gátolják. két óráig valo déli álommal,
hát még a rettentő ital mit csinál. a midön, nem az árvizben. hanem
az árborban kel uszkálni a szegény gyomornak; a kinek lehetetlen meg
emésztetni mind azt. amit belé töltenek. és⁷ vetnek, az okozza azután a
40 sok féle rosz humorokat. vagy nedvességeket. és a sürü vért, és a
sok nyavalyák ezekből származnak. ezért mondgya egy példa beszéd,
hogy az ember a fogával áss magának vermet. elég a. hogy, a szegény
ur. nem gondolom hogy meg gyógyullyon. a szegény susi azért igen
szomorú; elége⁸ vigasztalnám de csak fél fogra nevet. nem is lehet
másként. amennyi sok nyughatatlanságot kel szenvedni. mert akkor
45 láttzik meg ajó feleség. amikor az ura beteg. édes néném vigyázon
az egésségre kéd. mert a derék állapot. és maradok kéd szolgája. amen.

⁷ belé töltenek. és vetnek, ⁸ elége [eleget-ből javítva.]

[65.]

[85a:] rodosto 4 sbris. 1725

Ma csak azért irok kédnek. hogy bizonyos alkalmatosság vagyon.
és eztet ha el mulatnám. tudom hogy meg piroglatnának, és boszut
állanának, mert az aszszonyok boszu állok, ki egyben. ki másban.
hogy pediglen a kéd rettenetes haragját el kerüllyem. inkább irok, de
5 mit? mert szakállomra mondom. hogy nem tudom mit irjak, mert itt
olly csendességben vagyunk. (bercsenyi uron kívül:). valamint az
elizéus¹ mezején lévő lelkek, ahol még mahumet tanyitása szerént is a
lelkek nagy kiességben. vannak; és a ki mondhatatlan szép leányokkal
valo gyönyörőségben élnek, a kik is ollyan édesek. hogy ha valame-
10 lyike. közüllök. a tengerben találna pökni, azonnal édesé lenne, és el
vesztené sosságát. mert atörökök azt tarttyák. hogy ót más féle
aszszonyok lesznek, és nem azok. akik itt a földön élnek, hát miről
irjak édes néném. azt meg irhatom, hogy ma nálunk nagy innep va-
gyon. mert a mi urunkot ferencznek keresztelték. ha pap volnék. le
15 kellene tehát irnom a sz. ferencz életét. de nem akarok úgy tenni
mint egy ollyan pap. akinek minden predikállása, csak a gyonásrol
volt. annál többet meg nem tanulhatot. és minden innepekben csak
azt mondotta el. egyszer arra kéri hogy pre-[85b:]dikállyon sz.
joseph napján. a predikáczióját így kezdi el. atyám fiai ma sz. joseph

¹ elizéus <mege> mezején

²⁰ napja, sz. joseph pedig áts volt. és mint hogy áts volt. gyontato székeket csinált. azért beszéllünk a gyonásrol. nem szükséges tehát hogy le irjam a sz. ferencz életét. arra mindenik franciskánus barát meg tanithattya kédet. aztot tudgyuk hogy angyali életet élt, de aztot is tudgyuk. hogy meg haragudot volna arra az egygyügyü fraterre. aki

²⁵ sok idővel halála után. az irásiban, a kristushoz hasonlitotta. mondván hogy mind születésiben, életeben., szenvedésében, és halálában, hasonló volt a meg váltohoz. hogy a ki franciskánus köntösben hall meg, annak nem lehet el kárhozni, és hogy sz. ferencz minden esztendőben egyszer le megyen a purgátoriumban. és onnét fel szabadittya

³⁰ a franciskánusokot. a kik akor ótt találhatnak lenni. az ilyen irást, mi sem talállyuk jónak. nem hogy egy olyan alázatos szent találta volna, itt most szürnek, azért beszéllünk a szüretrol. és mondgya meg kéd nekem annak az okát. hogy mitől vagyon a. hogy a szüret csak nem mindenüt egy tályban vagyon,² az aratásban nagy különbözések.

³⁵ vannak. hol éléb, hol későbben aratnak. voltam olyan tartományban. ahol a buzát majusban arattyák. de a szüretet csak akor kezdik mint nálunk., erre sokan azt felelik. hogy a régi romai császárok meg parancsolták³ volt. hogy az egész birodalmokban. a szüret egy időben légyen, azt meg engedem hogy a parancsolat⁴ meg volt. de a nap

⁴⁰ függötté a parancsolattal. azt nem gondolom. ebben az országban [36a:] a bizonyos hogy nagyob melegek vannak. mint erdélyben. még is a szüret. itt csaknem azon a napon kezdődik mint ótt. leheté tehát azt mondani, hogy a napnak meg volt parancsolva, hogy a szöllöt mindenüt egy időben érrellye meg. azt nem lehet mondani.

⁴⁵ hanem azt mondhatni, hogy a természet parancsolattyából vagyon a szüret. csak nem mindenüt egyaránt, mind azon által nekem ugy tettzik. hogy az⁵ olyan meleg tartományokban, a hol majd tél sincsen, leg aláb egy holnapal éléb kellene szürni mint nálunk., de éléb nem szürnek, és a szüret europában, csak nem mindenüt egy időben esik.

⁵⁰ azt tudgyuk. hogy magyar országban a hegy aliyán novemberben szürnek, de e nem közönséges még a hegy allyán is, anál inkább a töb tartományiban. a még pedig erre a kérdésemre meg felellyen kéd, addig azt adom kédnek tudtára hogy bercsenyi ur. igen igen készül a más világra mind azon által. a kit az Isten meg akar gyogyítani,

² vagyon, [Beszúrás] ³ meg parancsolták [p—b-ből javítva.] ⁴ parancsolat [t—utólag beszúrva sor elején.] ⁵ az <ilyen> olyan [ollyan: <ilyen> fölé írva.]

55 halálos betegségiből, csak egy száraz figével is meg gyógyíthattya. most ez elég. maszor többet. csak az egészségre⁶ vigyázzunk édes néném, mely régen nem kérdettem, ha szeretéd kéd. mert azt el nem kel felejtteni.

⁶ egészségre [-re szótag utólag beszúrva a sor elejére, világosabb tintával.]

[66.]

rodosto. 29. 8bris 1725.

Ma a szegény bercesényi ur látogatására voltunk. a ki is olyan állapotban vagyon., valamint jób volt, csak éppen abban különbözik, hogy az ágyban fekszik. és nem a gané dombon. mert nincsen olyan rész a testiben. a melyben valami kis épség volna. a lábaiból a víz ki⁵ folyván. **[86b:]** a rothadás szállot belé, meg esik az embernek szive rajta. a midön láttyuk hogy metélik le¹ a rothat hust a szárairol, és a midön hallyuk jajgatni, és ordítani a nagy fájdalomban, ugy tettzik mint ha a régi martyromokot látnám a kinokban. abizonyos hogy ki sem mondhatom kédnek. hogy micsoda irtozásal kel azt látni. hát még¹⁰ micsoda kinban vagyon az, aki azt szenved. de a test fájdalmival. a lélek gyógyul; és az irgalmas Isten az ő lábaiban tette a purgatoriumot., meg akarván menteni, a más világon lévőtől., azért már nincsen is leg kisebb reménség életéhez, hogy is lehetne. amidön. mind belől mind kívül. rothatni kezd, a testamentumát már meg csinálta.¹⁵ és a szegény susit itéllye el kéd. hogy micsoda szomorúságban vagyon., de azt el lehet hinni. hogy nem marad nyomoruságra. mint hogy e szomorú levél. azért most nem is irok többet. mert a szomorú levélnek, igen rövidnek kel lenni. de hogy tellyeségel a szomorúságon ne végezem el. egy kis historiával végzem el. a mely valóságal meg történt.²⁰ egy uri embernek iffiu és szep felesége lévén. gyanakodot reája. noha semmi bizonyost nem tudhatot felölle, de hogy jól meg tudhassa, egy pohár vizet viszen a feleséginek. mondván hogy azt meg kel innya. a szegény aszony, reszketve. innya kezdi, a mikor félig meg itta volna. az ura el veszi a szájától. és maga meg isza a többit. mondván, énne-²⁵ kem is utánnad kel mennem, az aszszony azt meg halván. mindgyárt meg ijed. azon hogy étetöt ivut. és az ijedesség oly nagy volt, hogy mindgyárt **[87a:]** betegé kezd lenni. és hanni, azonnal papért küld, és az attya fiait is esze gyütet. amidön mind ezek az ágya körül volnának.

¹le a </> rothat

az aszszony, mindenek hallottára. apapnak gyonást téssen., és a
 30 midön el végezi, mondgya. hogy azert tette azt a gyonását, hogy
 halála után is. az ura ne gyanakodhassék fölöle. és meg tudhassa
 ártatlanságát, az ura. az ágyhoz megyen és meg öleli a feleségit. és
 fel szoval mondgya néki. hogy ne félyen. mert a vízben semmi étető
 35 valóé vagy sem. a kik ahazban voltanak. és a beteg halálán siránkoz-
 tanak, ezt meg halván a szemeket meg törlik, és³ örülni kezdenek.
 aszegény aszszony is, semmi valójában⁴ valo betegséget nem érezvén
 magaban. el kezdi magával hitetni, hogy nincsen meg étetve, és a
 félelem is lassanként ki menvén az elméjiből, az ágyból fel kél. és jól
 40 érzi magát. a többi ezt látván. a szomorúság örökre fordul, vacsorá-
 hoz⁵ ülnek, és virrattig isznak. mit mond kéd erre; a gyanóság. valo
 hogy nagy betegség. de aztot meg gyógyítani az ilyen próbával.⁶
 nem jóvalom mindennek, mert hátha. azaszszony is leg első alkal-
 matosságkor. az olyanért boszut állana., kéd-ítéletire hagyom. ha⁷
 45 férfiu jól cselekedeté, vagy sem. de én jó éttzakát kivanok kédnek . .

² ha <igazé vagy> igazán valóé vagy ³ és <vi> örülni ⁴ [Javitás: *valóság-*
 ból.] ⁵ vacsorához <iszn u> ülnek, és virrattig isznak. ⁶ próbával. <m> nem
⁷ a [Beszúrás.]

[67.]

rodosto 6 9bris. 1725.

Edes néném itt most elég sirás, rivás, és zokogás vagyon. a szegény
 susi özvegyen marada. és kajdacsinébol, minden féle nedvesség. a
 szemin foly ki, [87b:] a mennyit már a sirt, méltón is, mert a szegény
 bercsenyi ur. a bujdosásának végit szakasztván. ma reggel két orakor
 5 el hagyta bennünket. mind holtig az elméje helyén volt, és egy keresz-
 tényhez illendő halálal mult ki evilágból. e már el vette sok szenvedésinek
 jutalmát. és nem szükséges szánni. hanem azokat kel szánni, a
 kiket árvául hagyot, itt idegen. országban, de azokra is gondgya lészen
 annak a nagy cselédes gazdának. a ki soha meg nem hall. a mi urunk¹
 10 mindenkor mellette volt. és hozzája valo barátságát. holtáig meg
 mutatta. micsoda ez a világ, és miért kapunk annyira rajta. a benne
 valo életnek kezdete. nyomorúság. a közepe nyughatatlanság, avége

¹ a mi urunk <holtig> mindenkor [mindenkor: <holtig> fölé írva.]

fajdalom, és szomorúság. ez az ur éltiben való hogy szenvedet. de sok világi jókban is volt része. való bujdosásban holt meg. de nem szükségben. így fogyunk el lassanként. mert már itt elég szegény bujdosokot temettünk el. ezután még mint lesz. hadgyuk a jó atyánkra, és mondjuk azt. hogy nem érdemli ez a világ. hogy hozzája kapcsollyuk magunkot, mert akár mely gyönyörűségben uszunk is, de abból ki kelteni. és azt el hagyatták velünk.

²⁰ Elmúlt gyönyörűség, csak suhajtást okoz.
jelen való pedig. hasonló árnyékhoz.
a jövődöbélben, kapsz bizonytalanhoz,
ah! mért hasonlítod, magadot boldoghoz.

aztot már meg mondtam, hogy a szomoru levélnék [88a:] nem kel²
²⁵ hoszunak lenni, ez elég szomoru mert itt a halálról kel beszélni. azért el is kel végezni, tudgya kéd micsoda nagy dohányos volt a szegény ur, mind holtig is dohányozot. mert halála előtt. két orával. egy pipa dohányt ki³ szivut. de meg holt. kédet pedig az Isten éltesse. amen.

² nem kel <sz> hoszunak lenni. <elég sz> ez elég szomoru ³ ki <szuv> szivut.

[68.]

rodosto. 12 9bris. 1725.

Azt ne csudállyuk édes néném ha a szegény ur meg holt. avalo mindennek meg kel halni, de ennek még inkább meg kellett halni mint sem másoknak, mert holta után. a testit fel bontották. de annak leg kisebb ize épp nem volt. és abelső részei el voltanak rothadva, nem tudom valójában. ha azért nem vitték a testet Constancinápolyban, hogy sok költségekben került volna. vagy azért hogy nem engedték meg. de azt tudom. hogy egy kis görög kápolnában temették el. a testámentumát fel¹ nyitották. susinak ezer aranyat hagyot, és holmi portékát. a cselédinek is hagyot. még nekünk is holmi portékát.
¹⁰ nekem a meg holt felesége nád pálczáját hadta. nem kel az ajándékot tekinteni, hanem azt kel tekinteni, hogy ki adgya. és mint adgya. atöb ládabéli portékája, köntösök. ezüst és arany mives portéka. a fiára szállot, a melyek mind együt. egy aszszonynak, kedvére lehetnek. mindenikünk azt gondolta. hogy kész pénze felesen vagyon. de
¹⁵ holta után meg csalatkoztunk benne. mind azon által, ennek a gyene-

¹ fel <bontották> nyitották.

ralisnak. többje volt. mint sem arégi romai gyenerálisoknak, a többi között egy regulus nevű fő. [88b:] polgár mester száz negyven ezer ember² ment afrikában a carthagobéliek ellen., a midőn őt hadakozot volna, romából a felesége levelet ír néki. és tudtára adgya, hogy

²⁰ miben vagyon a jóságá dolga. regulus,³ arra egy levelet ír a romai tanácsnak, és kéri, hogy küldgyön helyében más polgár mestert. aki a hadakozást folytassa. mivel ő néki viszá kel menni, hogy a jószágában rendelést tegyen. mert a gondviselője meg halván, az emberek. akik a földit szántották, minden ekéit, és a földi munkához való. eszközit el

²⁵ vitték. és ha nem míveltetheti a földét. a feleségit gyermekit nem tarthattya. de nézük el miből állot az a nagy jóság. egy major házból. és hét szántó földből. édes néném mint meg nevetnök most az olyan gyeneralist. a ki száz negyven ezer embernek parancsolván. azon panaszolkodnék. hogy egy néhány ekéit el lopták. és ha hét darab

³⁰ földet meg nem szántat. a cseléde meg hal éhel. de inkább csudálljuk azt a boldog időt. a melyben, egy olyan nagy hadi ember. a maga szegénysége mellet. csak a hazája gazdagságát kereste, és a melyben, az olyan nagy emberek, akik elöt a királyok. térdet hajtottak. csak a földi munka után. alacson rendben éltenek, látunk meg más

³⁵ olyan fő polgár mestert, akit az eke mellől vonták el. hogy száz ezer⁴ embert adgyanak kezében. és akinek. királyok mentenek udvarlására., de a hadakozást el végezvén. ismét a szántáshoz fogot. mert a régi romaiaknak. egyéb jövedelmek nem volt, csak a szántásból. a kit fő polgár mesternek tették., az a majorkodását el hadta. hadakozni ment. és akor a királyok, és fejdelmek nagy tisztelettel állottanak elötte. esztendő mulva. a tisztséginék vége lévén. romában viszá [89a:] kelletet menni, és le tenni a tisztségit. és a nagy kincset amelyet nyert a hadakozásban. mind egy polturáig, a város tár házában kelletet adni, és azután. az a nagy gyeneralis. a kitől annak elötte

⁴⁰ egy néhány holnapal. az országok rettegtenek., és a nagy városok akinek egy néhány száz arany koronákat küldötenek. és a ki nagy pompával menvén bé romavárosában. elötte gyakorta. a meg gyözetet királyok, lánczolva mentenek. ugyan az a gyeneralis. közönséges köntösben öltözvén. a major házában viszá tért. őt borsoval. lentsével

⁴⁵ élt. és kevés számu szántó földét szantotta, vagy szántatta. és az ilyen emberek vetették idővel a romai birodalom alá, csak nem az egész világot. boldognak mondgyuké az olyan időt, én azt tartom

² emberel [el: Beszúrás.] ³ regulus, <azt> arra ⁴ száz ezer <ezer> embert

hogy, boldognak mondhatni azt az időt, amelyben, a nagy urak csak
55 eppen a haza hasznát keresték, és a melyben az emberek oly közönsé-
gesen éltenek. mert azt el mondhatni boldognak. mind lelki, mind
testi képen. aki keveset kíván, és kevésel bé éri, de most veszem észre
magamot, hogy rodoston kezdettem el a leveletem. és azután arégi
romaiakhoz repültem. de viszá kel repülni. mert én azt a régi⁵ szokást
viszá nem hozom. se a mostani gyenerálisokot az eke mellé nem tehe-
60 tem, azért viszá térek susihoz, és azt mondom kédnek. hogy üsmerek
ollyat. a ki susival le akarná már is tétetni a feketét, de nem akarja.
nem tudhatom az okát. noha azt tudom. hogy még leánykorában is
szerették egymást. attol vané, hogy a grofné titulust nem akarja. le
tenni, vagy attol. hogy a legénynek nem igen villog ládájában az
65 arany. de elég a hogy, nincsen kedve hozá. noha a szeretet meg
vagyon, mint hogy keresztények vagyunk. mondgyuk azt hogy, a kit
az Isten valakinek nem rendelt, aztot nem is fogja birni. mi hir vagyon
ótt kéteknél. mert innét mindenkor szomorú hirt írok, jól vagyoné az
egésség.

⁵ a régi <időt> szokást

[69.]

[89b:] rodosto 7. xbris. 1725.

Ezt a levelet. el kezdem írni, de¹ bajusomra mondom. hogy nem
tudom mit kel írni, és ha írok. csak azért írom, hogy kédnek válaszát
vehessem, azt irjamé. hogy itt könyvem forrási, s'. áradási, indullya-
tok., és hogy még a sirás, zokogás meg nem szünt itt az özvegyek
5 között, de idővel az is meg szünik, mert az a kegyetlen idő, mindent
el ront, és el töröl, erről írni kédnek, nem nagy vigasztalás. de csak
kel valamit írni, azt írom hát hogy, itt most szántanak, és vetnek.
nálunk pedig azt már régen el végezték, hogy ha csak valaki a havat
nem akarja szántani., aminap olvastam, hogy miképpen kel a buzát
10 meg szaporítani, amidön a gazdaszszonyságra. viszá tér kéd. akkor meg
kel próbálni, példának okáért, egy véka buzát főzessen meg kéd jól. de
sok vizet kel reá tölteni, a még a fő, addig tétessen kéd. egy kádban.
négy véka buzát. a midön pedig a buza jól meg főtt. a vizet szüresse
le kéd rolla. és melegen had tölttség a kádban lévő buzára, és azt
15 békel jól fedni, másnap, vagy harmad nap, ha láttya kéd. hogy a
buza szem kezd dagadni. és a vizet jól bé itta, akkor küldgye a mezőre

¹ de <szakállomra> bajusomra [bajusomra: <szakállomra> fölé írva.]

kéd, és had vessék el valamely jó földben. de mentől ritkábban lehet. mert egy buza szálon, három vagy négy ág terem. és mindenikén egy buza fő, és így, négy annyival több buzája terem kédnek. mint
20 rend szerént, ezt én olvastam. igazé vagy sem. nem tudom. de a ki nem hiszi próbálja meg, nem nehéz dolog. és ha igaz leszen. akkor nem bánnya meg fárattságát. de a micsoda hirt hallottam csak éppen ebben a szem pillantásban. azt nem lehetne el hinni, hogy ha csak bizonyo-
25 son nem tud-[90a:]nok., kéd ót a francziák között hamaréb meg halhatta, de tudgya. vagy nem tudgya kéd. meg irom. hogy a francia király 5 septembris meg esküt, és le feküt. a stanislaus király leányá-
val., ki hitte volna azt, hogy egy olyan nagy hatalmas király, egy szegény bujdosó, és² csak nével való királynak vegye el a leányát, és hogy viszá küldgye egy nagy királynak. mint a spanyol királynak a
30 leányát, a kit annak előtte akart el venni, ezek ám az olyan dolgok, a melyekben nyilván ki tettzik az Istennek csudálatos munkája, és hatalmas, aki úgy bánik akirályok szívével. valamint mi a viaszal, bizvást el mondhattya. a francia királyné, a boldogságos szüz után. hogy meg tekintette szolgálójának alázatosságát, és hogy az alacson renden lé-
35 vöket fel emelte, és a fen valokot le vetette. mert lehetetlen volt. csak hizelkedni is magának azzal, hogy még francia királyné lehessen, ha az attya lengyel ország közepiben lett volna, úgy még is mondhatnám, de bujdosásban lévén, mindenektől el hagyatván. és csak reménsége sem lévén hogy augustus székiben ülhessen, csudálni. és imádni kel
40 az Istennek az ilyen rendelésit. mert az ilyen munka. fellyül haladgya, az emberi elmét. ludit in humanis. és hogy az Isten előtt. a királyok és a fejedelmek olyanok mint a gyermekek. akiknek hatalmok. nagyságok., csak gyermeki játék, imádgjuk édes néném, az Istennek minden rendelésit. és reméllyük. hogy reánk is gondgya leszen.
45 mert irgalmas. és meg segethet, mert hatalmas. a sophiai pápista érsek ellen. a görög püspökök, és papok. a portán sok hamis vádolásokot tévén. avezér parancsolatot küldöt, hogy meg fogják. mind az érseket. mind a papjait. és fogva vigyék Constancinápolyban, az érsek azt meg tudván. el szaladot. de a papjai közül hármat vagy
50 né-[90b:]gyet. lánczolja vitték constancinápolyban. az érsek ide szaladot. és titkon vagyon közöttünk. tudom hogy az urunk. azon leszen. hogy ki szabadithassa azokat a szegény papokot. a kik még a botozást is meg kostolták. így szenvednek a mi szegény papjaink

² és <ne> csak

ahitért. de nem csak. itt, hanem az egész világon. és a leg kegyetle-
55 neb nemzetek között. ki tudná meg mondani, hogy hány jésuitát. és
barátot. ettenek már meg, afrikában, és amérikában. azok a vad
emberek. akik igen szeretik az ember húst, de a barátokon nem
kapnak. mert egy kapucinust. meg ölvén, jó ebédet akartak belőle
csinálni, de hogy meg süttötték. a husát. mind ösztövérenek. mind
60 igen keménynek találták. az olta. nem kapnak a barát huson., hát
egyszer, egy szegény jésuita, szokása szerént. falurol, falura járván
hogy valakit meg téríthetne. egy nagy erdőből ki menvén. egy falura
talál. avad emberek látván egy nagy embert. feketében. nagy kalap a
fején. és hogy³ négy lábon jár, mind el szaladnak tőlle, mert hogy soha
65 lovat nem láttak volt. azt gondolták. hogy aló. és az ember mind egy,
a jesuita azt látván le szállot alovárol, és lassanként a vad emberek is
viszá tértenek hozzája. azt el mondhattuk igazán. hogy csak a mi
papjaink követik valóságosan az apostolokat: bár követhetném én is
mindenben őket. de csak abban követem. hogy ők aluttak. én is
70 aluszom. azért jo éttzakát édes néném.

³ hogy [Beszúrás.]

[70.]

rodosto. 16 janu. 1726.

A kéd méznél edeseb levelét igen kedvesen vettem. édes néném.
ha valamely idegen olvasná akéd levelét. nem hinné el hogy atyafiak
vagyunk., azt gondolná hogy [91a:] még több vagyon az atyafiság-
nál közöttünk. mert rend szerént az atyafiak levele, hidegeb téntával
5 vagyon irva. hogy pediglen mi egymást szerettyük, arra mind az atya-
fiség. mind a hajlandóság kötelez minket. de még többet mondok.
mert kevésel kédet. ha inkább szeretném.
nénémséget néha, el is felejténém.

de azt vallyuk meg édes néném. hogy mi jok vagyunk azert hogy ugy
10 szerettyük egymást. annál is inkább, hogy a mi szeretetünk, nekünk,
semmit nem alkmatlankodik. mi azért jól alhatunk. jól ehetünk, és
semmi nyughatatlanságot nem okoz., a mi szívünk, mindenkor
frissen, és hivesen vagyon, és nem peshed ugy, mint a füstölt hus a
nyárson. és ne legyünk olyanok. mint a kiknek a sziveket a lángon,
15 vagy a rostélylon¹ égetik. a melynek is régen hamuvá kellett volna

¹ rostélylon </> égetik.

lenni, ha az igaz volna. amit mondanak, leheté töllem ollyat kívánni. amelyet ót helyben jobban meg tudhat kéd. az örmény lakadalomról már irtam kédnek. azt tudhatom. mert közöttök lakunk. de azt kérdeni töllem hogy micsoda Cérémoniával adgya férhez atörök császár a leányát. azt méltó nevetni. mind azon által meg irom, nem azért hogy kédet arra meg tanítsam, hanem azért, hogy meg² mutassam, mint tudok kédnek engedelmeskedni.

a török császár. a midön a leányát. vagy attyafiát. egy vezérnek. vagy egy pasának akarja adni. oda [91b:] se pap nem kívántatik. a meg esketésre. se más egyéb tiszt a Contractus csinálásra. mert oda csak a császár akarattya kívántatik. hogy ha egy fő vezérnek. vagy más fő tisztnek akarja adni a leányát, a császár azt neki meg jelentetvén. annak, (ha házas.). minden feleségeit el kel bocsatani magától. sok ajándékot, és sok rab leányokot kel venni a császár leánya számára. a midön pedig a császárnak tettzik hogy a lakadalom meg legyen. a vö legényt magához hivatya., és a job kezében egy buzogányt ad, es egy levelet. a levelet pedig a kebelében teszi, és azonnal. megyen a császár leányához. akit annak előtte soha nem látot volt. a leány egyedül lévén a kereveten. a vö legény bé menvén, háromszor térdet hajt néki, és azután meg jelenti néki hozzája valo nagy szeretetét, és hogy micsoda nagy örömmel vészi a császár kegyelmeségit. a leány nem várván hogy el végeze beszédit, mint ha igen haragudnék. fel kél a kerevetről, és a hansárhoz nyul. hogy azzal által verje. hansárt, vagy hoszu kést. nem szabad más aszszonyoknak viselni. csak a császári nemből valo aszszonyoknak. a vö legény pediglen. nagy sietséggel ki vészi akebeléből a császár levelét. és aleánynak meg adgya, a kinek is mindgyárt el mulik az örömmel valo haragja, a levelet el vészi, meg csokollya. és el olvassa. a melyben látván a császár akarattját. azt feleli a völegénynek, légyen a császár: akarattya, arra a vö legény meg csokollya. a köntösét. és ki mégyen, más-[92a:]nap sok ajándékot kel küldeni a leánynak, és nagy pompával viszik a³ férje házához. sokszor történik ugy, hogy egy holnapig sem lakik véle, hanem más pasának adgyák. főképpen ha aszszonyomnak valamely panasza vagyon ellene. és hanem ugy keresik kedvit, a mint kívánná.

⁵⁰ mert a virág szálát, szükséges öntözni, másként. a melegben el kéne száradni.

² meg <lassa> mutassam, [mutassam: <lassa> fölé írva.] ³ viszik a <feg> férje

édes néném, idétlen házaságnak tartom a török házaságot. egymást
 annak előtte nem láttyák. hanem csak éppen akkor. amikor már nem
 lehet meg másolni, sokszor azt gondollya a vő legény hogy valamely
 55 szép személy mellé fekszik. másnap ha meg láttya, hát ijesztő. de aző
 törvények. abban kedvezet a férfiaknak. és ha így meg csalatkoznak a
 feleségben. meg engedi nékik hogy újra kezdgyék. mert egy néhány
 feleséget tarthatnak. ha akarják. és ha modgyok vagyon benne. de
 meg ezen kívül, annyi rab leányt tarthatnak. amennyi tettzik, és az
 60 ellen semmit nem mondhat a valóságos feleségek., csak nékik is meg
 járjon az adó. mert ha agazda azt el mulattya. három pénteken. a
 gazdaszszonyoknak lehet azért panaszt tenni a bíró előtt. és ha ugyan
 csak. továbbra is akarják halasztani az adó meg fizetést. akkor az
 aszszony el válhat az urától. e ritka példa. de a törvény meg. [92b:]
 65 engedi. hogy ha pediglen. a férfiu el⁴ válik a feleségitől. és azután
 ismét viszá akarja venni, a meg lehet. a törvény azt meg engedi, de
 olyan formában. hogy az aszszonyoknak. szabad ha akarja. minek
 előtte viszá mennyen, az ura hírével egy éttzakát eltölteni olyan
 férffival, a micsodás neki tettzik. ecsufos törvény, és nem látom mi-
 70 végre rendelte a törvény csináló. ő lássa, abban nem töröm a fejemet,
 hanem csak abban hogy kéd egészséges legyen, de éppen most jó eszem-
 ben egy jó gondolat., hogy miért fedezik, és takarják. ugy bé magokot⁵
 itt az aszszonyok, talám azért, hogy még inkább kapjanak rajtok, mert.
 mennél inkább légyen. valami meg tiltva.
 75 légyen is előttünk, erősen el zárva,
 ámbár ahoz jutni,⁶ kellesék fáradvá,
 annál inkább birni, azt várjuk suhajtva.

kérem édes néném kédet. hogy had ne irjak már többet. mert
 télben nem lehet hoszu levelet irni. azért hogy hideg vagyon. nyárban
 80 pediglen igen meleg, itt pediglen tizen egy az ora, a pennám is alhatnék.

⁴ a férfiu el <akar válni> válik [válik: <akar válni> fölé írva.] ⁵ magokot
 <a> itt ⁶ ahoz <jotni,> jutni,

[71.]

rodosto 13 martÿ 1726.

A kéd nád mézes téntával irot levelét tegnap vettem. a minap
 is vettem volt. kettőt egyszer mind, ugy tettzik, hogy ha csak nem
 álmodtam, hogy valaszt [93a:] is adtam reájok. de nem vagyok

bizonyos benne. de abban bizonyos lehet kéd. hogy ha nem¹ irtam,
5 kéd sem vehette aválaszt. de oh mely könnyen meg bocsáttuk mi
egymás vétkit. mind azon által. azzal elne hidgye kéd magát. a roszt
példát nem kel követni. se boszut nem kel állani, vagy is talám büntetésül kíván kéd töllem olyan dolgot. a mely husz esztendőben
egyszer nem jut eszemben. mert ugyan is hogy jutot kédnek esziben
10 hogy töllem azt kérdgye. hogy kik voltak. a temparisták, és miért
vesztették el őket, jobban szeretem fél oráig susival nevetni, mint arrol
tiz oráig irni. mind azon által. ki ne engedelmeskednék kédnek, ha
szinte irni nem tudnék is, meg irnám, én édes néném csak azt irom
meg felöllök. amit hallottam és olvastam. ugyé hogy többet nem
15 kíván kéd.?

a málthai vitézeknek. és a temparistáknak rendi, jerusalemben
vettenek eredet. a málthai vitézek régiebbek. egy gerardus nevü²
francia 1112 esztendőben, jerusalemben a jövevények. és a szarándokok
számokra. egy nagy ispotályt építete. amelyet nevezé³ keresztelő
sz. jános ispotályának, és oda bé fogadá mind azokat. a kik jó
akarattyokból a betegekhez. és a szarándokokhoz való gondviselésre
szánák magokat. de azok csak nem mind hadi emberek lévén, gerardus
ugy rendelé, hogy annak egy része az ispotályban maradván. a másika
a sarracénusok ellen hada-[93b:]kozék, és régulat szabván nekik, az
25 engedelmességre. és a házaságon kívül való életre kötelezék magokat.
és hogy holtig hadakoznának a hitetlenek ellen ez a rend⁴ vagy szerzet.
csak hamar meg szaporodék. és nevezék őket jerusalemi sz. jános
ispotályja vitézinek, ezeknek fekete köntöst kellett viselni. és a
köntösökön, nyolcz szegeletü⁵ fejr kereszt volt varva, a sarracenusok
30 el vévén a sz. földet a keresztényektől. ezeknek is ki kellett menni.
és rodus szigetében meg telepedének. de idővel egy hatalmas török
császár nem szenvedhetvén olyan vitéz szomszédokat. a szigetet meg
szállá, és nagy nehezen meg vévé. és a vitézeknek, a kik meg maradá-
nak,⁶ életben. meg engedé hogy ki mehessenek a szigetből. akik is el
35 hagyván a szigetet. máltha szigetében meg telepedének, és málthaiak-
nak nevezék.

a temparisták szerzete jerusalemben kezdődék 1118 esztendőben.
nyolcz vagy kilencz francia nemes ember.⁷ egy társaságban lévén.

¹ nem [Beszúrás.] ² nevü <far> francia ³ nevezé <sz. ja> keresztelő sz. jános ⁴ ez a rend <csak> vagy szerzet. csak ⁵ szegeletü <k> fejr kereszt ⁶ maradának, <meg> életben. ⁷ ember. <esze álval> egy társaságban lévén. a jerusalemi pátriárcha előtt. <az engedelm> fogadást

a jerusalemi pátriárcha előtt. fogadást tevének, az engedelmességre,
40 az házasság nélkül való életre, és hogy minden jorzágokot, életeket, a
szent földre menő szarándokok. oltalmára. és szolgálattára fordíttják,
ezek tehát egyszer mind hadi szerzetesek lének, azután meg szapo-
rodván, baudouinus jerusalemi király. nekik a templom mellet lako
helyt adot, és azért templaristáknak nevezék, második honorius
45 [94a:] pápa, ezeknek regulát csináltata sz. bernárdal, és akkoron
fejér köntöst kellették viselniék., és harmadik eugenius pápa 1146
esztendőben. veres keresztet parancsolá hogy viselleyenek, ezeknek
mindennap misét kellették halgatni, csak háromszor egy hétben volt
szabad hust enniék. töb lovat háromnál nem tarthattak. a vadászat
50 nekik meg volt tiltva, még a madarászat is. aköntösök a világiak
köntösöktől, csak éppen a színben különbözöt, a templaristák sok
szép nevezetes hadi dolgokot vittek végben. a jerusalemi királyok
alat. igen el hiresedének. és a nagy hirrel igen sok jorzágokot. és
kincseket gyűjtének europának minden résziben. de a sz. föld el
55 vesztése után. a henyélés, és a sok jorzág. meg rontá őket. és a minden
féle mértékletlenségben el merülének, főképpen a részegségben. azért
is mondgyák példa beszédben a francziák. hogy ugy iszik mint egy
templarista, az egész szerzetnek pedig veszedelmét két templarista
okozá, a kik⁸ a szerzetből ki üzetetvén. a francia király elöt hamisan.
60 vagy igazán., (mert azt még nem tudhatni valóságosan) bé vádolák az
egész szerzetet. a vádolás pedig ebből állot. hogy minden vitéznek,
a kit a szerzetben bé vesznek, ellene kel mondani akristusnak, és a
keresztre kel pökni. és ha az aszszonyoktól meg tartoztattyák is
magokot, de más utálatos közösülés [94b:] közöttök meg vagyon.
65 a király másként is⁹ haragudván a szerzetre, a pápának ezeket tudtára
adá. de látván hogy a pápa. csak halogattya adolgot parancsolatot ada
ki titkon, hogy bizonyos napon. az országban lévő templaristákat meg
fogják. apápa azért igen meg neheztele a királyra, mind azon által
maga eleiben hivatván. vagy hetven templaristát, csudálkozásal hallá
70 hogy mivel yádolnák magokot, apápa azonnal parancsolatot küldé
minden országokban lévő püspököknek. hogy visgálnák meg jól adol-
got a kik is meg visgálván. mindenüt egyenlő vétkeseknek találtatá-
nak; apápa éppen akoron gyűlést tartván francia országban bécsben.,
az egész attyák azt itélék. hogy az egész szerzetet el kel szélyezteni.
75 és jorzágokot el kel venni, erre mindenüt a királyok reá állának, és

⁸ a kik(et) a szerzetből ⁹ is [Beszúrás.]

mindenüt. csak nem egy nap az egész szerzettől a jóságot el vevék. és csak nem mind meg öletének, és így az a gazdag, és nagy rendekből álló szerzet. csak nem egy nap., mind el törölteték, erről egy néhány féle könyvet olvastam. nemelleyek. azt tarttyák hogy igasságosan bántak vélek, némelleyek pediglen., hogy¹⁰ nem kellett volna oly kegyetlenül bánni vélek, és a sok ártatlant nem kellett volna a vétkesekkel esze elegyíteni, és hogy a sok jóságokért voltanak annyi ellenségi. elég a hogy, jól, vagy rosszul. de ahirek csak a könyvekben maradt meg. még magyar országban látni olyan¹¹ [95a:] romlot templomokat a melyek övék volt,¹² de azt nem tudom hogy a magyarok miért nevezik veres barátoknak, mert se a köntösökről nem nevezhetik, se barátok nem voltanak, hanem hadi szerzet volt, de ők lássák. azon nem törődöm akár minek nevezzék. elég a hogy én engedelmeskedtem, és meg irtam rövideden az ő historiájokot. a parancsolat szerént. ennél többet ne kívánnyon kéd töllem. de azt szeretném tudni, ha volté lakások erdélyben, én azt gondolom hogy nem volt. már többet nem irok, mert meg untam. hanem még azt meg irom, hogy itt ma alkalmos¹³ föld indulás volt, ha tót volnék. ugy mondanám. hogy a föld meg rázta magának. édes néném jó éttzakát. és az ének szerént. ha szeretz, szeretlek én is.

¹⁰ hogy <k> nem kellett ¹¹ [A kéziratban]: ol- [lap alján, sor végén elválasztásnál csonkán maradt.] ¹² a melyek övék volt, [voltak] ¹³ [Esetleg] alkalmas [-nak is olvasható.]

[72.]

rodosto. 12. apr 1726.

Edes néném nincsen mit irnom, és ha irok, csak azért irok, hogy meg mutassam kédnek. hogy meg irnám ha volna mit. és hogy vegye el kéd a rest nevet rollam. tegnap vettem a kéd levelét. a mely tele köszönettel. és dicsérettel. jó hogy nem szememben dicsér kéd. mert el ájulnék szégyeletemben. nem gondoltam volna hogy olyan köszönetet vegyek a veres barátokért, de a nem árt., mert mászor bátrabban irok. és egy kis bátorság, meg élesíti az elmét, a régi romaiaknál. nem hogy gyalázattal illeték volna az olyan gyenerálist¹ aki aharr [95b:]tztot el vesztette, hanem még dicséretkel vigasztalták. és alkalmatosságot adtak nékie, hogy boszut álhasson az ellenségen. mert

¹ gyenerálist [gyenerálit-ból jav.]

a nem lehet hogy az ember mindenkor győzedelmes legyen. mindenkor okosan beszéljen, a fogyatkozásban., részinek kel lenni minden embernek. micsoda nagy fogyatkozásokat nem látunk a leg nagyobb császárokban. a nagy theodosius császár. egy csekély dologért két vagy
¹⁵ három ezer embert ölete meg, thessalonikában. való hogy aztot meg bánta azután. de a meg holtak azzal fel nem támadának. avalo hogy gyönyörűség ennek a nagy császárnak azon cselekedetiért való maga meg alázását látni. mert a templomban akarván menni az Isteni szolgálatra, szent ambrus a mediolanumi érsek. a templom ajtajában
²⁰ meg tartoztatá. és bé nem bocsátá.² mondván, még az ártatlan vérel a kezeid véresek, még is a szent áldozatra akarsz menni, ha david királyt követted vétkeiben, kövessed penitentzia tartásában is. a császár magában szálván, a templom grádicára le borula. és kéré az érseket hogy adna neki penitentiát, a ki is hat hónapig ki tiltá a
²⁵ templomból; e szép példa mind egy érseknek. mind egy császárnak., a nagy constantinus császár nem öletéemeg a fiát azért. hogy ártatlanul azzal vádoltaték. hogy a mostoha annyát szereti, [96a:] és csak akkor tudá meg ártatlanságát. a mikor már meg nem orvosolható cselekedetit. és ebben nem akará séléucus királyt követni. talám
³⁰ más atyák sem követnék. mert ennek az öreg királynak. igen szép felesége lévén. aztot igen szerette. az előbbeni feleségitől volt egy fia. akit halálban szeretet. a fia szerelemben esvén a mostoha annyával. és maga is által látván. szeretetinek helytelenségit, és nagy akadályait, aztot magában sokáig mint egy el temetve tartotta. de
³⁵ idővel a szeretet meg győzvén. nagy betegségben esék. a doktorok okát nyavalyájának ki nem tanulhaták. hanem egy a többi³ közül. sok vizsgálása után. észre véné hogy a szerelem okozná betegségit. de nem tudhatván. hogy kit⁴ szeretne. igen kezdék vizsgálozni. és az iffiu fejdelemtől kérdezkedni, de e csak magában tartá a titkot, és a
⁴⁰ betegsége nagyobodék., a doktor pediglen vizgálni kezdé az iffiat, a midőn valamely asszszonyok. és leányok mentenek látogatására de semmit észre nem vehete, már nem volt töb hátra. hanem a királynéről kezdé gyanakodni, a melyről ingyen sem gondolkodot;⁵ a szokás szerént a király látogatására mégyen a fiának, a királynéval, a dok-
⁴⁵ tor is⁶ jelen vagon. és minden mesterségit arra fordittya. hogy vala-

² bocsátá. <még az> mondván, ³ <a> közül. ⁴ kit<csoda> szeretne. ⁵ gondolkodot; [l-k-ból jav.] ⁶ is <le> jelen vagon. és minden mesterségit <meg veti> arra fordittya.

mit ki tanulhasson. a mint is hogy, mihent a királyné [96b:] bé ment a házban, a beteg hol hídegben, hol forróságban kezdet lenni, hol el sárgodot, hol el fejedet, a doktor azt látván csak el hiteti magával. hogy az iffiu a királynét szereti., de hogy jobban ki tanulhassa. és bizonyosabb lehessen benne, el várja hogy⁷ a királyné háromszor vagy négyszer el mennyen látogatására. és mindenkor hasonló változásokat tapasztalván az iffiuban., akkor az iffiunak meg mondgya. hogy tudgya okát betegséginek. és tovább ne titkollya. hogy a királynét szereti. aziffiu meg valván adolgot., adoktor magára válallya hogy szolgálni fog a mennyiben tölle lehet, az iffiu reá áll. noha semmit nem remélvén. a doktor akirályhoz megyen. és meg mondgya hogy. a fiától csak vegyen örökös bucsut; mert a fiát a szerelem csak hamar meg öli, és olyat szeret a mely szeretetet a király sem orvosolhattya meg, akirály azon el busulván. mondgya a doktornak eredgy mond meg a fiamnak., akár kit szeressen. oda adom néki, csak az életét meg tarttsa, adoktor arra mondá. hát ha a királynét találná szeretni, a király igen szeretvén a fiát. felelé. ha a királynét szereti is oda adom, csak élyen. a doktor futvást megyen az iffiuhoz., és meg mondgya néki. az iffiu azon betegen örömben fel kél. és az apja lábaihoz borul. a királynét hivattyák. és meg mondgya né-[97a:]ki a király. hogy miért beteg a fia, és hogy magais azon kéri. hogy menttse meg életét a mostoha fiának. és hogy meg engedi hogy hozzája mennyen, a királyné nem sokáig mentegetvén magát. másnap a király, a fiának adgya. mind a feleségit, mind az országát, ez igen ritka példa. most a keresztények avalo nem követhetnék de ha meg lehetne is ritka apa követné. példa a spanyol király második philep. a ki meg kéreti a leányt afiának. és a mikor. oda viszik. maga veszi el, édes néném jo egésséget kívánok, a vagyok aki voltam. és a leszek a ki vagyok.

⁷ hogy <h> a királyné háromszor

[73.]

rodosto 24 maji 1726.

tegnaptol fogvást. táborban. szálottunk, és sátorok alatt lakunk. a szokot helyre. aváros szélyire; az ellenségtől. nem gondolom hogy sokat kellene tartanunk. mivel. vagyon vagy három száz mély föld közöttünk, azért csendesen alhatunk. és csak a fülben mászotol, a szunyogtól. tarthatunk, édes néném szeretném tudni hogy mint

vagyon akéd egéssége. akéd karja. és ujjai, mert egy holnaptól fogvást egy levelet írni. a nagy fáradság, és igen bánom hogy annyira fáraszsza kéd magát. érettem. és annyira erőlteti. mind azon által, nem kellene azt az uri aszszonyt követni. a ki soha sem olvasot könyvet azért.

10 hogy mikor¹ a levelet kel fordítani a szelet hajt. és hogy aza szél. náthát ne okozzon néki. eztet bé lehet venni egy kényeségnek., de akéd [97b:] tiszteletes kényesége meg bocsásson., és mindenkor ne tarttson, mert az atyafiságot félre tévén, aboszu álláshoz fogok., és akkor mindenikünk fog suhajtani. édes néném, mi itt csak tengődünk, lengédünk. mint szegény bujdosok. tölttyük az időt a mint lehet, az urunknak a még is mulattság hogy a mezőn lakunk., mert az unadalom itt igen bő. és a szegény urunk. itt csak egynehányunkaI maradot, az özvegy susihoz gyakorta megyek lengyel ország felé készül. ha itt nem marad, nem én rajtam mulik el. egy urat üsmértem.

20 aki egy idős leányt vévén el. azt szokta volt mondani, hogy aki idős leánnyal hál. az olyan jó cselekedet, mint a szegényeknek valo alaminálkodás., de ha itt nem marad is azzal a barátság fel nem bomlik. és a hűség meg marad. ha lehet. azt mondom ha lehet, mert akár mely nagy tűz el aluszik,² ha annak eledelt nem adnak., de azt nem

25 tartom. a mit forgács, hogy a hűség, csak a kutyához illik. a nem ujság ha azt mondom, hogy a házasság az Istenen áll, és hacsak³ reánk hadgya. a nem jó. és a rosz házasságoknak az oka az, hogy ő lakadalmon jelen nem volt. azzal fenyegetem susit. hogy ha el mégyen. ugy nem keresztelünk. igaz néném, micsoda csufos házasságról olvastam a

30 minap. csak le irom., ha szinte tudgya is kéd, mert egyéb dolgom nincsen, ez igaz. olasz országban [98a:] történt. egy uri özvegy aszszonynak, egy fia lévén,⁴ aztot. igen szerette, az aszszonynak volt egy szolgálója. a kit az iffiu meg szeretvén, sokáig kényszerítette az engedelemre. végtire a leány meg jelenti az aszszonyának a dolgot,

35 a ki is jó erkölcsiért meg dicséri. és mondgya a leánynak, eredgy mond meg a fiamnak., hogy már engedelmeskedel kérésének. hanem jöjjön hozzád az éttzaka., a leány meg mondgya az iffiunak, aki is azon meg örüle. vacsora után. az aszszony mondgya aleánynak. te az ágyamban fekügyél. én pediglen a te helyedre fekszem., a fiam majd el jö. azt

40 gondollya hogy te vagy, akor jól el verem. ez így el lévén rendelve. az aszszony a szolgáló ágyában fekvén. addig várja a fiát, hogy el

¹ mikor <könyvet> a levelet kel fordítani a szelet <es> hajt. és ² el aluszik, <hogy> ha ³ hacsak <rank> reánk ⁴ lévén, <azt> [: Sorvégi törlés.] aztot.

talál⁵ alunni, az iffiu oda megyen., és azt nem vizsgálja ha alusznaké vagy sem., hanem él az alkalmatossággal, az aszszony azonban felébred.⁶ de hogy zenebonát ne csinallyon; és hogy a fiát is kétségsben
⁴⁵ ne ejtse. magát meg tartoztattya, és békeséges türesem el várja adolognak végít. a meg lévén. az iffiu ki, megyen. az aszszony is szomorúan a maga ágyára megyen, és semmit nem szol a szolgálónak. másnap, az aszszony, minden tehetségivel azon lesz. hogy a fia ne szolhasson a szolgálóval., és azonnal készíteni kezdi a fiát hogy idegen
⁵⁰ országra küldgye., csak [98b:] hamar meg lévén, el indittya, és⁷ sokat szomorkodék a fia után, de még inkább szomorkodék. azon. amidön észre vévé. hogy terhben eset,⁸ de modgya lévén abban hogy azt el titkolhassa. és a gyermek szülésnek is orája el jövé. egy gazdag paraszt embernek adá a kis leánykát. hogy fel nevellye.
⁵⁵ a leány már tizen három esztendöt meg haladván. az annya mint egy, el is feletkezet volt rolla., az iffiu pediglen., azon időben. idegen országokrol viszá térvén, azon faluban meg szál, ahol a leányt nevelték. akit is meg látván, halálos szerelemben esik., és mindgyárt kérni kezdi a leányt, a paraszt ember látván hogy egy ur kéri, oda
⁶⁰ adgya., annál is inkább, hogy már régtől fogvást. a leányt csak reája hadták., az iffiu haza viszi a feleségit. az annya haragszik hogy hirenelkül egy közönséges leányt vett el. de⁹ kevés nap mulva, abékeség meg lesz; az aszszony látván hogy a fia házas. a leányát szolgáló képiben haza akarta hozatni, de micsoda álmélkodásban esék, a midön.
⁶⁵ meg tudá. hogy a leányát, a fia vette volna.¹⁰ ell az aszszony másokkal közölvén ezt a dolgot, mindenik példa nélkül valo dolognak találá, és a házasságot meg hagyák. az az iffiu édes néném, egy személyben, hármat vett el. a leányát, a hugát, és a feleségit. e valójában meg történt. de ha meg történt is [99a:] mi szükség volt meg irni. mind azon által.
⁷⁰ kel valamivel tölteni az időt.¹¹ én hogy irjak kéd meg hogy olvassa mert a dolog nélkül valo létel. igen nagy dolog. a sophiai érsek a ki hozánk szaladot volt. már egy nehány holnaptol fogvást. egy nehány nap mulva innét el mégyen raguzában. mert noha eleget munkálodtak azon hogy viszá mehessen. de végben nem vihették. és ezeknek a

⁵ el talál <jol> alunni, ⁶ fel ébred. <és érzi hogy nem tréfa adolog.> de ⁷ és <szo> sokat szomorkodék ⁸ eset., <afiától,> de ⁹ de <ked> kevés ¹⁰ vette volna. ell <a> az aszszony másokkal [másokkal: apüspökökkel-ből törléssel és új betűk beszúrásával javítva: <apüspök>más<ö>okk<e>al] ¹¹ az időt. <k> én hogy irjak kéd

⁷⁵ szöllő miveseknek. csak hazájokban kel viszá térni. és el kel hadniok. az ur szöllejét,¹² én is el végezem leveletem. de elsőben. meg kel tudnom. hogy ha jo egészségben vagyóné kéd. engemet szeretneké, énnekem irnaké.

¹² szöllejét,^F [e-ö-ből jav. az ö ékezetét nem törölte.]

[74.]

rodosto. 16 juny. 1726.

szány édes néném, szány. mivel irni akarok. és nem tudom mit. de micsoda hirt tudnék innét asátor alol irni. soha semmi idegent itt nem látunk. semmi hirt nem hallunk. egyik nap. olyan mint a másik. hanem hogy egyik melegeb. vagy szellőseb. mint amásik. mert it az
⁵ esötöl nem igen kel félni nyárban., elég a hogy végtire talám ellene monduk a házaknak. és csak sátorok alatt lakunk. persia széllyin vagyón olyan nemzet. a ki a pusztában sátorok alatt lakik. valamint nálunk a cigányok. azok pedig mind tolvajok és ezeket kürdöknek nevezik, égyptum széllyin is a szerecsenek mind sátorok alatt laknak. minden
¹⁰ pereputyostol, de [99b:] mint hogy ezeknek. minden gazdagságok. csak¹ a szép lovakból áll. a pénzt a más ember erszényiből veszik ki. és mind magok. feleségek. gyermekek mezitelenek volnának. hogy ha csak a más ember köntösével nem fedeznék magokat., azért a midön valami uton járot jó köntösben látnak, szépen el kériktöle, mondván.
¹⁵ ad ide azt a mentét. mert apádnak szüksége vagyón rea, azon magát érti, vagy pediglen. ha valami jó portékát talál másnál. arra is azt mondgya. az anyádnak arra szüksége vagyón. azért ad ide. azon a feleségit érti. és így kételen meg kel a szegény uton járonak az üsméretlen apját. és kelleetlen annyát ruházni. de mi édes néném. nem
²⁰ követyük ezeket ha sátorok alatt lakunk is. hanem inkább a pátriarchákat, a kik meg mutatták vászon palotájokat. hogy az ember. ezen a világon csak szarándok. idegen, és uton járo. valo hogy azok a szent szarándokok, gazdagon bujdostanak. mi pedig szegényen maradunk egy helyben és annyiban jól vagyok. hogy éttzaka nem kel fel kelnem.
²⁵ hogy enni adgyak a marháknak., édes néném, ha volna egy pásztorném. úgy tettzik hogy szeretném az olyan pásztori életet, mert azok a szent juhászok, csendes életet éltek. a rettentő nagy pusztaság., mezőség övék volt ot verték fel sátorokat ahol akarták, és ót addig

¹ csak [Beszúrás.]

maradtak a még marhájuknak eledelek volt; avalo hogy ital dolgából.
 30 kényes életet nem éltek. mert abban az országban [100a:] az eső
 ritka lévén. aviz is szűk. azért is emlékezik az irás annyiszor a kutak-
 rol., azzal nem volt bajok hogy palotákat építtsenek, azokat gazdagon
 fel ékesítsék. az unadalmas sok² perlekedestől mentek voltak a sok
 35 udvar bíró, számtartó, kolcsár, nekik nem alkalmatlankodtak. azon
 nem gondolkodtak. hogy a telet. ilyen jóságban kel tölteni. nyárban .
 vagy őszel. ilyenben kel menni. asok hintó, tár szekér nem kívánta-
 tot. a sok kies mezőben válogathattak; és minden nap. ujab ujab
 helyre. építhették vászon városokat. a helyhez úgy kötelesek nem
 40 voltak mint mi, gyermekségektől fogvást a közönséges eledelt meg
 szokták volt. közönséges ruhával fedezték magokat. kívált. aferfiak,
 mert az aszszonyok akkor is csak aszszonyok voltak. valamint
 mostanában. az az, hogy, a cifraságot akkor is szerették. arany peret-
 zet, fülben valót. küldöttek nekik jegyben. most meg nevetnök.
 45 hogy ha látnánk olyan pásztornékót, akik arany fülben valót visel-
 nének. mostani időben aztot nem jóvállanám. egy szóval mennyi sok
 féle baj nélkül éltenek. a melly³ közöttünk közönséges. és amelyet
 már bajnak sem tartunk. mert hozá szoktunk, a való hogy ezeknek a
 pásztoroknak. életek. szent. és ártatlan volt. és az Isten nem akarta.
 hogy városokban lakván. a több nemzetekel esze elegyedgyenek., de
 50 énekem úgy tettik hogy az olyan élet. igen vandorló, és henyénlő
 élet. példa azok. akik mostanában is sátorok alatt laknak. akik amás
 ember kenyerét eszik, és a más ruhájával fedezik magokat. az ilyen
 [100b:] nemzet mi hasznára vagyon a több emberi nemzetnek: az
 olyan élet. csak tunyaság., és tudatlanság. való gond nélkül való élet,
 55 de üres. és a lako helye. pusztá, micsoda gyönyörűség pedig egy gazda
 embernek a maga ültetett. gyümölcs fáit, és szőlőjít, gyümölcsösön
 látni. és fáradságít, atermészettől meg jutalmaztatni. mind ezekből
 észre veheti kérd. hogy a sátoros életen nem kapok., így mégis mind
 meg lehet amint vagyunk, mert avárosból ide halyuk a kakas szót. de
 60 ezis unadalmas lészen. ha sokáig fog tartani. mert verő fényen sütetni
 valakinek magát. szükség nélkül. nem tarthatom gyönyörűségnek.,
 az egész europa most békeségben vagyon. és hazokban lakik. csak mi
 sátorok alatt. hátha valamely ország. bennünket akarna követni?
 ítéllye elkéd. mint átkoznának minket a kőmivesek. és az átsok, de

² sok <sz> perlekedestől mentek voltak <a sok hintó, tár szekér nem kívántatot> a sok udvar bíró, ³ a melly<ek>

65 attol nem kel félni. mert nehezen válnék meg ki ki. a szőlő hegyétől. kenyeret szintén olyan jót lehetne enni. mint avárosokon. abban nem volna fogyatkozás. tudgyaé kéd hogy, mit csinálnak a szerezsen aszszonyok. ót keménczét nem lehet a földben csinálni. mert mind főveny, se pogácsát nem lehet sütni. fa nincsen, hanem nagy fazakakat

70 tartanak. abban kóróból tüzet csinálnak. és kívül tésztával vékonyon bé borittyák,⁴ így sütnék magoknak pogácsát. vallyon a mellyet nálunk koldus lábnak hinak. nem lehetneé így meg sütni.⁵ de meg bocsássan kéd ha többet nem irhatok mert a nap is meleget süt. azért nagy alázatosan el végezvén leveletem maradok a ki tegnap voltam.

⁴ borittyák, <és> így ⁵ meg sütni. </> de meg bocsássan [: bocsássá-bó javítva.] kéd ha többet nem irhatok <meg> mert

[75.]

[101a:] rodosto 28 julý. 1726

semmi panaszom nem lehet. mert akéd levelei jönnek, s' mennek a kezemhez. de némellyek olyan kurták. hogy alíg kezdem olvasni.. csak a végire jutok. olyan leveleket veszek hogy azt akarnám. csak két szóból állana, mert unadalmas. de akéd levelei, jó izüek,¹ csak

5 nem meg ehetném a papirost is. tudgya kéd mitől vagyon az, attol hogy szerettyük egymást. és akedves embernek alevele kedves. de² még attol is vagyon. hogy kéd jól tudgya a maga gondolatit le írni. és a csekély dolgot is úgy fel tudgya³ öltöztetni. hogy nagynak láttzik. és tettzik. mások pedig a nagy, vagy hasznos dolgot, izetlenné teszik. és

10 kelletlen kel olvasni. azt meg valloim édes néném. hogy ha olyan természetü volnál mint sokan vannak. nem sok papirosat vennék alevél írásra. mert azt nem szenvedhetem. mikor látom némely aszszonyokot úgy írni az uroknak. vagy attyafioknak., mint ha valamely ítélő mesternek. vagy püspöknek írának, ha egyéb képen

15 nyájasok is. de a levélben. reá akarják magokat tartani. mint ha anyájas. és trefás levelhez.⁴ nem kívántatnék az ész, szeretném az olyanoknak meg mutatni akéd leveleit. meg tanulhatnák azokból. hogy miben áll. a nyájaságal. és észel írot levél, az én leveleimről nem is szollok, mert már kéd azokhoz szokot; csak joknak talállya

20 kéd., én sem kívánok egyebet. mi azutolso levelemtől fogvást. bé

¹ izüek, <hogy> csak nem meg ehetném a papirost is. <a> tudgya kéd
² de <att> még attol is ³ fel tudgya <kéd> öltöztetni. ⁴ levelhez. <m> nem

mentünk volt avárosban. mert a [101b:] rut idők bé hajtottak. és a vászon házainkot meg lyuggatták. de tegnap ismét más ellenség hajta ide bennünket táborban, a ki előt adárius hadais el szaladot volna. jaj édes néném, micsoda rut nyavalya azapestis. ma jól lenni, holnap
25 meg halni. éppen nem vigasságra való állapot. nem tudom ki hozta közinkben azt a nyavalyát. de bár őt maradot volna a honnét jöt. mert más sok nyavalyák vannak olyanok, a melyek idővel hatnak el, más országokra. példának okáért. azt tarttyák. hogy a himlöt. a⁵ szarracénusok. hozták Európában. azt a nyavalyát ámerikában. a vad embe-
30 rek., csak azoltától fogvást üsmerik, a miolta az europaiak hozájok járnak, a pedig nem régi dolog. hát édes néném az az izetlen nyavallya. amelyet mi francia nyavalyának hívunk, és amelyet⁶ hálá a mi egészséges erdélyieinknek, nem üsmerünk. aztot más mesze való tartományokban⁷ nem üsmérik. spanyol országban pedig olly közön-
35 séges. az a nyavallya, hogy egy uri aszszony⁸ semminek tarttya mindennek meg mondani hogy rajta vagyon az a nyavalya, mint nálunk azt mondani hogy fáj afeje; de mi szükség nyavalyáról beszél- leni. másrol beszéllyünk. de amit akarok mondani. ennekem, a sem örvendetes dolog. mert akis özvegy susi csak készül, és valamennyi
40 portékáját latom hogy a ládában tészí, mint ha annyi kést verne a szivemben tudom hogy kéd azon nem törődik. akéd kegyetlen szokása szerént. de leg aláb egy kevesé. szánnyon kéd, hanem bánnya is. én eleget vagyok azon hogy meg maraszam, gondolom hogy talám a szive is azt tanácsollya néki,. de az elméjit nem [102a:] nyerhetem
45 meg. mert a szeme hozá szokot tele ládákat látni. az urának pedig az erszénnye. sokal kövéreb volt mint azenyim, ő ha engemet czirokál is. de jövendöre néz, az ezer aranyat amelyet hadtak néki, félti hogy idő előt elne kellyen. tudgya hogy én ahoz semmit sem tehetek., láttya hogy minden szerencsém, joszágom, jégre vagyon építve. azért nem a szivtől. hanem azelmétől kér tanácsot, mit szolhatok ezellen., mert
50 a bizonyos. hogy az okosság job tanácsot ad nekünk mint a szivünk. mert a sziv csak a jelen valot suhajttya. az okosság pedig az jövendőről is gondolkodik. a mi mostani állapotunkban pedig arról igen kel gondolkodnunk. és nekünk bujdosoknak⁹ inkább mint másoknak. kik joszágokban fülelnek. a mellyeket csak ahalál veszi el tőlök, és így semmit nem szolhatok a susi¹⁰ szándéka ellen. mert a mint a francia

⁵ a [Beszúrás.] ⁶ amelyet <mi,> hálá a mi <er> egészséges erdélyieinknek, ⁷ tartományokban <sem> nem üsmérik. [nem: <sem> fölé írva.] ⁸ aszszony <ollyan> semminek ⁹ bujdosokk inkább mint másokk ¹⁰ susi [susa-ból javítva.]

példa beszéd mondgya. kinek kinek kel tudni hogy mi¹¹ fő a fazakában. az én fazakamban. pedig. semmi haza menetelre való reménségem nem fő. miért kívánnám én azt, hogy valaki amaga szerencsétlenségin kívül. az enyimet is viselje, még eddig ezt a mondást nem izelitettem meg. hogy végy el engem te szegény. ketten leszünk. szegények, a kiknek tettzik kövessék, nem bánom. de mások se bánnyák ha nem követem., édes néném enged meg had végezem el ezta levelet mert¹² olyan meleg vagyom, hogy attol félek, a nap ma fel
60 ne gyujtssa a sátoromot; a házban pedig. hüvöseb¹³ lévén, énnekem hozsab választ irhatunk, édes néném. vigyázunk arra a drága egészségre.

¹¹ mi [Beszúrás.] ¹² mert <attol> olyan ¹³ hüvöseb [ö—e-ből jav.]

[76.]

rodosto 17 septb. 1726.

Édes néném meg bocsás, hogy már tiz esztendőtől fogvást nem irtam. vagy nem irhattam, vagyis csak azért hogy nem irtam, mert irhattam volna, mond meg édes néném hogy miért nem irtam, mert én nem tudom, alkalmatosságom elég volt. a [102b:] dolog meg nem gátolható. hanem a sok heverés, és dohanyozás, de hogy meg gyonyam, és vallyam igazán, nem más mulatatta el velem hanem ahalogatás, ahalogatást pedig arestség okozta. mert mikor az ember csak holnaprá halogattya adolgot a nem jó,¹ aholnap eljö. de a végben vitel azzal el nem jö. mennyi kárt vall. az ember ahalogatásért, és mennyi hátra
5 maradás a dologban. én is csak azt mondtam. holnap irok, holnap irok, azonban nem irtam, és az idő csak folyt, mit nyertem benne. azt hogy, irtoztato pirongato levelet kellett vennem. a resttségem. meg jutalmaztatására, de mint hogy meg érdemlem, halgatásal is veszem, mert mikor meg üsméri az ember magában avétket, a büntetést
10 könnyeben szenved, avalo hogy az elmúlt² holnapnak minden résziben, és rántzában, csak a resttség nem engedte. hogy irjak, de ha menteni lehetne a kéd ítélő széke előtt magamot., azal menteném, hogy nagy melegek jártak. e nem elég menttségé, ? mint egy igen kövér pap. azon kérte akirályát. hogy ne mondasson véle nyárban misét.
20 mert sokat izad, és el ronttya a mise mondo ruhákat, de édes kemény ítélő bironém. erre a mostani holnapra jób. vagy is inkább hidegeb

¹ jó, <mert> aholnap eljö. de a <d> végben vitel ² elmúlt <m> holnapnak

menttségem vagyon, mert az elein, és kezdetin a holnapnak, aztgon-
doltam hogy hideg étek lesz belöllem, de csak háromszor vagy négy-
szer jött reám. az is harmad napban egyszer. de itt ilyen nagy mele-
25 gekben is. minden ember reszket a hideg miat; mert itt mindent a
hideg lell., leg inkább az urunkon busulunk, a kin harmad napi hideg
vagyon, én töllem ma bucsuzot el, ugyan ezekre valo nézve is. kellett
tegnaptol fogvást. a vászon hazakot el hadni, és avárosban költözni.,
a sok cseléd között, sokszor³ alig vagyon egy, aki a fejdelemnek szol-
30 gálhas-[103a:]son, a jó tűz mellet. a szakácsok reszketve főznek, de
Istennek hálá. nem veszedelmes hideg lelések. és nem tartosok., a
mi szegény urunkon. nem annyira ahideg már, mint a nagy erőtlenség
vagyon. és remélyük. hogy Isten meg gyógyította, mind azon által.,
ő keresztényeb modon gondolkodik mint mi, mert készüléüből
35 ki láttzik. hogy örömet megyen. ha Isten ki szollitta evilágból, arra
valo nézve meg is csinálta a testámentumát, de az Isten éltesse, né-
nékám, tudodé mivel gyógyítottam én meg magamot., egy erdélyi
drága orvoságál., minden nevetet véle. fő képen a fejdelem mikor
meg mondtam., az a drága orvoság pedig. a káposzta leves., ha
40 ehasznál. miért kell. az indiai drága orvoságok után járn. de már
most nagyob hideg leléstől félek. a mely nagyob lesz az elsónél. és a
melyet egy hordo káposzta lév sem gyógyithattya meg., mert három
vagy négy nap után susi lengyel ország felé indul, meg látomé valaha⁴
vagy sem. Isten tudgya, ugyan szép állapot. mikor az ember bujában
45 meg nem hal, mert másként. négy nap mulva. elkellene engemet
temetni, azt susi sem akarná. hát osztán ki írna neki? hát ő kinek ír⁵
azután.? az ilyen kérdésről jut eszemben egy vezér, a ki is midön
annyira meg szoritotta volt azt a hires muszka Czárt. 1711. a prut
mellet. hogy egészen oda lett volna taborostol. a sveciai király azt meg
50 halván. a vezérhez megyen. és mondgya néki. ihon kezedben vagyon a
czár. feleségestől. és egész táborával. vagy mind le vagathatod, vagy
rabul viheted. Constancinápolyban.⁶ avezér. erre feleli, ha a czárt.
rabul fogatom, hát osztán ki visel gondot az országára? a sveciai király
erre a feleletire. esze szidgya avezért. s.' ki megyen a sátorából. elég az
55 édes nénékám. hogy szivesen bánom tölle valo meg válásomot. ha
akarná itt maradhatna., vagy is inkább. az Isten nem akarja. hogy ő
akarja, mindennek a rendelés szerént kel végben menni, és ahoz kel
magunkot alkalmaztatni, azt irod édes [103b:] nénékám, hogy

³sokszor <alig> alig ⁴valaha [ha: Utólag beszúrva.] ⁵ír [Beszúrás.] ⁶Conspban.

micsoda ember az a francia aki nem régen jöt hozzánk, mert igen
60 hazug, a Colonelus volt a muszka czárnál, de őt ki adtak rajta, mert
senkivel meg nem alkudhatot, mindennel azt akarja el hitetni. hogy
mindent tud. és mindent látot, ha huszat szol., a tizen kilencz szava
hazugság, már itt némelyel el hitette. hogy ő tud aranyat csinálni,
gondolom amint látom. hogy talám meg akad itt közöttünk, mert az
65 olyan sok beszédü sik nyelvü sohonain, itt igen kapnak, annak a neve
víguru, édes néném jo éttzakát, bona séra.

[77.]

rodosto 4 dik. xbris. 1726.

polatéti nénékám, két esztendő mulva, mert már két holnapja
hogy innét el tüntem volt; nem lehet örökké csak egy helyben ülni, az
egésségnek használ ajárás, és a resttség mellől elkel némelykor szokni.
meg is csalod magadot, ha azt gondolod. hogy nagy mulattságom volt
5 a faluban. ahol voltam szüreten, leg nagyob gyönyörüségem a volt.
hogy itt addig nem voltam, és őt baj nélkül töltöttem két holnapot.
egy holnapig néztem mint szürnek, egy holnapig pedig eleget jártam.
mert itt, az ősz leg szeb része az esztendőnek, a szüret pedig leg
szomorua részé itt a mulattságnak., nem ugy mint nálunk, hogy a sok
10 szedöt szedönét láttya az ember, az uri aszszonyok., leányok., oda ki
mennek, ebédelnek. és mulattyák magokot, abort édeesebbé teszik
jelen valo létekel. és szedésekel, itt pediglen a szöllös gazda. meg fogad
két vagy három embert. azok szedik. és puttonokban aszöllöt haza
hordgyák., és ki ki a maga házánál szür, igen nagy csendeséget, mint
15 hogy a szöllöröl vagyon a szó, Constancinápoly¹ körül láthatot két
olyan vastag szöllő fát. mint egy szilva fa, a szöllő szemek is rajta
vannak olyan nagyok mint egy szilva szem., de a nagyságát nem
csudáltam ugy, mint azt, hogy némely ágain éret szöllő vagyon.
némelyeken, a szöllő szem még nem nagyob az egresnél, más ágakon
20 akkor kezd virágozni, e szép dolog. hogy egy szöllő fán, ilyen há-
[104a:]rom féle jövést láthatni, és ez mind így vagyon tavasztol
fogvást télig. erről talám már irtam volt kednek de nem jut eszemben,
de arrol nem irtam hogy egy görög püspök házánál, láttam olyan
nagy rosmarint fát. mint egy közönséges füz fa. mind ezek fel nem
25 találtatnak zágonban, de el lehetünk nálok nélkül, itt sincsen szilva
fa. se fenyő fa. egy nehány rendbéli leveleidet találtam it édes néném,

¹ Constpoly

a melyekben egy kis kegyetlen boszszontások vannak, de könnyű annak tréfalodni, akinek szive helyén vagon,

nincsen kegyetleneb. dolog meg válásnál.

- ³⁰ titkos baráttýától. valo távozásnál,
de csak az időhöz, kel magunkot szabni,
és suhajtásunkot. a szivünkben zárni,

azt szokták mondani. hogy a meg orvosolhatatlan dolognak. nincsen job orvosága azel felejtésnél, nehéz. de az idő, ád arra valami kis segittséget, azután. az² okoság is ád erőt a türésre. nem próbáltam., de hisziékéd azt. hogy a szeretet is meg avasodik. valamint aszalonna., atávuval valo létel avasá tészí, mind azon által nincsen szeb dolog az álhatatos baráttýágnál, franczia országban. egy uri iffíu jegyben lévén egy kis aszszonyal. nem tudom hogy, az iffíat a tengeri tolvajok³⁵ el fogják. és áfrikában el adgyák., és egy néhány esztendökig semmit nem halhattak felöle, addig a leányt sokan kérték, de a mátkáját szeretvén. hüségít meg akarta hozzája tartani, sok idő múlva. valamely rabok arrol a földről meg szabadulván. hirét vitték a legénynek hogy ilyen helyen, ilyen nevü török urnak a rabja. a leányt meg tudván.⁴⁰ egy³ leány baráttýával. esze beszél, féríu köntösben öltöznek, és a leány annyi pénzt viszen el aháztol. amennyivel gondollya hogy ki válthattya, tengere ülvén, áfrikában érkezik, fel keresi a mátkáját, aki is csak el csudálkózik adolgon, azután. a törökkel beszélnek aváltság felöl. de apénz nem volt elég, a melyet aleány vit volt, [104b:] tanácsot tartanak hárman. hogy mit csinállyanak, vagy a leáynak., vagy a⁴ féríunak viszá kelletet menni töb pénzért, a féríu azt tanácsolta, hogy nincs más mod. benne. hanem hogy a leány mennyen viszá, a pénzel. és talám valamely atyafia⁵ ki szabadittýák, a leány arra reá nem állot mondván. ha én viszá megyek soha semmit nem cselekedhetem éretted. és az szülöim⁶ ugy fognak reám vigyázni, hogy soha többé viszá nem jöhetek, hanem mi atársammal itt maradunk rabságban helyetted; és te mennyel., szerez annyi pénzt, amennyi kivántatik a többihez. a féríu, erre tellyeségel nem akart reá állani, mondván. hogy azt nem cselekedheti, hogy rabságban hadgya, a leg nagyob oka⁶⁰ a, hogy ha a⁷ török meg talállya sejdíteni. hogy nem féríak., hat annyi

²az <ok> [k-d-ből javítva.] okoság ³egy <jo> leány ⁴a [Beszúrás.]

⁵[A lap belső szélén] atyafia [olvasható, valószínűleg a ragasztástól nem látszik a k-betű.] ⁶[Javítás:] az szülő <atyáim> im ⁷a [Beszúrás.]

pénzen sem fogja ki adni, és rabságban marad, a leány erre felelé. csak eredgy cselekedgyel ugy amint el vegeztük, mert ha szinte ugy lenne is a mint mondd,⁸ hogy a gazdád reánk üsmérne, az apámnak vagyon annyi hogy ki⁹ válthat; az iffiu. a végezés szerént a gazdájának
65 mindeneket meg monda, és a két leányt helyében hagyá. francia országban érkezhén. ót csak hamar meg szerzé a pénzt, és a gazdájához viszá tére, a ki is amég ö oda járt meg tudta hogy nem férü. hanem leány rabokot hagyot helyében. mert a leány nem tehetvén másként mindeneket meg vallot volt atöröknek. a ki¹⁰ is szépnek találván.
70 mátkájához valo hüségít, el bocsáttá öket. és mind ahárman szerencsésen viszá érkezenek hazájokban, és házokhoz. és a lakadalom csak hamar meg lett azután. talám édes néném a föld alat lako emberek is lakadalmaztak, és tánczoltak. mert tegnap elöt nagy föld mozgást érzettünk alattunk, azt gondoltuk hogy valamely szekére
75 tették az egész várost. és ugy visznek valahová. mind ennyi föld indulások közöt is kéd szolgálja édes néném.

⁸ modod, [Íráshiba.] ⁹ ki [Beszúrás.] ¹⁰ a ki [között mintegy nyole betűnyi hézag.]

[78.]

[105a:] rodosto 8. janu. 1727.

Édes néném azt igen bánom hogy meg elődzöt kéd az uj esztendőbéli atyafiságos és szives köszöntésivel, és üdvözlésivel. holot nekem kelletet volna azt a köteleséget végben vinni elsöben., és azal ne dicsekedgyünk. hogy a meg elődzés bizonyos jele a kéd felöllem.
5 gyakortáb valo gondolkodásának. és azén lagy szeretetemnek. mert azt holtig meg nem engedem kédnek, és ha mértékben tennök. a szeretetet, az igaz hogy a mérték felöllem többet nyomna száz fontal. mind azon által kéd is jó. én is jó. énnem a tengeri halak a bizonyságim hogy eléb nem irhattam, mert olyan nagy szelek jártak a
10 tengeren. hogy csak nekik lehetet atengeren járnai, és nem az embereknek, oda is adtam volna nekik a levelemet. dekéd nagy hegyen lakik, ök pedig nem¹ szeretik. a hegyre fel mászni. a mi pedig a kéd köszönetit illeti, én azokat mind viszá kívánom duplán. és még azokon kívül. uj eröt. asok levél írásra., épen tegnap elöt szedtem rendben a
15 szokás szerént a kéd leveleit. a melyeket rendben veszem minden

¹ nem [Beszúrás.]

esztendőnek a kezdetin. az enyímeket pedig, ha a tanácsomot bé veszik. meg kel égetni, vagy akár mely szükségre fordítsa kéd nem bánom. édes néném. vettélé sok ajándékot, az esztendő első napján, nem tudom a francziák honnét vették azt a szokást. gondolom hogy a régi romaiaktól. mert ők meg szokták volt. egymást ajándékozni az esztendő kezdetin. és az, a martiusnak² első napján volt; pogány szokásban jó szokás. fő képpen annak a ki veszen, a keresztényeknél sok pogány szokás maradt meg, de sőt még az anyaszent egyházban is látunk olyanokat, a melyeket a régi pápák és püs-[105b:]pökök meg hadták, ilyen lámposokat és gyertyákat gyujtani a³ templomokban, a bizonyos hogy azt szükségből kezdték, mert pincékben, és rejtet helyeken kellett tenni az áldozatot arégi keresztényeknek., azután azt Ceremoniából meg tartották, mivel arégi királyok előt gyertyákat gyujtottak, és mikor valahová ment arégi romai polgár mester. égő fáklyákat, és⁴ tüzet vittek előtte, a királyok. és gazdagok., holt testek mellet pedig lámpások égtenek. még most is találunk olyan régi boltokra a hol égő lámpás vagyon a koporso mellet; hogy tarthatot anyi száz esztendőig az olyan lámpás. annak okát. már most nem tudgyák, de azt minden tudgya hogy találtak olyan égő lámpásra, de mihent az áer éri el aluszik. afársángot. a melyet mi olyan nagy áitatoságal meg tartunk apogányoktól vettük, hát mi honnét vettük. avizben vető hétfüt. mondgya meg kéd nekem, hát bizonyos vármegyében. francziában micsoda szokás volt, mikor valamely urnak. egy nemes ember a földit birta. a kit vasallusnak neveztek akkor; ha az olyan nemes ember meg házasodot, leg elsőben a földes ur feküt a meny aszszony mellé, de köntösösön, és csizmáson. és csak egyik lábát volt szabad fel tenni az ágyra., és csak egy kevés ideig, most már el hadták azt a szokást. hanem a földes urnak egy sodort adnak., hát még micsoda szokás vagyon ót, ha egy nemes ember a másnak földere megyen vadászni. a mennyi foglyot, vagy nyulat lö, azt a földes ur házához kel vinni, aztot meg kel készitetni ugy a mint a kötésben vagyon fel téve. ha szinte agazda othon nem volnais. másként. el vesztené jóságát, üsmértem olyan nemes embert, akinek ilyenért pere volt egy néhány esztendeig; jaj édes néném., talám valaha irtam már az ilyenről, de nem jut eszemben, de azt tudom. még meg nem irtam. hogy tegnap egy kis hideglelés volt azurunkon, el untam a sok

² a martiusnak <az> első napján volt; pogány szokásban jó szokás. <ban jó szokás.> fő képpen ³ a <m> templomokban, ⁴ et [és helyett]

szokásról [106a:] irni. az én szokásom pedig a, hogy tiz⁵ orakor le fekszem., másnap hatod fel óráig. a szememet ki nem nyittem. már tiz⁶ az ora, mert későn fogtam az íráshoz. és a jó szokást elnem kel
55 hadni. azért maradok az aszszonynak, köteles, alázatos. szolgálja. az uj esztendőben írot első levelet. pompával kel végezni.

⁵ tiz <oráig> orakor ⁶ tiz [Beszúrás.]

[79.]

rodosto.¹ 15 martý 1727.

Nénékám. alevelidet igen kedvesen, és édesen vettem, és csak két tud nád mézes téntával irni. de más nem, nem is illenék, mindennek² követni, nénékámot, mert csak akis ujunkban több ész vagyon., mint másoknak egész esonttyaiban, itt mi csak csendességben élünk, tölttyük,
5 huzuk. vonnyuk azidőt, minden mulattság előttünk fut. de ugyan is miért keresné amulattság abujdosokot. mivel másokot is talál, minékünk csak suhajtás., annyit is suhajtottam már, hogy ugy tettzik más féle áért nem veszek bé. csak mindenkor a magam suhajtásit, Istennek így tettzik. ugy legyen, azt írod néném, hogy felellyek
10 meg. holmi kérdésidre. és hogy idő töltésért, többeket is fogsz tenni, micsoda bajomra vagy nekem. ha Constancinápoly³ pusztavolna. semmit nem szollanék. de minden nap eszes, értelmes, emberekel vagyunk. még is nekem tenni olyan kérdéseket., az ilyenért ne haragudgyam.,⁴ de nem merek, inkább engedelmeskedem, és ha roszul is,
15 meg fejtem kérdésidet. azok a mély kérdések pedig, ha eszemben jutnak, ezek, ha mindenkor elsőb való volté aromai pápa. a Constancinápolyi⁵ patriarchánál. mikor kezdődöt a nagy böjt, három misét mondani karácson éttzakáján. és hogy mioltától fogvást. hallanak orgona szót. atemplomokban. azt nem csudáalom annyira. hogy nekem
20 teszed ezeket. a kérdéseket, mert a csak arra való hogy engemet boszszonttsunk, de azt csudáalom hogy honnét vetted ezeket akérdéseket, elég ahogy, azelsőre. ez a feleletem. csak rövideden., hogy. az én ítéletem szerént., az alexándriai [106b:] pátriárcha. régib. a Cons.

¹ [Keltezés:] rodosto. <le> 15 [Ld. a 49., 59., és 181. levél keltezését is.]

² mindennek <tégedet> követni, ³ Constpoly ⁴ ne <haragudgyam> haragudgyam., ⁵ Contpolyi<nál,> patriarchánál. [Ez utóbbi keresztel jelölt beszúrás a lap alján.]

tancinápolyi⁶ pátriarchánál, és ő néki kellett az⁷ töb pátriarcháknak tudtokra adni hogy mikor kezdődik. a nagy böjt, és mikor kel.⁸ illeni ahusvétot, eztet pediglen viz kereszt napja után. meg kellett nekik irni. hogy a nap keleti tartományokban a püspökök egyszersmind kezdessék a böjtöt,⁹ és egyaránt tarttsák a husvétot, . akor¹⁰ nem volt annyi kalendárium mint most. de idővel, a császárok. kivált agörögök,³⁰ csak Constancinápolyban¹¹ lakván, apátriarchájokat nagyobb nagyobb méltóságra emelték. ugy anyira, hogy azt tették alexándriai pátriarchának., akit a Constancinápolyi¹² patriarcha akart., de mind azokban a fel magasztaltatásokban is, a Constancinápolyi¹³ pátriarcháknak. sok ideig eszekben sem volt, hogy magokot hasonloknak³⁵ tarttsák. a romai pápákhoz. a mint ezt láttyuk egy néhány Conciliumokban., hogy a pápa követtyi. mindenkor az első helyen ültenek., hanem idővel, a Constancinápolyi¹⁴ pátriarchák nagy gazdagságok miat. annyira fel fuvalkodának,¹⁵ és olyan hatalmasoká lének. hogy mágokot nem apápák után valoknak.¹⁶ hanem hozájok hasonloknak.⁴⁰ kezdék tartani, és végtire a kincs. és a hatalom. anyira fel emelé őket, hogy egyik¹⁷ a többi közöt, olyan színü papucsot kezdé viselni, amelyet csak a császároknak volt szabad. ez ellen a császár nem mére szollani, mert más nap ki ugrot volna a székiből. ha szollot volna. hanem csak a romai pápa méré arrol meg inteni. de akevény patriarcha.⁴⁵ az intésnek nem engede, és jobban szereté a pápával esze veszni, és meg hasonlani a nap nyugoti anyaszent egyháztol, mint sem a császári papucsot letenni, ugyan ez a Caerulés is kezdé az el szakadást. és az utánna valói ötöt követék., egy néhányszor akarának viszá térni az uniora, de végben nem vitték. mert nem igazán kivánták. mikor agörög császároknak szükségek volt a pápákra, akor mindeneket fogadtak, főképen mikor a törökök kezdének közelíteni Constancinápolyhoz.¹⁸ akor maga is a császár a pápához ment apá-[107a:]triarhájával. és őt mindeneket igerének. de viszá térvén, és látván. hogy apápától annyi segittséget nem vehet. amint gondolta volt, a⁵⁵ pátriarchájával is meg nem tartatá ígérítet., a bizonyos édes néném. hogy a romai püspök. mind a nap keleti. mind anap nyugoti anyaszent

⁶ Constpolyi ⁷ az <eg> töb pátriarcháknak <me> tudtokra adni ⁸ kel [Beszúrás.] ⁹ a böjtöt, <egy> és egyaránt ¹⁰ akor nem volt annyi kalendárium mint most. [Keresztel jelölt beszúrás a lap alján.] ¹¹ Conspolyban ¹² Constpolyi ¹³ Conspolyi ¹⁴ Constpolyi ¹⁵ fel fuvalko<nak>dának, ¹⁶ valokk. hanem hozájok hasonlokk. ¹⁷ egik ¹⁸ Conspolyhoz.

egyházban első¹⁹ volt mindenkor.,. eleg inkább a Conciliumokból
 tettzik ki, a midőn a pátriárechák együtt voltak. három, vagy négy
 száz püspökkel. amásodik kérdésed az. hogy mikor kezdődöt. a nagy
 60 böjt, közönségesen²⁰ mi azt tarttyuk. hogy anagy böjt. apostoli szer-
 zés. de ha szinte száz harminczadikban²¹ rendeltetet volna is. a mint
 ezt így sokan tarttyák. ugy is olyan tanítványok rendelték. akik
 üsmérhették az apostolokat, a harmadik kérdés, hogy mikor kezdődöt.
 a szokás. három misét mondani karácson éttzakáján., a bizonyos.
 65 hogy a mise mondásnak száma eleinte nem volt csak egyre határozva
 mint mostanában, olvassuk olyan szent pápákról. püspökökről, hogy
 a sok mise mondásban. ugy el fáradtak sokszor hogy másoknak kelle-
 tet őket segíteni, a görögöknél napjában csak egy mise szokot lenni.
 az is innep napokon. ha tiz püspök volna is együtt. de mind atiz. egy-
 70 szers mind mond egy misét. egy celebrál; atöbbi mind utánna mond-
 gya., némellyek akik azon nem törődnek hogy könyvekből keresék
 annak okát. miért mondanak 3 három misét. azon az éttzakán.,
 azt tarttyák nagy áitatoságal. hogy a papoknak 365 misét kel mondani
 esztendő által. nagy pénteken, és nagy szombaton nem mindenik
 75 mondhatván, így két mise marad hátra. hanem karácson éttzakáján.
 töltik ki a számot. ejoóké vagy sem. nem nekem kel el végeznem.²²
 hanem csak azt felelem a kéd kérdésire. hogy közönségesen azt tart-
 tyák. hogy azt a szokást száz negyvenedik esztendőben vették bé;
 ez elég régi szokás. a negyedik kérdés. hogy mikor hallottak orgona
 80 szot atemplomokban. erre az a felelet, hogy egy görög császár küldöt
 ajándékban egy francia királynak egy orgonát; avolt első europá-
 ban. mely tályban volt az. arra nem emlékezem, hanem azt írják
 [107b:] hogy hat száz ötven nyolczban kezdetek orgona szokot
 hallani a templomokban.,²³ a görög császár hogy küldhetet orgonát
 85 nem tudom, mivel azö templomokban semmi féle musika nincsen.
 nó édes néném vagyóné még töb. már most hogy belé izeledtem azt
 akarnám. hogy volna vagy két²⁴ fontni kérdés. mind azon által.
 akérdéseknek szakaszuk végít., és ujra ne kezdgyük. ha nem az egés-
 ségedre vigyáz. mert a sok kérdés. annak meg árthatna, és azon légy
 90 édes nénékám. hogy kelemen. ne keletlen. hanem kelemetes legyen
 nálad. Isten hozád. mind holtig.

¹⁹ első [és-ből javítva.] ²⁰ közönségesen [en: Utólag beszúrva.] ²¹ száz-
 harminczadikban <szer> rendeltetet ²² el végezném. ²³ a. <tl> templomok-
 ban., ²⁴ k<r>t fontni

nénékám. a mézes pogácsánál édeseb leveleidet vettem. szivbéli zokogásal, éppen nem volt¹ szükséges meg köszönni a kérdésekre valo feleletimet. mert a mit kéd jó szivel veszen töllem, a nekem köszönet gyanánt esik, de a köszönet csak arra valo látom, hogy⁵ ismét meg felellyek kérdésidre. a melyet jó. és ép szivel meg cselekszem. de ugy amennyiben. a rongyos elmém meg engedi, mert ha rongyos leves vagyok. mért ne volna rongyos elme: elég vagyok., tudom édes nénékám hogy a szokás szerént ezt a holnapot. a Canalis parttyán tölttyük el, bár én is ot lehetnék, mert nem lehet annál szeb lako hely. nincsen is europában. annak mása,² a ki azt nem látta. csak gondollyon el,³ egy széllyes, és hoszu tót. vagyok ött mély föld a-hosza, annak egyik vege a fekete tengerben megyen. a másika a fejér tengerben, de annak két felöl.⁴ a parttyán. micsoda szép városokot lehetne építeni, most is vannak, de ha más féle nemzet lakná. mind¹⁵ más formában volnának, mint szerettem nézni, hogy a nagy roppant⁵ hajok, az ablakom elöt mentenek el, és a sok szép kis hajocsák. itt pedig. csak a fekete ijesztő⁶ örmény aszszonyokot látom. minékünk pedig mind egy, a mulattságra valo nézve, akár majus. akár december., mi csak ithon ülünk, és télben nyárban. egy szokást tartunk, nem²⁰ üsmerek olyan klas[108a:]tromot, a melyben. arendet ugy meg tarttsák mint nálunk., avalo hogy ha valamelyikünk.⁷ baráttá lenne, nem kellene esztendöt tölteni anoviciatuságban., mert itt mindent orára, és minutára cselekesznek. egy kis kutyám vagyok. az is már ugy tudgya arendet valamint én, mikor dobolnak és misére megyek.²⁵ reám sem néz, de mihent ebédre dobolnak, azonnal fel ugrik. s' hozám jö, a bizonyos⁸ én arra reá vigyáztam, hogy ez a kutya ugy tudgya a rendet., csak arra vigyáz mikor ki megyek aházbol. hogy merre megyek., ha a fejdelemhez, vagy atemplomban. megyek., meg sem mozdul ha hinámis. már tudgya hogy arra a két helyre. nincsen szabadsága,³⁰ nincsen értelmeseb oktalan állat a kutyánál az elephántot mondgyák., de még nem láttam ö nagyzságát, de olyan kutyát láttam a ki a kártytát üsmérte. és az abc. ugy tudta mint egy kis deák gyermek

¹ nem volt <meg kos> szükséges meg köszönni ² mása, <annak> a ki ³ el <el> egy ⁴ felöl. <micsoda> a parttyán. micsoda ⁵ [A kéziratban:] rompant ⁶ ijesztő [-tő szótág beszúrás a sor előtti margón.] ⁷ vala<ki>melyikünk. [*ki*]: Beszúrás.] ⁸ a bizonyos <hogy> én [*a—á*-ból javítva.]

jaj édes nénékám el felejtettem volt. hogy nekem urdolgára. kel még
 mennem. és akéd kérdésre meg kel rongyoson is felelni, azt kerded
³⁵ édes néném, hogy kik voltak akeresztés vitézek, másodsor. hogy ha
 régi szokásé aharangozás atemplomokban., mert ót harang szót nem
 hallasz., és törököt sem látz hintoban,⁹ és hogy miért nem esznek
 szentelt kenyeret a templomban nálunk. mint franciában. és ha a
⁴⁰ régi szokásé. az első kérdésre csak úgy felelek a mint olvastam., a
 szent földet. a tízedik saeculum elöt sokal a saracénusok birták. vagy
 némelykor a mámertusok, ezek mindenik a mahumet vállását követ-
 ték. a sáracénusoknak¹⁰ damascus városában lakot a fejek. és aztot
 Cálifnak nevezték. a mámertusok egyiptumot birták. de akár ki
 birta a szent földet, de oda akeresztények minden időben el mentenek.,
⁴⁵ noha nagy félelemel, a máltai szerzet. és a templáristák,¹¹ jerusálem
 városa, és a szarándokok oltalmokra álitatván fel. a tizen egyedik
 saeculumban., ez a két szerzet csak egy ebédre is kevés let volna a
 felyeb meg mondot két féle ellenségnek. ha eza két szerzet. nem
 vett volna némelykor valamely kevés segittséget de az igen kevés
⁵⁰ volt; és nem tartot sokáig, ebben az időben. támada **[108b:]** franciá-
 ban, egy olyan¹² barát, aki a pápa engedelméből. kezdé avárosokon.
 falukon predikallani a szent földre valo menetelt. onnét német¹³
 országban ment. és apredikációja oly hathatos let., hogy azt gond-
⁵⁵ olták, ezek az országok csak az aszszonyokra marad, a férfiak mind
 el mennek., a mint hogy a fejdelmek, a¹⁴ fő rendek közül. igen sokan
 vevék fel a keresztet, mert azoknak akik el akartak menni, nem tudom
 melyik válokra. de posztobol. és keresztet kellett fel varatni, a köz-
 nép közül pedig számtalan kereszteté fel magát. azt nem kel csudálni,
⁶⁰ mert ez uj dolog lévén. az ember mindenkor kap az ujságon; azon
 kivul., a sok lelki ígélet fel indította őket, még a testi haszon is fel
 vétethette vélek a keresztet; mert egy keresztésnek. nagy privile-
 gyiuma volt. mert mihent fel vette a keresztet, már azt nem lehetet
 törvényben citálni. mind addig még viszá nem jöt. és le nem tette a
 keresztet. az adosságát is addig meg nem fizette. akor is még bizonyos
⁶⁵ idő után. feleségit. cselédit. még oda járt, senki semmi némü okért
 nem mérte háborgatni., nem kel hát csudálni. ha mindenkor feles
 volt a keresztés had., és ezek valának kik leg előbször keresztés

⁹ hintoban, <hogy> és hogy ¹⁰ sáracénusokk ¹¹ a templáristák, <á> jeru-
 sálem ¹² olyan <francis> barát, ¹³ német <és> országban ment. és [ország-
 ban: <és> fölé írva.] ¹⁴ a [Beszúrás.]

hadnak neveztetének. ezeknek fejek. micsoda¹⁵ király, vagy fejdelem volt nem jut eszemben., elég az hogy. aza sok nép nagy bajal és veszedelemel a tengeren. aszent földre érkezvén. arra sok idő kívántatot még az ellenségel meg ütközhetet; az ételnémü szükségét pedig csak hamar fel találta. azonban a betegség. az éhség felit is ahadnak le kaszálta, és őt nem tölthetvén sok időt. minden haszon vitelnélkül. viszá kelletet tézni. az ilyen keresztes had gyűjtés és¹⁶ a szent földre valo menetel. egy néhány izben volt. és mindenkor szerencsétlenül. de még végtire¹⁷ az aszszonyok is fel keresztezék magokot; ki jó szándékból, ki pedig szeretejekel akarának együt részt venni a lelki, és testi joban, ugy anyira hogy számtalan sok aszszony vala. a keresztes táborokon, és akik erről irnak. nyilván fel teszik. hogy a keresztes hadnál. [109a:] el fajultab had nem lehetet, mindenben, és nem kel csudálni ha az Isten egyszersem áldotta meg a keresztes hadat; és ha más fél száz. vagy két száz esztendő alát; leg kiseb hasznot nem vitte nek végben, addig hány száz ezer ember hala meg a szent földön, leg feleseb¹⁸ keresztes had andrás királlyal ment a szent földre. mivel ő volt a fejek. a francia. és a német keresztes hadaknak is. mind ezeknek a görög birodalmon kelletet által menni. a görög császárok pedig¹⁹ annyi vendéget nem szeretvén, azon igyekeztek. hogy fele se lássa meg jerusálemet; a mint leg gyakrabban ugy is történt, és arra valo nézve.²⁰ sok lisztet küldvén a tábora kételenségből, görögi hamiságból. a lisztet meg elegyítették oltatlan mészal, és a még atáboron azt észre vették, addig sok ezer. meg holt; csak fele érkezvén az el indult hadnak a szent földre, annak felét a betegség, és az ellenség, elfogyasztotta., a mely kevés rész azután meg maradot. annak viszá kelletet tézni, és abból is kevés látta meg hazáját, és még keveseb házát, de mind ennyi szerencsetlenség. és veszedelem után is, a fiak el felejtvén. az apjok veszedelmeket,. amidön hadat gyűjtöttek. csak elég találkozot a ki el ment, ugy tettik hogy leg utolszor. szent lajos francia királlyal ment sok had aszent földre, mert utánna. meg kezdet hülni mindenekben. a szarándoki buzgoság, ez⁴ a jó királyt is meg verték. és magát rabul fogták. alexandriánál. ket testvér ötsit el vesztette., de a király mind magát. mind avéle rabságban esetteket. csak hamar

¹⁵ micsoda <fejek.> király, vagy fejdelem volt <fejek> nem jut eszemben., elég a hogy. <ezek a> aza sok nép ¹⁶ és <és> a ¹⁷ végti. <az>re az [Sor végén elválasztva, következő sor elején tévesen kezdve.] ¹⁸ leg feleseb <had> keresztes had ¹⁹ pedig <az olyat> annyi ²⁰ nézve. <hogy> sok

ki váltotta. a pápák, és a királyok Végtire. látván hogy kevés haszna
volna akeresztes²¹ hadnak, a had gyűjtést el²² hagyák. és egész europá-
ban el felejték. édes néném. ha rövideden irtam is. deugy tettzik meg
105 láthattya kéd. hogy kik, és mikor voltak a keresztések., rövidebben
is le²³ írhattam volna. csak azt irtam volna, voltak, és nincsenek, de
igy igen röviden let volna, hoszaban sem lehetet., mert levelet irok és
nem historiát, csak hamar meg felelek atöb kérdé. [109b:]sidre is.
mert dobolnak ebédre, és ebéd után ahajo meg indul. alevellel, harang
110 szot hallani a templomokban igen régi dolog. mert még az ötödik
saeculumnak az elein kezdették a harang szot hallani, a hinto pedig
igen ritka akéd városában. azt nem kel csudálni. mert ritka madár a
török a hintoban. ő azt nem szereti. neki ló kel; olyan kocsit pedig
mint egy kaliczka. eleget lát kéd. a melyben az aszszonyok ülnek,
115 még más nemzeteknél is nem régen szaporodot annyira el a hinto,
egy francia király. Clovis, mikor el vette a feleségit szent batildot,
négy ökrü szekéren vitette haza., és csak husz ezer forintot adtak
véle. hericus quartus. más francia király, e nem régi dolog. még is azal
mentette egy urnak magát.²⁴ azért nem mehet hozzája, hogy a felesége
120 el vitte a hintoját, édes néném, miért nem esznek nálunk szentelt
kenyeret a templomban, mint francziában. azért hogy nálunk nem
szokás. ök is nevetik azt. hogy nálunk bárányt szentelnek atemplom-
ban; a kenyér szentelés pedig régi. mert még a negyedik saeculumban
kezdődöt, én pediglen a tizen nyolezadikban el végezvén ebéd elöt
125 ezt a levelet. mindgyárt iszom akéd egésségiért. a melyre vigyáz édes
néném. és ne egyél. sok cseresznyét, polatéti.

²¹ akersztes [Íráshiba.] ²² el <felejték> hagyák. [hagyák. <felejték> fölé írva.] ²³ le <írha> írhattam ²⁴ magát. <hogy> azért

[81.]

rodosto 14.¹ juny 1727.

Nénékám, mi itt tegnap kereszteltünk, egy ásinus sidot, vagyon
már harmad napja, egy sidó hozánk jöt nagy titkon., és² kérette a
fejedelmet hogy ötet kereszteltesse meg. mert keresztényé akar
lenni, vagy két nap apapok mindenkor véle voltak, és készítették

¹ [Keltezés:] rodosto 14. <jul> juny ² és <monda> kérette

- ⁵ a kereszttségre. tegnap meg keresztelték. a fejdelem volt kereszt apja, aki is ugyan könyvezet örömében, asido pedig jól tudta magát viselni, és a keresztelés az egész ceremóniával ment végben. tegnap a fejdelemnek izeni, hogy ő már keresztény lévén, atöb atyafiai között nem lakhatik. se nem kereskedhetik. azért kéreti afejdelmet hogy¹⁰ segittse meg egy néhány pézel. a fejdelem jó [110a:] szivel küld neki száz tallért. ma regel keresik a sidot, hát nincsen, mindenüt tudakozodnak felölle, és mondgyák. hogy töb sidokkal hajora ült. és Constancinápolyban³ ment, így csala meg minket az asinus sidoja. vagy is inkább magát, it pedig vannak olyanok akik hogy meg tudták a dolgot. mon¹⁵ dották, hogy mind smirnán, mind pedig másut is követet el hasonló dolgot, és egynehányszor meg kereszteltette volt már magát, olyan joi is tudta ő magát viselni. hogy semmit nem kellett neki mondani, hogy mit csinállyon, mi azt csudáltuk. hát az asinus ő azt töbször is próbálta volt. csak ezt akarám kédnek meg írni, hogy a sidonak nem²⁰ kel hinni, azt pedig bizvást el hiheted édes nénem hogy szeretlek amen.

³ Constpolyban

[82.]

rodosto 17 juny 1727.

továbrá nem halaszthatom, mert bännám ha mástol tudnád meg édes néném, hogy a fejdelem második fia, el osontván bécsből, francziában. ment,¹ és onnét tegnap elöt ide érkezet. el lehet itélmi hogy egy olyan atya. mint a mi urunk. huszon hat esztendös fiát. akit⁵ soha ennek elötte nem látot volt. hogy miesoda örömel fogadta. másnak nem lehet azt meg fogni. hogy miesoda szeretetet éreznek az atyák a fiokhoz, azért atyának kel lenni, azt pedig vettem észre hogy a fiu. nem azal a szívbeli indulatu örömel köszöntötte az atyát mint az atya afiát, talám természet szerént nem érzik a fiak azt¹⁰ a nagy szeretetet., mint az atyák, vagy pediglen. a fiakban is némellyekben. a szeretet böveb. mint másokban. [a szép példa a cresus király fiában, aki is néma lévén. és látván hogy az ellenség hátul le akarja vágni, olyan. nagy erőszakot tet magában, hogy a szava meg nyílt. és kiálthatta a királynak. hogy vigyázon magára.] a mi hertzegüink

¹ ment, [Beszúrás.]

¹⁵ felöl el mondhattuk. hogy szép iffiu, eszes, és értelmes. de természet szerént, mert a tudomány azokat fel nem ékesítette. se ajoinveltetés fel nem cifrázta, valamint egy szép leány, akinek paraszt neveltetése lévén, annak se szójában, se maga viselésiben kelemesség nem lehet. és a szépség. nem lesz annyira beces, a szép gyenge
²⁰ munka teszi az aranyat is becesebbé, akár mely szép legyen az el[110b:]me. de aztot fel kel ékesíteni a jó neveltetéssel. és tanulással. apallérozatlan gyémánt; szintén olyan, mint² az olyan kö, amelyet béka sonak hinak, a mi hertzegünknek semmi neveltetése nem volt., és azon igyekeztek hogy semmit ne tanuljon.. azt véghez is vitték,
²⁵ és azt csudálom. hogy irni tud, ha roszul is, az atya, a ki által. lát mindgyárt. mindeneket, keservesen tapasztallya mind ezeket, de mit tehet rolla, már a nád szál kezd vastagodni. és nehezeben hajol., a bátya még bécsben sétál, elég sok jót³ mondanak felölle, meg lássuk még valaha, erről is eleget mondottak, a mint észre vettem
³⁰ természetit, csendes. és nem haragos, de a fiat nem üsmérhetni addig meg, még az apja szárnya alatt vagyon, hanem mikor onnét ki repül, nem tudom hogy fog szokni a mi baráti életünkhöz, mert it anéki valo mulattságtól kopik⁴ az álla, azt tudom az apja kedvit keresi, vadászni el küldi, maga is ki megyen véle. noha már eszten
³⁵ dötöl fogvást ritkán jár de az elöt. minden héten kéttzer, azért itt vadászhat. amennyi neki kel., csak egyebet felejttsen el., en azt gondolom pedig, hogy ugyan azt az egyebet, jobban szeretné avadászatnál, de it csak a barát tanczot kel jární, mas notát nem funak. én pedig ugy tudom már azt a tanczot. hogy bizvást lehetnék
⁴⁰ tántz mester. egésségel édes néném. a vendég még igen⁵ uj hogy többet irjak felölle.

² mint az <mely követ b> olyan kö, ³ jót <mondott> mondanak ⁴ [A kéziratban:] kopig ⁵ igen <d> [?] új

[83.]

rodosto. 19 july. 1727.

nénékám. az évangyeliumbeli siméónnak.,¹ ma adot a fejdelem audenciát, de ha szinte maga nem volt is, leg aláb az öttse, mivel ma egy tiszteletes örmény patriarcha volt a fejdelemnél. a kivel a

¹ siméónnak., <tegnap> ma [ma: <tegnap> fölé írva.]

fejedelem el végezvén a beszélgetést. és látván hogy az ember kort
5 el érte volna., kérdé hogy hány esztendő lehetne, a patriarcha felelé
hogy csak száz hét. de azonban még erős. és jó egészséges. édes néném
mi szép dolog sokáig élni, főként egészségesen, mert betegesen, nem
kivánhatni, ha az emberek közönségesen aszüle apjokkal élhetnének
10 mi szép dolog volna a, a szüle anya közönségeseb az aszszonyok
közöt, [111a:] mert hamaréb lehetnek házások, ha tizen három esztendő
korában a leány férhez megyen, a mint anem ritka, tizen négyben
egy leánya lehet; tizen három esztendő mulva, férnek adgya, annák
tizen négyben egy leánya lesz, mind így számlálva., egy aszszonyt.,
15 negyven két esztendő korában. szüle anyának nevezhetik., nem
gondolom hogy kéd² helyben hadgya mind ezeket. de nem tehetek rolla,
azt magad is reá hagyod. hogy keveset áll az ember, vannak olyan
állatok akik tovább elnek. ugy mint a sas, ahollo. a szarvas. és más
több állatok is, noha nem tudgyuk,³ azt olvastam a minap. hogy raul.
a burgundiai király, gyakorta fel ült. száz esztendő. lovára, de a
20 csuda. hogy főként a munkás emberek annyit élnek. mert az bizonyos.
hogy az állatok közöt leg többet szenved, és dolgozik az ember,
még is mennyi öreg munkás embereket látunk, tudom hogy nem
hadgyuk aporban esni, mikor valamit ollyat irok, mert azt irod,
hogy a hertzeg nem olyan mint.⁴ és hogy azt az egyebet, ötsém
25 uram szereti jobban a vádászatnál, én erre azt felelem, hogy ötsém
uramot üsmérjük. azért beszellünk ugy. de ha az hertzeget is üsmérnök,
más képen beszélénk, de édes néném, már is meg untuk mi az itt
valo lakást, és szokatlan dolog. előttünk, minden nap misére menni,
és böjti napokon hust nem enni, és reggeltől fogva estig. csak a könyvet
30 simogatni, elmegyünk ugyan vadászni, de csak azért hogy othon
ne legyünk, és fel oráig ha keresünk valamit. a többi unadalom.,
volnának csak itt valamely bobítás foglyok. vagy verdigályos nyulak.,
oh, ugy derék vadászok volnánk., akár ne is ennénk estig, itt
tilalmas dolog az aszszonyokra nézni. az olyan gyümölcs közöttünk,
35 a melyet soha sem viszik⁵ az aszthalhoz, még végtire olyan szokás
lesz közöttünk valamint a monté átos hegyén lako⁶ görög barátoknál,
a hová, nem hogy szabad volna menni az aszszonyoknak.⁷ de
söt még semmi némü nöstény állatot nem szabad tartani., még csak

² hogy <e>kéd ³ nem tudgyuk, <noha az állatok közöt. leg többet szenved, és dolgozik az ember;> azt olvastam ⁴ [Valami kimaradt?] ⁵ viszik <itt> az aszthalhoz, ⁶ lako <bar> görög barátoknál. ⁷ aszszonyokk.

tyukot. is. [111b:] ót bé nem bocsátának még évát is, a mi nagy
40 anyánkot, itt ugyan még olyan szoros rendre nem jutottunk. de
nem sok héja, avalo pedig, hogy senki origyénest nem fogja követni
közüllünk, kérdgye meg⁸ kéd másoktól. ki volt az az origyénes,
én meg nem mondom. azon kivülis eleget pirongatz jo néném, de
45 már én ahoz ugy hozá szoktam. valamint a muszka aszszonyok averés-
hez, akik azon panaszkodnak, hogy az urok nem szereti., ha egy
kevés ideig veretlen hadgyák őket. minden országban más. szokás. a mi
székely aszszonyaink. eztet bé nem veszik. és más féle jelit kívánnyak
a szeretetnek, én pediglen tölled azt kívánom, hogy az egészségre
vigyáz, és hireket irj. maradok édes nénémnek holtig. és nem tovább
50 valo szolgálaja:

⁸ meg [még-ből javítva.]

[84.]

rodosto 20dik aug. 1727.

Ma nénékám viszá érkezünk a nagy vizes vendégségből. mert
azt jó meg tudni, hogy öt mély földnire vagyon. innét egy orvos-
ságos forrás. a mi hertzegünk pedig, mindenkor beteges lévén az
unadalom miat, mert én egyéb nyavalyályát nem látom, az apja
5 oda ki vitte hogy abbol a forásbol igyék. és meg gyógyullyon, mint a
szomju szarvas a hideg forrásra., de amint észre vettem inkább szom-
juhoza ameleg forrást, de az apja hírével, nem fog olyan orvoságál
élni. elég ahogy, minek előtte abbol a vizből isznak., a sárban meg
kel feredni, talám irtam már valaha kédnek arról. ha hasznos.,
10 avalo hogy atermészet. igen közönséges orvoságot adot., gondolom
hogy a jerusálemi piscina. tisztáb volt., még akoris mikor az angyal
fel zavarta. mert a nem egyéb valóságos sárnál, énnekem is bé kel-
letet mennem a hertzegel., nem tudom belől. de azt tudom hogy ugy
jöttünk ki mint az olyan állatok. kik makkot esznek, kel lenni
15 valami hasznának, mivel a föld népe. három, vagy négy napi járo
földről jo ide. ót a sok aszszony, leány. kik¹ fel kendőzik sáral magokat
[112a:] és akik olyanok mint az íjesztők. sároson., de nem más-
ként. elég ahogy. ót meg lehet látni husz sárosit. és annyi sárosinét
egszers mind., abbol a fekete apotikából, avizre kel menni, mi ót

¹ kik <bé> fel kendőzik

20 voltunk. jól meg itattuk a hertzegünket, de azt nem poháronként kel
innya, hanem sellegenként, úgy annyira. hogy aki harmad napig.
vagy negyven. ejtel vizet a hasában tölthet., annak már nincsen
szüksége. a hipocrátes orvoságira, avalo hogy a mi hertzegünk
annyit nem ivut. de az olyan orvoságra nincsen szüksége. és a
25 nyavalyályát, a barát tánczal. kel orvosolni, nincsen is jobborvoság
annál, mert a mind atestnek mind a léleknek használ, se² szeb táncz
annál nincsen, némely historicusok ugyan azt mondgyák hogy a meny
aszszony táncza, vigabb. kéd tudgya jobban mint én, azt irod hirül
nénékám, hogy a francia királynénak. még eddig nem volt gyer-
30 meke. hanem most³ lett két leánya egyszers mind, akezet elég
bövséges, de inkább akarták volna. ha fiun kezdette volna, de az
a jo áitatos királyné. a fiura is ki szerzi az engedelmet; ugy is aki-
rályok leányinál. nincsen boldogtalanab, ha hat közül egyet el
adnak., a többinek. valamely klastromban kel meg korozdani. de
35 arendes., hogy a mely, klastromban szokták a királyi leányokat
tenni, ahoz aklastromhoz. nem mesze. két nagy klastroma vagyon
a barátoknak. és mindenik klastromban a fejdelem aszszony parancsol;
ő visel reájok gondot, ő tölle függenek egészen, aki ezeket a klast-
romokat fundálta. a kedvezet az aszszonyoknak;⁴ de mit mondgyak.
40 mert. azt tarttyák. sokan., hogy a mikor aszszony uralkodik vala-
mely országban, az az ország. abban az időben mindenkor szeren-
csés, micsoda okát adgyák ennek. azt azokát, hogy rend szerént. az
aszszonyok a férfiak tanácsokat követik, a királyok, fejdelmek.
pedig. az aszszonyokét. azt láttyuk. hogy az Isten meg engedte
45 azt, hogy a népit. aszszony igazgassa, a hadakozásra, ő adot [112b:]
parancsolatot.⁵ törvényt ő tet a nép közöt. egy fejdelemnek. ez a
két dolog aleg nagyob hivatalya, nézük ángliában., mindenkor
jól igazgattak akirálynék. ersébet királyné. igen nagy királyné-
jok volt, még nagyob lett volna, ha két dologal meg nem homályo-
50 sitotta volna. uralkodását, ha a nényit. vagy öttse aszszonyát.,
olyan ártatlanul meg nem ölette volna, akinek a leg nagyob vétke.
a szépsége volt, a királyné azért gyüölte., ez⁶ az ersébet. adot talám
tiz fejdelemnek szót. hogy hozájok megyen. soha egyhez⁷ sem ment.

² se szeb <job> táncz [szeb: Sor előtti margóra besúrva.] ³ most <leg>
lett ⁴ aszszonyokk; ⁵ parancsolatot. [Besúrás a sor elején.] ⁶ ez <az> [ez:
az-ból javítva, majd áthúzva s a törlés fölé újra kiírva, sor végén.]
⁷ egy<sem>hez sem

ugyan ó leányul holt meg, de a mi nevetésre valo, meg a pápának
 55 is izent hogy hozája. megyen, ha el veszi, a második dolog pedig a.
 hogy igen a vallás dolgában ártotta magát, és magát főnek tette,
 és mint hogy a pompát. és a Ceremoniát. igen szerette, azért a papi
 öltözeteket meg tartatta, azért is szokta volt mondani. hogy a kal-
 vénista vallás, igen mezitelen vallás. minden időbéli példákbol.
 60 láttyuk hogy az aszszonyok alkalmazatosok. az ország igazgatására,
 de a füstölő, éppen nem a kezekben valo. azt a kérdést teszi kéd
 töllem, hogy hol kezdették. meg vakarni a lovakot. azt édes néném,
 romában kezdették, én azt kérdem, hogy mikor akasztották fel.
 a leg első aszszonyt párisban.. de hogy akasztáson ne végezem a
 65 levelemet. azt irom hirrül, hogy mi ismét fel szedgyük asátor fát.
 egy néhány nap mulva, és innét három mély földnire táborban⁸
 szállunk, a pedig mind arra valo, hogy a hertzegünk mulassa magát,
 de neki más féle mulattság kellene, bizony nekemis jo egészséget
 édes néném. nem tudom mikor irhatok, se azt nem tudom mikor
 70 vehetem a kéd levelét. emind sok nem tudom. de azt tudom hogy
 senki ugy nem szereti kédet mint ego

⁸ táborban <megyünk> szállunk, a <pe> pedig

[85.]

[113a:] rodoszto. 8 9bris 1727

polatéti. édes néném. azt igen szükséges kédnek tudni, hogy
 a kéd kedvesen irt levelét igen kedvesen vettem. egy kevesé alevél
 igen kurta volt. de mit tehetünk rolla, avalo hogy én ahoz nem
 szokhatom., de az ollyant. némelykor, láttatlanná kel tenni. és
 5 meg bocsatani avétket, és reménleni, hogy az ollyan szokásban
 nem mégyen. mi egy néhány naptol fogvást. a táborbol viszá jöttünk,
 ahol. is sok veres foglyoknak kellete meg halni, aportázo nyulakot.
 pedig mind rabul el fogtuk; de mind hogy az ellenség már quartély-
 ban kezd szállani. azért mi is bé szállottunk a magunkéban. de
 10 ha igazat kel mondani., nem egyéb volt az oka., hanem. az eső haj-
 tot bé bennünket, akinek is már egy néhányszor meg köszöntem
 jó akarattyát, mert¹ aző vizes ereje nélkül. talám az egész telet, sátor

¹ mert <nél> aző vizes ereje nélkül.

alat töltöttük volna, aztot meg kel vallani édes néném. ha suhajtásal is, hogy a mi életünk, ugy minden kereszténynek is, az élete csak szarándokság.² de a miénk duplán, mert ha annak. aki jóságában lakik, ugy kel magát tekinteni mint szarándoknak., e földön, és mint örökös hazáján kívül valonak, hát mi. akiknek egy lábni földünk nincsen, se meg maradando helyyünk, csak a sok vándorlásban tölttyük azt az drága időket, a melyet most a hejában valósággra. tekozolunk el., az el töltöt idő pedig soha viszá nem jő, és csak haszontalan. és izetlen suhajtásokat. hágy. maga után. a melyet mi mindennap kostolunk. és próbálunk, mint szomorú példák, de még is szerencsések volnánk, hogy ha másoknak³ például lehetnének., de nem leszünk. mert hány ezer ember veszet. és vész minden nap a tengeren. a felől elegen mennek atengerre, hát mi nékünk nem volté példa előttünk.? volt, de tanoltunké rajta.? mások is csak ugy cselekesznek., meg tanullyák. de el nem kerülük. de mi lehet ennek az oka, nem egyéb, hanem [113b:] a nyughatatlanság. és a nagyra vágyodás. felinek sincsen esziben az ország jova. de mindenik tele torokal kiálttya a szabadságot. mert nagyob része. csak az ujság. és aváltozás után fut. a jövendöt meg nem gondollya, se ajelen valo joval nem tud élni, se meg nem tudgya becsülni, hanem a jövendőbéli bizontalan jó után suhajt. a melyet, vagy lehetetlen el érni, vagy pediglen. az a jó azért tettzik jonak hogy nincsen hatalmunkban. és hogy csak a nyughatatlan elmétől származik; ettől vagyon hogy soha az ember nem lehet boldogá. mert soha sem becsüli a maga állapottyát. se azt a mit bir; hanem aztot. amit nem birhat, abizontalanért. a bizonyost. semminek tarttya., és a nyughatatlan nagyra vágyodo elme, mindenkor. arra ingerli, hogy jobban

40 volna ót ahol nincsen, és így soha a jelen valo bizonyos sorsával. amelyben az Isten tette, meg nem elégszik. hanem a bizonytalanra vágy, és ajelen valoval. nem élni tud, hanem viszá élni. nem. kellene soha egy jó haza fiának, zür zavart csinálni, se kívánni, semmi féle szin alat. az Isten adgya a fejdelmeket, mind a jót. mind a

45 rosztat. egyaránt kel az ő kezeiből venni, ajó áldás, a roszt büntetés, ő tudgya egyedül meddig kel tartani a nyomoruságnak, és mikor kel annak végit szakasztani. hogy meddig tarttson a roszt idő. és mikor legyen jó idő, egy szánto vető ember. azt fogadta volt az isteneknek. hogy töb ajándékot fog nekik adni, csak ök is halgassák

² szarándokság. <a> de a ³ másokk

50 meg kérésit. és akkor adgyanak. esőt. vagy tiszta időt a mikor ő
kivánnya. és az ő kívánsága szerint járjon az idő az ő földén, az
istenek⁴ az ő kívánságát neki meg engedték, a mikor esőt kért. abuzá-
jára.,⁵ eső let. a midőn jó időt, jó idő let. de úgy történt. hogy ara-
táskor. sokkal kevesebb gabonája volt mint másoknak;⁶ azért pa-
55 naszolkodni kezdet, de az istenek azt felelték neki, hogy maga a vét-
kes.⁷ mert nem hadta a természetre dolgát. valamint mások. és
miért kívánt bölcsőbb lenni az isteneknél. a kik is tudgyák. mind
az esőnek. mind a jó időnek idejét. a vallás arra tanyit minket,
hogy az Isten. vezérelje az országokat: ő emeli fel egyikét, és ő veti
60 rabság alá a másikat.⁸ ő keneti [114a:] fel. mind a jó. mind a rossz
fejedelmeket. ilyen példával tele a sz. írás, nem szabad tehát. egy
embernek, nem is lehet. abban változást tenni, edes némem gya-
korta irok predikációt. nincsen egyéb dolgom, le kel irnom a már
haszontalan gondolatimot. mivel mi olyanok vagyunk. mint a-
65 vízben eset ember, akinek mind addig kel vergődni. és minden
ághoz kapni. még⁹ ki nem szabadul. vagy el nem vész. mert arról
gondolkodni hogy eset oda. a boldonság volna, a való hogy még
eddig¹⁰ minden ágg a kezünkben szakadot. mert nem az Isten segít-
ségéhez kaptunk. de azt is el mondhatni talám, hogy az Isten egy-
70 nehány ember kedviért. az ő közönségesen való rendelésit meg
nem változtattya., csak uszszunk hát edes némem a még lehet.
csak azt bánom hogy a virágból most minden órán kóró¹¹ leszén.
és akórót nem szokták a füző mellé tenni, de én aki egész életem-
ben bujdostam. és végtire 16 esztendő koromban a házamat el
75 hadtam. a bizonyos hogy a szabadság keresés az elmémben akkor
nem volt, és ha eddig tart bujdosásom. az igaz hogy az uramhoz való
vak szeretetem okozta, így mondhatni természet szerint. de keresz-
tenyi módon szolván. Isten rendelése. és meg kel csokolni a veszöt.
a melyel ostoroz. többet már nem tudok irni. itt semmi ujság nin-
80 csen. hanem csak a nagy unalmas óság. főképpen télben, mind
azon által arra kérem kédet. vigyázon kéd az egészségre. én pedig
maradok aki ma reggel voltam

P. S. az leg első aszszonyt francia országban 1449-ben akasz-

⁴ [Elírás:] istennek ⁵ abuzájára., <esőt> eső ⁶ másokk; ⁷ vétkes. <nem> mert
⁸ a másikat. <nem szabad> ő keneti fel. ⁹ még <az> ki nem ¹⁰ eddig <mind>
[: Sorvégen törölve.] minden ágg a kezünkben szakadot. <ne> mert nem
¹¹ kóró <sz> leszén.

tották fel, de ha ugyan csak az akasztáson kel végezniem irásomat.
85 egy kis historiát irok le. párisban, egy embert akasztani vitték.
mikor fel akarták akasztani. csak őt közel talált el menni egy her-
tzeg. a ki is akirályhoz ment volna. és az a hertzeg. igen igen tréfás ur
volt, az akasztani való ember. kérdi. micsoda ur megyen őt, meg
mondgyák neki anevét. arra mondgya. hogy had hijják. mert nagy
90 dolgot mondana neki. az hertzeget odahiják. és nagy titkon mondgya.
az urnak, látodé mind ezeket akik itt álnak. ugy meg ijesztettek ezek
engem hogy a nadrágban kelletet bocsátanom feltemben., a hertzeg
nevethetet volna de eltitkolván. mondá atiszteknek ezaz ember nekem
nagy titkot mondot hanem mindgyárt meg jelentem a királynak.,
95 addig legyen kegyelmetek¹² várakozás-[114b:]ban; a király már
tudta, hogy vagyon néki mindenkor valami nevetésre való historiája,
kérdi tölle mihent meg láttya, nó mi ujságod vagyon., a hertzeg elé
beszéli egészen a királynak a dolgot, a király azt igen nevetvén. grá-
ciát ad néki. és a hertzeg azt meg izeni a tiszteknek,

¹² kegyk

[86.]

rodosto 12 jan. 1728.

Edes nénekám.nak. kívánok szivesen. egy csinos. és takarékos
uj esztendőt. és abban férfiui álhatatos. hü, és állandó egészséget,
e kettőnk között elég kivánság. hadgyuk másokra a litánia csinálást.
a mely mind haszontalan, mind pedig a mértéken felyül való. nem a
5 leg hoszab kivánság. leg hasznosab. hanem arövid és szives kívánat,¹
nénekám. hát ne haragudgyam, minden nap. papokal. barátokal vagyon
kéd. akik meg felelhetnének a kérdésire. de nem, hanem job ha én töl-
lem kérdi meg. fel ülök hát az ítélő székemben. és onnét felelek
kédnek. azt kérded² edes néném hogy miért térdepelnek le az ang-
10 lusok mikor az ur vacsoráját osztogattyák, erre, azt felelem, hogy ök
ezt a szokást igy vették volt az attyoktól, a kik is pápisták voltak,
mivel ő nálók tartot ezer esztendeig virágjában a papista vallás. és³
henricus octavus aki haragjában bé vivé azországbn a kalvénista
vallást. eleget irt volt ellenek, de a harag, és a szeretet meg fordítatá
15 véle apalástot. 1552.⁴ ki üzé. a papokot és apüspökököt azországból,
a barátokot el szélyezté. a klastromokot fel nyittatá, és pusztán

¹ szives <kivánság,> kívánat, ² [Elírás:] kérdek ³ és <henn> henricus ⁴ 1552.
<és> ki üzé.

hagyatá. és amely apázták, a szüzeséget meg unták volt. azokat férhez adá. apapi jóságokot. az urak közt el osztá, a püspökségeket meg hagyván. kálvénista püspökököt tén. hogy pedig a közön-
20 séges nép fel ne támadgyon. és észre ne vegye. a vallásának tellyesé-
ségei valo meg változtatását, a templombéli papi ruhákat, szokás-
ban meg hagyák. ugy a külső céremoniákat is. a templomban a képeket, [115a:] és más egyéb állapotokot. ugy mint, az óltarokot. és a
25 bérmalást, ugyan azon imádságokal. és ceremoniával, valamint
szokás az anyaszent egyházban. és valamint a nálok lévő sok szent
püspökök szoktak volt cselekedni. mind ezekre pedig, avak szeretet
vivé a királyt, aki is meg szeretvén. egy urnak leányát., bulena
annát. ezért örömet meg vált volna a királynétol. de csak oly könnyen
nem lehe, mert még akor az anyaszent egyházal. tartot; hanem
30 apápától kelletet⁵ arra szabadságot nyerni, a pápa pedig arra helyes
okot nem látván. halogatta az elválasztást. akirályt pedig, mind a
szeretet, mind anna igen sürgették. az el válásra, aleánynak pedig
az apja, már titkon meg változtatta vala vallását. ugy a leány
is. ez így lévén., mind az apa. mind a leánya. foganatoson kezdé-
35 nek. predikálni a királynak., és jovallani, hogy állyon boszut a
pápán, mivel nem akar szabadságot adni, azért meg változtat-
ván a vallást. vigye bé a kálvénista vallást, és tegye magát fejé-
nek a bé vett vallásnak, a leány⁶ prédikátornak ilyen gyakorta
valo predikációjára. a király enged. és aleányt elveszi. a királynét
40 magától el küldi. és a kálvénista vallást bé viszi, a pápa ezeket a
változásokot meg halván. hogy a nagy rosztat elkerülhesse, adot volna
szabadságot, de már késő volt. mert a régít ki üzvé az új vallás
uralkodot az országban, edes néném. csak rövideden. így lett ang-
liában avallásnak meg változtatása.⁷ és így tartottak meg holmit
45 arégi szokásokban, de az Isteni rendelés, nem hadta büntetetlen.
aki oka volt az ilyen változásnak., mert idővel annát. bizonyos
állapotért a király meg ölette. és mint hogy aszszonyért kezdé az
el szakadást. ugyan aszszonyok által is let büntetése, mivel anna
után, még két vagy három aszszonyt⁸ vett el. de egymás után.
50 mindenikét meg öleté. az ilyen nagy példa után., lehetne nénékám
irni, az aszszonyokhoz valo szeretetről, hogy a micsoda nagy vesze-

⁵ kelletet <kell> arra ⁶ a leány <papnak> prédikátork [predikátork:<papnak> fölé írva.] ⁷ meg változtatása. <egy> és ⁸ aszszonyt vett el. [aszszony: végére a t betű utólag beszúrva.]

delmeket okoz. de a héjával, egy auctornak. tanácsát kevesen veszik
bé. aki is azt írja. hogy azaszszonyokat; csak a [115b:] boldogság-
ban lesz szabad szeretni, mivel azokat a szép ódal csontokat: min-
55 den időben szerették. szerettyük. és szeretni is fogják, és ebben
a példa. igen keveset használ. sokan írják, hogy a leg első gyilkosság.
a két egy testvér atyafi között. aszszonyért eset. micsoda hadakozások.
nem voltak. micsoda birodalmak. nem fordultanak fel fenékel
egy aszszonyért. egy francia királynak avalo hogy a példáját nem
60 kellene követni. a ki is egy dániai királynak aleányát el vevén fele-
ségül. a mikor el érkezet, úgy meg szerette aleányt. hogy enni sem
akart addig. a még, meg nem ésküt véle. de mihent az esküvés meg
volt. abban az órában. úgy meg utálta. hogy soha véle nem. lakhatot.,
talám még. egy más királynak sem sokan követik példáját. aki
65 szeretvén. az aszszonyokat, azon is igyekezet, hogy a tíz parancsola-
tot meg tartssa, atöbbi között egy aszszonyt szeretvén. hogy mind
a parancsolatot meg tarthassa,⁹ mind a szeretetnek kedvezhessen. va-
lamikor az aszszonyal akart fekünni, az urát is az ágyban hálatta.,
enevettséges példa, noha azt tarttyák. hogy a szeretetben. egy harma-
70 dik, mindenkor alkalmatlan. látodé néném, ha apásztor ót nem lett
volna, a farkas meg ette volna abarányt, azt el mondhatni, hogy a sze-
retet nem rosz. csak arra avégre igyekezők. amelyre az Isten rendelte,
azért hogy a részegesek. meny országban nem mennek. a szöllő tököt.
ki nem kel ázni. minden jó édes néném. mind az aszszony. a ferfiu. bor.
75 ezüst, arany.¹⁰ tsak arra a végre éllünk ezekel. a melyre teremtettek.,
az Isten semmi roszat nem teremtet. de mi viszá élvén az ő teremtésével.
roszra fordittyuk, és roszunkra válik., a bór betegeseknek, abórt
kellé okozni., vagy a szöllő munkást. egyikét sem, hanem csak
80 gyüinkle, és kívánok jóéttzakát. és a mellé kevés bolhát, édes kedves
álm látást, és holnapra fel viradást. amen.

⁹ meg tarthassa, <a> mind a ¹⁰ arany. <cs> tsak

[87.]

[116a:] rodosto 19 febr. 1728.

Édes néném. egy keveset neveltünk a két panaszkoldó leve-
lén, mert kédnék a panasza is kedves. azt irod édes néném. hogy
a Constancinápolyi szél, hamaréb meg fejériti a hajat. mint az

erdélyi. a bizonyos. hogy őt. természet szerént. Csak az idő feje-
⁵ riti meg. de itt. mind azidő. mind a sok suhajtásnak szele, egy
 nagy király. azt szokta volt mondani. hogy a szakállát. anyomo-
 ruságnak szele. fejeritette volt meg. a bizonyos. hogy őt, vagy hat
 esztendő. a haját ugy meg nem fejeritti. mint csak egy holnapi bu,
¹⁰ vagy gond. valamint történt egy iffiuval., a kit hogy halálra ítelték,
 a haláltól valo félelem. és rettegés. egy éttzaka olyan változást
 tett. az iffiuban. hogy más nap. mikor a halálra akarták vinni,
 minden el csudálkozot rajta, hogy egy öreg ember lett belölle, ugy
 meg fejeredet volt az egész haja, ugyan azért. grátiát¹ is adtanak
 néki, a bujdosásnak hoszu voltárol panaszolkodni, haszontalan. és
¹⁵ nem jó. mert azzal. meg nem rövidittyük, hanem még, nehezebbé.
 és hosszabbá tészük. anyughatatlanságal valo szenvedés sokal sulyosab.
 és a panaszolkodásal. valo szenvedést. az Isten meg hozsabittyta. mert
 olyankor. mint egy rugodozunk akarattya ellen, ha el hitetnök
 magunkal hogy a bujdosást. az Isten jovunkra adta. könnyen szen-
²⁰ vednök. a pedig ninesen más képen. mert az Isten. mindenben csak a
 mi jovunkot tekinti, de az ő böles ítélete más képen tekinti a mi jovun-
 kot. mint mi magunk. mert mi csak azt tarttyuk jónak. a mivel² ki-
 vánságunkot bé töltthettyük. avallásunk szerént. azt kel tartanunk.
 hogy bujdosásunk. mind hasznos, mind szükséges. de azon kívül is. ha
²⁵ az Isten valakit haza vinne közülünk, jobban meg tudná becsülni
 hazáját. és örökit. nam a³ tékozlo fiu, a még aháza. rakva volt kalácsal.
 bélesel. addig esziben sem jutot a fekete kenyér. de mihent a makra
 szorult. akor, [116b:] el felejtván akalácsot. csak a fekete kenye-
 ret suhajtá. ne panaszolkodgyunk hát a bujdosásról., vegyünk
³⁰ mindent jó. szivel az Isten keziből, és ugy a bujdosásunk. igen könnyeb
 leszen. vagyok. és leszek. ami voltam.

¹ grátiát<t> ² a mivel <ami> kívánságunkot ³ a <dus gazdag> tékozlo fiu,

[88.]

Rodosto 24 martý 1728.

kedves néném. tegnap. egy kevés sirás. könyveknek¹ forrási vol-
 tanak it nálunk. apedig azert volt hogy györgy hertzeg tegnap.
 elmene innét. egy franczia hajon. franczia ország felé. leg nagyob.

¹ könyvekk

fogyatkozást, azt találom benne. hogy magyarul nem tud. de a
⁵ nem az ő vétke. németek nevelték, a kik csak a mi atyankot sem
engedték volna. hogy magyarul meg tanulja. vagyon ugyan egy
kis anyai természet benne. de idővel talám el hadgya. de másként
jo szivü, és a hová megyen. az az ország. még² nagy hasznára lehet.
mert jó iskola, a szegény urunk. aki is igen szereti a gyermekeit.
¹⁰ nehezen válék meg tőlle. de ebben az országban. mit lehet tanulni.
azt tudgyuk. sohult pedig ugy el nem unnya az ember magát mint
itt. mert semmi usmerettséget nem vethet. senkihez nem mehet,
és ha csak valamiben nem szereti magát foglalni., mindenkor a nagy
unadalomban forog. hogy pedig minden ugy³ töltse az időt mint a
¹⁵ mi urunk., arra az Isten ajándéka kevántatik, mert ebédig azolva-
sásban. és az írásban tölti az időt, ebéd után pedig aki látná azt
mondhatná hogy valamely mester ember. vagy fur, vagy farag,
vagy az esztergában dolgozik. és az ő gyönyörü szakálla, sokszor
tele forgácsal. hogy maga is neveti magát. és ugy izzad., mint ha
²⁰ munkája után kellene enni kenyerét. ötet minden csudallya. ő pe-
[117a:]dig neveti az ollyat. aki azon panaszkodik hogy el unnya ma-
gát. ritka édes néném aki így⁴ tudgya az időhöz alkalmaztatni magát.
mind pedig hogy ugy mondgyam. az időt magához alkalmaztatni,
a fia azt ugy végben nem vihetvén jól tette hogy el ment. kivánnynk
²⁵ neki szerencsés utat.⁵ és hogy hazáját még láthassa meg. hát mi?
miis. azért éllýünk egésségben. még Istennek tettzik.

² még <m> nagy ³ ugy [Beszúrás.] ⁴ így <du> tudgya [tudgyon-ból jav.]
⁵ utat.. <h> és hogy

[89.]

Rodosto 3 gbris. 1728.

kedves néném. hogy evilágon lévő szarándokságunkot el ne felejt-
tsük, az elmúlt holnapnak 9dik napján táborozni mentünk volt.
csak három mély földnire. egy kis török falu mellé, nincsen e vilá-
gon semmi szomorua, mint a mely várost. vagy falut. csak török
⁵ lakja. mert ollyan helyt. sem embert. se aszszont nem láthatni az
uttzákon, még gyermekeket sem, azt tudná az ember hogy mind
ki holtak a faluból., mert it ki ki csak a maga házánál ül. kivált az
aszszonyok nem ugy mint nálunk., elég ahogy, ót ugy töltöttük az

időt amint lehetet. de az urunknak a lábai hogy dagadozni kezdé-
nek. tegnap viszá jövének a édes keserü laktunk helyére, azt tudom
nem fog két panaszolkodni a hoszu¹ levélre, édes néném az egés-
ségedre vigyáz.

¹ hoszu [o—a-ból jav.]

[90.]

Rodosto 18 aprilis. 1729

Azt már nem kel esudálni ha azt mondom hogy igen kedvesen
vettem a két levelét. hanem a volna esuda, ha kedvesen nem ven-
ném. de hogy vagyon a, hogy mi még egyszersem haragudtunk **[117b:]**
meg egymásra., mert azt mondgyák. hogy abarattságban egy kis¹
⁵ veszekedés olyan jó. mint az étekben abors. mind azon által édes
néném. hadgyuk el az olyan borsolást. és élyünk egyességben.
mert én a csendes barátságot szeretem. a macskákhoz illik, a mor-
golodo barátság., az égi jelekből nem tudé két valamit jöven-
dőlni mert hetedik napján a holnapnak., it mi dél után egy ora-
¹⁰ kor egy csillagot láttunk. 3 óráig jól látták., azt nem mondhattuk
hogy talám ami csillagunk jöt már fel egyszer. mert a csillagok is el
felejtkeztek már mi rollunk, hogy kédnék a kis ujjá ne fájjon. azt
igen szükséges meg tudni, hogy az ide valo² görög érsek, nagy pom-
pával jöt az urunk látogatására. négy alatta valo³ püspökökel., de
¹⁵ ha gyalog járnak is, azt ne gondollya két, hogy a szegénységtől
vagyon. mert a mi érsekünk kettőt is tarthatna, a püspökök is. de
atörök birodalma alatt, hinton nem járhatnak., sőt még ugy kel
magokot viselni mint ha szegények volnának. mivel azon kívül is
gyakran meg vonnyák őket., mind a török, mind a görög pátriarcha.
²⁰ mert ez, azt téski érseknek, aki neki leg többet fizet. az érseknek pedig
olyan püspököket választanak magoknak, akik leg többet adnak.
apüspökök pedig hogy az érseknek meg fizethessenek, olyan papokat
tesznek a falukban. akik leg többet ígérnek., itéllye el már két:
²⁵ hogy a püspökök, és a papok. micsoda sok féle uton modon huzák
ki a pénzt a szegény ember erszényiből, it asok innep, a sok **[118a:]**
böjt, mind hasznos a plébánusnak. hát ezen kívül, esztendő által.

¹ egy kis <h> veszekedés ² ide valo <ér> görög érsek, ³ valo [vala-ból javítva.]

a sok haszon hajto bé vett szokások., vasárnap. valamely rongyos öltözetben a misét el mondgya. a mint lehet tölle, de hogy predikállyon. azt nem lehet az ő tudatlanságától kivánni, de miből tanulna valami kis predikációt csinálni. és mikor; mivel egynehány plébánusnak voltam házánál.. egy könyvet nem láttam nálok. hanem valamely szakadozot mise mondó könyvet tartanak. és abból áll. minden könyvök. de mikor tanulhatna valamit. mivel egész héten. mezei munkát kel neki dolgozni, hogy a papádiáját. táplálhassa egy nehány gyermekeivel. és Czifrán jártathassa. egy szoval. itt a pásztorok. nem csak őrzik ajuhokot, hanem meg árendállják őket. és ha meg nem nyuzák is. de jól meg nyirik., erről éppen egy rendes historiát⁴ olvastam. nevesse meg kéd is. a rabinusok. ilyen nevettséges okát írják a koré áaron ellen valo fel támadásának, hogy egy szegény özvegy aszszonynak csak juha lévén. aztot meg nyirvén, áaron el vette tölle a gyapját. mondván hogy ötet illeti a törvény szerént. dabunt sacerdoti lanarum partem, ex ovium tonsione, deut 18. 4. az aszszony koréhoz folyamodék. és kéré. hogy szollana aaronnak. adná viszá a gyapját., de⁵ semmit nem nyerhete, koré hogy meg vigasztallya. 4 ezüst pénzt. ada neki, hogy venne azon annyi gyapjut, amennyit le nyirt a juhról. idővel azután. ajuh meg bárányozván, aaron azt is vevé. mondván. hogy atörvény parancsollya, az Urnak kel⁶ szentelni minden első szülöttet. kiváldz az urnak, mind a mi az anyamehet meg nyittyta. és ami elso fajzás a te barmaidban exod. 19. 2. 12. a szegény özvegy aszszony. lát-[118b:]ván hogy semmi hasznát nem veheti az egy juhocskájának. és hogy csak a papok hasznokra tarttya, el végzé magában hogy meg öleti ajuhát. de aaron azt meg tudván. oda mene., és kérni⁷ kezdé tölle azt a részt a jubbol. melyel néki tartoznak törvény szerént. a ki is azt⁸ hadgya., ez legyen a papok igassága anéptől. akar ökröt, akár juhot öllyenek, adgyák a papnak a lapoczkáját. és a gyomrát. deut. 18. 3. a szegény aszszony ezen igen el keseredvén, haragjában. mondá. hogy az én juhom husa, anathéma legyen az ur előtt. aaron erre a szora. az egész juhot el vevé. mondván. hogy minden anathema. az izraelben. apapokot illeti. csak a szegény aszszony vesztet minden képen, édes némém jó éttzakát.

⁴ historiát <h> olvastam. ⁵ de <cs> semmit ⁶ kel [Beszúrás.] ⁷ kérni <to> kezdé tölle ⁸ azt <mond> hadgya.,

hol jársz édes néném, miért mentél paphlagoniában. olyan nagy dolgok történnek. Constancinápolyban,² s' kéd ót nincsen. hogy lehet a? hogy merték le tenni a császárt. és mást tenni helyében. kéd hire nélkül. ezek pedig mind meg történtenek, hihető hogy⁵ másképpen lett volna adolog, ha kéd jelen let volna. a pedig csak rövideden. így ment végben,

aztot hallotta kéd. hogy már egy darab időtől fogvást, a vezér által szállot volt scutariban táborban., olyan szándékal, hogy a persák ellen mennyen, a császárnak ót sok szép mulato házai lévén.
¹⁰ gyakran ment maga is által scutáriban, aztot tudgya kéd. hogy a császár kastélya.és scutari között, a tenger egy jó stuczlovéni szélyességü, úgy történék hogy két köz jancsár, ki minde-[119a:]nik a hajokon szolgáltnak. rebelliot indittának, az egyikének a neve muszli basa, a másikának pátrona, a császár nem lévén akastélyában.
¹⁵ se a vezér a városban. 28 7bris, eza két jancsár a töb társait esze gyütvén egy piacra. mint egy ötvenre ha telének., patrona. négy felé osztván ezeket., mindenik resznek egy³ zászlot ada., és mindenik kezdé a város uttzáit jární. és kiáltani. hogy az ki igaz török az állyon melléjek. mert ők csak a vezér le tételit kívánnyák. a tömlöczököt fel nyitták. a várost fel járák, a boltokot bé záraták. és
²⁰ estig felesen meg szaporodának. de a csudálatos volt. hogy senki avárosban ellenek nem álla. holot vagyon leg aláb avárosban⁴ negyven ezer jancsár. lovas had is vagyon. de senki acsászár mellet fel nem kele, 29 ma már csak nem az egész jancsárság melléjek álla.
²⁵ és annyira el szaporodának. hogy lehetetlen lett volna ellenek állani. noha még tegnar. száz⁵ emberrel. el lehetet volna széllyeszteni őket, ma uj jancsár agát is tevének. és sok fő tiszték állának közikben. 30dik. pedig, acsászár amaga kastélyában lévén, a vezérel, a kapitán pasával,⁶ a vezér tihájával, az⁷ ulémákal., (a fő papi rendel:)mind ezeket magához hivatván, kérdé tollök. hogy mi okát gondolnák
³⁰ ennek a rebellionak. akik is, ki egynek, ki másnak tulajdonitván, hivatá a Cancelláriust és két személyt is választván apapi rendel

¹ [Keltezés:] 5 <3>8bris. ² Constanp.ban, ³ egy <sza> zászlot ⁴ leg aláb avárosban <leg aláb> negyven ezer ⁵ [Íráshiba:] száz ⁶ kapitán pasával, [*pasával: basával*-ból jav.] ⁷ az <ulél> ulémákal.,

közül. követségben küldé őket. arébellisekhez, kérdeztetvén tollök szándékokot,⁸ ök azt felelék. hogy a császáral meg elégesznek. ³⁵ de nem a vezere. tihájával, és amuftival. mert ezek a birodalmat huzásokal el rontották. és⁹ no-[119b:]ha ök elégségesek acsászáral., de úgy mind azon által, hogy azon három személyt. kezekben adgya elevenen., mind ezeket. és egyebeket. írásban téven. acsászárnak küldék., a Császár ujjontában kénszeritte mindent arra. hogy mondaná ⁴⁰ meg, okát a rébellionak. egy uléma. a vezért, és a tiháját adá okul. avezér pedig már észre vette vala veszedelmét. atiháját. és a kapitán pasát. meg fogatá. és ezt az utolsot meg is fojtatá. a CSászár meg látván a rebellisek írásban tett kívánságait, igen igyekezék azon hogy meg szabadithassa avezért. de nem leheté. mivel már. a kenyér. ⁴⁵ és a viz is szük volt a kastélyában. a rébellisek miat. az ulémák is kénszeríteni kezdék mondván. ha életedet szereted, engedgy kívánságoknak. úgy is kételen léven a vezért. és a tiháját kezekben adni, de a muftit kezekben nem adgyuk. mert az egész világ elöt gyalázatos volna. kezekben adni a fő papi fejedelmet, ennek elötte 27 esztendővel. ⁵⁰ egynek haláláért. ma is büntet Isten bennünket. hanem inkább küldessék holtig valo exiliumban. végtire addig kénszerítették az¹⁰ CSászárt. az ulémák. és az gyermekei., hogy a vezért. és a tiháját., kételeniteték meg fogatni, az után meg izenék a rébelliseknek. hogy ezek már fogságban vannak, és kezekben küldik., de a muftit se kezekben nem ⁵⁵ adgyák. se meg nem öletik, ha a kettővel meg elégesznek, azokat nékik küldik. hogy ha pedig meg megnem elégesznek. válaszanak. magoknak egy gyaur muftit., (: atörök a keresztént, csufságbol. gyaurnak hija., az az hitetlenek:) mert ök kezekben nem adgyák a muftit. ezel a rebellisekhez bocsáták a köve-[120a:]teket, de az még oda ⁶⁰ járnának, az alat. meg fojták a szegény vezért, az a veszet. undok. fajtalan. tihája pedig. látván hogy meg akarják fojtani. ijedtiben meg holt. ezeket meg ölek azért, hogy elevenen ne kénszeritessenek ki adni őket., akövetek viszá érkezvén. a vezér, kapitán pasa. és a tihája testeket. egy szekérre. tévék. és a rébelliseknek¹¹ küldék. a kapitány ⁶⁵ pasán. szánakodának, és a testét. az annyának küldék. hogy temetetné el, a tihája testét pedig. akutyáknak veték. a vezér testét pedig viszá küldék oly szin alat, hogy ök avezért elevenen kívánnák., anép mind ezeket látván. egészen hozájok hajola. a CSászár látván

⁸ [Tévesen vagy hiányosan:] szándékoknak., ⁹ és no-[119b:] és noha ¹⁰ az <ule> CSászárt. az ulémák. ¹¹ rébellisekk

hogy a vezér testét viszá küldötték volna., magában szálla. és hivat-
70 ván az ulémákot. mondá. ezen rebellisek engemet is császároknak.
uroknak üsmérni nem akarnak. azért azt akarom, hogy senkinek is
miattam veszedelme ne légyen, magam szabad akarattýából tehát.
a batyám fiának. szultán mahmudnak engedem a CSászári széket,
75 hivassátok ide előmben, jó szível minnyájotok elöt. magamot ö alája
vetem. csak had szünnýék meg ezen rebellio. és ne legyen oka senki
veszedelmének. ez meg lévén, oda vivék szultán mahmutot., szultán
achmet székiából le szálván. eleibe mene. megölelé, és maga helyében
fel emelvén. császari szekiben ülteté, es leg elsöben is maga meg
csokolá a kezét az uj császárnak, és az ulémákal is meg csokoltatá.
80 azután¹² mondá nékik, mind nekem. mind néktek, uratok és császáro-
tok ez a személy az Istenre, és a ti lelketek ismértire bizom., legyetek
azon hogy igasság ellen semmit ne cselekedgyék. hapedig a rosz
dologban meg nem intitek. Isten elöt számot adtok az ítélet nap-
ján. melyről¹³ né-[120b:]kem is tartoztok felelni, mind ezen, mind a
85 más világon., azután szultán mahmudhoz fordulván. sok szép taná-
csokot adanéki. és olly hathatos beszédekkel szolla hozzája., hogy
az egész halgatok sirának, végtire mondá., tavoztasd el, hogy a
vezérid kezekben ne engedgyed egészszzen szakálladot. a gyerme-
keimet. Istenre. és reád bizom, nevellyed, táplállyad mint atyád
90 fiait., viselvén gondot reájok Istenesen. el ne feletkezzél pedig arrol.,
hogy ezaz uráság. senkinék. nem állandó.

ezek mind így lévén. ezen holnapnak második napjára virá-
dolag, szultán mahmud CSászárá lön, és az achmet uralkodása meg
szünik. mely nagy változás.

95 édes néném, mikor az Isten akar valamit, micsoda alá valo
eszközel munkálodik. azért hogy az alá valo eszközöböl. ki tessék
azö mindenhatósága. egy ilyen nagy birodalomban. kik tevék le a-
császárt. csak két közönséges jancsár. az egyikét patronának hitták,
arnot volt, és nem török, ez ennek előtte egy néhány napal, dinnyét
100 szokot volt árulni. amásikát hitták muszlinak, ez á feredő házban.
tellák volt. az az, feredös legény.

hát még a szegény vezérről ne szollyunk, akik is itt olyanok mint
a királyok., mind kécensekre. mind hatalmokra valo nézve. kívált
ez 12 esztendeig bírá azt a nagy tisztséget. de még azon kívül, a-

¹²azután [és-ből jav.] ¹³melyről né-[120b:] <me> kem is [Törlés az új sor elején.]

¹⁰⁵ császár veje volt, a kutyák ették meg atestét., holot. ö¹⁴ egy néhány ezer tallér erő temetöt csináltatot volt magának.

azt meg vallozom kérdnek. hogy mi itt tartottunk. és gondolhatuk. hogy itt is lehet zenebona. és predálás. vigyáztunk is éttzakakon, de itt minden oly csendeségben volt. mint ha csak álom
¹¹⁰ lett volna a rebellio, nem hinné azt el aki nem tudná., hogy a rébellionban is micsoda rendet tartanak, és hogy ahozképest. micsoda kevés [121a:] károk vannak. mert ugyan is ki gondolhatná. hogy ollyankor nagy predálás ne legyen., a sok boltokot fel verhetnék, a császár kincs tartojára rea mehetnének. de nem, mert a tárház. a hol
¹¹⁵ szoktak mindeneknek fizetni, nekünk is. ugy nyitva állot mint az elöt.

minek elötte el végezem ezt a levelet, jó kérdnek azt is meg tudni hogy, a birodalomban a szokás, hogy a császárok változásakor., mindenik jancsárnak. hó pénzit napjában egy pénzel meg szaporították, ás azon kívül, mindenik jancsárnak 15 taller, (baxis) az
¹²⁰ az áldomás adatik, mostanában hogy ki adták. ment 5000 erszény pénzre, tudgya kérd. egy erszény, ött száz tallér, nekünk. fele elég volna. jó éttzakát édes néném. a császáral almodgyék kérd.

¹⁴ ö <még elt> egy néhány

[92.]

Rodosto 27 gbris. 1730.

Edes néném, a komediának még vége nincsen, meg is kel fizetni a komediásokot. ma hozák hirit. hogy Constancinápolyban¹ 25 napján ennek a holnapnak, a CSászár a rébelliseket meg ölette, a mely illyen formában ment végben, halgassa kérd. rébellisné félelemel.
⁵ mert semmit elnem veszek belölle. se hozá nem teszek.

Az utolso levelemnek,² utolso résziben valo utolso végin. meg láthatta a füleivel., hogy micsoda formán lön vége. a rébellionak. és hogy mint akará az uj császár el oltani atüzet. a melyet pátrona gerjesztet vala fel. és a melyet ha külső képen mint egy el oltotta
¹⁰ volnais., de belső képen, mind ez mái napig, pátrona szüntelen gerjeszté. mivel az ő kívánsági.,³ minden nap. sok féle képen szapo-

¹ Constancinápolyban ² levelem(ben)nek, ³ kívánsági., [A szóvégi -i korábbi a-ból javítva.]

rodának. ugy annyira, hogy mind acsászár. mind a fő vezér. mint egy kételenek valának, kívánságinak eleget tenni. tartván attol. hogy ujjab rébelliot ne [121b:] kezdgyen., mivel sokan tartottanak
15 hozája, a város fő birája, (stámbol effendi:) deli ibrahim. minden uton modon azon igyekezék hogy meg gazdagodhassék, mindenekre igyekezék venni pátronát., ugy annyira hogy az kik valamely tiszttségekre vágytanak., ezeknek sok pénzt kellett adniok elsöben. hogy⁴ el nyerhessék, pátrona a minap a szerdengestiek. agájával. (ez olyan
20 sereg. amely a hartzon elöl szokot menni, mind az ostromokon; ezek olyan vitézek. akiknek nem is kel a halálrol gondolkodni:)⁵ a vezérhez kísérteté magát. a vezértől mindeneket meg nyervén. azzal annyira el bizá magát. hogy egy mészárosot akara moldovai vajdának tenni., a deli ibrahim kérésére, aki is sok pénzt vett vala fel a mészárosotol, de a vezér azt felelé néki. hogy nem volna szabadságában fejdelemséget adni valakinek., a CSászár hire nélkül, ezel meg menté magát, de hogy tellyeségel ez iránt valo szándékát meg változtatnák patronának. azt tanálák fel. hogy azö társát muszli agát vennék arra eszközül. a ki is tihája vala ajancsár agának, ez értelmes
25 lévén, eleiben adák. hogy micsoda illetlen dolog volna egy mészárosot tenni vajdának., hanem válallya magára hogy végben ne mennyen ezadolog. muszli tehát ekképen cselekedék. pátronához menvén. ugy téteté magát, mint ha néki is nagy kedve volna arra. hogy a nem okos mészáros vajdává lenne, azért mondá pátronának. hogy
30 ebben adologban nagy vigyázással kel jární., és hogy jó volna elmenni a Caszáp basihoz, (az az, a mészárosok fejéhez.) aki is itt nagy tekintetben vagyon. és kel néki minden mészárosrol felelni., oda érkezvén, muszli kérdé tölle. mivel a moldovai vajdaságeret ezer erszény pénzt⁶ ígérnek, azt akarjuk tudni, tölled, ha akarszé kezes lenni azért. amészárosért. [122a:] hogy nekik azt a pénzt le teszi, ha avajdaságot meg nyerik néki, afő mészáros felelé., hogy ő nem lenne kezes. azért a mészárosért. csak ötven polturáért is. pátrona erre igen el szegyenedék. és a⁷ nem okos nagyra vágyo mészárosot, nem molduvában, hanem a tömlöczben küldé. deli ibrahim pedig. semmivel
45 meg nem elégedvén. minden nap nagyob, nagyob állapotokra vévé pátronát, ugy annyira, hogy ezaz utolso minden nap ujjab állapo-

⁴ hogy <meg> el nyerhessék, [el: <meg> fölé írva.] ⁵ gondolkodni:) [A kéziratban három pont ferdén egymás fölött.] ⁶ pénzt <igenel> ígérnek, ⁷ és a <sze> nem okos

tokot kére a miniszterektől, a mely nagy tiszttségeket akarának pedig néki magának adni, edgyikét sem vevé el, a CSászár, nem türhetvén tovább. kevélységit. Constancinápolyban hivatá csánnum kosát,⁵⁰ hogy kaptán pasának tennék. (a kaptan pasa.⁸ a tengeren lévő erőnek fő gyenerálisa,.) és a nissai pasát., hogy ez kísérné a mekkában menő szarándokokat, mindenik csak nem egyszersmind Constancinápolyban⁹ érkezének. pátrona meg sejdítvén, hogy az utolsot más végre hivatták volna. (az mint is ugy volt:) tanácsot tartá hiveivel. hogy⁵⁵ miképen lehetne meg előzni. és meg gátolni a császár szándékát, erre való nézve, az egész fő tiszttségeket magok között el oszták., muszlit arra kényszerítették, hogy venné fel, a kultihája tiszttségit, ajancsár agát vezéré akarák tenni., patronát kaptán pasának, a muftit. le akarák tenni hasonló képen az europai kadi leszkeret. (fő birót:)⁶⁰ egy szoval pátrona¹⁰ mind az egész tisztteket, amaga hiveiből akará tenni, ha pedig ezt véghez vihette volna. fel fordította volna az egész birodalmat. a CSászár ezeket meg tudván., ugy téteté. mint ha posta érkezet volna ababiloniai pasától., az ki azt irta volna, hogy a persa, és a szerecsenek nagy károkat tesznek. azért aki igaz⁶⁵ musulmannak tarttya magát. mennyen segítségire., erre való nézve avezér nagy divánt hirdete. hogy tartana tanácsot az egész ulémákal, és hadi tiszttekel, a nem okos. [122b:] pátrona is a divánban mene, muszlival. és a szerdengesti agákkal, az után a divánban bé hivaták apostát. a levélel, a mely csinált levél vala., és sok féle veszedelmes⁷⁰ hireket mondatának véle. zigy lévén, a vezér, mindgyárt három boncsokos pasaságot igére patronának., és más fő tiszttségeket a szerdengesti agáknak., csak mennyenek babilonia segítségire., de egyik sem esék atörben, mivel egyik sem akara elmenni., a vezér látván hogy semmit nem végezhetne az nap. mondá hogy más nap⁷⁵ a császár előtt kellene más divánnak lenni, azért, arra int mindeneket. hogy ki ki jelen légyen jó regel., ez mind arra való volt, hogy a lesre vihessék a rébelliseket, másnap tehát 25 napján a holnapnak. mindnyáján, a császár kastélyában gyülének., a kastélynak, három udvara lévén, mindenik udvarban. egy diván házat készitének.,⁸⁰ hogy a gyülés, három féle helyt tartatnék. a leg belsöb udvarban lévő házban a fő vezér tartá divánt, atatár hámal, a muftival. jancsár agával, pátronával, és más egyéb fő tiszteivel a rébelliseknek.¹¹

⁸ kaptan pasa. [pasa: basából javítva.] ⁹ Constancinápolyban ¹⁰ [A sor végén:] pátrona- [új sor elején nem folytatja.] ¹¹ rébellisek.

a második udvarban. csanum kocsa. tarta. divánt a szerdengesztiek agáival, és mind azokat kik pátronához tartottanak., a harmadikában
⁸⁵ vala a Nissai pasa. más sok féle renden lévő tisztel., a császár szolgálai penig. aboztansiakal, mindenik udvarban fegyveresen el rejtett¹² helyekben valának, tanálkozék pedig valamely CSorbasi,¹³ ki pátronara haragudot, mivel az ortáját. (azaz, arégyimentét) el vette vala tölle, ez ajánlá magát a császárnak., hogy ő vegben
⁹⁰ vinné szándékát, és sok olyan jancsárokal, kik pátronára haragudtanak, a császár kastélyában titkon bé mene, midön pedig már az egész gyülekezet. a tanács házakban ki ki helyére ült volna a császár hivatá atatar hámot, és a muftit magához, az alat [123a:] egy puskát ki löttének. hogy a kapukot bé zárják., azonnal a csorbasi
⁹⁵ bé mene a diván házban, a melyben vala a vezér. a köntösit le tevé. és csak a pánczél ingben maradván, pátronát kezdé vagdalni, és a kik véle valának. azok a pátrona hiveit, a kik is magával együt, esze kontzolák, hasonló képen amás két udvarban is ai pátrona hveit mind meg ölék, és mindenik udvarban. nagy vérontás vala., a testeket
¹⁰⁰ szekerekre rakák, és a tengerben veték, ez napon délig az egész rébelliseket ki irták és csak ugyan ettől anaptol fogvást mondhattya mamud, valóságos császárnak magát. én is valóságos attyafia, szolgálja maradok kegyelmednek.¹⁴ édes néném.

¹² el rejtett <hy> helyekben ¹³ CSorbasi, <a> ki ¹⁴ kegydk.

[93.]

Rodosto 25 mart^ü 1731

Edes néném fillentenék ha azt mondanám hogy a minapi levelét kedvesen nem vettem kednek. hát kéd kedvesen vetteé az enyimet. kedvesen., már én csak rébelliorol fogok kednek irni. tavaly is irtam egy nagyrol. most is irhatnék ha akarnék. azoknak¹ pedig csak az az
⁵ oka. hogy kéd most nem lakik pérában. elég ahogy, aminap ismét támadás lön. Constáncinápolyban² eztet az arnotok kezdék. a kik is esze vervén magokot jancsárokal elegyesleg, két vagy három ezeren, avároson el széllyedének. és olyan nemesi szándékban valának. hogy fel verjék a császár udvarát., a kit végben vitték volna., ha egy
¹⁰ nehány orával eleit nem vették volna. a CSászár ugy magais veszede-

¹ azok ² Constáncipban

leben lett volna. de eleit vévén adolognak., és afő tisztet keményen viselvén magokat, a rebellisek közül sokat meg ölének, és el széllyedé- nek atöbbi, ezt a rebelliot a császár leányának tulajdonították. a szegény ibrahim vezér feleséginek., aki is bátor aszszony lévén, abiro-
15 dalmat is szerette volna igazgatni. amint hogy [123b:] igazgatta is, a vezér éltiben, elég a hogy. igazán vagy hamisán néki tulajdonit-
ták ezt a rébelliot. és büntetésül. a tenger halai közti veték. egy ilyen fejdelem aszszonyt, úgy tettzik. hogy más képpen is gyom-
lálhatták volna avilágból. de mint hogy így eset mit tehetünk rolla.
20 az egészség jól vané édes néném.

[94.]

rodosto 15¹ aprilis 1731

Eddig is úgy kellett volna, és drinápolyt, régen el kellett volna hadni, már majd olyan gondolatok jöttek az oldalaimban, hogy valami mágnés kö tartoztattya ót kédet, ezért a szoért meg fizetnek nekem. de semmi, elég ahogy, akéd levelit vettem. és le borulva
5 köszönöm; eddig való mulatásának, helyes okát látván. absolutiot adok kédek: de édes néném, had ne irjak már többé olyan véres, és kegyetlen levelet mint a minap., úgy tettzet már hogy a pennámban is. nem ténta. hanem vér volt. de lehetetlen hogy még egy véres historiát ne irjak kédek. és többet nem. ezis arrol jut eszemben,
10 hogy azt írja kéd. micsoda. boszu allók az oloszok, olosz országban, volt egy urnak valamely nagy vadas kerttye, sok öz, sok szarvas volt benne. az ur meg mondotta volt a cselédinek. hogy ha valamelyike egy vadat. meg találta ölni a vadas kerttyiben. hogy annak meg nem kegyelmezne., úgy történék egyszer. hogy egyik a cselédi közül.
15 avadas kertben ment puskával. madarakot löni. amint egy madárhoz akart löni a földön, szerencsétlenségire. egy szarvast lö meg. aki is ót egy bokorban feküt. de nem láthatta. a szolga mihent azt észre veszi, azonnal el szökik., az ura nem tudhatván okát el szökésinek. csak úgy hadgya. hanem. egy napok mulva, a-[124a:]vadas kertben
20 hogy ment volna sétálni. reá akad a döglöt szarvasra. azt is meg láttya, hogy lövés vagyon rajta. arrol mindgyárt észre veszi hogy a szolgálja lötte volna meg. öarra ir minden felé levelet: hogy ha nem láttaké valahol ilyen ilyen legényt. sok idő mulva, híré. adgyák néki,

¹ [Keltezés:] rodosto 15 <ma> aprilis

hogy valami képen. aző szolgája féle., rabbá eset. és atengeri tolvajok.
 25 afrikában vitték. az olosz ur; jó summa pénzt ígér a papoknak. kik
 odajárnak. rabok váltására, csak. válttsák² ki a szolgáját, és hogy
 mindent meg fizet érette: apapok ki válttyák. és örömel az urának
 küldik, a szegény rab legény is nem tartot már semmitől,³ egy néhány
 30 esztendő már el tölt volt. az olosz pedig. hogy meg láttya a legént.
 firtatni kezdi. hogy miért lötte volna meg a szarvassát. a legény
 menteni kezdi magát. de az olosz azon meg nem elégedvén. egy éttzaka.
 meg öleté a szegény legényt. e valóságos olosz természet. azt igen
 nevettem édes neném, mert hiszem nevetni is kel. nem csak olyan
 szomoru dolgokrol irni., hogy azok a kalmárnék. ugy rea tarttyák
 35 magokat, mint ha mindenik erdélyi gubernátorné volna; abizonyos
 hogy a gubernátornék. ugy rea nem tudgyák magokat tartani mint
 azok a görög⁴ aszszonyok. mert a görög⁵ természet szerént kevély.
 az⁶ aszszonyok annál inkább, távul legyen hogy egyike a másikánál
 aláb valonak tarttsa magát, mikor azuttzán elől talállya az ember,
 40 azt gondolhatná hogy mindenik egy grofné., olyan czifra, és olyan
 kényesen lépik. mikor pedig haza megyen, jó. ha három polturás
 ébedhez ülhet. erről jut eszemben. hogy karolus quintus. bruxelában
 lévén. ot nagy vendégséget készitetet. a vendégségre, pedig két
 nagy uri aszszony. nem akará [124b:] el menni, azért. hogy egyikét.,
 45 amásikánál. fellyeb ne ültessék. acsászár azt meg tudván. gondolá
 hogy a valamely zenebonát indithatna a vendégség közben. azért
 bíró akara lenni ebben adologban., evégre az udvarát esze gyűjté,
 és nagy Cérémoniával aszékiben üle, azután a két aszszonynak
 prokatori eleiben menének, és ót kezdének erősen perelni, egymá-
 50 sal. ki ki a maga aszszonyának elsősége mellett, a császár azt lát-
 ván hogy mindeniknek. egyaránsu oka vagyon. és egyaránt kíván-
 hattyyák az elsőséget. de nem akarván egyikét is magára haragit-
 tani. ilyen ítéletet monda reájok. hogy a kettő közül. a mellyik
 leg szerelmeseb., az, azelsőséget is kívánhattya., és a gyűlésnek
 55 vége lön., minden helyyesnek találá ítéletit. az aszszonyok is azután,
 nem hadakozának az elsőségért. nem akarván. szerelmesnek tartatni
 avilág elöt. akéd ítélő székinél. nem tudom. ha ilyen ítéletet tesz-
 neké. de nem volnaé jó. valamely mesterséget keresni arra, hogy meg
 lehetne üsmérni. aszerelmes. aszszonyokot., de mint hogy a szerelem-

²válttság ki ³semmitől; <de> egy néhány esztendő <m> már ⁴görög [Szóvégi
 g—k-ból jav.] ⁵ görög [Szóvégi g—k-ból jav.] ⁶ az [z: betű feltűnően nagy.]

- ⁶⁰ röl. van aszó. a mely jó magában. és aztot atermészet oltotta belénk. vagyis inkább atermészetnek ura, akinek jó minden munkája. hanem mi élünk roszul véle. azt a kérdést⁷ teszem. hogy egy kis aszszony egy erdőben el aluván, egy valaki el akará ragadni. de amint oltalmazta magát. halálos sebben esék. a kis aszszonynak. három szereteje. ót
- ⁶⁵ közel vadászván, akis aszszonyra találának. abban akerves állapottyában. az első szereteje. mindgyárt. azután mene. aki el akará ragadni, a másodika. keserűségében, el ájula, a harmadika, mindgyárt segiteni kezdé. és kötözni sebeit. azt kérdik. a három közül. mellyik szerette leg inkább a kis aszszonyt, amég erről is ítéletet teszen
- ⁷⁰ kéd, addig elvégezem leveletem. jó egésséget édes néném.

⁷ [Íráshiba:] kérdés teszem.

[95.]

[125a:] rodosto 1731 20 -bris

- A minapi levelemben édes néném azt irád. hogy avezért letették. én pedig. a hirért. hiel fizetek., mert tegnap ment itt el nagy Ceremoniával. azuj vezér, akit vezérségre visznek, azt mondgyák jó ember, egy kevesé kemény, amint jelit is adta uttyában. mert egy
- ⁵ falusi kadiát fel akasztatot azajtajára. hihető hogy nem tett jól igasságot. eztet topál osmán pasának hiják. az az, sánta oszmánnak., mert sánta, valamely hartzon sántult volt meg. de az esze nem sánta. mert nagy eszünek mondgyák. noha, keveset olvasot és irt életében., mert egyikét sem tudgya. e már harmadik vezér. a miolta
- ¹⁰ császárt letették. micsoda rövid uraság, de nagy, a mint látom, az uj császár. meg fogadgya a le tettnek tanácsát. hogy sokáig ne hadgya uralkodni a vezéreket, de a jo tanácsé vagy rosz. a kéd ítélő széke eleiben terjesztem, mert ha a vezér jó. nem nagyob hasznára volnaé a birodalomnak. ha meg hadnák, és mentöl tovább uralkodnék. annál
- ¹⁵ inkább meg tanulná az igazgatást, mind belső. mind külső dolgait az országnak., az idegen ministerekel, jobban tudna. az külső dolgokrol végezni. de ezekre időt neki nem adnak. mert ollyankor teszik le. amidön már egy kevesé kezdi üsmérni adolgokot. némellyikét pedig ollyan hamar ki vetik, mint ha csak álmában lett volna vezér, mind
- ²⁰ ez. a birodalomnak nagy romlására volna. ha eleit nem vennék. mert noha. gyakrabban minden fő tiszteket letegyenek is avezérel, de az alattok való tisztek meg maradnak, ha a fő Cancellariust le teszik., az-

egész Cancellariakon lévő tisztek. secretariusok., írók. mind meg
 maradnak, és az új [125b:] Cancellarius azoktól mindgyárt meg
 25 tudgya. hogy micsoda dolgok. folynak. és azokat követi, az új kins
 tarto. hasonló képen. meg tudgya. azalatta valoitól. hogy micsoda
 rendet tartanak, a tárházakban, eszerént az újak, hamar óká lesznek.
 és a tisztek változásival. a dolgok. és rend tartások. nem változnak., a
 30 birodalom dolga ilyen formán csak foly. de nekem úgy tettzik. hogy
 ha egy jó vezért sokáig meg hadnának. hogy még jobban folya. de
 mit mondgyak.¹ ibrahim pasa sokáig vala vezér, ugyan azért is lön az
 utolsó támadás. mert mint hogy. amég vezérek. adig igen nagy
 hatalmok vagyon; csak nem mint egy lehetetlen. hogy viszá ne
 35 élyenek hatalmokkal, epedig, soha egyik a másikáról nem tanul. CSak
 mind egy porázon futnak., valami mesterséget kellene nekik ki gon-
 dolni. hogy olyan hamar ki ne tennék őket, ők aszerént nem cseleked-
 hetnek. mint pilátus cselekedet volt. éppen most jutot eszemben. a
 híres pilátus, ellen valamely panasz² hogy ment romában. jerusálem-
 40 ből romában kellették. menni, hogy őt mentené meg magát a császár
 előtt, pilátus pedig., a kristus varrás nélkül való köntösét. a vitézektől
 el vette volt, úgy történék hogy mikor a császár eleiben mene paran-
 csolattyára. az a köntös, éppen rajta találta lenni. mihent a császár
 meg látá pilátust, mindgyárt fel kele székiből. és szépen fogadá. az-
 után el bocsátá magától. a császár csudálkozék cselekedetin. hogy
 45 vagyon a. hogy én azért hivatam ide pilátust hogy számki vetésben
 küldgyem., de nem. hanem még fel kele³ előtte, és szépen fogadom.
 milehet annak az oka, de pilátus annál inkább csudálkozot a császáron;
 mert ő sem gondolhatta ki az okát, a császár ismét hivatya pilátust.
 pilátus, ismét azon köntösben megyen a császár [126a:] eleiben. a ki
 50 is az előbbeni ceremóniával fogadgya., a császár annál inkább csudál-
 kozik dolgán, pilátus hasonló képen. egyik sem tudgya minek tulaj-
 donittani. a császár egy néhány nap mulva, ismét hivatya pilátust.
 de pilátus uram, szerenesétlenségire, hirtelenkedvén. mind más
 újab köntöst vett magára. és a varrás nélkül való köntös; el marada. a
 55 ki is meg oltalmazta. kétszer, azért mihent a császár eleiben ment.
 nemhogy fel költ volna előtte, de keményen szolván hozzája. számki
 vetésre küldé. galliában. eztet úgy hidgye kéd. amint tettzik. és
 maradok. aki vagyok.

¹ mondgyak. <a> ibrahim pasa ² valamely <pasz> panasz ³ [Íráshiba:]
 fel kel kele

A szokás szerént. már én nem merek¹ szerencsés karácson innepeket kívánni kédeknek, mert már kéd idegen szokást vett fel. idegen országban pedig. főképen francia országban, csak uj esztendőben köszöntik egymást. nálunk pedig mind a három sátoros innepeken is,
⁵ mellyik már jób szokás. azt azirás tudokra hagyom. mindenik ország tartssa meg amaga szokását. aleg jób, én is meg tartanám a magamét ha lehetne, és írnék valami hirt ha volna. de mi itt oly nagy csendes nyugodalomban élünk, hogy ugy tettzik. mint ha. másut mind meg holtak volna. csak mi élnénk. pedig ha jól meg gondollyuk. mások
¹⁰ élnek, és mi csak aluszunk., de vané egyéb dolga a bujdosoknak, ? édes nénékám. a kéd bölcs, és okos levélire hogy lehetne meg felelnem, nekem oly okos levelet nem kel írni, az én eszem nem hasogattya az áert, minta kédé.² hanem csak a földön jár. azért a többit nagy tisztelettel félre tévén, csak³ egyre felelek meg, azt irod néném, hogy a
¹⁵ hihetlenség. kételkedés. és az a fekete irigység. csak velünk buj-
[126b:] dosik. mint ha, ök sem maradhattak volna az országban. e mind igaz. és ugy vagyom. de az is valo. hogy a török császár nem rendelt nekik tahint. még is csak. el élnek, mennyi sokat temettünk el már közüllünk, de aza veszet irigység, csak meg marad. és az egyenetlenség. csak egészséges, és semmit nem vénül, talám ugyan ezek is
²⁰ temetnek el minket. ha csak a jó Isten, el nem veszti közüllünk öket, ugy tettzik, hogy a bujdosoknak. jobban kellene⁴ élni, mint sem az othon lako testvér atyafiaknak. de még eddig, mind ellenkezöt tapasztaltam. söt még. mentöl inkább fogyunk. annál. inkább szaporodik az irigység. és az egyenetlenség. emindenkor így volt. szomorúan látom, hogy így is lesz. mind örökkön, örökké. (de nem mondok rea ament) azt el lehet mondani, hogy a mi áitatos urunk. mindenkor igyekezet azon, hogy azokat el üze közüllünk, de még eddig végben nem vihette, de amit ahalál végben nem vihet. hogy
²⁵ vinné ő azt végben, ha rajtam állot volna, régen meg égettetem volna öket, mert ugyan is. mit keresnek közöttünk, egy állapotban vagyunk. egyik ugy hadta el jóságát, mint a másik, itt tisztségeket. jóságokot. nem osztogatnak, az északi szelet. és a déli szelet, min-

¹ merek <karácson> szerencsés karácson ² kédé. <es> hanem csak ³ csak <arra> egyre ⁴ [Íráshiba:] kelleni élni,

deniknek egyaránt osztogatták. hanem csak az a különbség lehet.
³⁵ hogy egyikének job egészségé vagyon. a másika, többet ehetik, ihatik, a
harmadikának job lába lévén, többet sétálhat a tenger parton, ha már
ezek méltok az egyenletlenségre, és az irigységre. vigyük a jános pap
ítélő szeke eleiben. had itéllye meg, de a még oda érkezünk, én azt
gondoltam. hogy e mind csak attol vagyon., hogy a bujdosoknak sem-
⁴⁰ miben sem telik, és könnyen meg unnyák a bujdosást. fog-[127a:]lala-
tosságok kevés lévén. az időt el unnyák. és ha együt laknak., magokot
is el unnyák. és csak mindenkor egymás ábrázattját látni, azt is el
unnyák., és így végtire, csak az unadalomból származnak. a fellyeb
emlitet beste kurafiak., a historiákban olvasunk erről példát. hogy
⁴⁵ nem jó a másban valo kételkedés. aztot pediglen egy pogány, de szép
fejdelem aszszony adgya tudni illik., a nevezetes Cleopátra aszszony-
nyom ő nagysága. aztot tudgya kéd⁵ hogy mint szerették ezek egy-
mást markus antoniusal., az actiumi hartz után. ezek egyiptumban
szaladának, markus antonius gondolta, hogy már szerencsétlen lévén,
⁵⁰ nem fogják ötet ugy szeretni. mert aszerencsétlennek, a szeretete is
szerencsétlen. azért mindenkor tartot attol, hogy Cleopátra egy kis
itallal a más világra ne küldgye. hogy azután szerencsésebbet vegyen
magának. aztot Cleopátra észre vévé, és olyan vendégséget csinála.
hogy mindennek a kik asztalnál ültének. virágbol kötöt koszoru volt
⁵⁵ fejeken., el itélheti kéd. hogy micsoda szép koszorut csinált Cleopátra
markus antoniusnak, de azt talám el⁶ nem itélheti kéd, hogy ő azt meg
hinté mérges poral; a vendégségkor tehát. mindennek. a szokás szerént
köszoru lévén fejében, a királynének jó kedve lévén, nagy kedv kere-
sésel vala markus antoniushoz., akit is látván. hogy nem csak abortol.
⁶⁰ de még aszeretettől is kezdene részegülni. és hogy már. abban az álla-
potban volna, amint kívánná, mondá néki, hogy a koszorujában valo
virágot tenné a pohorában, és hogy ő is hasonló képen cselekednék.
markus antonius ezt halván, és mindenekben. csak a királyné akara-
tattyán járván. azonnal⁷ le szagga-[127b:]tá koszorujából a virágot,
⁶⁵ és a poharában veté. és meg akará innya a Cleopátra egészségiért, de a
királyné a kezit a szájára tevé. és meg tartoztatá. mondván. meg ne
igyad markus antonius és lásd meg, hogy mit nem lehet végben vinni,
mikor valaki valamit akar, én azokat a virágokot méregelem meg hin-
tettem, itéld el abbol. hogy ha az a gyanóság. a melyet mutacz hozám

⁵ kéd [Beszúrás a sor előtti margón.] hogy mint <d> [?] szerették ⁶ el
<itélh> nem itelheti ⁷ azonnal <ki> le szaggatá [le: <ki> fölé írva.]

⁷⁰ meg menthetne a veszedelemtől, hogy. ha lehetne arra adni magamot, hogy el Veszeselek., és ha lehetne, nálad nélkül élnem, de látván a királyné, hogy marcus antonius kételkednék beszédiben, azonnal, egy halálra való rabot hozata fel a tömlöczből. és meg itatván véle. a pohárban lévő bórt: mindgyárt meg hala. előttök. így meg gyógyítani

⁷⁵ valakit, a gyanakodásból. és a hihetlenségből, az orvoság igen durva volna. de hadd hozzak még egy példát. elő. az irigységről is. egy francia királynak, aki még uj vala királyságában., hízkeldeésből. az udvariak mindenkor csak azt hozák elő. hogy az előbbeni királynak idejében. mennyi sok szomorúságot és bántodást vett volna. azon

⁸⁰ király tiszteitől, azért meg lehetne most rajtok ki mutatni boszuját, erre addig sürgeték, hogy végtire parancsolá a király., hogy vinnék irásban. eleiben; az előbbeni király udvarában lévő tiszteknek neveket; azt csak hamar bé adák nagy örömel, akirály kezében vévén a laistromot; sokaknak a neveket meg jedczé egy keresztel, és azután el

⁸⁵ zárá a laistromot., az udvariak azt látván. nagy vigasságal gondolák. hogy azok, akiknek nevek meg vagyon jegyezve keresztel, hogy már azok el veszet emberek. nagy örömökben, azt sem várhaták hogy mit fog végezni irántok⁸ [128a:] a király, hanem még előre ki hirdeték. hogy a király mint tett volna keresztet a nevekre., ehire valo nézve.

⁹⁰ sokan, a kiknek nevek meg volt jegyezve keresztel. meg ijedenek. és csak titkon más országokban szaladának, vagy az országban el rejték magokot. a király meg tudván⁹ okát azudvartol valo el szaladásoknak. mindenek hallottára, és csudájára. ezeket a meg tartásra méltó szokot mondá. miért szaladtanak el udvaromtól. nem tudtaké azt. hogy a

⁹⁵ kereszt bizonyága a jutalomnak. és hogy a kereszt erdeme által, avétkek el töröltettek. azután meg parancsolá,¹⁰ hogy mindeneket hinának viszá. és midön mindenek viszá jöttek volna. mindenikét meg hagyá tiszttségiben., ez olyan szép dolog volt. a micsodás rut¹¹ az irigység, azért nem is beszéllek már többet felölle, hanem azt mondom,

¹⁰⁰ hogy itt meleg idők járnak, ebben a holnapban, csak kéttyszer ha tüzet csináltattam, azt kérdik kédtől, melyik szeret jobban, azé a ki egy jó akarójától el nem bucsuzik, vagy az, aki bucsuzva megyen el? Isten áldásával érjed, és tölsd el édes néném az uj esztendőt; hát uj szivet ne kívánnyunké egymásnak., mert amint szerettyük egymást, amiénk

¹⁰⁵ már egészen meg perselődöt. de miért vettük mi azt szokásban, a

⁸ végezni irántok <végezni> [Törlés az új sor elején.] ⁹ tudván <t> okát ¹⁰ hogy <h> mindeneket hinának ¹¹ rut <volt.> az irigység,

pogányoktól., szerencsés új esztendő,¹² szerencsés utat kívánok. az Isten áldását, vagy segítségit elő sem hozuk csak a sok szerencsét. mint hogy Isten előtt nincsen szerencse. akeresztényeknek,¹³ sem kellene aztot üsmérni, no már el végezem leveletem; és adgyunk hálát az urnak. hogy ez esztendőben meg tartot. maradok.

¹² esztendő, <kivan> szerencsés utat kívánok, ¹³ akeresztények, sem kellene [kellene: szóvégi e-je nem jól látszik a lap szélén.]

[97.]

Rodosto 14 martý. 1732.

kedvesen. és gyönyörűséggel vettem édes néném. nádmézel írot szép leveledet; valyuk meg avilág előtt. hogy mi ketten jók vagyunk, és hogy jól¹ [128b:] tudgyuk. egymást szeretni, de ahogy. mi soha sem veszekedünk, mikor veszekedünk is, amint egy, meg enyvezi köztünk. abaráttságot, éppen nem vártam volna akéd híret, azért már méltó haragudni. ki hitte volna hogy topált ilyen hamar ki tegyék avezéségből; minden szerette, és minden félt tőlle, avalo a németek el hiszem hogy akarják. mert gyűlölte őket. mi velünk pedig az Isten aldgya meg. olyan kevés idő alatt is elég jót tett. ha mind, így, két, három esztendő alatt, egy török sem lesz. aki avezéséget meg ne kostollya, ki veszem grof bonnevált. ha török is. mert az Isten meg nem engedi, hogy egy olyan hittől szakat itt is elő mennyen, ha még az a pasa babiloniában vagyon akit vezérnek mondgyák. hogy tesznek, mikor jő a még ell., de a még is becsületeseb hogy doktor fia, és nem borbély, vagy fa² vágonak, amint a már meg történt, itt aporból veszik ki avezéreket. és azután aporban vetik. erről egy kis historiát hozok elő. itt mikor olyan szegény árva gyermekek találkoznak. akik jó formák. az adoban el veszik. és török vallásban nevelik. és a lég szebbeket. a császár udvarában nevelik fel, egyet a többi között. hogy még igen gyengének láták. nem adák a császár udvarában, hanem egy basának adák, aki is kedvében vévén agyermecket; a micsoda tudományt itt lehet tanulni. arra mind meg tanyitatá. és nagy gond viseléssel nevelé. az iffiu akit már ibrahimnak fogunk hini; mind igen jól tanula. mind jól viselé magát. úgy annyira. hogy a

¹ jól [I-nek csak az alsó vége látszik, sor végén.] ² fa <va> vágonak,

25 basa gondolá. hogy talám. kedvet nyerne véle. ha a császár fiának
 adná. sulimánnak, aki is olyan hires vala. az attya halála³ után,
 sulimán. igen kedvesen vévé azajándékot., és mivel hogy. egy idösu
 volt véle. minden mulattságában. ibrahim ót volt, és oly igen meg
 szereté. hogy csak ibrahimal. kíváná szolgálatni magát. a ki is azt
 30 észre vévén. kívánt élni ajo alkalmazóságál, de nem rosra fordittá,
 [129a:] hanem arra. hogy jó akarokot csinálna, és a szegényeknek⁴
 szolgálna. solimán, akiben valóságos fejdelmi természet volt; örömel
 látá benne azt a nemes szivet. és annál inkább becsülé és szereté,
 és mindeniknek nagy jelit adá mihent császárá lön. mert ibrahimot
 35 kapicsi pasává tevé. és egy kevés idö mulva., a jancsárok fő agájává,
 ibrahim látván sebeséggel valo elömenetelét, tarta szerencséjinek
 álhatatlanságától, gyakran jut vala eszében, aportán lévő nagy
 uraknak⁵ szerencsétlenségek. és azoknak⁶ keserves halálok. elméjé-
 ben szomoru gondolatokot okozának. annyira hogy, szomoru gondola-
 40 tok szállák meg elméjít, és egyszers mind el hagyá. azta jo kedvít.
 amely sokszor tettzet sulimánnak, aztot észre vévén és szeretvén valo-
 ságál, kérdezni kezdé annak okát, ibrahim, azt meg vallá igazán,
 mondván. hogy azö szomoruságának azoka., nem egyéb volna,
 hanem meg gondolván. hozzája valo nagy kegyelmességít. ö attol
 45 tart., hogy aza kegyesség, irigyeket, és ellenségeket fog támasztani
 ellene, akik ö ellene árulkodván. abban a keserves állapotban ejtik. a
 melyben már estenek sok nagy urak., és hogy végtire ö is olyan utálat-
 tos halálal vész el, valamint azok. ez a félelem szüntelen elméjiben
 lévén néki, azon kéri, hogy csak modgyával valo joval legyen hozzája.,
 50 a melyel, közönségesen valo rendben töltthesse. csendességben., és
 békeségben életét., mivel az aláb valo rendben is, meg mutathattya.
 hozzája valo kegyességít, szintén ugy, mint abban a nagy rendben,
 a melyben tette ötet, sulimán halván. ezeket az okos beszédeket,
 meg esék szive rajta, és meg dicséré. jo természetit.,⁷ nem is akarván
 55 el mulatni semmit is, a mi meg vigasztalhatná., erős esküvésel fogadá
 néki. hogy soha életihez nem nyulna, mind addig valamég ö élni fog.
 akármely⁸ ók. vihetné is arra.

[129b:] ibrahim ilyen nagy ígéretre valo nézve. meg vigasztalod-
 ván, annál is nagyob buzgoságál kezdé szolgálni. solimán., pedig,
 60 hogy még nagyob jelit adhassa neki., benne valo hitelének. fő vezérré

³ halála [halálá-ból javítva.] ⁴ szegények ⁵ urakk ⁶ azok ⁷ természetit.,
 <de semmit> nem ⁸ akár <mesy> mely

tévé, azután solimán, mind magyar országban., mind persiában. nagy szerencés hadakozásokat vit végben, ibrahimnak mind azokban nagy része vala, olyan hatalmassá. és gazdaggá lön, és oly nagy kedvességben vala, hogy mindenek rettegetek tőle,

- 65 A sultánnék, ugy mint, az annya. és roxelán a felesége solimánnak. mind ezeket látván. igen kezdék irigyleni.⁹ vévén észre hogy már a dolgok nem forognak annyira akezek között. és hogy minden csak avezér kezében forog., erre valo nevezve, okot is keresének az el vesztésire, ibrahim azt meg sejdítetté, és tartván attól. hogy a henyéllés,
- 70 okot, s'alkalmatosságot adhat solimánnak. hogy meg győzöttessék az annyának szeretetiből, és afeleséginek ölelgetésitől. arra valo nézve. ujjab hadakozásra indítottá solimánt. a persák ellen, akinek is az ilyen ösztön igen tették, mivel soha egy fejdelem sem szerette ugy a hadakozást. és¹⁰ egy sem volt olyan szerencés, mind azon által. nem
- 75 hajola mindgyárt az ibrahim tanátságára. azért, mert csak akkor csinált vala kötést. apersiai királyal., de ibrahim csak arra akarván hajtani, talála abban modot, hogy damaskus városából. egy hires astronomust hivata, kinek neve volt mulej. akiről azt tartották, hogy a jövődő dolgokat jól tudta, a fejdelmekben is meg vannak a gyengeségek, valamint másokban., hanem azok boldogabbak, akikben leg kevessebb találtatik. solimán kívána latni az astrologust, ibrahim hozzája vivé. de elsöben beszélla afejével, az astrologus. aztjövendölé, hogy ha a hadakozást el kezdi. persiai királynak fog még tétetni. solimánt meg vakitván, a nagyra vágyás,¹¹ esziben sem juta. akötés,
- 80 melyet tett. apersiai királyal. hanem csak meg indula ellene. hatszáz ezer emberel. [130a:] ót egy néhány esztendőket tölte, de szerencsétlen lévén hadakozása, viszá tére Constancinapolyban, a hadának negyed részével, és igen nagy haragal. mind ástronomus. mind a vezérje ellen. a sultánnék, meg sajditván¹² a császár haragját., mindgyárt a vezér árulásának tulajdonították, a hadakozásnak szerencsétlenségit, és fel támasztván ellene másokat is, azt¹³ kezdék solimánnal el hitetni, hogy a vezér a persiai kirallyal egyet értvén, sok számu pénzt venne fel tőle, és aportára hivatván ababilioniai pasát, titkon solimánhoz vivék, aki is sokat monda neki a vezér csalárdságáról, ugyan abban azidöben, a sultánnék valami formában. ki tudák., hogy a vezérnek. károlus quintusal, és ferdinándusal. levél
- 85

⁹ irigyleni. <lat> vévén észre ¹⁰ és <s> egy sem ¹¹ vágyás, <meg> esziben ¹² meg sajditván [*v-h*-ból javítva.] ¹³ azt <akarék> kezdék

által. sok correspondentiája lett volna; abban modot is találának, hogy azok közül a levelek közül kaphatának. és azokat. a sultánnak adák, aki is látván mind ezekből. fő ministerinek. vétkit, és háláadat-
100 lanságát, el tőkellé magában halálát.

De meg emlékeztén, hittel tett fogadásáról. esze gyűjteté prediká-
torjait. és papjait., a mufti is jelen lévén, elejekben tévé a dolgokat,
és fogadását, ezekről sokáig vetekedének, de semmit nem végezének,
hanem egyik apapok közül mondá. solimánnak. mint hogy azt fogat-
105 tad avezérnek hogy életedben meg nem öleted avezért, fojtsd meg
ötet, a midön aluszol., mivel azálom mint egy halál, azért így eleget
tész ígéretednek, a többi is ezt jonak találák, solimán hivatá avezért.,
magával¹⁴ vacsoráltatá, azután. a leveleit keziben. adá hogy olvasná
el. a meg lévén, a szemire hányá. arulását, és háláadatlanságát. és
110 meg fogatván. parancsolá, hogy mihent ő el aluszik. avezért fojtsák
meg, a melyet végben is vivék., jó éttzakát hát édes néném. én is
alumni megyek. és meg parancsoltam hogy mihent el aluszom. minden
bolháimot meg¹⁵ öllýék., mert már is elég vagyon.

¹⁴ magával <vats> vacsoráltatá, ¹⁵ meg <fo> öllýék.,

[98.]

[130b:] rodosto 4 martý 1733.

Édes néném., a királyok is. csak úgy bé hunnyák a szemeket.
valamint mi, mert éppen most hozák hírül, hogy első februárý a len-
gyel országi király., augustus. csak úgy holt volna meg. valamint
egy közönséges ember; alélek ki ment belölle, s' a halál. benne maradot.
5 az Isten nyugossa, mert jó király volt., ha sokáig uralkodot, meg is
erdemlette. mert talám soha király, úgy nem tudot élni akirályságal
mint ő, soha a lengyeleknek¹ olyan királyok nem volt. aki nékik a
sok vendégséget, sok száz féle mulattságot adot volna mint ő, az asz-
szonyokrol nem is szollok, mert azok. száz esztendeig gyászolhattýák,
10 éltében. a paradicsomrol. sem gondolkodtak., úgy tudta őket mulatni,
és kedveket keresni, egy szoval el mondhatni, hogy méltó volt a
királyságra, és tudta annak mind hasznát. venni, mind evilági gyönyör-
rüségre fordítani, eleinte avalo hogy igen tövises volt királysága.,

¹ [Íráshiba:] lengyelének

mind addig, még a sveciai királyt meg nem verék. de azután, tudta a
 15 sok rosát le szedni, micsoda. ki mondhatatlan. sok jó nem következet az
 ő vallásunkra valo meg térésével, lhuter mártontol fogva, saxoniában
 volt. a gyükere, és fészke a lhuteránus vallásnak, két száz esztendeig
 tartot. azolta a saxonai electorok palotájiban, nem mondották a sz.
 misét. de most mind őt. mind másut az országban. azt mondgyák.,
 20 micsoda nagy dicsőségire az Istennek. és nagy hasznára let azanya-
 szent egyháznak, azö meg térése., már a fia papista. annak a gyer-
 mekei² papisták. kevés idővel ezután, az egész országa is alesz, a mi
 urunknak igen jó akarója volt, lehetetlen hogy már hadakozást ne
 lássunk europában, annyi sok ideig tarto békeség után. mert a lengyel
 25 országi király választás., nem szokot csendesen végben menni, ahoz
 most kettő tart számot., a meg holt király fia, és stanislaus, az elsőnek
 part fogoja lesz., a császár, és a muszka czárné, a másodikánakpe-
 [131a:]dig a francia király, mert mint hogy aleányával hál, tartozik
 is segíteni, már ezek had perellyenek egymásal, tudom hogy ezeknek.
 30 réz prokátorok leszen., valamint mikor, a francia király. a feleségit
 illető tartományért hadakozást kezde a császár ellen, azt kérde
 leopoldus a francia követtől. hogy micsoda igassága vagyon az
 urának, hogy hadakozást akar indittani, azt felelé akövet. hogy azt
 nem tudgya. hanem azt tudgya, hogy az urának. már készen vagyon
 35 két száz ezer prokátora. azok meg fognak felelni. meg is nyere perit.
 édes néném, micsoda szép állapot. annyi prokátoral perelni, de az is
 szép dolog. ha két egésséges, fő képpen a bójtben.

² gyermekei [Az utolsó e—i-ből javítva.]

[99.]

rodosto 15 7bris. 1733.

mi itt csak fülelünk, és várjuk, mely felöl zavarják a vizet. hogy mi is
 valamit foghatnánk. de a szegénynek., a szerencséje is szegény. én
 innét holmi ajándékot küldök, még abban néném, gáncsot találsz, szép
 dolog a hálaadatlontság, nem hejában, a ki görögökel lakik. görögé kel
 5 lenni, agörög aszszonyoknál pedig, nincsen se hálaadatlanab, se kevés-
 lyeb, és csak egyedül magokat szeretik, de aztis görög. nem nemesi
 szeretettel, a magához valo szeretetről, aminap, két aszszonynak. abe-

szélgetéseket olvastam, nem tudom ha le irjamé vagy sem. de le irom,
mert nincsen egyebet mast irnom.

10 silvia, juliánna.

juliánna.¹ honnét vagyon a. kedves silviám, hogy ilyen idején
setálsz kertedben, és csak egyedül, holot rend szerént. sokad magadal
szerettt sétálni.

15 silvia. mindennek ideje vagyon, vagyon olyan idő. melyben sokad
magammal szeretek lenni. vagyon olyan, melyben, amagánoson valo
létel kedves, ugyan ebben azutolso állapotban is voltam ma regel.
azért is küldöttem éretted. [131b:]

20 juliánna, Ez a magános sétáláshoz valo hajlandóság. nem vala
mely szokáson kívül valo dologtol jöé, és ate szivednek nincsené
valamely része, az ilyen sétálásban.?

silvia, nem azért hivattalak ide. hogy valamit el titkollyak előtted.
azt meg vallom, hogy egy kis indulat cselekedtetni velem. el hitethet-
néde magadal. szép juliánna. hogy² egy kis féltő. irigység van bennem.

25 juliánna. noha. az ilyen féltő irigység. olyan nyavalya legyen.
a melyért szanni kel aztot, aki abban vagyon. de még is. nem lehet
hogy ne örüllyek annak. hogy aztot te üsmered, mert amidön azt
mondod. hogy a féltő irigység van benned., mint ha azt mondanád
hogy szeretv valakit., én pedig mindenkor azt ohajtottam, hogy
okoságal. és ertelemel. valakihez köteledez magadot

30 silvia. kedves juliánám., a te kívánságid azzal bé nem telnek valo
hogy az a féltő irigység van bennem. de a héjával senkit nem szeretek.
és a szeretetre. semmi hajlandóságom nincsen.

juliánna. hogy hogy. a féltő irigységet érzed, és senkit nem szeretv ?

35 silvia, bizonyára nem., aztot irigyelem; hogy télámon. diánának
oly igen kedvit keresi, és azt nem szenvedhetem hogy csak hozzája
járjon, és hozám nem, ámbár a³ nekem szomorúságot okozzon is.
de én telámont nem szeretem, és soha nem is fogom szeretni

juliánna. hogy ne CSudálnám beszédidet, eddig én, mindenkor azt
gondoltam., hogy a féltés. a szeretettől jö. és ha a nekünk nehéz.
40 hogy valaki másnak adgya magát; attol vagyon, mert ötet szerettyük.

silvia Igen meg csalod magadot szép juliánna, azt pedig tudmeg.

¹ juliánna. [Utólagos beszúrás, kisebb sorközre; a bekezdésnél, sőt a sorok-
X nál is kijebb kezdve.] ² hogy <egy> egy ³ a nekem [a: után megkezdett z,
de nem fejezte be.]

hogy a magunkhoz valo szeretet elegendő arra, hogy ben-[132a:]nünk, féltést, és irigységet gerjeszen. szerelem nélkül is.

juliánna. hogy ha csak a magadhoz valo szeretetet érzed,⁴ tehát.
45 az irigységed, csak diánnát tekinti, és nem telámont, mivel nem szeretvén ötet. az ő cselekedeteire is. nem kel vigyáznod.

silvia. én irigy legyek diánna ellen.,? olyan gyengéségnak lenni bennem lehetetlen, ő szép, esze vagyon, azt tudom, és azt meg vallom, de az a magamhoz valo szeretet, a mely⁵ meg boszszontot azért,
50 hogy télámon ötet nálamnál inkább becsüli, ugyan. az is el hiteti velem, hogy nem vagyok aláb valo nála. se szépségben. se észben, nem is tekintem ötet ugy. mint velem egy személyt szeretöt. és az a boszszonkodás. a melyben vagyok. azért. hogy télámon — csak ötet látogattya, és nem engemet, nem egyébtől vagyon. hanem a magam-
55 hoz valo szeretettől. a melyért., azt allittom magam felöl, hogy senkit nem kel nálamnál fellyeb becsülni, és hogy leg aláb. meg érdemlem, az egyenlőséget.

juliánna. meg vallom. hogy soha. a magunkhoz valo szeretetet annyira nem terjesztettem. azt tartottam, hogy az, olyan belső
60 indulat., mely igen becsülteti mivelünk magunkot,⁶ és igen keveset tartat mások felöl. ilyen formában, ugy tekintettem ötet, mint olyan vétket., a mely ellen minden erővel ellene kell állanunk., de azt soha sem gondolhattam volna. hogy az olyan belső indulat lett volna., a mely néküink, mind nyughatatlanságot. mind féltést okozhat-
65 tot volna, olyan állapotért. amelyhez semmi közt nem tartunk.

silvia. ah! szép juliánna, mely kevésre terjeszted az olyan érzékenységet. a melynek., nincsen határja., azt meg vallom., hogy a magához valo szeretet, olyan magunkhoz valo jó akaratnak indultya, a mely elsőben mi velünk magunkot szereteti; de azt is meg
70 kel vallani, hogy annak⁷ köszönnyük a kívánságot a melyel kívánnyük szeretetni magunkot másoktól. és hogy min-[132b:]dent; csak azért cselekeszünk. a magunkhoz valo szeretet igazgattya minden cselekedetinket, ugyan az által is szeretünk, utálunk, az által adunk, vagy nem adunk., boszut állunk., vagy meg bocsátunk, egy szoval.
75 olyan indulat. a mely minden cselekedetinkben csak mi magunkot tekinteti.

⁴ [Íráshiba:] szeretet érzed, ⁵ a mely [a meg-ből javítva.] ⁶ [Íráshiba:] magunkot, ⁷ annak <kívánnyük> köszönnyük

juliánna. hogy hogy, hát az én kegyes barátságom. a melyel hozád kapcsolom magamot, nem magadért vagyon tehát. hanem csak magamért.

- ⁸⁰ sylvia. nincsen különben., ha valamely kedvességet nem találnál. a velem való társalkodásban., ha beszédim néked nem tétzenének, vagy haszokásim. ellenkeznének. atíéiddel, se engem nem szeretnél. se hozám nem jönél, hasonlot mondhatok magamrol. irántad, ha nekem alkalmatlan. haszontalan. vagy unadalmas volnál. nem volnék
- ⁸⁵ barátságban veled. gondolodé azt; hogy amidön valaki hozank köti magát., hogy a mi érettünk vagyon. nem, juliánna nem, hanem csak magaért. és azért a gyönyörüségért. a melyet talál aminket valo⁸ szeretetben. az emberekben. még nagyobb a magokhoz való szeretet. mint mi bennünk,⁹ mivel ők azt kíványák, hogy mi hűségel legyünk
- ⁹⁰ hozájok. és csak őket szeressük. azonban ők, szépről, szépre ugrándoznak., és minden aszszonynak. akarnának tétzeni.

juliánna. de az által. el töröled. aszép hajlandóságokat, az igaz barátságokat, semmivé tészed. a sympátiát, azt a titkos hajlandóságot. mely oly csudálatosan. tudgya meg egyeztetni a 'sziveket. a

⁹⁵ leg szeb cselekedeteket meg kisebited,¹⁰ és ha minden csak a magához való szeretetért megyen végben., aháláadoság semmivé lészen. a köteleség csak bolondság, és a jó erkölcsöknek, olyan kezdetet adcz. mely azoknak nemeségeket. és [133a:] fényeségeket. meg homályosította.

- ¹⁰⁰ sylvia. En ezeket. nem cselekszem., sőt még azt tartom. hogy a magához való szeretet nemzi a szép hajlandóságokat, erősíti a barátságokat, és nagy dolgokat vitet végben. két személy, kinek természetek. szokások. akarattok meg egyeznek, egymáshoz hajlandóságot éreznek, fel indítatván, amagokhoz való szeretettől, egyenlő akarattal
- ¹⁰⁵ fogják keresni, hogy egymást meg érdemellyék. amagunkhoz való szeretet csak azt cselekedtetni mi velünk. a mely dicséretes. és dicsőséges. azok az országokat nyerő hiresek., mit tekintettek mást. hanem csak magokat. ahadakozásokban, és nem a magokhoz való szeretet gerjesztette fel őket. egy szóval. csak találunk, mivel meg elégíteni a

⁸ aminket való [valo: aláhúzza, föléje írva:] lévő [valószínűleg helytelen javítás: valo = valló; azaz: minket valló; vagy pedig: hozzánk való helyett.]

⁹ mi bennünk, <vi> mivel [Törlés a sor végén.] ők azt kíványák, [!]

¹⁰ meg <homályosítod> kisebited, [kisebited <homályosítod> fölé írva.]

¹¹⁰ magunkhoz valo szeretetet, adicsőségben. áthatatosságban, hűségben. háláadoságban, e mindenikben fel találtatik.

julianna, arra reá állok magam is. hogy ami azokat anevezetes cselekedeteket illeti, hogy a magához valo szeretetnek. azokban része lehetet, de a leheté. hogy a midön én valamely nagy dologal
¹¹⁵ kedvit akarván keresni egy jó akaromnak, a melyet senki meg nem tudhattya, hogy én nem azért cselekedtem aztot: hogy ötet köteledezem, hanem hogy, eleget tegyek. a magamhoz valo szeretetnek

silvia. kedves juliánnám. ha szinte a te jo akarotod el legyen is rejtve avilág előtt. de el vagyoné a rejtve te előtted, a ki azt cselekedted? nem¹¹ éreszé magadban olyan belső örömet, a melyel vagy a te nemesi cselekedettedhez. ez olyan indulat, mely közönséges az emberi nemzetnél, tégedet. sem vesznek onnét ki, és az az indulat, nem a magához valo szereteté, mely némelyekel el titkoltattya az adományt, némelyekel pedig ki hirdetteti.

¹²⁵ juliánna. akivel én valamiben jól tettem, semmi kötelességgel nem kel [133b:] tehát lenni hozám, mivel én azt csak. magamért cselekedtem,?

silvia. a mely gyönyörüséget érzettél az adásban, meg gátollyaé a másikának gyönyörüségit avételben,? ate jó akarodnak. nincsené
¹³⁰ magához valo szeretete., valamint te néked, azötet, nem ingerlié aháláadásra. nem mondgyaé azt magában, hogy leg háláadatlanab lenne evilágon, ha kötelességgel nem volna hozád, azért, amit cselekedtél ő érette.? a magához valo szeretet. fel támad a háláadatlanóság ellen.¹² ugyan ő is térszen háláadoká.

¹³⁵ julianna. mint hogy már pártfogyója lettél. amagához valo szeretetnek., és hogy oly okoson oltalmazod; ne sajnályad meg halgatni kérdésimet. és azokra meg felelni. neked,¹³ aki mind iffiu, mind szép. és eszes vagy, meg engedem. hogy legyen egy kevés magadhoz valo szeretet,. de hogy bizonyitod azt meg nekem, hogy a meg egyezék, az
¹⁴⁰ öregséggel. és azzal ami rut.

silvia, soha sem erősebb, mint az ilyen állapotokban., mert a magához valo szeretet,¹⁴ minket arra viszen, hogy azta kárt, amelyet tett nekünk a természet: formáztatásunkor vagy a melyet okoz öregülé-

¹¹ nem <éresz> éreszé [Nyilván: éresszé a helyes éreszé helyett. Vö. alább 128. s. érzettél 153. s. érezünk és 162. s. hozs = hozsz] ¹² ellen. <ugyan> ugyan ¹³ neked, <meg engedem,> aki ¹⁴ szeretet, <am az> minket arra <vezet;> viszen, [viszen, <vezet;> fölé írva.]

sünkör, helyre hozuk, vagy eszünk által, vagy magunk szép viselése
145 által. okoságunk által, vagy valamely jó erkölcs által. iffiuság. és
szépség nélkült is. nem dicsekedneké a tudománnyal, az okoságál.,
adakozoságál; és bőv kezüségel, és a mit dicsőségesnek neveznek. nem
lehetné az magához valo szeretetnek hivni, ? eza szeretet, nem csak
150 arra kötelez, hogy el takargássuk fogyatkozásinkot.,¹⁵ hanem hogy
mások előtt tökéletesek lehessünk, de még többet mondok. mert azt
nem hihetem, hogy egy rossz emberben, magához valo szeretet legyen.,
mivel ez a magunkhoz valo jó akarat [134a:] csak attól jöhet, hogy
ha érezünk magunkban. valamely jót. akiben pedig semmi jó nincsen,
155 hogy lehetne abban a magához valo szeretet?

155 juliánna Csak erre vártalak. hogy bizonyíthatod meg a mit mondasz.
holot minden nap látunk olyan férfiakot, és aszszonyokat akiben
azok a jó erkölcsök, melyeket te kívánsz. fel nem találtnak., a kik jó
ítéllettel vannak magok felől, nem ezé a magához valo szeretet

160 silvia, igen is nem, mert a mint egy szemfényvesztés az emberek
közöt, és esztelenség. az aszszonyok közöt, becsüld meg a magához
valo szeretetet, és ne keverjed együvé, ezekel a fogyatkozásokal, az
okoság. annya a magához valo szeretetnek. és te olyanokat hozs elő.
a kinnél okoság nincsen, az okoságnak világánál üsmérhettyük meg.
jó, vagy rossz természetünket; és ugyan a magához valo szeretettel
165 terjeszük mindenek eleiben az egyikét, és takargattjuk el amásikát.
egy szóval kedves juliánám., még egyszer azt mondom. hogy mind
azok. a melyekből¹⁶ lehet, dicséretet; becsületet, és gyönyörüséget
venni, csak a magához valo szeretetből származnak,

170 juliánna. ez így¹⁷ lévén, szép silvia. tehát, ate tartásod szerént. a
magához valo szeretet, eredete minden jó erkölcsöknek,

silvia, leg aláb ő az oszlopja, és ő is terjeszti ki annyira.

juliánna, kedves silviám, már egészen el áltattál. és a magához valo
szeretet részére tertem, de hová lesz, a magadhoz valo szereteted. ha
télámon, diánnához kapcsolja magát.

175 silvia. a mely magamhoz valo szeretetért¹⁸ nehezen eset azö válto-
zása. ugyan a meg is vigasztal engem., és azt is elfogja velem¹⁹ hitetni.
hogy nem érdemli joságomat.

[134b:] édes néném ezekre mit mondasz. vagyoné benned magad-
hozvalo szeretet? azt nem lehet mondani hogy ne legyen az erdélyi

¹⁵ fogyatkozásinkot., <hogy> hanem hogy ¹⁶ a melyekből <h> lehet,
¹⁷ így <legye> lévén, ¹⁸ magamhoz valo szeretért ¹⁹ velem <hitet> hitetni.

180 leányokban aszszonyokban, de azt is el mondhatni felölök, hogy ök
 bizvást el mondhattják. ugy szeretlek, mint magamat., mert ha
 magokot szeretik, másokot is tudnak szeretni., mert mind jó vér,
 mind jó sziv vagyon benne; de egy görög aszszony. talám károm-
 kodásnak tartaná. ha azt mondaná. ugy szeretlek mint magamat.,
 185 de ha szinte azt mondaná is. el nem kellene hinnii. mert sz. pál azt.
 mondgya. hogy a görögök. hazugok, édes néném. én kétet ugy szeret-
 vén mint magamat., és magamat ugy mint az aluvást. azért jó éttza-
 kát is kívánok.²⁰

²⁰ kívánok. [Első *k—v*-ből jav.]

[100.]

rodosto. 4 xbris. 1733.

tudod már¹ azt a hirt néném, hogy most minden órán,² nagy hadakozás
 lesz, de tudodé annak azokát, octobernek a vége felé, afrancia, a né-
 met császárnak. nagy barátságoson meg izené, hogy hadakozást hirdet
 neki. ennek pedig az oka nem más. hanem, mihent, augustus, alengyel
 5 király, a szemét bé hunyá, a francia udvar, azon igyekezék, hogy
 stanislaust válaszá a lengyelek. királynak., a midön, azt meg tudá,
 hogy csak nem. mindnyájan reá állottak volna arra a palatinusok,
 stanislaust lengyel országban küldé a választásra. a mint hogy, csak
 nem az egész ország. a gyűlésben. királyának választá. és annak fel
 10 kiáltá. de ugyan abban az időben. egy néhány palatinus. és egy
 néhány püspök, esze gyűlvén. az augustus fiát választák királynak.,
 eza kis gyűlés pedig. a CSászár és a muszka czárné, segittségivel
 mene végben, eleinte mindgyárt, e nem tették állandonak lenni,
 de kevés idő mulva.³ a muszka had, hogy lengyel országban kezde
 15 bé menni, a fő renden lévők is meg változtaták, az elméjeket, és⁴
[135a:] erre a részre állának, és mentől több had kezde lengyel or-
 szágban menni, annal többen hajolának. augustus mellé, és eztet,
 mind a császár alattomban valo munkája cselekedé,⁵ a francia udvár
 ezért meg haraguvék és hadakozást hirdete., mind a kettő ellen. de
 20 mint hogy, stanislausnak, se oly könnyen, se oly hamar hadat nem
 küldhetne. a mint kívántatot volna, azért varsováról ki kellették

¹ már [Úgy látszik: *mára*-ból [?] javítva.] ² órán, <hogy> nagy ³ mulva.
 <ha> a ⁴ és [135a:] <és> erre ⁵ cselekedé, <ezt> a

menni. és helyt adni augustusnak, mind ezért. hadakozást nagyot várjunk, mi hasznunk lesz benne, Isten tudgya., mi csak reménlünk, csak reménlünk. mind addig, még meg nem halunk, az olosz példa
25 beszéd azt mondgya; hogy aki csak reménséggel éll, az ispotályban hall meg, ha ispotályban nem is. talám rodoszton. akár hol legyen a. csak bé kel a szemünket hunni egyszer. de addig, csak⁶ jó az egésségre vigyázni édes néném. és abut el kel üzni, és ne engedgyük. hogy a gondolat, és a meláncolia, el fogja elmenket. ne legyünk ollyanok.
30 mint egy francia ur volt, a ki el temetvén a feleségit,⁷ ugyan azon estve, a vacsorát hogy fel vitték az asztalra. le nemakart ülni asztalhoz, mert nem volt jelen a felesége. a várakozást el unván. mondgya a konyha mesterinek. hogy jelenttse. meg az aszszonynak,⁸ hogy az asztalon az étek. a konyha mester mondgya neki hogy nem jöhet.
35 mert el temették. akor tér eszire az ur. sok féle bu van evilágon.

⁶ csak [k-nak csak az alsó része látszik a lap szélén.] ⁷ feleségit, [i: ékezte nem látszik a lap szélén, t-nek és az utána következő vesszőnek csak az alsó vége látszik.] ⁸ aszszonynak. [A lap szélén kivehető az ny alsó szára.]

[101.]

rodosto. 15 febr. 1734

ideje már egy leveledet vennem édes néném, én hármát is irtam ebben az esztendőben; azt irják. hogy stanislaus, dantzkán tölti a telet, meg lássuk mint lesz dolga atavaszal; a francia, és a spanyol had, erősen takarodik olosz ország felé., a sardiniai király is készül,
5 nem tudom mit gondol a császár, de én azt gondolom helyette. hogy ha stanislausal el veszteti is alengyel országi királyságot, attol tarthat, hogy magais, olosz országból. ki ne kötözödgység., a spanyol király fia. meg nem [135b:] elégszik. az ő két hertzegségivel, azapja. még királyá is' teheti. most van ideje. hát nekünk vagyóné most ideje.
10 hogy várjunk valamit, a szegény urunk. a mit apennájával tehet, el nem mulattya. eleget ir minden felé, mert mi ollyanok vagyunk. mint az evangyeliumbéli beteg. aki, harmincz esztendeig volt. a tó mellet, várván hogy valaki vessé belé., a midön. azangyal fel zavarta. mi is azt várjuk, hogy valaki valamely zür zavart csinállyon. mert mi
15 magunkal. jó tehetetlenek vagyunk, az Isten el hoza még a mi óránkot is, ha most nem mászor; ki ne nevetné édes néném, micsoda rendesen tudod le irni, hogy a francziák. micsoda álhatatlanok minden csele-

kedetekben., és hogy egy francia, két három, leányt, meg annyi
aszszonyt is akar egyszersmind szeretni, az ugy vagyon. két asz-
szony, rendesen rea vet volt egy francziát. a ki is. mindenikhez jár-
ván, mindenikel el akará hitetni hogy szereti. ez a két aszszony bará-
tosok lévén egymásal., egymásnak titkokot meg vallák. és egymástól
meg tudák, hogy a francia mint hitegetné őket, egybe beszélvén,
afranciahoz mennek., és sok szép szin alat. mint ha csak¹ trefálo-
d-nának véle. ugy bé kötözik, és pokállyák,² valamint a kis gyermeket.
hogy csak a fejit mozgathatta, a meg lévén. a falhoz támaszttyák. va-
lamint egyfa képet. és ót minden féle szép szokot mondanak neki,
annak vége lévén, az aszszonyok egyikének a szállására mennek., és
két legényel a bé polált szeretőjököt is oda vitetik, ót enni adnak
neki valamint egy gyermeknek., azután azaszszonyok le feküsznek, és
közikben teszik. az eleven bábót. és ót valamit el tudnak rajta tenni
el nem mulattyák. szidgyák. pirongattyák. és csufollyák. és egész
éttzaka nem hadgyák alunni, reggel felé, meg ígérük neki hogy el
bocsáttyák. [136a:] csak tisztességesen viselye magát., a legény
mindent fel fogad, az aszszonyok fel kelnek. fel öltöznek. és ki mennek
a házból. sok idő mulva egy³ vén aszszony bé megyen a házban., és el
odgya, a legény kérdi hogy hol vannak. az aszszonyok. mondgya a
vén aszszony. hogy vagyon már két orája, hogy hintoban ültek, és
ki kiki a maga jóságában ment. maszor többet, jobbat. de most ninesen
egyebet mit irnom. azért maradok az aszszonynak, nem csak spárgás.
de köteles szolgája.

¹ mint ha csak <f> trefálodnának ² pokállyák. [A 148. levélben: *bé polálnak.*]
³ egy <aszszony bé> vén aszszony

[102.]

rodosto 18 febr. 1734

soha édes néném nagyob kedvem nem volt. egy¹ igen szép. csinos,
és takarékos levelet irni mint ma. se soha olyan nagy egyepetyém
nem volt mint ma. a hoszu levél írásra., de mint hogy attól tartok;
hogy egyikét sem viszem ugy végben. hogy a kéd szép szemeinek
⁵ tessék. azért el vegezem leveletem. és ebből meg tudhattya kéd. hogy
még élek, és hogy. vagyok. és maradok. az aszszonynak. jo nénémnek.
jo attyafia,

¹ egy <1> igen szép.

P. s. édes néném. hová lehet annál szebb levél. ha rövid is. mint a melyet. egy híres gyeneralis irt volt a feleséginek a hartz után. mond-
10 ván. az ellenséget meg vertük, egy kevesé el faradtam. jó éttzakát édes feleségem.

[103.]

rodosto. 15 febr. [martý]¹ 1734.

mindenünnen. csak az a hir, hogy mindenüt készülnek, ahadako-
zásra. a sok német. francia, spanyol. takarodik, orosz ország felé.
azt gondolná az ember, hogy talám. őt valamely nagy vendégség
leszen. és arra gyűlnek oda, eugyénius pedig a rénus vize felé igyeke-
5 zik, azt mondgyák. hogy, afrancia is, elküld oda. vagy száz ezer
embert. [136b:] hát ezek édes néném. miért gyűlnek oda,. talám
halászni akarnak. stanislaus király pedig, dantzkán vagyon, a musz-
kák. és a saxok készülnek, hogy stanislaust oda szorítsák. őt meg
más féle musika lészen, mind ezekből. mi lészen, Isten tudgya: ugy
10 tettik mint ha stanislaus király vesztene leg többet.² ha el talállya
veszteni alengyel országi királyságot, a mint hogy, a meg történhetik.
a mint folynak már is dolgai. de ha azt el veszti is. francia királyne
az ő leánya, orosz országban pedig, hogy álhat a császár. három király
ellen, a ki mindenik azon igyekezik, hogy el vesztesse véle. siciliát. és
15 neápolist. és oda uj királyt tegyenek, de mind ezekből. nekünk mi
hasznunk lesz? talám csak semmi, még a mi oránk nem jöt el, addig
csak barát tánczot kel járni, hogy valamely szomoru gondolatokon
ne végezem leveletem; egy jó akaromnak levelit le irom kédenk. a
levelet küldöttem volna el. de francziául vagyon.,

20 Aztot. jól tudod kedves jó akarom. hogy micsoda szeretettel
voltam juliánához, és hogy micsoda, sok féle. utakon. és ösvényeken
hordozot engemet. nem voltam töb husz esztendősnél. midőn szol-
gálatyára állottam, harmintznál pedig. többet vesztettem el. a miolta
perlekedem véle. mind addig szerettem, a még ugy meg öszült. mint
25 egy ősz macska,³ de még is olyan a micsodás. igen nehezen juthaték
hozája, mind azon által.⁴ az én szemeimnek szép vénnek láttzik, a

¹ [Keltezés: A 101. levél kelte: 15 febr., a 102. lev. kelte: 18 febr. A 103.-ban vagy a nap hibás, pl. 25 helyett 15, vagy a hónap (martý helyett febr.). Ez utóbbit tartjuk valószínűbbnek. A 104. levél kelte 12. aprílis]² leg többet. <ebben a> ha ³ macska, <és> de ⁴ által. <a sz> az én szemeimnek

valo. hogy sok haszontalan suhajtásokat bocsáttunk együtt. azért. hogy hamaréb meg nem házasodtunk. de ő a vétkes nem én, aztot is tudod, hogy soha addig vég képen. nem álla házaságunkra. mind
30 addig, még egy fogg⁵ marada aszájában. a jegy gyűrümre is. ezeket aszokat metztetem, szeretetemnek. harmintz egyedik esztendejében. [137a:] edes néném, mit mondasz azillyen emberről. én pedig azt mondom, hogy az ilyen példát, csudálni kel, és nem követni, néném az egésségre.

35 A midön bé akarám a levelemet pecsételni. eszemben jutot. a károlus magnus leánya, ez a császár. ugy szerette a leányait. hogy férhez nem akarta adni. azért. hogy el ne távozanak tőlle, nyert is benne. mint birtok a csikban. az egyik leánya. az apja. secretáriusával. jo barátságban lévén, a többi közöt egy estve a secretarius a
40 fejdelem aszszony látogatására menvén, őt addig mulata. hogy az alat nagy hó eset, a secretarius el bucsuzván a fejdelem aszszonytól. és látván hogy ho eset volna. attol kezde tartani. hogy a nyomát meg fogják⁶ látni az udvaron. a fejdelem aszszony vévé észre hogy mitől tartana a secretarius, mondá neki. majd által viszlek azudvaron.
45 hogy ne lássák, hogy ferfiu ment volna őt el, azonnal nem csak mondá. mert meg is cselekedé, és ahátára vevé a secretáriust. és által vivé az udvaron, szerencsétlenségekre., vagy jo szerencsésejekre. a CSászár⁷ azon éttzaka nem alhatot. hanem azablakhoz ment idő tölteni. de itéld el néném, mint el bámula azon. hogy meg látá. a
50 leányát. mint vinné terhit. de semmit nem szolla, hanem más nap. a tanács uraknak meg mondá, és el vegezők. hogy a fejdelem aszszonyinak. adgyák. örökösön. a kedves terhit.

⁵ fogg <vala> marada [marada <vala> fölé írva.] ⁶ fogják [k—g-ből javítva.]
⁷ a CSÁ-<az>szár azon [Törlés elválasztás után, az új sor elején.]

[104.]

rodosto. 12 aprilis 1734

igen szépen, és alázatosan köszönöm édes néném ahalat, amely duplán érdemli a köszönetet. egyszer azért. hogy nénékám küldötte. masodsor azért. mert böjtben vagyunk, mert szükségünk vagyon
rea, mert it ritka a jóhal., azért hogy e tályékát a hal nem szereti,
5 vagy pedig a mi halászaink számarok, itt igen mértékleteséggel. lehet böjttölni a halal, de a tojásban van részünk. mert csak azzal böjtö-

lünk, [137b:] ugy tettik némelykor. mint ha pisenek¹ járnának agyomromban. talám nem is hazudok, ha mondom, hogy töb kél száz tojásnál napjában, szokotálya fel kéd egész böjtön. és a négy¹⁰ után. tegyen kéd három czifrát, meg láttya kéd. hogy négy ezerre megyen. még pedig elis engedek egy néhány napot, ha a vitellius császár. asztalához járhatnánk., nem kellene rantottát enni. mert azt irják felölle. hogy egyszer az asztalán. két ezer² féle hal volt. ki sütve, ki főve, és meg mászor, hét ezer féle madár, mind e soknak¹⁵ tettik. fő képen. olyanoknak mint mi. a kik csak egy féle halat is, kegyes szemel tekinttyük az asztalan. de ha meg gondollyuk. egy olyan. császártól. aki minden nagyságát. csak az asztalában tartotta; és a ki avilágot birta. talám ki telhetet. de azt kérddhetné valaki, ha vagyóné. hét ezer féle madár, erre noé meg felelhetne. de addig mi²⁰ csak eszük a rantottát, nem is volna jó annyi sok féle halban bujálkodni. főképpen ilyen ritka böjtön mint a mostani, mert talám soha sem érte kéd. hogy a nagy böjtben eset volna sz. györgy, a bórt is köszönöm néném, de nem annyira mint a halat. mert borunk elég vagyón, de nem csak elég, de jó is. asztali bornak bé³ vehetni, nem²⁵ kényes italra való borok., senem konty alá valok. amint szokták mondani. de elég jók. a szükségre. és a táplálásra. mi kel egyéb. amértékletes ital. segíti ami édes egészségünket, azt tarttyák hogy egy ebéd felet négyszer⁴ innya elég. az elsöt, mi magunkért. a másodikát. jó akaróinkért. aharmadikát., a vigasságért. és a negyedikét. az³⁰ ellenséginkért. eztet nem tarttyák. a mi édes tündér hazánkban. azt mondod⁵ néném. hogy aminapi levelemben fogyatkozást találtál. a bizonyos. hogy a fogyatkozást. mind meg tudod üsmérni, mind aztot meg igazítani, de [138a:] talám nem főben járó dolog. talám csak abban vétettem, hogy el felejttem egy i felében⁶ punctumot tenni.,³⁵ éppen most jut eszemben, hogy egy néhány iffiu képiroknak, ajándé-
kot tettek fel. hogy anyerje el. amellyik közüllök, leg szeb⁷ képet ir. az egyike leg szebet irt. annak is kellett volna az ajándékat elnyerni. a ki is akristus utolso vacsoráját le irván szerencsétlenségire, meg találta igen szépen spékelní a husvétí barányt. mely az apostolok

¹ pisenek<ek> [Javitva: *pisenenekből. n—k-ra jav.*] ² két ezer [*k—javítva h-ból.*] ³ bé vehetni [*b—korábbi v-ből javítva.*] ⁴ négyszer [Esetleg: *négyszer* is olvasható.] ⁵ mondod [A második *d—korábbi m-ből javítva.*] ⁶ felében [*ben: Beszúrás a sor fölé haladó irányban.*] ⁷ leg szeb [*b—korábbi p-ből javítva.*]

- 40 elöt volt. asidok pedig nem ették meg a szalonát; és így⁸ másnak
adták az ajándékot. ha kéd is ilyen forma fogvatkozást talált. talám
halált nem érdemel., a mi felöl irt kéd. bánadalomal bánom hogy
meg nem cselekedhetem. de mit tehetünk rolla, meg bocsátom a kéd
kérésit. bocsássá meg kéd is ha megnem cselekszem. de jo egészséget
45 kívánván. maradok.

⁸ így <el> másnak

[105.]

rodosto 16 juny 1734.

- most hozák hirit. hogy a muszka. és a saxo obsideálta dantzkát.
minden ösvényt. lyukat, be dugot. hogy stanislaus király kine repül-
hessen. avároost, mind löni, mind meg venni könnyü. de azt igen nehéz.
meg oltalmazni. hogy a király onnét el ne mehessen: akinek és még arra
5 kel szálni magát. mivel afrancia hajok. nem igen nyargalnak segittsé-
gire. amely várat pedig meg nem segittenek., megveszik annál is inkább.
hogy soha a dantzkai praesidium olyan játékban. magát nem gya-
korlotta. de hadgyuk el dantzkát. ugyis ót. most. sok álgyu dörgések
vannak. és sétállunk orosz országban. és nézük meg, hogy ót mint
10 vendégeskednek az oda¹ gyült sok féle hadak. azt mondgyák. hogy ót.
már két vagy három várat. meg vett a francia. de a mi leg nagyob,
még médiolánumban. sem kiáltanak már berdöt. ilyen formában.
nem igen jól folynak. a császár dolgai. oroszországban, hogy² ha
pedig a spanyol ház. egyszer gyükeret kezd vetni orosz országban,
15 a mint már el kezdette; félő, hogy a vendég kine vesse a gazdát házából.
a spanyol király fia, az annyára [138b:] maradot, három hertzegséget
ment volt birni orosz országban, de ha szerencsés lehet, talám még
fel állittya a siciliai királyságot. de akár mit csinálnának ök. csak
nekünk is. valami Cseppenne hasznunkra. de se szememmel nem
20 hallok. se fülemel nem látok. olyat a mi arra fordulhatna, az is meg
lesz annak idejében, édes néném. mi szép dolog, sokáig élni, ebben a
saeculumban³ 33 esztendő tölt el. de azon kevés idő alatt. igen nagy
dolgok mentenek végben. hát még. ha élünk. mit nem érünk. azt is
meg értem, hogy mikor valamit küld kéd nekem meg panaszzolla,
25 de a panaszostol. az ember hizik., noha azt szokták mondani.

¹ oda <sok> gyült sok féle ² hogy <p> ha pedig ³ saeculumban <m> 33
esztendő

Nincs keservesb kenyér, kit adnak panaszal.,
bövön elegyítve, van mérges kovászal.
ásztatni kel gyakran, sok köny hullatásal.
és annak étele,⁴ van nagy suhajtásal.

³⁰ de édes néném, ha panaszolod is, de nem háládatlannal van dolgod.⁵
és azt ne tarttsad. azonban.

Te nagy ajándékot, ne adgy barátodnak.
mert ötet csinálod háládatlannak.

de én is utánna teszem. ha el kellene. egyik fületem is vesztenem.

³⁵ ki ajándékjinak.⁶ a számát fel írja.
már azoknak többé, érdemit ne várja,

tudom azt fogol mondani. hogy jól aluttan azóttzaka. mert a jo
aluvás után. környeb verseket gyalulni, el rakván hát a vers csináló
szerszámimot. maradok édes néném. mindenkor etc.⁷

⁴ étele, <n> van nagy ⁵ dolgod. <de> és ⁶ <ki ajándékjait jait> ki
ajándékjinak. ⁷ [Mikes] &. [rövidítésjelet használ; vö. a 133, 145, 146. lev. is.]

[106.]

rodosto 27 julý. 1734.

néném. irtoztato nagy dolgok mennek végben ezen a mi keserves
lako helyünkön, mi csendesen aluszunk. másut meg. erővel fektetik le,
arra a hoszu álomra azembereket. ha szinte [139a:] azok anagy dol-
gok minket ki rekesztenek is magok közül. de imádkyuk az Istennek
⁵ munkájit. másokon is, és azután., léptessünk dantzákára., a hol is
meg szüntek már azálgyu lövések, mert aváros fel adta. magát a
muszkáknaak., akiknek is kel fizetni egynehány száz ezer forintot.
hasonlo képen. a saxoknaak is. hogy a várost fel nem prédálták. igen
drágán fizették meg a vendég fogadást, hihető hogy mászor nem
¹⁰ kívánnak. szállást adni olyan vendégnek., akiért. ugy el rontották. a
yárosokot, és annak hostáttytit. hogy husz esztendeig sem állittyák.
helyre, avárost pedig azután adták fel. minek utánna. onnét stanislaus
király ki repült volna. csak harmad magával; a ki is nagy veszed-
lemre adta magát, és akit minden rejtékben meg keresték a muszkák.,
¹⁵ de már késő volt; mert a kaliczkából ki szaladot volt a madár. és a

prussiai király földére ment, kénispergában., ót már ne félttsük a muszkáktól, a valo. hogy, el hagyván lengyel országot, a királyságát¹ is el hadta, de aki leg első indittoja volt. az akadálynak, hogy lengyel király ne lehesen, drágán fizeti meg, mert ez a példa beszéd, aki másnak
²⁰ vermet áss, maga esik belé, nem csak az olyanoknak szól mint mi, hanem acsászároknak is, a mint aztot meg láttyuk. mihent dantzkárol. oloszországban érkezünk,² iromtassunk oda tehát. és nézük meg. hogy ót mint vendégeskednek,³ mert sok császár. madarát öltek ót meg, mivel azt bizonyoson írják, hogy a spanyol, francia, és a
²⁵ sabaudus, meg verték volna a németet, és a hartz⁴ párma mellet lett volna, az elmúlt holnap végin, mind ezen örvendetes dolgok a spanyol király fiának., a ki csak huszon két esztendő korában is, igen közelit. a korona elnyerésihez, mi jól lovagol az, a kit az isten kegyelme hordoz. mi könnyen végben megyen dolga az ollyannak. a
³⁰ kit az Isten segít, a rhenus mellet pedig, a francia [139b:] meg vette philisburgot, eugénius minden hadával ót volt. hogy nagyob bizonyoságot tehessen, a vár meg vételeről, a mely francia generalis meg szállotta volt, azt kevés idő mulva. egy álgyu⁵ golyobis homlokban ütötte, itéllye el kéd. ki volt erősebb, magunk felől is írnek kédnek,
³⁵ ha volna mit, de mi még mind ezeket távul, nézük, mert a szegénynek, a szerencséje is szegény, de aza vigasztalásunk vagyon. hogy aki ezeket anagy dolgokot. mivel. minket is lát., és meg emlékezik rollunk. annak idejében, szeres néném. és légy jó egésségben, amen.

¹ királyságát [Szóvégi á—o-ból jav.] ² érkezünk, [n—k-ból jav.] ³ vendégeskednek, <mer> ⁴ mert ⁴ hartz <g> párma ⁵ álgyu<t> golyobis

[107.]

rodosto 12 sber. 1734.

Az urunk bé küldötte pápai sogort a portára. tudom már eleget nevetet kétek együt, ha végben mehetne. a miért, ment. csak hamar francia országban mennénk innét, vagyon immár két, vagy három hete. hogy a francia. követ. meg izené az urunknak, hogy a nagyobik
⁵ fia., senkitől el nem bucsuzván. minden Ceremonia nélkül. bécset el hadta, és velenczében érkezet, már egy rákoczi sincsen a császár keze alatt; azt is hallottuk, hogy még nem jó ide. hanem romában megyen, az apja pedig igen várja. nekem ugy tettik hogy¹ ide kellet

¹ hogy <idet> ide

volna jöni elsöben., de csak nehezeb, és hoszab az atyai. és anyai
¹⁰ szeretet. a fiui. szeretetnél. eztet még az oktalan állatokban is láttyuk;
 az oktalan állat. mennél kiszeb. annál inkább szereti az anyát, és a
 nevedésel² a szeretet főgy benne. mindenik a természet munkája, az
 anyai szeretet szükséges, mind a szaporításra. mind a gondviselésre,
 micsoda,³ nagy gondol táplállya és örzi egy tyuk. a fiait. mind addig
¹⁵ még magok is kereshessenek ételt, és modgyok szerént. magokra
 vigyázhasanak., a fecske csak addig hord enni fiainak, a még nem
 járhatnak az érben, azután koplalni hadgya öket. hogy had hagyák
 el az apjok házát, és szerezenek magoknak más konyhát, ezek is
 azután. se viszá nem térnek, [140a:] se az anyokal többé nem gondol-
²⁰ nak, mindenikében a természet munkálodik ezt láttyuk közönségesen
 az emberekben is. noha mind más formában. a mely fiu láttya, hogy
 semmit nem várhat a szülétöl. olyan könnyen el hadgya a hazat,
 valamint egy fecske fiu., de a szüléihez valo szeretetnek meg kel benne
 maradni. mind azért, hogy okos teremtet állat, mind pedig azért,
²⁵ hogy azt parancsollják néki, hogy ne kellene a spanyol király fiának.
 szeretni szülét, a midön egy szép takarékos királyságot szereznek
 nekie, mivel az elmúlt holnapban. azapja hada, ismét meg verte a-
 németeket; a hartz guastálla nevü⁴ város mellet ment végben., már el
 mondhatni, hogy el vesztette. a császár. orosz országban a két⁵ siciliát,
³⁰ a spanyol király el vévé tölle. spanyol. országot annak a fia, most el
 veszi tölle, a neápolisi koronát. a ki is, ha jól jut eszemben; harmadfél
 száz esztendő mulva, fel álltya ismét. a francia házból valo neápolisi
 királyságot. meg kel vallani hogy a császár. drágan fizeti meg, a
 stanislaustól elvett koronát. de a példa beszédnek. bé kel tellyesedni,
³⁵ de a levelemet el végezem. mert haalevél kicsid, a hir, elég nagy, és a
 hajos utánnam várakozik, jó egésséget.

² a nevedésel [k—d-ből jav.] a szeretet főgy benne. [benne. b-je v-ből
 jav.] ³ micsoda, [o—d-ből jav.] ⁴ nevü <falu> város [város: <falu> fölél írva.]
⁵ két <sz> siciliát,

[108.]

rodosto. 14 xbris. 1734.

Édes néném. itt elég hó vagyon. a mely itt nem igen közönséges.
 azt mondhatnák. hogy itt némelykor csak azért havaz, hogy az ör-
 mények vendégeskedhessenek; ezt neveti kéd talám. de ez ugy van,

mert ők el mennek, egy nagy tálat meg töltenek hoval. de annak.
 5 harmad, vagy negyed napi honak kel lenni. mert ugy mind job izü,
 mind pedig keményeb, és porzogosab. azt a tál havat. azután. nyakon
 öntik. peszmegele. de tudgyaé kéd. mi legyen a, ? a szöllöt nagy üstök-
 ben meg főzik., mind addig. a még olyan sürü nem lesz.; mint a ser
 10 élesztő, azután leszürük. hordokban töltik, olyan. színü, és olyan
 édes, mint a mé-**[140b:]**ser, így el készítvén tehát. azt a levegő¹ égből
 le hullot étket. a ház közepire teszik, akor. a gazda, az egész cselédivel²
 körül veszi., kinek, kinek, egy kalán lévén kezében, és azt, csak hamar
 fel kalánozák. valamint a téjfelt. abbol pedig, kel enni. még a szópó
 15 gyermekeknekis. azt pedig-ne gondollya kéd. hogy a gazda aszszony
 így vendégellye. minden nap a gyermekeit. a már.³ sok volna, és nem
 minden nap pap sajttya. hanem csak akor, a mikor kedvit akarja
 keresni a gyermekinek. és hogy ki ki jó kedvü legyen a háznál, mikor a
 tél. olyan fősvény. hogy hó nem esik. avároson, olyankor a cselédes
 gazda. egy mély földnire is el megyen hóért, és azután abbol. kedves-
 20 kedik az attyafiainak. de most ki vannak. mert, mind hó elég van,
 mind pedig. e lakodalmas holnap lévén, a két huru hegedüt eleget
 rángattyák nekik, de a csufos szokás nálók. hogy mihent, az egy
 gazda aszszonynak. a fia, a feleségit a házhoz viszi, a szegény me-
 nyecskének, a száját bé zárják. valamint a pápa, a Cardinálisoknak:
 25 és mind addig nem szabad neki szolni. valamég. azurának az annya
 arra szabadságot nem ád,⁴ addig olyan a háznál. mint a néma, csak
 az urával. beszélhet. de másal senkivel sem, mikor agazda aszszony.
 hozzá szol: vagy valamit parancsol neki, a menyecskének. csak. inteni,⁵
 azillyen némaság. pedig el tart. némelykor. hat, hét. esztendeig. ha a
 30 gazda aszszony. szereti a fia feleségit. hamaréb. fel szabadította a
 némaságbol. de ha nem szereti, tiz esztendeig is némán. kel maradni.,
 noha egy házban laknak, ennek a szokásnak pedig az az oka, hogy a
 menyecske. ne perelhessen a háznál. hanem nagy csendeséggel. függjön,
 az ura annyától, valyon nálunk nem volnaé jó eza szokás, elég már
 35 az örményekről írni, de nem lehet. nem írni, mint hogy **[141a:]** közöttök
 lakunk., minden felől. csak azt hozák hírül, hogy a spanyolok mennyi
 várat, várost, vettek meg. olosz országban; talám semmit nem hadnak
 a jövő esztendőre, erről jut eszemben. hogy Carolus quintus. nem tu-

¹ a levegő <egy> égből ² [Íráshiba:] cselédével ³ már. <m> sok ⁴ nem ád,
 <dig.> addig ⁵ inteni, <ene> azillyen némaság.

dom micsoda várat szallot⁶ meg. az impériumban., de mint hogy
40 későre adták fel avárat, azért, meg haragudot. az egész lakosokra, és
meg izente nekik., hogy csak az aszszonyoknak kegyelmez meg., az
embereket mind le vágattya. azért, más nap valamennyi aszszony,
vagy leány vagyon. takarodgyék ki a várbol, hanem azt meg engedi
nekik., hogy a mit a hátakon. el bírnak, azt el vihetik magokal., más-
45 nap. a császár. el hül belé. az egész táborával., a midön láttya, hogy az
aszszonyoknak. akik a várbol.. mennek, mindenikének. egy férfiu a
hátán., azaszszonyoknak. a férjek,⁷ a leányoknak. az attyafiok, a
táborra érkezvén, így meg terhelve.,⁸ mondák a császárnak. hogy az
engedelme szerént. ök drágáb. portékával nem terhelheték meg
50 magokat;⁹ mint a férjekel. erre meg kegyelmezet a CSászár. azegész
városnak. nám az aszszonyok is cselekesznek. valaha. valami jót. jó
egészséget édes. néném, engedgye meg az ur. hogy meg érhessük azuj-
esztendőt. nem csak ebben az bőrünkben. hanem még az egészségünk-
ben is.

⁶ szallot meg. [a—javítva van o-ból.] ⁷ férjek, [r—j-ből javítva.] ⁸ ter-
helve., <mondgyák.> mondák ⁹ magokat; <az> mint

[109.]

rodosto 16 janu. 1735.

ha minden dolgunk úgy fog folyni ebben az esztendőben, valamint
a pápai sogor munkája. a portán, úgy minden dolgunk hátra mász.
nem elő, a porta, nem adta tellyeségel válaszul. hogy¹ az urunkot. el
nem bocsáttya francia országban, hanem, hogy most nem jóvallya.
5 és hogy még annak nincsen ideje. de a császárok nem jóvallása.
parancsolat. és a mi elmenetelünköl. semmi [141b:] nem telik,² ki
volt annak meg gatoloja. Isten tudgya, de azt hinnünk kel., hogy ő
mindent a mi jóvunkra. cselekeszik, ezis jóvunkra fordul. hogy³ el nem
bocsátnak., eztet most lelki szemel néziük. de még jóvendőben. testi
10 szemel is meg fogjuk látni. mert ugyan is. hát ha abékeséget oly hamar
meg akarják csinálni. mint a mely hamar. el kezdék. ahadakozást.
akor ót mit csinálnánk. viszá fogadnánaké afészünkben. vagy sem.
nyugodgyunk meg tehát azon, hogy jobban tudgya a mi atyánk

¹ hogy [:Sor végén] hogy [: megismételve új sor kezdetén.] ² telik, <de
azt hinnünk> ki volt ³ hogy <n> el nem

nálunknál hogy mi jó nékünk, hálállyuk meg néki. amidön kérésünket meg halgattya. és áldgyuk ötet, amidön. akaratumkot meg gátollya. ide az Isten olyan nép köziben hozot. aki amásokkal valo jó téteményt. követi. és azö kezek által. bövségesen táplál minket. akiért háláadásal kel lenni akézhez is, micsoda szép dolog. édes néném. a jo tétemény, soha senki azért meg nem szegényedet. de sok gazdag ház pusztult el azért. hogy abban. az adakozást. nem követték, az adakozásnak. meg becsülhetetlen hasznát veszik. de ha szinte nem vennékis. (a mely nem lehet;) micsoda belső örömet nem érez egy nemes sziv, amidön valakivel jot teszen, a midön szükségiben valakit meg segít, visgálljuk meg eztet magunkban. és meg láttyuk, hogy inkább vigad akor aszi-vünk, mint az estig valo tánczolásban, ne szégyenellyüké. hogy erről. egy pogány császár. mi szép példát ád, akinek is estve esziben jutván. hogy azon anapon semmi kegyelmeségit nem mutatta, mondá, a mái napot. el vesztettem, mert senkivel jót nem tettem. aminap olvastam, hogy egy adakozo embernek, ezeket a szokot. irták a koporsojára.,
A mit el költöttem, azt el vesztettem; A mit birtam, azt másnak hadtam, és amit másoknak adtam, azt maradando helyre⁴ el tettem, de attol nem tartok néném, hogy az egerek meg egyenek a fősvény-ségért. mint egy lengyel királyal bántak., hát az egészség mint van, mert regen nem vettem leveledet. vagyon harmad napja. polatéti.

⁴ helyre <s> el tettem,

[110.]

[142a:] rodosto 12 martÿ 1735.

talám májusnak nevezhetném ezt a holnapot, olyan szép idök járnak. és az idő, sokkal vidámab, az elménnél. mert már egy néhány napoktol fogvást. nem látom az urunkot olyan állapotban. mint az előtt. mert ha igen titkollya is. de észre lehet venni, hogy vagyon
⁵ valamely belső baja, az ö természet szerent valo. mindenkori jó kedve. most nem olyan gyakorta valo. és mintha erőszakal volna. azt is hozá teszem. hogy már egy kevés idötöl fogvást. igen kezd apadni, azö kövér teste. és ábrázattya. igen vékonyodik. mind ezek édes néném, egy kevés nyughatatlanságban vetettek engemet, mert ha ezek, a
¹⁰ belső szomoruságtol. vagy valamely belső nyavalyától, vagy egyszers mind. mind a kettötöl jönnek. a meg gyujtot gyertytát. nem kel csudálni ha fogy. ajésuiták superiorja. itt vagyon. a ki is olyan papi ember,

hogy az időt nem vesztik el véle, az urunk véle tölti azidőt. és a munkásával, mivel, kertet. és házat. építet, Isten után csak azzal vigasztalom magamot; hogy az urunk. igen erős természetű, és hogy, ötven kilencz esztendőt, könnyen el bírhat, tudom. hogy az ilyen vigasztalás. csak fővenyre van építve, és boldog. akinek. nem kel küszködni a¹ betegséggel, mert akár mely erősnek is. le kel esni alatta. de ami állapotunk, olyan, hogy csak² kel valami vigasztalást keresnünk. szomorúságunkban. noha nem kellene, ha jo keresztény volnék, mert mindent az³ Isten akarattýára kel hadni, de a mikor erősen szeretünk valakit. akor, alátható., el felejteti velünk. aláthatatlant; hogy tellyeséggel.⁴ predikáczióon nevégezem levelemet, azt írom, hogy abdulla, akit most tettek jancsár agának, és aki sok esztendőig mellettünk volt. ugy mint csorbasi, olyan nagy tiszttségiben is. meg tartván az urunkhozvaló köteleségít. tegnap, egy szép paripát küldöt, töb egyéb. persiai ajándékokal. édes néném. ha job hirt írhatnék. egy néhány nap⁵ mulva. mint nevetném, mert most nem nevetek.

¹ a <be> betegséggel, ² csak <el> kel ³ az <ig> Isten ⁴ tellyeséggel. <per> predikáczióon ⁵ nap <mint> mulva. mint

[111.]

[142b:] rodosto 25 martý. 1735.

Édes néném. ha nyughatatlan elmével. irtam az előbbeni levelemet, ezt szomorúsággal írom, mert az urunkot éppen nem jó állapotban látom, ki is nyilatkoztatta már magát a betegséggel. tegnap előtt,¹ a szokás szerént, nyolcz orakor estve. le akarván vetkezödni. a hideg borzogatta; én jelen lévén, kérdé töllem, ha én nem fázomé, felelém. hogy az idő elég meleg. és nem fázom, erre felelé. hogy igen fázik. ezen mindgyárt meg ijedék. de meg azután. gondolám. hogy tavasz felé valami változás esik az egésségben, az urunk le vetkezik. és le fekszik. én is a szállásomra megyek. egy kevés idő mulva., hozám jönnek, és mondgyák, hogy hánt volna, én arra mondám, hogy talám valamit ollyat. ett, amit agyomor nem szenvedhetet; másnap, hat orakor, a mikor fel szokot öltözni. a házában megyek, de micsoda ijedcséggel nem esém. mihent meg látám, az ábrazattýát. aki is

¹ tegnap előtt, <estve> a szokás szerént, nyolcz orakor estve. le <ak> akarván <fe> vetkezödni.

természet szerint mindenkor piros lévén. ugy el sárgult, valamint ha.
15 sáfrányal meg kenték volna, már két naptól fogvást. nagy gyengesé-
get érez. szüntelen valo hideglelés van rajta, és mint ha, az egész
vére. sárré változot volna. ugy el sárgult. az egész teste, ma innep
lévén. fel öltözöt, és a nagy misét meg halgatta. de nem kel csudálni. ha
igen keveset ehetet, leg kiseb fájdalmat nem érez., de nagy badgyatt-
20 ságot; édes néném, kérjük az Istent, hogy tarttsa meg ezt a nagy
embert; a kit, az ellenségiis nagynak tartanak.

[112.]

rodosto 8 aprilis. 1735.

A mitől tartottunk, abban már benne vagyunk az Isten árvaságra
téve bennünket. és kivévé ma közüllünk. az mi édes urunkot és atyan-
kot, három ora után reggel, ma nagy péntek lévén. mind a mennyei.
mind aföldi. atyáinknak, halálokat. kel siratnunk, az Isten mára
5 halasztotta halálát urunknak. azért. hogy [143a:] meg szenteltye,
halálának áldozattyát, annak érdemével. aki ma meg holt. érettünk,
a micsoda életet éllt, és a micsoda halála volt, hiszem, hogy meg
mondották nékie. ma velem lész a paradicsomban., hullasuk bővséggel
könyveinket, mert a keserüségnék ködgye, valóságoson reánk szállot.
10 de ne azt a jo atyánkot sirassuk. mert ötet az Isten annyi szenvedési
után. a mennyei lakadalomban vitte. ahol agyönyörüségnék. és az
örömnék pohárából itattya, hanem mi magunkot sirassuk, kik nagy
árvaságra jutottunk, ki sem lehet mondani, micsoda nagy sirás, és
keserüség vagyon itt mi közöttünk. még csak aleg alábvalon is, itéld
15 el, ha lehet. micsoda állapotban irom ezt a levelet, de mivel tudom
hogy örömet kívánnád tudni. mint eset szegénynek halála, mind
téntával. mind könyhullatásimal le irom, ha szinte az által. meg
szaporitom is keserüségemet. ugy tettzik hogy az utolso leveletem az
elmult holnapnak. 25dik napján irtam vala., azután szegény mind
20 nagy badgyattságokat érzet, igen keveset. de másként. mindent a
szokás szerint vit végben, abban a gyengeségiben is. az¹ esztergájában
dolgozot. első aprilisig. az nap pedig ahideg erősen jöt rea., és annál
inkáb meg gyengittette, másnap jobbacskán volt. virág vasárnap. a

¹ az esztergájában [A névelő tintája összefutott, de a: z betű kivehető; áthúzás nem látszik.]

gyengesség miat. nem mehetet atemplomban: hanem a közel valo házból
25 halgatta amisét., amise után. a mely pap oda vitte neki a szentelt
ágot. térden álva vette el kezéből. mondván. hogy talám töb ágot
nem fog venni. hetfün jobbacskán volt. kedden hasonlo képen. még a
dohánt is meg kívánta. és dohányozot; de azt csudálta mindenikünk
benne, hogy ő semmit halála orájáig aháznál valo rendben el nem
30 mulatot. se meg nem engedte. hogy ő érette valamit elmulassanak,
mindennap. szokót orában fel öltözöt.² ebédelt. és le feküt. noha alig
volt el. de még is úgy meg tartotta a rendet. mint egésséges korában.
szeredán. dél után. nagyob gyengességben eset. és csak mindenkor
alut. egynehányszor kérdeztem. hogy mint vagyon, csak azt felelte. én
35 jól vagyok. semmi fájdalmat nem érzek, csötörtökön igen közel lévén
utolso végihez.³ el nehezedék, és az urat magához vette nagy buzgo-
ságal. estve a le fekvésnek ideje lévén. két felöl a karját tartották. de
maga ment ahálo házában, a szovát igen nehéz volt már meg érteni.
[143b:] tizen két ora felé éttzaka, mindnyájan mellette voltunk, a-
40 pap kérdette töle. ha akarjaé fel venni az utolso kenetet, intette
szegény hogy akarja. annak vége lévén, a pap szép intéseket, és vigasz-
talásokat mondván neki. nem felelhetet reája. noha vettük észre,
hogy eszin van. azt is láttuk hogy az intéskor. a szemeiből. köny hullá-
tások folytanak., végtire szegény. ma három ora után. regel. az Isten-
45 nek adván lelkét:⁴ el aluvék. mivel úgy holt meg. mint egy gyermek,
szüntelen rea néztünk. de még is csak⁵ azon vettük észre. által mene-
telit.. a midön a szemei fel nyiltak. ő szegény árvaságra hagyta bennün-
ket, ezen az idegen földön, itt irtoztato sirás, rivás vagyon közöttünk;
az Isten vigasztallyon meg minket:

² fel öltözöt. <le> ebédelt. és le feküt. ³ végihez. <igen> el nehezedék,
⁴ lelkét. <örö> el aluvék. ⁵ csak [Beszúrás.]

[113.]

Rodosto 16 aprilis 1735.

It édes néném, köny hullatásal eszük kenyerünket, és olyanok
vagyunk. mint a nyáj. pásztor nélkül, másnap, szegénynek atestámen-
tumát. fel nyitottuk. és el olvastattuk., mindenik cselédinek hagyot
énnekem ött ezer német forintot, sibrik uramnak is annyit, de min-
5 denikünknek. azt a pénzt. francia országban kellene fel vennünk,
mikor veszük fel, Isten tudgya. a vezérnek szollo levelitis el küldöt-

tük, a melyben kéri szegény, hogy bennünket el ne hadgyon a testet, másnap fel bontattuk és az aprolékját, egy ládában tévén, a görök templomban el temették. atestet pedig a borbélyók füvekel bé csináltak. mert még nem tudgyuk mikor vihettyük constancinápolyban, a borbélyok szerint, nem kel csudálni halálát, mert a gyomra, és vére, tele volt sáral, az egész testit el borította volt a sár, az agya veleje egészséges volt, de annyi volt, mint két embernek, szokot lenni, esze is volt annyi mint 12nek, a szívét francia országban, hadta hogy küldgyük, a testet husvét után, egy nagy palotán, ki nyujtoztattuk, ahol isteni szolgálat volt harmad napig, minden féle embernek szabad volt, a testet meg látni, harmintz török is volt egyszers mind a ki látta, és akik jól üsmerték szegényt, de még is, nem hiszik hogy meg holt, ha nem azt hirdetik, hogy titkon elment, és mi mást öltöztettünk [144a:] fel valakit helyében, bár igazat mondanának, tegnap, az Isten szolgálat után, atestet, koporsóban zártuk,¹ és egykis házban tettük., ahol leszen mind addig, még szabadcság nem lesz, hogy constancinápolyban² vihesük.

¹ zártuk. <egy> és egy kis házban tettük., <ho> ahol ² constan.polyban

[114.]

rodosto 17 maji 1735.

rend szerint édes néném, mennél inkább tavodzik az ember, az keserüségét okozo óktól, a keserüségnek sullya, annyival inkább könnyebedik, és az idő, lassanként, mindent el felejtet velünk, és mennél távulab legyen az ember valamitől, annál kisebbnek tettik, de itt¹ nem ⁵ úgy van, mert úgy tettik, hogy nevedik, és nem kisebedik, az urunk után valo keserüségünk, mert hová tovább, jobban észre veszük, hogy micsoda atyánkot vesztettük el, és hogy micsoda pásztorunk hagyot el., de a mi jó Istenünknek, ha egyik kezében, a vesző, a másikában, a vigasztalás, a porta ide küldötte ibrahim effendit, hogy itt ¹⁰ néze meg, miben van dolgunk és végezen, csáki ural és atöb magyarokal, kik itt vagyunk,² ha akarjuké, hogy az szegény üdvezült urunk nagyobbik fiát ide hozassa, erre mindenikünk reá állot, azután, hogy beszélyen sibrik uramal, az urunk hofmesterével, akire szállot azegész

¹ itt <úgy tettik> nem úgy van, mert úgy tettik, ² vagyunk, <hogy> ha akarjuké, hogy

háznak gondgya., a³ tahn iránt. a melyet rendelt nekünk a porta, tiz
15 tallért minden naprá. hogy aztot fel oszák. a magyarokra. kik a fejd-
emet szolgáltuk, de erre, se sibrik uram. se én rea nem állottunk. hogy
csak mi reánk oszák. mivel sok régi idegen szolgálai maradván azurunk-
nak. nekik semmi nem jutot volna. hanem úgy végeztük el. hogy mind
20 azok, akik meg akarnak maradni. abbol a pénzből. élljünk mindnyá-
jan, mind addig még az iffiu fejdelem el érkezik. édes néném. eddig
csak belső képen. voltam magyar. vagy székely, de már külső képen
is. mert huszon két esztendő mulván, ma⁴ tettem le a francia köntöst.

³ a <kir> tahn ⁴ ma <tet> tettem [Törlés a sor végén.]

[115.]

rodosto. 18 july 1735.

A porta. meg engedvén, hogy titkon a szegény urunk testét.
Constancinápolyban vihessük, egy nagy ládát. csináltatván, a kopor-
sot belé zárattam, hajora tétettem, és egy néhány magamal 4dik. meg
in-[144b:]dultam, 6dik. Constancinápolyban¹ érkezvén. aládát.
5 akiben a koporso. volt. a jésuitákhoz küldöttem. akoporsot ki vévén
belölle, felnyitották. hogy a testet meg lássák., sirt pedig azon a helyen
ástak. a hová temették volt. az urunk annyát, akinek is csak a kopon-
nyáját találták meg. és aztot. a fia koporsojában bé zárták. és együt
eltemették. mely csudálatos. az Isten rendelése, ! a még abban a nagy
10 városban mulaték, a vezért letévék. én is onnét megindulék. és tegnap
ide viszá érkezém, a szomorúságnak helyére. a hol is. minden szomorú-
ságra gerjeszt, akár hová fordullyák. mindenüt. azon a helyeket
látom. a hol az urunk. lakot. járt, és beszéllet velünk. most pedig
15 azokat ahelyeket csak pusztán látom. és azok apuszta helyek keserü-
ségel töltik bé sziveinket. el hagyatattunk., jó atyántol, és köny-
hullatásal. vigasztallyuk. árvaságban valo maradásunkot., mint ha
eza szomorúság nem elég volna rajtam. mert még attol is kel felnem,
hogy az egész háznak gondgya reám ne szállyon, mivel asibrik uram
betegsége nehezebedik minden nap. és mikor meg gondolom, hogy ha
20 meg talál halmi, micsoda bajra jutok mind addig, amég az iffiu fejde-
lem elnem érkezik., az én velem szomorú orákat töltet. el végzem ezt a
levelet. mert magamot.² kesergetvén, kédetis keseritem. a szomorúan
irt levelek. úgy jobbak. ha mentől rövidebbek.

¹ Conspolyban ² magamot. <s> kesergetvén,

A micsoda állapotban vagyunk. ha lehetne vigasztalást venni. alevelidben néném. eleget találhatnék. azis evalóságos vigasztalás.¹ melyet azigaz szív ád. mert itt. egynehányan. vigasztalnak. olyanok engem. akik belső képen örülnek szomorúságomon. és annak. még meg szaporodását is akarnák, de az Isten. akiben kel biznunk, kívánságokat bé nem tölti, erőt, és értelmet ád, annak a keresztnek, hordozására. melyet. reám adot. noha [145a:] szabadságot adtak. kinek. kinek. arra. hogy innét el mehet. a hová tettzik, de kevesen akartak még eddig azzal a szabadsággal élni, és meg akarják. várni a fejdelem eljövetelét. Isten tudgya mikor léssen a.? vagyon már egy holnapja., hogy el küldötünk utánna. addig. pedig itt senkinek fizetése nem jár. hanem kinek kinek, asztala meg leszen, mint az előtt. a ki telik a tiz tallérból, melyet adnak napjára, de² senki nem várhat többet, harmintz, vagy negyven. személyt. el lehet tartani a tiz tallérből. de nem lehet. se fizetést. se ruházatot abból adni. a szegény urunknak. hatvan tallérja volt. napjára jól fizethet. jól is fizetet; mert kinek 6 száz. kinek 4 száz. és sokaknak 2 száz tallérjok volt, most pedig a kevésből. keveset sem adnak, először azért, mert a rendelt pénz. esztendő által. az ételre el megyen. másodsor, mert abból kel fizetni az alacson eselédnek, kik a konyhán szolgálnak. harmadsor azért. mert ha egynek adnának. a többi is, kérne, és zugolodnék. de hogy senkinek semmit nem adnak. a zugolódásra sem adnak ókót. jó egészséget kívánok édes néném.

¹ vigasztalás. [g—betű más betűből, vagy betűrészből javítva.] ² de <egyebet> senki

A mely keresztet még előre el láttyuk. hogy viselni fogjuk. úgy tettik hogy aztot. könnyeben kellene viselni. a szegénységet is könnyeben türik. ha csak lassan, lassan esnek abban. mert hozá szokik. édes néném, a jó Isten. ujjab keresztet adot reám, amelyet még előre által láttam volt hogy reám fog szállani, de azzal könnyebnek nem találom, de reménlem. hogy aki reám adta, erőt is ád ahordozására. itéld el néném. ha nem nagy kereszté. rajtam, hogy ami jó sibrik

apánkot. el kelle tegnap temetnünk, annyi¹ nagy, és hoszas betegsége után. az Isten magához vévé. egy részint, halálán, nem kellene szomorkodnunk, mert az Isten végít vetette sok szenvedésinek, de más részint., lehet szomorkodnom, mert az egész gond,² és baj, reám szállot, a mely nem kevés, olyan állapotban, mint [145b:] melyben vagyok, két féle nemzettel van bajom, akik egymást nem szeretik. vannak olyanok. akik, nem voltak kezem alatt: és akik nem szoktak a töllem valo függéshez, akik azt tarttyák. hogy már most fel szabadultak minden más alatt valo lételtől, akik azt gondollyák. hogy az fejdelem csak hamar el érkezik., azért addig. nem szükséges függeni valakitől. azt is tekintik. hogy én töllem, akitől kel függeniek igazság szerint. én magam sem üsmerem, a fejdelmet.³ azt sem tudom, mint lesznek elméjiben, mivel azgyakorta történik, hogy a kit az atya. szeretet. azt a fia nem kedvelli, azt is hozá teszem,⁴ hogy akitől, se adományt, se büntetést. nem várnak. ót az engedelmeség sem egész. mert az embereket vagy a haszon keresés, vagy a félelem vezérel, ritkán a szeretet, vagy a becsület, egy félyeb valonak pedig nem lehet magának azzal igen hízelkedni hogy szeresék mindenek. csak ajándékon. hogy ha tölle valamit nem várhatnak, mint én töllem, hogy nem várhatnak., avalo hogy mindenkor csak azon kel igyekezni, hogy az alattunk valok. inkább szeresenek mint félyenek. de azzal nem kel magunknak. hízelkedni, hanem azt kel egy félyeb valonak magában fel tenni. hogy kinek kinek. amaga rendihez valo becsületit meg adgya. a maga hivatallyát. ne az emberekért valo nézve. kívánnyja jól végben vinni. hanem az Istenért. és igen szeresse az igazságot. de ámbár mindeneket jól végben vigyen, is,⁵ hadgyaké szó nélkül? nem; a tiszttségben lévökre, mindenkor bal itéletet szoktak tenni. de aki az igaz uton jár. van mivel vígasztalni magát. vígasztaly édes néném, mert van szükségem rea. de egyik vígasztalásom a. ha az egészségre vígyász.

a vezérnek írot bucsuzo levelét urunknak. most jut eszemben. hogy eddig el kellett volna kednek küldenem soha keresztény fejdelemhez a porta olyan hitel nem volt mint ő hozája szegényhez. az ő tanácsát mind becsülte. mind követte. hiddel néném. hogy tudot is jó tanácsot adni

¹ annyi <so> nagy, ² gond, [go betűknek csak nyomai vehetők ki a szakadás helyén.] ³ a fejdelmet. <se> azt sem tudom, mint lesznek elméjiben, <r> [?] mivel ⁴ hozá teszem, <a> hogy akitől, ⁵ is, [Beszúrás.]

[146a:] A fényes porta fő vezérjenek. alí passának.

halála előtt írot bucsuzo levelének párja.

45 Ezen dicsőséges birodalom első méltóságában tündöklő. nagy bölcseséggel fel ékesítettett fő vezér kedves szívbeli barátom. kit Isten mindenható jokal. meg áldgyon.

Kétség kívül tsudalkozni fog avezér kedves barátom. a midön halálom hírével. ezen leveletem fogja venni. de mivel az emberi ter-

50 mérszetnek. halandosága., ahalált el kerülhetetlennek lenni mutatta., az Istenhez valo szeretett hivat hogy hozzá készüljek. és a győzhetetlen császárhoz valo hálá adoságom⁶ ösztönözöt hogy bucsu vétlen evilágból kine mennyek. melyre nézve, még egészséges voltomban min-

55 denekről rendelést tévén. azudvarom fő tiszteinek., meg parancsoltam, hogy halálom törtévnén, amidön avezért tudositani fogják. kedves barátomnak ezen leveletem meg küldgyék. hassanak azért szívére igaz baráttjának. utolsó szavai. és mutassa bé acsászárnak kegyelmes uramnak. igaz háláadosággal. tellyes szivemnek utolso beszédit. min-

60 denkor az Isten meg foghatatlan bölcsesége rendelésének tulajdonítottam ezen fényes birodalomban valo jöveteletem. de kivált képen azon indulatomot; a melytől viseltetvén oly időben jöttem, amidön ahadakozás szerencsétlen sorsa által leg nagyob változások [146b:] közöt. forgottak a birodalom dolgai. meg győzte vala elmémet az Istenben vetett bizodalom., és fényes portában helyheztetet remén-

65 ségem. hogy engemet el nem hágy, és imé életemnek utolso orájában is mondhatom hogy meg nem csalattam, mert személyemet becsületben tartván, avelem lévő kevés számu hiveimmal táplált. és az ellenségim⁷ szándekitol meg oltalmazot, én is mind ezeket szemem előtt viselvén, életemben, orczám pirulása⁸ nélkül mulok ki ezen halando

70 világból. mert nem vádol lelkem üsmereti,⁹ hogy a birodalomban valakit meg bántottam volna. és hogy a fényes porta valóságos jóvát, minden töllem lehető modok szerént nem kerestem volna. vigasztalásomra volt életemben. sokszor. hogy ezen egyenes szándékomot a porta ministeri meg üsmérvén, hozám jó szivel voltanak, és így csendes nyugodalomban élvén. ezen utolso orámhoz készültem. a melytől egyedül várhattam minden nyomoruságimtól valo fel szabadulásimot,

75 mivel pedig törvényem azt parancsolta., hogy az Istent mindenek felet. és felebarátomot ő érette mint önnön magamot szeressem [147a:]

⁶ hálá adoságom<ot> ⁷ ellenségim <gonosz> szándekitol ⁸ pirulása [*pirulásraból javítva.*] ⁹ üsmereti, [*i—e-ből jav.*]

A fényes porta fő vezénynek. aly papk
nak halála előtt írott búcsúzó levelének párja.

Ezen dicsőséges bíródalom első méltóságában
tündöklő, nagy bölcseséggel fel ékesített fő vezény
kedves fióéi barátom kitűnő mindenható jehel
mea áldogyon.

Kezdetig körül tudatkoim fog avonit kedves barátom.
a midőn halálom hírével ezen levelelem fogja vezény de mi
vel az emberi természetnek határidője, ahaldit el körül
ketekelonnak lenni mutatja, az psontho való parveset hívti hogy
honia képűllyek és a győri ketekelen csáfáthoi való hála ad.
jagon az őpönözöt, hogy bannu vélen evillagból kine men
nuck melyre néve, még egészéges voltomban mindenek
völ renéleket főven az uődaron főtepeceink, meg parzen
voliam, hogy halálom történvön, amidőn avonit tudni
tami foggyék kedves barátomnak ezen levelelem meg
küldgyék. bapának aritt fióére igaz barátjának utol
fa parva is mutapa bi a őpárnak hegyelmes uram
nak igaz hála adóval teljes fióemmel utolsó lépé
dit mindénkor az pten meg foghatatlan bölcsesége ren
deleséink tulajdonítottam ezen fényes bíródalomban va
lo jövelelemet de kíváde képen azon inóulatamot, a
melytől virelesvön oly időben jöttem a midőn aha
dakozás perenesetlen forra által leg nagyobb változások

Krakovi Jozef fejedelemnek. ebben az ország-
ban élték és volt bevételek.

Receito 2 januárj 1797

Jó napot kívánok hogy mi éltünk és irigyeletlenül
költsünk. in vesésként érem epevel. a fejedelem egy na-
hany magyar orvosláson Constantinápolyban, a buzgó
lelkűek. Kéni in általa kórházak is napján ide iri-
tém. orvosi in hirtelen ide iri- teríték pedig ok az.
hogy vésztél. a postán meg tudta hogy Constantinápolyban
élték. in napján meg vante hogy ide iri- kéni.
nem in keltet velle ok inenni. ok kórházak volt in
ok in most velle. hogy a postán a Császárt velle be-
teríték meg tört. de ok meg most hogy in Császár a postán
ok in máskor kórház velle kórház jart. a postán na-
kelt ok in idni a Császárnak a postán. hogy mi ok
kelték maga mellé. a fejedelem. meg vante kórházak-
atok. hogy a Császár velle. meg kórházak meg
na chernak kelt kórházak. kórház. in ok in élték most
kelték. ok in kórház kelték ok kórház ide iri- a.

Ab. napjának. ez a Csápisné most kevesen optendin

1755. Aug. 25

A Csápis veltenszontes jartas a veritokol, a boro
nyus hogy elonon' kallyak hogy nonten maras'naokt va
resunk. Ab. pasas martiusba tere veritnek, magusba
ae hi ikasat. ei magusba Abdulis tere helyben. en
an orpiag kints tartoga vrol, ma horak horis. hogy
ent is le tessik. ei jritike is Ab. pasas tessik helyben
efogyes hordas vrol is igen keveses embere a csa
pasasok, tehis jolhag kel marasoi a potcom, vragy a
kerichen enel tabba most tudok most irni. hanem jol
is. de nagy embereket vrol hieck etten a hotnapban
fendi a prusias ^{hispaly} ^{abudghonias} ^{ahirdityre} ^{elen}
1755. Aug. 25

Joi gondolla vrol a keveses nionon hogy az a keves
prelektio Ab. pasas vly hanem le tessik. de mig aza
sagj mas a tabba most a tabba a faldra esbenek de
en a fald ala esset, elag a hogy. esse. haviga a
Csápis songa. most emorlog gade unon hogy vrol
ae Ab. pasas le tessik. a boro a Csápisné piast
fogyo vrol, a Csápisné is bopas. aza. ei adly
bopile aza a jiaank. inasialk aza is tessik

Építém, a hápkentelant nem kelleset, vrelna ma-
danom, mert az ísten rendelésiben nintsen há-
kentalanság, mert ő mindent a maga szíveségre
tesztel, erre kel tehát vigyázunk, hogy mi is erre
letöltsük, és ugy minden irántunk az ő rendelése
irántosságunkat éljük, ne kedányunk tehát egyebet a
isten akarattjánál kerjük az üdvösség véle, a jó ha-
lál, és az üdvösség, és azután meg járunk a kérés
fő, mind a birtól, mind a bűvésztől, mind a
felhetetlen kedánságtól. Amen.

Imprimatur
Matthias Dietrich
Caj. tit. ad lra. theol. theol. Hung.
Anfio qui delecta sunt. Budae 10 July 1792.
cum atheniensi militatu. Epistolae impet. in
ad officium theol. tit.

445. oldal.

12. A Leveleskönyv utolsó oldala, a 207. levél vége (1758); rajta a budai cenzor kiadási engedélye 1792-ből

mondhatom. hogy mind azokat a kiket Isten ezen a világon gondvisé-
lésem alá bízot, ámbár szolgálatomra rendeltettek. fiaim gyanánt
80 tartván szerettem, és ezen indulattal viseltetvén, írásban tett rende-
lésim szerént, a mim volt közikben osztottam, de nem szegyenlem
meg vallani oly meg szükült állapotomat, hogy a Császár mellém ren-
delt, és engemet jó szivel szorgalmatos hiveségel szolgáló tiszteinek
85 illendő meg jutalmazásokra. semmit sem hagyhattam, melyre nézve
ha a gyözzhetetlen császár előtt, valamely érdemet tulajdoníthattam
volna magamnak. azon kértem volna. hogy mind azokhoz akik mellém
rendeltettek vala, én érettem mutassa kegyelmességét. de mint hogy
magam is annyi esztendöktől fogvást. inkább terhére. voltam aportá-
90 nak mint sem hasznára. egyedül csak a Császár kegyelmeségében
ajánlom egyenként őket, de kivált képen ibrahim hiv tolmácsomot, a
minden hato Isten jutalmaztassa meg. leg drágáb áldásával. [147b:]
velem tett jó téteménnyit. és azon Isten nevében kérem, engedgye meg
hogy kevés számu hiveim, mint egy pásztor nélkül hagyatot juhok.,
95 írásban tett rendelésimet véghez vivén. testemet az édes anyám mellé
minden világi pompa nélkül nyugosztatván, minden háborgatás nélkül
bátorságosan követhessék más országokra utyokot. vagy akinek
tettzeni fog a birodalomba meg maradhassanak., mind ezek után pedíg
azon Istentől. minden testi és lelki áldást kívánván avezérnek, és az
100 egész birodalomnak, végzi szavait holtig hüséges baráttya. már porrá.
és hamuvá leendő.

R. F.

[118.]

[148a:] rodosto 15 9bris. 1735

Egy nehány levelidet vévén néném, a sok vigasztalásit¹ közöt,
annak leg inkább örülök. hogy egésségben vagy. az iffiu fejdelemtől is
vettem. egy vigasztalo levelet. a melyben szép ajánlásokat teszen. e
mind jó. csak füstben ne mennyenek. ha üsmerném. tudnék itéletet
5 tenni felölle. és tudnám mit várhatok tölle., de ki tudgya micsoda
természetü. az attya ugyan nagy reménségel volt felölle. csak meg ne
csalta volna magát. én semmi itéletet nem teszek felölle. meg lássuk

¹ vigasztalásit [vigasztalásid helyett; Mikes helyenként kijavítja az ilyen hibákat.]

mikor eljő. az Isten segítségével. azt fel tettem. hogy ugy adom kezi-
ben minden jószágát. a mint az apja hadta. és ha lehet. az igazságot,
10 előttem viselem. hogy mindenekről számot adhassak. nem azért. hogy
kedvit talállyam. hanem azért. hogy Isten aldása legyen rajtam, hogy
ha már is. sok bal ítéleteket tettek. és tesznek felöllem. a velem valok.
hát még ezután. mit fognak irántam mondani magának is a fejdelem-
nek., de én azt csak nevetem. mert nem igazat mondanak. és azIsten
15 pártfogoja azoknak, kik az egyenes uton járnak, ha ötet káromlották.
hát engemet miért nem. talám kéd. még magais azt gondollya. hogy a
szegény úrunknak sok joszága maradot; sokan meg csallyák ez iránt
magokot; a mi leg drágáb. aportékáji közöt. az asztalhoz valo ezüst
mivek, a sem sok. mostani állapottyához elegendő volt. de másut.
20 egy kalmárnak is töb ezüst mive vagyon, ládabéli portékája igen kevés,
köves portékája éppen nem volt, két gyémántos gyűrűjevolt, annak is
az egyikét nekem hadta, két lora valo szerszám, de házi eszköz elég.
mert ő azt örökké csináltatta. ládabéli, vagy köves portékát, ő soha
sem vett. mert azon éppen nem kapot, hanem csak éppen. ami nélkül
25 nem lehetet. olyat vett. két sebbe valo orája maradot., egyikét a
szegény sibriknek had. [148b:]ta, a másikat nekem, ezekből észre
veheted²néném, hogy nem sok drága joszága maradot; mert ő szegény.
egy asztalt., vagy egy széket. a melyet ő maga talált ki., nem adta
volna aköves portékáért. olyan pedig sok volt. mert az olyanért. a
30 pénzt nem kimélte. és az olyanoknak. se a fia. se más hasznát nem
tudgya ugy venni mint ő vette. mert neki semmi házi eszköze olyan
formában nem volt. csinálva, mint másoknak szokot lenni. azok mind
más formájuk voltak, a székek, asztalok ugy el bomlottak egymástol.
hogy kis ládákbán lehetet el rakni, el ítéheti már kéd. hogy az asztalos,
35 és a lakatos. többet nyertek rajta, mint sem az ötvesek, egy soval.
néném, a francia példa beszéd. bé nem tölt rajta. a mely azt mondgya,
hogy boldog fiu az, akinek az apja elkárhozot., értvén az olyan apát.
aki sok hamis keresetel valo joszágot hádgy a fiára, mert ő szegény,
az igazán valo keresetből is. igen keveset hagyot., hat vagy hét ara-
40 nyát találtam, a kalamaris ládájában. és minden kincse mikor meg
holt. öt száz tallérból állot, azt kérthetnékéd. hogy hová tette a pénzt.,
mivel, hól hetven, hol hatvan tallérja járt egy naprá, két soval. csak
azt felelem kédnek. hogy sok embert tartot. azoknak sok fizetés
adot. és meg annyit költöt, az építésre. a harmadik. és aleg hasznosab

² veheted [Beszúrás.]

⁴⁵ költsége. az Isteni szolgálatért. és a kápolnájáért volt. de ő annak hasznát is vette szegény. nem is lehetet volna neki azt mondani, amit mondtak egy francia királynak., a ki is egy spanyol követet. a viszá menetelekor meg akarván ajándékozni. mondá az urak előtt. ezt a követet meg akarnám ajándékozni. de olyan portékát szeretnék
⁵⁰ neki adni, a mely nekem sokban tölt. de amelynek nem veszem hasznát. egyik az urak közül. aki tréfás volt, mondá akirálynak. ad oda a kápolnádót. mert arra sokat költöttél, de sem-[149a:]mi hasznát annak nem veszed, a bizonyos hogy tudta szegény hasznát venni a kápolnájának. de sok más olyan költségeket tett. melyek haszontalanok
⁵⁵ voltak. talám az is haszontalan volna, ha többet ilyeneket írnék, azért el végezvén. maradok kedves néném. bajban szomorúságban. uszkáló szolgád.

[119.]

rodosto 18¹ januarÿ 1736.

A mindeneknek teremptöje. meg adta érnünk ezt az esztendöt. hálá² legyen az ő sz.ent nevének. én elég bajban, és szomorúságban értem meg. de a ki a keresztet adgya. avigasztalást is attol kel várni. a fejdelem levelét vettem, grof bonválnak el küldötte a procurátioját,
⁵ hogy a még ide érkezik, addig minden dolgát folytassa. és minden jóságát kezéhez vegye. a nekem nagy könnyebségemre lesz. mert a ki panaszkodik. lesz kire igazitanom, de aszegény urunk ha ezt láthatná, keserves szemekel nézné a fiának,³ ezen cselekedetét. hogy inkább biza egy idegenre. dolgát, és jóságát. mint sem olyanokra.
¹⁰ kik gyermekségektől fogvást szolgálták az apját, de abban menthetem a fiat, hogy az attya szolgait nem üsméri, bonvált. pedig⁴ bécsben. minek előtte ahitet meg tagadta. volna. még gyeneraliságában üsmérte. akinek is a portán. hálá Istennek⁵ igen kevés hitele vagyon., Isten azt ugy rendelte azért. hogy mások. kik ötet akarnák
¹⁵ követni, tanulnyanak rajta, azt irod néném. hogy a vezér helyet. kik az elmúlt holnapban le tettek vala. a sziliktár agát tették helyében, ilyen avilág. hihető hogy alkalmatosab a hadakozásra. mivel

¹ [Keltezés] 18 januarÿ [8-as 6-osból javítva.] ² hálálá [Íráshiba] legyen az ő sz.ent nevének. [sz.entet előbb rövidítette, majd folytatólag kiírta a szót.] ³ a fiának, <eze> ezen [Tollhiba.] ⁴ pedig <még> bécsben. ⁵ Istennek <nem> igen

nincsen töb negyed napjánál. hogy itt avaroson. ki hirdették. a muszkával valo hadakozást. hadakozzanak nem bánom. nekünk abban
²⁰ semmi kárunk. se hasznunk. csak az Isten az elménkben valo békeségit adgya meg. amen.

[120.]

[149b:] rodosto 15 maji 1736.

Azt ne gondold néném. hogy meg holtunk volna, még élek. mert. eszem. és irok, ahalotak pedig. ugy reá tarttyák magokat. hogy egyiket sem cselekszik. a testünk minden nap jól lakik. de az elménk. igen koplal.¹ avigasságtól. a többiis. érzi a maga bibijét. de én. duplán
⁵ érzem, mind a magamét érzem, mind a másét kel nézmem, ha szinte nem tehetek is rolla, én soha² ilyen állapotban nem voltam. ne is adgya Isten hogy töbször legyek, leg kisebb vigasztalásom nem lehet. az jó³ Isten. valóságosan magamra hagyot engemet. minden nap a sok boszut látom. de Isten kegyelme nem engedí hogy érzem. a kikkel leg
¹⁰ többet vagyok. és akik leg töb jó szót adnak. és nagyobb barátságot mutatnak. ugyan azok akarják, meg homályosítani becsületemet. egy kis jó kedvem, nekik méreg, és kedvetlenségem előttök kedves. minden nap ujjittyák, ellenem valo beszédeket. mind ezeknek pedig néném. nem más az oka. hanem, hogy ki nem osztogatom nekik. a
¹⁵ fejdelem jóságát. hogy pedig ki nem osztogatom, azt gondollyák. hogy magamnak tartom, had beszéllyenek. csak én az igaz uton járjak. már másut meg csilapodot a hadakozás, augustus. lengyel király, dom cárlos. neápolisi király, a loteringus hertzegnek, loteringyiáért. a toscanumi hertzsegséget adták. és loteringyiát. afrancia, stanislaus
²⁰ királynak. adta hogy birja holtig., és így ki ki meg elégszik a⁴ részivel. itt pedig más hadakozás kezd gyuladni, a töröknek. a muszkával, mar a boncsokokat ki tették Constancinápolyban. az a jele. ahadakozásnak, és hogy, egy holnap mulva. avezér meg indul ahadakal, az Isten. a ki minden dolgokat vezérel. adgya vigasztalását nekünk.

¹ koplal. [o betű a-ból javítva.] ² soha <en> ilyen ³ jó <v> Isten. valóságosan ⁴ a <m> részivel.

Egy néhány leveleimre csak nem vehetek választ, már el kezdetem volt magamal hitetni. édes néném, hogy avezérel el mentél volt táborban, de hiszem onnét is lehetet volna már választ adni leveleimre, it az a hire, hogy a vezér. aduna mellé szállot táborban. a muszkák pedig¹ tatár országban. igen vadászák atatórokat, ha mind meg eszik sem bánom, de azt bánom, hogy itt olyan szomorú életet kel élnünk, el lankadot szívünk, és kedvünk, csak a sok suhajtást kel hallanom, egy néhány rend béli leveleit vettem a fejdelemnek., a melyekel még is meg vigasztaltam, a töb kenyeres társaimot. de avigasztalás csak harmad napig tart. azután ismét a suhajtást kezdik el. én nekem mindenikét kel vigasztalnom. és biztatnom. énnekem pedig még nagyob szükségem volna a vigasztalásra mint másoknak, de engemet csak az egy Isten vigasztal. és ő ád erőtt. a kereszt hordozásra. magamban kel meg fojtanom, szomorúságimot, haszontalan volna. sok bajomot. mások eleiben terjesztenem. de söt még a mi leg nehezeb. meg kel magamot türkőztetnem., és úgy tétetnem magamot mint ha leg job kedvü volnék, holot belső képen. mind mást érez a szívem., minden leveleiben a fejdelem írja hogy el jö. de még itt nincsen. azonban a szükség szaporodik. a baj, és a panasz. nagyobodik. és mint hogy nem tudnak kit okozni. engemet szüntelen látván. reám fordítyák panaszokat; azt sem bánám. csak nekik használna, a mely állapotban teszen Isten. ahoz kel magunkot alkalmaztatni. sokszor jut eszemben a szegény urunk jövendölése., mert egyszer atöbbi közöt, avásárlásrol valo számadást, hogy oda adtam. volna., (mert én vásároltattam, a mi a köntösihez, és az ház beli eszközökhöz kivántatot,² a fizető mester aki vásárolta parancsolatombol., nekem számot adot, én pedig azt a szám adást meg mutattam a fejdelemnek.,) de azt jó meg tudni előre. hogy szegénynek olyan természete volt, hogy a szám-[150b:]adásban nem nézte. hogy miért adtanak harmincz. vagy negyven talért, hanem ha. tiz, vagy tizenkét poltura érö portékát ölttson vettéké vagy drágán, az olyan³ apro állapotban mindenkor gántstot talált, a szám adásban tehát. egy néhány poltura érö portékán meg akad aszeme, és kezdi mondani. mint egy neheztelesel hogy drágán fizették. nem kellett volna

¹ pedig <igen> tatár ² kivántatot, [kivántatíkból javítva.] ³ olyan [a betű o-ból javítva.]

ugy venni. én azon szokásom ellen fel indultam, mert nekem ugy tettzet.
35 mint ha bennem kételkedet volna, és mondam mint goromba, ha ben-
nem kételkedik, parancsollya másnak. aki vásároltasson, erre szegeny
semmit nem felel. csak a kezemben adgya a szám adást, és el fordul
töllem. érdemem szerént.⁴ én is ki megyek.. másnap semmit nem szol
40 hozám. én pedig csak várom hogy szollyon, meg másnap, akkor sem
szol semmit is. a már nekem nehéz volt. mert meg üsmértem volt os-
toba cselekedetemet, harmad napján már nem türhettem, bé megyek
utánna. az író házában, ot eleiben borulok. és könyves szemel csokoltam
kezét. és kértem bocsánatot, erre az a ritka. és nagy ember. meg ölel és
mondgya. meg bocsátok. sokszor eszedben jutok én neked ha meg
45 halok, sokszor meg emlegetz engemet, de akkor késő lesz. ha akkor sirva
hallottam ezeket a szokot, most könyves szemmel jutnak eszemben.,
bé is tellyesedtek., Isten így akarta, mindenben dicsértessék sz.neve,
meg mondtam, hogy a szomorú levélnek. rövidnek kel lenni azért
el is végezem

⁴ szerént. <el> én is

[122.]

rodosto. 6 xbris. 1736.

Hála¹ légyen Istennek. ha sokára is. de el érkezék rákoczi² josph;
azt gondoltuk hogy mind akettő eljö. de csak anagyobik jött el. a hajo
gallipolinál maradot, maga egynehányad magával ide jöt szárazon,
tegnap estve nem akarván közinkben jöni. csak a vendég fogadoban
5 szállot. el érkezésit tudtomra adatvan. oda mentem hozzá., ma is
voltam egy nehany órát véle mivel Constancinápolyban ment. még
nem tudhatok itéletet tenni felölle. Isten tudgya. micsodás lesz. csak
azt vettem észre hogy haragos. éppen jokor érkezet. nekem azon
örülni kel. azok bajtol meg menekedem. nem volt töb tiz tallérnél.
10 azegészház költségre. de aki a fogat adta, ennünk is ád.

¹ Hálá<le> légyen Istennek. ²el érkezék <az> rákoczi josph;

[151a:] Rakotzi Josef fejedelemnek. ebben az országban érkezéséről való levelek

[123.]

Rodosto 2 januárj 1737.

Adgya Isten hogy az ő áldásával és vigasztalásával kezdhesük. és végezhesük ezen esztendő., a fejdelem egy néhány napot mulatván Constancinápolyban, a bujdoso felekezeti közi az elmúlt holnapnak 17 nájján idé viszá tére, ennek a hirtelen való viszá térésnek⁵ pedig oka az, hogy mihent a porta meg tudta hogy Constancinápolyban¹ érkezet, mindgyárt meg izente hogy ide viszá térjen, nem is kellett volna oda menni. de bonneval volt az oka. mert mint hogy a portának a Császáral való békésége még tárt., de sött még mint hogy a Császár a porta és a muszka között való közben járó, a porta nem akart okot adni a Császárnak apanaszra, hogy miért hozatta maga mellé a fejdelmet, mert it, igen tartanak attol; hogy a Császárt valamiben meg boszonttsák. mert nem akarnak két ellenséget tsinálni., az egy is elég most nekik. ezen okból küldék oly hamar ide viszá a [151b:] fejdelmet, a ki is mint fogja magát hozánk, alkalmaztatni nem tudhatom. de a mint észre kezdem venni, igen mesze eset alma fájától. légyen Isten akarattya. mászor többet

¹ Constánpolyban

[124.]

rodosto: 8 Martj 1737.

Bezzeg néném, nyertünk mi a változásban. mint bertok a tsikban, vigasztalásunkra vártuk, ezt az ifiu fejdelmet de szomorúságunkra jött. a szép rend tartást amelyet az attya szabot volt közöttünk, és a melyet oly igen igyekezet anyi esztendők alatt meg tartani, és meg tartatni velünk. mind holtig; azt a fia harmad nap alatt fel fordittá; és annak el rontásán kezdé¹ el. az itt való életét, úgy anyira hogy olyan kevés idő alatt. abban a keresztyényi, és fejdelemhez illendő rend tartásban tsak egy kis fotocska sem marada meg, minden el töröletet, és tsak a nagy rendeletlenségnek. ködgye szállotta meg a házunkot,¹⁰ tsak ebből el ítélheti akarki. hogy mit remélhetünk., ki vált mi akik olyan nagy fejdelmet szolgáltunk volt, a kinek minden dolga, okoság-

¹ kezdé <it> el. az itt

bol. rendből, és kegye-**[152a:]**ségből állot. most pedig mind ellenkezőt látunk. mert a rendet, nagy rendeletlenség követte, az okoságot a hebehurgyaság., a kegyeséget a harag. és az idegenség úgy anyira, hogy

15 harmintz esztendőtol fogva valo bujdosásunk oly sulyosnak nem tettzet. mint már ez a három holnap, most suhajtyák² leg inkább a mi meg holt urunkot, mert szomorúan kel néznünk az attya, és a fia között valo nagy külömbséget. [de már ebben benne vagyunk, mihent ide érkezet az attyának minden jóságát hiven kezében adtam, valo hogy

20 káromlás nélkül nem maradtam, mert a hamis atyafiak sokal vádoltanak. és a hamis vádolásra a fejdelem sokat vizsgálodot utánnam alatomban., de betsületem meg sértésére valot semmit nem talált ezt nékem magais meg vallotta. nintsen semmi jobb³ mint az igaz uton jární.,] a volna kívánatos dolog. hogy az attya nyomdokát követné,

25 meg mert a bizonyos, hogy a porta vizsgálodik utánna. hogy mitsoda természetü; azt kérhetnéd nénem., hogy én mint vagyok az elméjiben **[152b:]** tsak úgy mint a többi. nékem tsak egy Isten fizését sem mondot. azért. hogy jószágára tselédire viseltem gondot, itt tegnap nagy föld indulás volt. a föld sem nyughatik alattunk. jó egészséget

30 néném.

² suhajtyák [*suhattyák*ból javítva.] leginkább a <mi> mi ³ jobb [*jóbb*-ból javítva, az ékezet áthúzásával.]

[125.]

rodosto 20 júly 1737.

[It néném minden dolgaink rendeletlenül és zürzavar modgyára folynak; és minden fel fordulva, tsudálom hogy miis. a labunkon és nem a fejünkön járunk, a bizonyos pedig, hogy az Isten ebben a fejedelemben¹ sok szép talentumot adot, eszet szépet adot. és ha ezt

5 úgy oktatták, nevelték volna a mint kívántatik. ditséretre méltó dolog let volna, de a természetit kellett volna meg zabolázni. és rendben venni még igen ifiu korában. de mindenben szabadá hagyták. és a természet rendeletlenné. változová. és álhatatlanná lett. azért is oly haragos, és változo. arra soha sem tanították., a természet sem vitte

10 reá hogy azon inkább igyekezek. hogy szeresék. mint sem félyenek tölle, mint hogy bőségben nem neveltetet volt, hanem tsak nagy szabadosan.

¹ fejedelemben [Vö. a 124. levélben is. Mikes általában a *fejdelem* alakot használja.]

azért. se azt nem tudgya hogy mi a fosvénység. se a helyes meg tartás. se azt. hogy mi légyen a helyes adás. se azt. hogy mi légyen [153a:] a nemzetihez valo szeretet, mert soha a nemzetivel nem társalkodhatot.

15 a már bizonyos., hogy ebben a holnapban a Császár, a passorovitzai békeséget a törökel fel bontotta, és letévén a mediátorságát. a muszka mellé állot., ha leheté olyan formán a békeséget fel bontani vagy sem azt atheologusok végezék el. mert azt el végezték hogy nem keresztényi tartás, a hitetleneknek. a hitet meg nem tartani, mivel atöröknek. az Isten szintén olyan igaságos és örökös Istene. lévén mint nekünk ő hozája is olyan igaságal vagon, mint hozánk, azt nem tudom mikor bontotta volna fel a török a békeséget, de azt tudom, hogy egy keresztýén császár fel bontotta, meg is büntetődöt érette, azolyan példán most is lehetne tanulni. a törökök ha azt nem reménlenék.

20 hogy az Isten most is igaságot teszen nekik. kétsésgben esnének, a mint hogy igen tartanak, meltán is, mert két nagy, és hatalmas császár ellen kel hadakozniok. a kik ketten Európából ki üzhetik., (de tegyük utánna. ha Isten ugy rendelte). talám már erre valo nézve, a portan is in-[153b:]káb néznek reánk. mert még most igen rosz

30 renden vannak dolgaink. érdemlünké egyebet.

[126.]

rodosto 13. 7bris 1737.

A békeség fel lévén bontva. azért a portának sem lévén szükséges. hogy arra vigyázon. a mire eddig kellett vigyázni. erre valo nézve a kalmakán egy levelet küldé ide egy vezér agátol; a melyben tudtára adgya a fejdelemnek, hogy a porta kíványa Constancinápolyban¹ valo menetelét, a porta meg akarván ezel mutatni. hogy tellyeségel valo ellensége a német CSászárnak, és belöllünk ijesztöt akar tsinálni, szegény fejdelem ha most élne, mit gondolna, és mit tsinálna, mert azt sokszor hallottam szegénytöl, hogy nem kíványa. a portának. a németel valo hadakozását, mert irtozik a törökel valo hadakozástol.,

5 és hogy inkább szereti itt halalát. mint sem azt látni, hogy érette rablásokot tegyenek erdélyben elég a hogy, mi bé megyünk Isten tudgya mire, azt is jó meg tudni, hogy uj vezért tettek a táboron. többet nem irok mert készülni kel, a mely helyben pedig sok esztendöket töltöt valaki onnét nehezen mozdul ki. jó egéséget néném.

¹ Conspolyban

Elhagyok néném rodostot anyi esztendökmulva. ki bontokozánk onnét. de hogy? tsak herdi burdi modgyára. a fejdelem tsak kevesed magával. indula meg, de¹ ugy mintha az ellenség lett volna ahátunkon, még tsak anyi időt sem adot magának. se nekünk. hogy a portékájit⁵ el rakják. etalám tsak arra valo volt., hogy el mondhasa, a mit nékem mondot. nem halok én it meg mint az apám. nem felelék reá de gondolám. hogy talám még erdélyben sem., elég a hogy. tegnap ebéd tályban. a város mellé érkezvén. egy udvarházhoz vivének, ót a császár tisztei a fejdelmet meg vendéglég. ebéd után, mind afejdelem.¹⁰ mind mi alánk paripákat adának., onnét meg indulván pompával kísérek a császár tisztei a szállására. a mely tsak egy szöcs háza. de kényesen el lakhatik egy fejdelem benne, a házak mind fel voltak ékesítve. az ide valo mód szerént a császár parancsolattyából. mint hogy még itt igen ujak vagyunk., azért semmi uj dolgot nem irhatok¹⁵ többet, hanem tsak azt irom idő töltésért, hogy olyan nagy állatot láttam., a ki felöl gyermekségemtől [154b:] fogvást² hallok beszélni. és kivántam látni. már ebből észre veszi kegyelmed³ hogy az egy éléfánt. ez a nagy állat egér szörü, a feje olyan valamint írják., a fülei. valamint az aszonyok legyezöje., a szájából. két felöl két vastag fog²⁰ nöki mint a karom, azok pedig hoszak., az ételre azok néki nem használhatnak, de azis bizonyos hogy a természet azokat néki hasznára adta; az is bizonyos hogy az esztergarosok. sok szép drága munkára fordítyák azokat, de a mit leg inkább tsudáltam abban az állatban, az orrát. de orrnak nem mondhatom mert az orra végiből jö ki egy olyan²⁵ fityelék valamint a pujkának, a pedig hoszab fel ölnél. és vastag mint akarom az ugy hajlik mint egy korbács., annak a vége olyan. mint a disznonak az orra, két lyuk megyen fel rajta mind végig, valamint két szivárványon., azon szija fel a vizet mikor iszik, vagy mikor magát mosá, azal fecskendezi, azal ád magának enni, a neki olyan⁴ mint³⁰ nekünk a kezünk. ő azal egy polturat fel veszen, ő azal egy csomo szalmát fel veszen. és magát mindenüt legyezi, mert a farkának azt a hasznát nem veheti. akit pedig azal meg üt,⁵ meg vagyon ütve, egy

¹ de <hogy> ugy ² fogvást <s> hallok ³ kegyd ⁴ olyan [-an szórész tintája összefutott; hogy törlés következtében-e, az nem állapítható meg határozottan.] ⁵ meg üt, <valakit.> meg vagyon ütve,

szoval nem lehet ki-[155a:]gondolni az ki azt nem láttya, hogy menyí
féle hasznát veszi ő annak., a lábai mindenüt egyaránsu vastagsagu-
35 ak. mint az oszlop.. vannak olyan vastagok.⁶ mint egy embernek a
Czombja, a magosága 13 arasz volt., de e még tsak a kisededek közül
valo., tsudálatos az Isten az ő munkáiban, elég már arról a nagy állát-
rol beszélleni

⁶ vastagagok [Elírás.]

[128.]

Constancinápoly¹ 11 8bris 1737.

A fejdelem² 7dik a kalmakánynál volt audencián., a ki is egy paripát
küldöt a fejdelem számára. hasonló képen mindenikünk alá is szépen
fel öltöztetet lovakot, a Csauz pasa jött a fejdelem után. és nagy pom-
pával vitte a kalmakányhoz. őt tsak kevés ideig lévén, egy³ nusztos
5 mentét adata a fejdelemre., mi reánk pedig mindenikünkre egy kaf-
tánt, és azután mindnyájan meg tsokolok az ő kalmakányi kezét, és
viszá térénk hasonló pompával, el kezdök a komédiát, mert it azt
gondollyák. hogy mentöl nagyob betsületet tesznek nekünk. a német
annál inkább megijed; én már másodszor látok illyen komédiát ebben
10 azországban, a [155b:] theatrumrol hogy szállunk le. meg lásuk.
gratiánus azt mondgya, hogy mihent a Czitrombol a levit ki facsar-
lyák, el⁴ vetik. és mikor az ember a csorgobol akar inya, meg hajol
előtte. de azután hátat fordít néki. ilyen a világ; a tegnapi napot nem
mondhatom hogy el vesztettük volna, mert a moldovai, és a havas-
15 alföldi vajdánékot volt a fejdelem latogatni. tsak kevesed magával,
mindenik rea tudta magát tartani. a fejdelmet meg ajándekozták ben-
nunköt is. egy egy keszkenövel. mindenik tzifrán volt, mindenikének
pedig a szépségével. az⁵ férje meg elégedhetik, férfiu tselédgyeket igen
keveset láttam, de szolgálot, mindenikénel nagy seregel, valamint
20 egy major háznál a sok tyuk. avalo hogy a mi fejdelmünk igen hideg
szemekel nézte ezeket a görög fejdelmeknéket, se a szép tyukoknak
bal felöl valo gondolatot nem adot, mert még abban az orábanis a
hideg volt rajta, a mely már egy darabidötöl fogvást tsaknem minden
nap vagyon rajta, és a miolta ebben az országban érkezet, azegéssége

¹ Conspoly 11 8bris [8-as javítva, de nem vehető ki, hogy miből.] ² A fejdelem <tegnap> 7dik [7dik <tegnap> fölé írva.] ³ egy <ny> nusztos ⁴ [Nyilván íráshibából:] és vetik ⁵ az <u> férje

²⁵ tellyeségel meg romlot, talám azis okoza. a minden kitsidért valo haragját, valo hogy egy szempillantás alat el mulik. de minden szempillantásban meg ujjul. jo egéséget nénem.

[129.]

[156a:]Constancinápoly¹ 3 xbris 1737.

Már ezután Néném tsak a pompárol kel irnom., ma egy nagyon menénk által. a melyet le irom. ha unadalmas lesz is.

Tegnap a porta tudtára adatván afejdelemnek, hogy ma audenciája lenne a Császárnál, azért ma jó hajnalban a fejdelem hajora üle az-
⁵ egész udvarával, és a Constancinápolyi kapu előtt ki szálla, a hol már várt bennünket a Csauz pasa, sok Csauzokal. és lovakal. a fejdelem² a Császár paripájára ülven, miis más paripákra, 8 orakor a Császár második kapujához érénk, a fejdelem³ a lorol le szálván. egy kevesé a kapu közöt le ültették, epedig tsak azért volt. hogy meg mutasák, hogy
¹⁰ a császár kapujánál. varakozni kel akár ki légyen a, egy kevés idő mulva, a Csauz pasa meg jelenté, hogy már bé lehetne menni, a második kapun bé menven, tsak nem olyan udvarra találánk mint azelső. ebben az udvarban pedig jób kéz felöl valának egy tsuportban, mint egy ezerig valo jantsárok, azudvaron pedig vala le rakva, mesze egyik
¹⁵ a másikatól, ött száz tál étek. a midön a udvar közepin [156b:] valánk, egy kiáltásra,⁴ a jantsárok nagy zugással a tálakra rohanának valamint az ellenségre. hogy ki kaphat el hamaráb egyet belölle, egy szempillantás alat, egy tál sem marada a földön. a pedig szokás hogy a Császár így meg vendégellye ajancsárokokot. azon anapon. a melyen
²⁰ fizet nekik. a pedig igen rosz jel a Császárnak. a midön a jancsárok nem akarnak futni az ételre. bal kéz felöl pedig az ut mellet. tizen két paripa volt sorjában, mindenikét két ember tartotta ezüst lántzokon. és mindenik gazdagon fel volt ékesítve. kivált a négy utolso, mindenikének rubintos szerszáma volt, a fejeken tóll, és gyöngyel varrot
²⁵ tzafrag rajtok, ezeknél se szeb lovakot. se czifrábakot nem lehet másut látni, a fejdelem előtt. két Csauz pasa menven. a diván házba bé mene. a kalmakán, és a több fő render lévök fel kelének és koszönték. és a szokot helyre le ültették. a diván ház pedig négy szegeletü nagy bólt hajtásos palota. a kalmakán, a vezér helyet középben a fal

¹ [Keltezés:] Constpoly ² a fejd. [Így csonkán.] ³ a fejd. ⁴ kiáltásra, [s-r-ből jav.]

³⁰ mellet ült. a több tiszték két felöl. a vezér feje felet pedig egy kis ablak vagyon, a honnét a Császár mindent láthat, és halhat; de ötöt nem láthatták, azután aszokás szerént, olyan embereket hívnak bé, a kiknek valamely perek. vagy panaszok volt. ezek egyenként menvén a kalma-[157a:]kány eleiben, suplicatiot adának neki. a sup-
³⁵ licatiot fel szoval el olvasák. egy két szoval, arra mit felelt a kalmakán, a suplicatoria fel irták, és a kérőnek a keziben adván, a házból ki igazították. azután más rendbélieket vivének eleiben. azokal is ugy bántanak. fél ora alat husz személynek elvégezé minden bajját. és perét., a vezér. egy szovával, minden törvénykezésnek véget vett,
⁴⁰ igazságot teszen egy szem pillantás alat., akár mely nagy dologrol, a kit halálra ítél, azt mindgyárt viszik akasztani. a kinek a jóságát viszá akarja adatni, a mindgyárt végben megyen. ezek a rövideden valo törvényes dolgok véghez menvén., azt szép dolog vala nézni: azután apalota közepiben, három sorjával, kilentz száz erszény pénzt
⁴⁵ rakának. mind bőr zacskokban. egy kevés idő mulva érkezék a Csauz pasa. a Császár parantsolatlyával., a kalmakány eleiben mene. az ajtóig. el vevé tölle a parantsolatot. a fejére tevé. és meg tsokolá. és helyére üle. és el olvasá. a melyben a volt. hogy fizesen ajantsároknak. azonnal parantsolá hogy kezdgyenek a fizetéshez., egy ora alát ezt a
⁵⁰ sok pénzt mint ki hordák, nagy rendel. és tsendeségel. a meg léven. valakik a divánban ültenek, mindenik eleiben egy asztalt tevének. és mindenik asztalra egyarán-[157b:]su étket vittek. egyszersmind. leg aláb mindenik asztalra vittek egymás után husz husz tál étket, de azal az ebéd nem tarta tovább fél óránál, mert a török gyakorta eszik. de
⁵⁵ keveset egyszer; egy tálból két három falatot eszik. azt mindgyárt el viszik. mast tesznek helyiben. abból is anyit, és így mind végig ha száz tál éték volna is. ebéd után. a diván hazban. olyan szomorú halgatás volt egy óráig, mint ha senki nem lett volna a házban. noha tele volt, azután két csauz pasa az ajtoig⁵ jövének, a két kadileszker ki szolították,
⁶⁰ és a császárhoz vivék. egy fertály ora mulva ismét viszá jövének a kalmakányért, a ki is fel kelvén a kaptán pasával. a császárhoz menének, egy kis idő mulva a fejdelemért is eljövének, és oda vivék. a kire egy nusztoz kaftánt adának, mihent a Császár eleiben érkezék a kit is köszöntvén. a Császár felelé néki. az apád én hozám sok ideig
⁶⁵ valo hüségel volt. gondolom hogy te is fogod aztot követni, a fejdelem ki jöven a csaszártól. miis mindnyájan kaftánban léven, a második

⁵ ajtoig <v> jövének

kapun kívül a császár paripájára⁶ üle. a kit is oda ajándékozáék, mi is lora ülven a szállás felé indulánk., a csauz pasa a fejdelem előtt ment, a szállásig kíséré. és vége lett. a komédiának. és ennek a levélnek.

⁶ paripájára [A második r—j-ből jav.] üle. a kit is oda [oda—o-ja í-ből jav.]

[130.]

[158a:] Constancinápoly¹ 16 xbris. 1737

Ma meg láthatok, hogy miért kap az ember evilágon. az Esopus mondása minden nap bé tellyesedik, mert ez böles. ha pogány volt is. de igazat mondot, mivel egyszer azt kérdették tőle hogy mit tsinálnak az Istenek az égben? azt felelé reá. hogy minden dolgok⁵ tsak a, hogy kit fel magasztallyanak. kit megalázanak. egyiktől elvegyék. a másikának adgyák, ema meg történék avezéren. aki is ataborol viszá térvén, nagy pompával. ment keresztül avároson. talám ugyan érzette, mert szomorú ábrázattal láttuk, a mahomet zászloját. a Császár udvarában le tévén, a házahoz alig érkezék. hogy a petsétet,¹⁰ el vették tőle., és avezéségből ki iktaták., mindenit el petsételték, és a kalmakánt tevek a kerékre., hogy ót ülljön a még lehet, ennek a neve mehemet gyümrühcsi. még eddig hozánk jól volt, de meg eddig mi sem tudgyuk. miben vagyon dolgunk., ez a vezér fő vámos volt, el ítélhetni hatudé hadakozni., ő lássa, tsak hozánk jó legyen, jó egészséget¹⁵ néném.

¹ [Keltezés:] Constpoly

[131.]

[158b:] Constancinápoly¹ 25 januarj 1738

A vezér tegnap meg izené., hogy három. vagy négy nap meg kellene indulnunk., és hogy ma az vezérhez kellene meni, oda is menénk nagy vizes pompával, mivel nagy eső volt. a vezér melléje ültetvén a fejdelmet, egy kevés idő mulva kávét adata, és afejdelemre egy nusz-⁵tos mentét adának, és minket fel kaftányozának.,² e meg lévén. a vezér, és a fejdelem fel kelének., és a vezér a fejdelem kezében adá az Ethnámét., a mely levélben a császár erdélyi fejdelemnek üsméri lenni a fejdelmet, a fejdelem is a vezér keziben adá. a portával tsinalt

¹ [Keltezés:] Conspoly ² kaftányozának., [f—g-ből javítva.]

szövetségnek levelét; és el butszuzának egymástol., és a nagy esőben
10 meg áztatok a kaftánt. ebéd után pedig a CSászár harmintz lovat
küldte a fejdelemnek. a fele szép paripák voltak, a fele közönséges
lovak., és ezek mellé. és bétsi hintot. hat loval., elég a hogy mi készü-
lünk a már bé vet szokás szerént, tudni illik. igen szép rendeletlenségel.,
15 mert holnap után el kel indulunk. vagy akarjuk vagy sem. azért
nem irhatok többet

[132.]

Drinápoly. 5 february 1738

kedves néném, mi ide érkezénk usztatva, mert azt el mondhatni,
hogy mindenüt usztattunk a sárban, de már azt is meg kel mondani
hogy mikor indulánk ki ab- [159a:]bol a Császári varosbol, el végezvén
tehát ót a komédiát az elmúlt holnapnak 27 napján., el készülvén
5 nagy hirtelenségel; el indulánk ebéd után ritka és fényes rendeletlen-
ségel; mert hogy a portán és másut. nagyob gondolatal legyenek
frántunk, a porta 2 kapitsi pasával. kísérteté ki a fejdelmet a varosbol.,
egy pediglen. mindenkor mellettünk fog lenni., hogy gondgya légyen az
uton mindenre, és egy tefterdárt. a ki fizesen, még it leszünk vagy
10 két nap, előre el láttjuk mitsoda kedvetlen utozás lesz a miénk. mind
az időre, utra, és más okokra valo nézve. it nagy tisztelettel, és betsü-
llettel fogadták a fejdelmet az utban hoszu levelet nem lehet irni.
azért el végezem és jó egészséget kívánok kegyelmednek¹

¹ kegydk

[133.]

csernavoda. 19 february 1738

Mi Istennek hálá ide érkezénk tegnap. igen nagy bajal. de egéségesen,
tegnap hus hagyo ked volt., de mi még tegnap kezdtük a böjtöt, és
ha mind ugy böjtölünk a mint el kezdtük, koplalás lesz avége. mert
semmit sem találtunk, talám jobban lesz ezután; mert it fogunk
5 maradni egy darabig. utunk pedig igen havas volt, fő- [159b:]képen
hogy által¹ jöttünk a hegyeken, tsak nem mindenüt jó bulgár faluk
vannak. a hol enni valot lehetet találni. bort eleget, már azokban a
falukban szalonna elegendő, a mely török országban igen ritka liktá-

¹ által [áltából javítva, az ékezet áthúzásával.]

rium, de elsőben a bulgár aszony előtt keresztet kel vetni. és ugy ád szalanát. más képen nem adna, oka ennek az. hogy ha egy töröknek adna szalonát azt mások meg látnák. lakoznék érette csernavoda, igen ocsmány helyt vagyon, de nagy falu. szép házak vannak benne. fele oláhok, fele bolgárok lakják kevés török. de gazdag kereskedők vannak itt. mind inkább erdélyben kereskednek, a házak mind egy formára vannak építve; többet is írnék ha volna mit, én pedig maradok. kegyelmednek.²

² kegydk.

[134.]

csernavoda 5 marty 1738.

Talám már az írást el is felejtette kegyelmed¹ én még el nem felejtettem., azért azt írom. hogy tegnap érkeztem viszá bukurestről. a fejdelem Constantinus vajdát küldöt volt köszönteni, a ki is nagy betsülettel fogadot, és pompával vitete magához, a még ótt voltam, a vajda tartot tisztességesen, és betsületesen is botsátot el., adunán száraz lábál. mentem és jöttem által. attol igen féltém hogy a lábam belé ne² sipadgyon, roszabul jártam volna mint. [160a:] szent Péter. a vezér levele ma érkezék, a melyben minden féle ígéretek bővölködnék. abban a sok biztatások, hogy 30, vagy 40 ezer embert adnak melléje. de abban thamás vagyok., végtire azt írják, hogy innét vidinben kel menni, mire³ mivégre Isten tudgya. tsak ugy bánnak velünk mint a gyermekel. és vázt akarnak belöllünk tsinálni, mert azt gondolja⁴ a porta, hogy mihent vidinben érkezünk, az egész magyar ország és erdely lora. ül. és hozánk jö, talám ugy lehetne ha⁵ azöreg urunk élne, de most hogy hozánk jöjjön valaki Isten ne adgya, hanem kédet tarttssa meg.

¹ kegyd ² ne <sp> sipadgyon, ³ mire <v> mivégre ⁴ gondol- <g>ja [Sorvégi elváltasztás után újra elkezdve, törlés az új sor elején.] ⁵ ha [Beszúrás.]

[135.]

vidin 7 Aprilis. 1738.

Már azt is végben vittük hogy ide jöttünk. de postán. mert mi egyébképen nem tudunk járni. ha szinte tiz napig voltunk is az uton, elég a hogy, az elmúlt holnapnak 27 dik napján szaladánk ki csernavodáról.

A Monsieur.
Monsieur Conte
de Mikes.

in Transilvania

maragat, egyed jükeigés tehát nem ércek hanem
hogy a hűvek köri nem járultatom, neha az
az pten ő pens felvige bucsya, hogy oda járult
talhatom, az én buzgórsáemnak vége akor lépem, a
midea az életomnek, az ő rendelkezést pedig, mind
imaadnom kel, mind pedig hűlőadással vonnom
és körnem ötlet, a hazámnak békességben való lételek

Hogy ha pedig az uranak írsém felviek en-
nekem valafelőli, a királyi záradékban lévő tri-
nitariusok által meg lehet, mivel őök az itt lévő
trinitariusoknak el külték.

En pedig én az uranak írsém urannak
átjáráságon em líkeretiben ajánlóm magam.

Maradvék.

Köszönet adója polgára
Mikes Kelemen

13. (a, b) Zabolai gr. Mikes Istvánnak címzett boríték s a neki írott misz-
szilis levél vége, Mikes Kelemen autográf írásával (1759. január 5.)

M. 4. 11993.

TÖRÖK ORSZÁGI LEVELEK,

mellyekben

A II^{dik} RÁKÓTZI FERENTZ

Fejedelemmel Bújdosó Magyarok' Történetei
más egyéb emlékezetes dolgokkal együtt
barátságosan eléadatnak.

1786

MIKES KELEMEN

Az emléttet Fejedelemnek néhai Kamarássa.

Most pedig

Az eredetképpen való Magyar Kézírásfokból
kiadta

KULTSÁR ISTVÁN

Az Ékesfzöllásnak Tanítója.

SZOMBATHELYEN,
Nyomtatta SIESS ANTAL JÓSEF.

1 7 9 4.

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

MACAR KLASİKLERİ: I

TÜRKİYE MEKTUPLARI

K. M I K E S

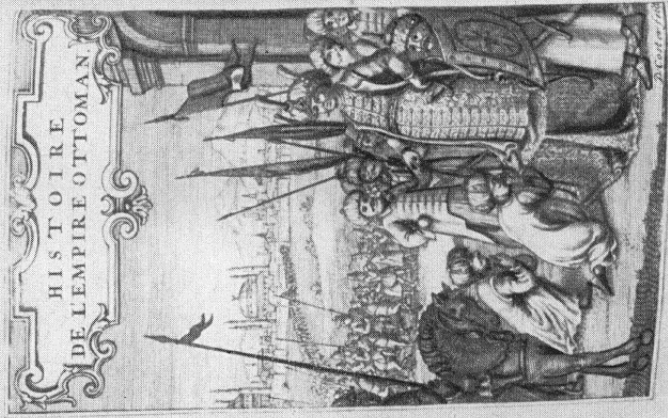
TÜRKİYE MEKTUPLARI

(Törökországi levelek)

Sadettin KARATAY tarafından tercüme edilmiştir.

ANKARA 1944 — MAARİF MATBAASI

15. A Mikes-levelek török kiadásának címlapja

HISTOIRE DE L'EMPIRE OTTOMAN,

Contenant l'Origine & les progrès des *Turcs*, les Vies & les Conquêtes de tous leurs *Sultans*, leurs Guerres, Sièges & Combats par Mer & par Terre, les Révoltes & Révolutions extraordinaires, & généralement tout ce qui s'est passé de considérable dans cet Empire.

Traduit de l'Anglois de Mr. le Chevalier Ricasoli.

I. Vol. contenant Tome I. & II

A LA HAYE,

Chez T. JOHNSON, Libraire.

M. DCC. IX.

azt nem kel gondolni, hogy az ellenség üzöt volna ki, hanem hogy mi
 5 mindent szaladva tselekeszünk., posta lovakot mindenüt adának
 alánk. és a portékánk. alá. azt el mondhattuk, hogy a portékánk
 töb pénziben áll már a Császárnak. mint magunknak., mert a sok
 posta lovat, mind a Császár fizeti, az utunk nem volt unadalmas. mert
 igen szép földön jártunk tsak nem mindenüt a duna mellet. avalo egy
 10 kevesé pusztás. mert a falak is. [160b:] puszták. most ahadakozás-
 ban., ezt a szép földet mind ráztók birják., a kik nem igen dolgosok, a
 fejér nép igen tsufos süveget visel. tegnap a midön két mély földnire
 lettünk volna vidintől, apasa három vagy négy százig valo lovasokot
 küldé elönkben, a kik mind tzifrán. mind jó paripások valának, a duna
 15 parton pedig egy kis mély földnire a várostol a pasa sátorai fel valának
 verve, a tihája elönkben jöven. a pasa. nevével köszönté a fejedelmet,
 és a sátorok alá vivé. ahol meg vendegelé a fejedelmet. ebéd után. a
 fejdelem apasa paripájára ülvén., nagy pompával érkezénk avárosban
 álgyu dörgések közöt. nem a várban, hanem a külső városban vagyunk
 20 szálva, mászor. másrol irok. most ez elég.

[136.]

vidin 11 aprilis 1738

Tegnap a mi fő generálisunk meg vendégelé afejedelmet. ugy tettzik,
 hogy ezt a pasát méltán nevezhetem generalisnak, ha a nem elég.
 gubernátornak nevezem¹ mert ehárom bontsokos vezér; és leg aláb
 hatvan. vagy hetven ezer embernek parancsol. hadakozás idejében, azö
 5 pasasága pedig, mind szélyeseb. mind hoszab. mint tsaknem kétszer
 erdély országa. hát. [161a:] az ilyet nem leheté hini generalisnak.
 vagy gubernátornak, ö pediglen azö tartományának. mint egy örökös
 ura., mind addig valamég ki nem teszük belölle, a pasa tehát sátorokot
 vonatván fel avároson kívül, tegnap 8 orakor oda menénk nagy pom-
 10 pával. apasa is egy ora mulva nagy Céremoniával oda érkezék. és a
 maga sátorában le telepedék erre jó vigyázni, hogy nem ö várt min-
 ket a sátorok alat. hanem mi ötet. mert a török igen meg tudgya tar-
 tani a Ceremoniát, egy ora mulva a fejdelem hozája mene, és a beszél-
 getés egy oráig tart. ez a pasa szép² ember, vezéri modon termet. ez
 15 örmény volt, azért is³ nevezték halváts. mehemetnek, igen kegyes. és

¹ nevezem <ennek h> mert ehárom ² szép [p—b-ből jav.] ³ azért is ne <hitták>vezték

okos ember, valo hogy nem volt hadi ember, mivel a fő harminczadoságból tették pasának, ebben az országban egyszersmind nőnek fel az emberek az ilyen nagy pasaságra, valamint a gomba. elég ahogy most minden órán meg fog innét indulni. legaláb öttven ezer emberel; 20 orsovát lötetni, a beszélgetés után, a fejdelem a maga sátorában mene, és atiszteivel ebédhez üle, a melyet a pasa készítetet volt, leg aláb ötven tál. [161b:] étek. volt egymás után az asztalon, a pasa a maga sátorában ett, ebéd után. vagy hatvan jó paripásal. czidáztatot a pasa. azután tzélt lödöztetet flintákból, azután nyilakal. a paripáit meg 25 jártatta., mind ezeknek vége lévén ött orakor. a vatsorát el hozák. és vatsora után lora ülénk, és haza ballagánk, egy kevés idő mulva a pasa is viszá mene avárban., a török vendégség, ilyen szomorú vigaság, ebédre hivut. de velünk nem ett, azután nem is láttuk. mikor el jöttünk., nem kívántatot el butszuzni tölle. a nagy török urak így szokták vendéglenni⁴ fő keresztyéneket a kik bort isznak., a belső város. nem szép, 30 a külső rut, pusztás. és sáros. de a városon kívül szép térségek vannak. it pedig minden nap szomorú állapotokat látunk., mert minden nap láttyuk. hogy uttzárol. uttzára hordozák a rabokot,⁵ hol férfiakot. hol leányokot, hol gyermekes aszonyokot, boldog aszony az olyan. 35 a kit gyermekestől⁶ együt veszik meg. mert sokszor történik, hogy egy az aszonyt veszi meg. más meg a gyermekét, egy órában ugy el válnak egymástol, hogy soha többé esze nem kerülnek. de a rendes dolog volt, hogy török. egy szegény németet akarván el adni., uttzárol. uttzára hordozta, kialtván, tiz tallér, hat taller, ött tallér az arra. de senki 40 nem ígére semmit is érette., a török szegény lévén, nem hogy arabját tarthatta volna, de magának sem volt egy polturája is haragjában. hogy senki meg nem akarta venni. a kávé ház-[162a:]ban viszi, ót el adgya egy finsa kávéért. ilyen oltsu. itt a tsászár madár.

⁴ vendéglenni [d betű g-ből javítva.] ⁵ rabokot, <f> hol férfiakot. ⁶ gyermekestől <e> együt

[137.]

vidin 9 júly. 1738

Mi repülő félben vagyunk. mert innét is a szokásunk szerént. szaladva kel készülnünk. és meg indulunk, kivel, és hová.. halgasad békeséges türesem. eholnapnak ötödik napján. avezér nissa felől ide érkezék nagy sietséggel. vagyon véle fegyverfoghato 80 ezer ember.,

⁵ mint hogy siet, azért a hadát tovább nem nyugosztallya. és ma meg indulunk orsova felé. oka ennek a. hogy azide valo pasa már vagyon más fél hólnapja. hogy orsovát meg szállotta és lötette. de már annak vagyon két hete, hogy königszeg generalis el igazította volt alolla. és a várat meg segítette. a vezér ezt meg tudván. azért jött ilyen

¹⁰ siettségel erre, és azért is indulunk ma meg¹ hogy a pasát meg segítse. nagy álgjukot viszen magával; és mindent a mi kívántatik avár viváshoz. olyan álgyu is vagyon, akinek előtte hatvan bival sétál, tegnap elöt a vezér meg izené a fejdelemnek hogy hadná el vidint., és menne táborban véle. [162b:] el készülénk tehát a bé vet szokásunk

¹⁵ szerént. és a vezér taborára menénk, de hogy menénk. mert példa nélkül valo dolog a mi dolgunk, senkinek közüllünk lova nintsen, se semi tábori eszköze. lovakot eleget adatot a vezér alá. és a katonak alá. de azok posta lovak. el lehet itélni, ha posta lovakon kellé taborban menni, elég a hogy mi azokon megyünk., ugyan postán is térünk

²⁰ viszá. de e mind meg lehet a komédiában, ugyan azért is hurtzol oda a vezér. gondolván hogy ha atáborban lészünk, sok magyarok jönnek hozánk. de hálá Istennek egy valamire valo nem jött. a kik jöttek, azok a fára valo fel magasztaltatást kerülték el. tsak a sok szép szót adgyák, de nem akarják egyéb hasznunkot venni, kedves néném,

²⁵ egy kis imádság hasznos volna egy olyanért. a ki posta lovon táboroz

¹ meg <meg> hogy

[138.]

fetislán 11.¹ july 1738.

A bizonyos hogy a vezér sem adgya a Császárnak tudtára. nagyob szorgalmatoságal. hogy hová megyen és mit tselekszik,. mint a melyel meg irok mindeneket kegyelmednek;² ugy tettzik mint ha a kedves nénémnek kellene igazgatni ezt ahadakozást, leg először tehát. a fő

⁵ vezér meg indula vidin mellől egész táborával. igen jó regel; mi is postán utánna lépteténk. a meg indulás pedig 9dik volt, ide pedig ma 11 dik érke-[163a:]zenk dél tájban. tegnap pedig reá vett minket a vezér. de nem tsak minket., hanem azegész taborát. azt pedig ma tudtuk meg, apedig ez szerént ment végben. tegnap estve hat ora

¹⁰ után a vezér meg indula az egész udvarával. sok fáklyákat vittek előtte, és utanna, az egész tabor, és miis azt gondoltuk hogy azon

¹ [Keltezés:] 11. july [a második 1-es 2-esből javítva.] ² kegydk;

03
hely³ fogjuk az éttzakát tölteni, és hogy avezér azért indult volna meg, hogy éttzaka ahüvösön érkezék fetislánhoz, mert a török táboron olyan szokás vagon, hogy a had nem indul meg egyszersmind a vezérel, a had már tudgya a szálló helyeket, vagy előre, vagy avezér után indul meg. azis ki egy uton. mi máson. mikor pedig a vezér meg indul. egyet lönek ágyuból. a vezérel pedig már⁴ nintsen. hanem a maga udvara a mely igen sok., és azok atestörzök, akik már mindenkor mellette szoktak lenni. ajancsár aga pedig mindenkor meg szokot indulni. a vezér elöt egy napal., a vezér meg indulván tehát tegnap estve. a mint mondám, amidön [163b:] két kis mély földnire lett volna a tábortol., taraczkokból lötetni kezdé, és azutan flintakból., mint ha ugyan ellenség ütöt volna reája. a dunán., mivel. mindenüt a duna parton kelletet elmenni, arra az egész tabor felzendül. gondolván hogy a vezér valamely sajkákra lötetne, noha setét volt., de kiki fel szedi sátorát. és avezér után megyen, egy kevés idő mulva érkezék hozánk egy néhány Csauz a vezér parantsolattyából. mondván hogy indullyunk meg mÍis. ha veszedelemben nem akarunk. lenni. el készülénk tehát. nagy siettségel és meg indulánk a vezér után anagy setettségben. atörök táboral napal is bajos, de éttzaka igen veszedelmes., mert annak a rettentő sok rakot öszvére, tevéje, a tsak megyen ki egy, ki más uton. igen szép rendeletlenségel. és ha szüntelen az ember magára nem vigyáz. a bizonyos hogy fel üttetik, és eltapodtattyák. elég a hogy ma ebéd tájban ide érkezénk az egész táboral., ma tudok meg. hogy a vezér azért lötetet az estve. hogy a had hamaréb utánna menyen. mi egyik parttyán vagyunk. a dunának, a vidini pasa pedig magyar ország felöl valo parton, orsova pedig ide, tsak három ora., most nem lövik, az utolso levelemben meg mondtam volt az okát, [164a:] de már ismét kezdik löni., mihent a sántzok készek lesznek, azt mondgyák hogy 22dik lötetni fogják azt tarttyák hogy a két táboron vagon más fél száz ezer ember., de ha számlálnák mind azt, a ki kenyeret eszik, két száz ezer embernél⁴ is több volna., mert itt a rettentő sok tseléd, a sok minden féle mester ember, asok kufár. kalmár. kereskedő valamint egy városban. egy szoval égy⁵ városban anyi féle dolgot nem találna az ember mint egy vezérnek atáborán; még ötves mester embereknek is kel lenni. a sok féle ételnémü, és más égyéb portékát. mind Constancinápolyból keletet a duna mellé hurtzolni. itéllye el már azember, ha egy vezér:

³ [Íráshiba:] azon hely ⁴két száz ezer<nel> embernél ⁵égy <kis>városban

táborát fel verik. mit nem nyernek, tsak szekér töb vagyon harmintz
 50 ezernél., ahoz mindgyárt harmintz ezer ember. a mitsoda rendelet-
 lenség vagyon mikor a tabor megyen.⁶ a rend szintén olyan nagy,⁷
 a midön helyben vagyon., mert itt a nagy tsendeség., gyilkosság.
 veszekedés. lopás. nintsen. de azt itt nem kel keresni hogy rendel
 verjék a sátorokot; uttzákokot ugyan hagynek, de ki ki oda veri sátorát.
 55 a hová tettzik., senkinek szabot helye nintsen, fetislán pedig egy
 nyomoru rátz falu. a trájánus Csá[164b:]szár hires kö hidgya is itt
 volt, most is még meg vagyon egy darab belölle, a vezér is ót akar
 fa hidat tsináltatni a dunán. a mely ótt igen keskeny, egy szoval.
 azt akarom⁸ hogy ilyen nagy török tábort láttam, de ugy tettzik
 60 hogy már mindenről elég tudositást adván. el végezhetem leveletem.,
 és tsendeséggel várhatom a parantsolatokot, hogy hová tettzik kegyel-
 mednek⁹ hogy vigyük ezt a nagy tábort, ha meg veszük orsovát;
 addig is maradok. Etc.¹⁰

⁶ [A kéziratban nyilván tévedésből áll:] vagyon. ⁷ nagy [nágyból jav. az ékezet áthúzásával.] ⁸ azt akarom [ti. mondani] hogy [...] láttam, ⁹ kegydk ¹⁰ [A levélvégi rövidítésre vö. a 105. lev. és jegyz.]

[139.]

fetislán 26 aug. 1738.

kedves néném. a kegyelmed parantsolattyára orsovát meg vevök,
 már most nem berdot, hanem allát kiáltanak benne., ez a változás
 eszerént mene végben. a komendans látván hogy avezér tellyeséggel
 el nem szálana alolla, valamég meg nem venné: azt is láta hogy az
 5 ágyuk a kö falakon igen sok ajtokot tsinálnának minden nap. de
 leg inkább a vivé a fel adásra, hogy a hada igen betegeskedet. mert
 a sok nyoghatatlanságon kívül, asziget igen egéségtelen, tegyük
 ehez azt is, hogy a vezér ki kiáltatta volt. hogy a ki ostromra megyen.
 annak huszon ött tallérja leszen. erre valo nézve. sok száz jantsár
 10 iratá fel magát. az ilyen hirt ha meg vitték avárban. gondolkoz-
 hattak a fel adásrol., a komendáns¹ meg izené 12 dik ave-[165a:]zér-
 nek. hogy küldene valakit hozája, akivel végezhesen a vár feladásá-
 rol. a vezér ibrahim effendit küldé, aki is mindeneket el végezvén,
 15 avezérnek. a várat fel adá;² aki is ajándékal botsáttá vizzá, ugyan

¹ a komendáns </> meg izené ² fel adá; <a> aki

azon anapon ajantsárok el foglalák a várnak egyik kapuját. a még egészen kitakarodik a német belölle. ugyan azon estve meg lövék örömét a táboron, a mi hadunk máris kezd oszlani. és talám tsak mi maradunk avezérel, az idén nem is tart tovább a hadakozás, ami
20 dolgunknak is tsak hamar vége lesz. avezér azt izené tegnap a fejdelemnek., hogy készülyön mert 30 ezer emberel, temes vár felé mehet, ma pedig meg izené, hogy nem is kel erdélyről gondolkodni. hanem arol., hogy véle vidin felé menyünk, az Isten meg oltalmazta édes hazánkot arablástol., elég ahogy, holnap innét meg indulunk.
25 és el hadgyuk a fekete, szalmával, földel. füvel, fővényel elegeesen sült kenyeret avezér meg ígérte hogy az uton szemben lesz a fejdelemel. meg lásuk. ezel maradok kegyelmednek.³

³ kegydk.

[140.]

[165b:]vidin. l. 7.bris 1738.

Már most bizvást elmondhattuk. hogy vége vagyon a komédiának, és a théátrumrol betsületesen le szálítának., és a vezér minden Ceremonia nélkül fel ada rajtunk, perditio ex te Izrael. az elmúlt holnapnak a 27 dik napján, fetislánt¹ el hagyok és a vezér után
5 menénk vidin felé. igen kevés had volt velünk; a vezér meg izente volt, hogy az utban szemben lesz a fejdelemel; a vezér mint hogy mindenkor előttünk indult meg, kilentz ora tájban meg szállot ebédelni, nekünk pedig azt mondották volt, hogy ebéd után. szemben lesz a fejdelemel.,² azért utánna siettünk. hogy az ebédgye után. a helyré
10 érkezhesünk, de mint hogy avezérnek semmi szándéka nem volt hogy velünk szemben legyen, azért tsak hamar ebédelt, és a midön látta hogy közelittünk sátorához, fogja magát, a hintójában ül. és el megyen előlünk., emár nem volt tréfa, azután azt mondák, hogy vidinnél lesz a szemben valo létel., a vezér vidinhez érkezvén. sokal
15 előttünk. már sátorok alat volt. az egész ud-[166a:]varaval. a midön miis közelitenénk³ a sátorokhoz, azt izenik, nekünk, hogy most nem lehet szemben velünk, mert roszul vagyon hanem, hanem tsak tarttsuk a ló száját. a szálló helyünkre, a mely a duna parton volt varoson tul. erre tsak le sütök a fülünköt, látván hogy mitsoda
20 durván bánnak velünk, mitsoda változás. ennek előtte egy néhány

¹ [Íráshiba:] festislánt ² fejde., [Így !] ³ közelitenénk [i—e-ből jav.]

holnapal. nagy pompával vittek bé vidinben, most pediglen még a városon sem akartak keresztül vinni bennünket, hanem a városon kívül kívül a kertek közöt kellették sokat kerülni, végtire a szálló helyre érkezénk, és it sátorok alatt vagyunk tsak magunk, mint a
25 szám ki vettettek. 29 dik érkezénk ide, már ezután, a fejdelem sem fogja mondani. szokása szerént. hogy nagyob betsülettel vagyon hozám a porta. mint az atyámhoz volt; ma ebéd után azt izenék hogy a fejdelem szemben lehet avezérel tsak menyen hozája, de egy kevés idő mulva ismét azt izenék. hogy nem lehet. mert a feje
30 fáj. nem akarásnak nyögés avége. [166b:] tegnap pedig innét jó regel meg indula, az egész udvarával; és ide hagyta bennünket., már itt meddig leszünk, télre hová visznek. Isten tudgya, de azt tudgyuk hogy a fejdelemnek⁴ azegéssége igen rosz renden vagyon, soha nem is volt egésséges a miolta ebben az országban jött de kivált egy
35 darab időtől fogvást igen sárgodik; a harag pedig igen árt egésségi-nek, jó egésséget kívánok kegyelmednek⁵

⁴ fejdk ⁵ kegydk.

[141.]

vidin 4 sbris 1738.¹

E sem igen nagy vigasztalásra valo level lészen, se semmi hirt nem irhatok a nénémmek.,² mit is irhatnék mikor senki felénk sem jő; mint ha tsak mi volnánk török országban, ami taborunk elég hoszu, de igen keskeny. vagyunk mindenestől más fél százan., de
5 most minden órán fő nélkül maradunk., mert a fejdelem³ igen rosz állapotban vagyon. szüntelen valo forroságban, az ábrázattya vész, a teste vastagodik. enem jó. de ő a felől tsak mulatná magát havolna kivel, és mivel, és tsak örömet el akarná titkolni nyavalyáját., orvoságot nem veszen. ha nem a ki valo járásal akarná magát meg
10 gyógyítani. [167a:] a minap a borbélyok. és a doktorok tanátsok ellen hajora üle, és mesze le mentünk a dunán, de a mikor visza jöttünk kettzeris el ájult. nem is gondoltuk. hogy életben érkezék⁴ haza, négy embernek kellett a hajobol ki venni. és asátorában vinni, a nyavalyának nyughatatlansága miat,⁵ már egy néhány
15 naptol fogva a sátorát mesze verette a töbitől. de ótt sem marad

¹ [Keltetés:] 1738. [a kéziratban nyilván tévedésből] 1739. ² néném(h)nek., ³ fejd. ⁴ érkezék [Javítva: érkezünkéből.] ⁵ miat, [a—ú-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

hatot, hanem a mi sátorunk mellé vettetet ágyat. estig ótt feküt, estve a maga sátorában viszá akarván menni maga nem mehetet. hanem négyen vitték., a mint vitték volna el ájult. én azt gondoltam hogy meg holt, és a kiáltásomra magához tért, az oltától fogvást
²⁰ mind nagyobodik rajta a forro hideg,⁶ a hus mint egy hull rolla, de a harag el nem hagyta. a melyet mind a természetnek kel tulajdonítani. mind pedig annak. hogy nehéz néki hogy olyan állapotban láttya magát lenni, minékünk készülnünk kel, a vezér egy agát küldöt ide, hogy hajokat rendellyen, mert a dunán megyünk le
²⁵ oroszcsikig. onnét tsernavodára telelni. ket nap mulva meg indulunk, azért a leveleket arra kel igazgatni. és azegéségre vigyázni.

⁶ hideg, [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

[142.]

[167b:] oroszcsik: 14 sbris 1738.

It vagyunk tehát. mint hogy innét irok, anyi sok irtoztato veszedelmek között is. de a nemes vér. vagy veszt vagy nyér. de próbál, mind azon által ide érkezénk, szerencsésen. hol az ellenség hátán,¹ hol egy néhány ezer között kelletet el jönünk, de még is borbélyra
⁵ nem volt szükségünk. meg kel tehát mondani azt a nagy veszedelmet, nem nagy veszedelemé a midön anyi sok ezer viza között kelletet el menünk. hát ha fel fordították volna a hajonkot. elég a hogy ezen holnapnak a 6dik napján mind hajora² ülének a bujdoso urak, ugy mint, Csáki ur. zai urfi, Ilosvai, pápai, dászti, ez olasz. pázmány
¹⁰ uraimék. és magam, afejdelmet³ pedig igen nyomorult állapotban tevék a hajóban. és nem akará. hogy egyikünkis lenne véle a hajójában, a melyet mi nem igen bántuk. mert nagyob mulattságal vittük végben a vizi utunkot a bizonyos hogy gyönyörűséges dolog jó társaságban mint mi voltunk a dunán le menni. mert minden két
¹⁵ ora mulva nagy szép szigetekre találtunk, és némelykor meg lehető városok mellet mentünk el. a váro-[168a:]sok pedig mind török ország részin vannak, a hires nicápoly a többi között volna leg szeb. de igen ocsmány helyre vagyon építve, a várossal által ellenben

¹ hátán, <hogy> hol [hol: <hogy> fölé írva.] ² hajora <ülénk.> ülének
³ afejdel<e>met

szakad a dunában az édes olt vize, tsak azt sem láthattam suhajtás
²⁰ nélkül., mert olyan édes hazából foly ki, a honnét 31 esztendőől fogvást
 vagyok ki rekesztve., mint hogy veszedelmes volna éttzaka jární.,
 azért minden estve ki kötöttünk valamely sziget mellé. gyakorta a
 sziget parton,⁴ tsak a tormához kötötték a hajot. mert olyan vastag
 gyükerék vannak, mint a szekér rudgya. ha meg reszelik sárga. és
²⁵ jó, ha mindgyárt eszik. de izetlen. ha egy keveset áll. reszelve. vér
 ontás is volt. mert ki vált.,⁵ havasalfölde részin valo szigetekben,
 tsak nem mindenüt találni sertéseket, vadok vagy szelidek nem
 tudom, mert azok örökké a szigetekben laknak tsak magok, talám
 gazdájok is lehet elég ahogy, egy szigetben kettöt meg öltünk., jól
³⁰ laktunk. meg benne tartot, de menyí átoikal ettük. [168b:] mert
 a fő hajosunk török volt. eleget mondotta. hogy meg szeplösítettük
 a hajóját. mi azt tsak neveltük, ő néki pedig tsak kellett nyelni
 a siros füstöt, a mitsoda jó muszulmán volt. talám el is adta azután
 ahajóját, azért hogy tisztátalanná lett volt a diszno hustol. tegnap
³⁵ ugy mint 13 dik ide érkezénk szerencsésen Istennek hálá. a fejdelem
 már ide érkezet volt, igen nyomorult állapottyában, innét már tsak
 hamar tsernavodára megyünk ezel maradok.

⁴ parton, <valam> tsak ⁵ mert ki vált., mert kivált: [Fölösleges ismétlés.]

[143.]

csernavoda 7 dik 9bris 1738

Én ha azkedves néném levelét nem veszem is de tsak irok, leg
 abol meg láthattya kegyelmed¹ hogy még élek. de hogy lehetne
 kegyelmed² levelit vennem. a midön soha egy helyben nem maradunk,
 hol a vizen, hol aföldön, hol az áerben járunk. de bártsak valamely
⁵ jórol és ne tsak mindenkor a nyomoruságról kellene irnom az el
 mult holnapnak 19 dik napján indulánk meg orosztsikrol, három,
 vagy négy ora mulva, ideis érkezénk, rosz állapotban, de a fejdelem³
 végig meg akarja tar-[169a:]tani a természetit., három vagy négy
 nap mulva hogy ide érkezénk, mindenikünket el tiltá magától., még
¹⁰ a borbélyiait is, valo hogy it pestis vagyon, de az orvosokot ugyan
 azért kellett volna maga mellet meg tartani, a körülötte lévő tselé-
 deket is el küldötte szállásáról. tsak épen egy kóbórló doktort asza-
 kátsot, egy szököt olosz muskotérost. és két aszonyt tart maga

¹ kegyd ² kegyd ³ fejd.

mellet ezekből, áll azudvara. ezek pedig olyan személyek. a kiket
¹⁵ nem üsmérte ennek előtte egy néhány napal, leheté az ilyenekre
 bizni életét,? a minap éttzaka ugy volt, hogy a kik mellette vannak,
 azt gondolták hogy meg holt. mindgyárt hozám futottak meg mon-
 dani hogy halálán vagyon. de hogy meg ne haragittsam nem men-
 tem eleiben, tsak azt feleltem valamint Esther. ha tsak a király
²⁰ nem hivat nem mérek eleiben menni. a török tisztok látván hogy
 nem helyesen tselekednék, meg izenék a fejdelemnek⁴ hogy venne
 valakit közüllünk⁵ maga mellé, ha halála történnék. legyen valaki
 melette, erre valo nézve meg izené nékem, hogy le-[169b:]gyek
 melette., azért már egynehány naptol fogvást mellette lakom, a⁶
²⁵ borbélyokot mint egy kitelen maga mellé vette, akiknek tanátsok. és
 akarattyok ellen, mint egy boszubol., éret vágata magán, egy szoval
 a mitsoda állapotban vagyon, nem hiszem hogy innét ki mennyen
 ezel maradok

⁴ fejdk ⁵ közül- <zu> lünk [Törlés elválasztás után, új sor elején.] ⁶ a
 <boll> borbélyokot

[144.]

csernavoda 10 9bris 1738.

Kedves néném. végit érok Rakotzi Josefnek., már regtől fogva
 láttuk hogy ugy lesz mint a gyertya, tegnap igen nagy gyengeséget
 érezvén., meg gyont. és komunikált. a testamentumát meg tsinálta,
 mára viradora a forro hideg igen nagy lévén rajta, ma anyira el
⁵ nehezédék hogy a gyerttya már vége felé volt, mind azon által jól
 beszélt. tizen egy oráig. noha már a szemei el homályosodtak volt
 ugy anyira hogy tsak a szóvárol üsmert meg mást., tizen két orakor
 délben a szova el állot. és igen nagy foróságban volt. és tsak a jajga-
 tásárol vettük észre hogy szenved, két orakor dél után a pap fel
¹⁰ akarván néki adni az utolso kenetet, a midön az imádságot el kezdé.
 az Istennek adá lelkét,¹ [170a:] 38 esztendős korában, az ur irgalma-
 zon néki. a testet fel bontották. a mája mód nélkül meg dagadot volt.
 a testet. egy pintzében tétettem. mind addig ót lesz. még válasz jö
 a portától, a testamentumban azt hagyta. hogy az attya mellé teme-
¹⁵ sék, de nem hiszem hogy meg engedgyék., ebben a fejdelemben. a mi

¹ lelkét, <az> 38 esztendős [Törlés a sor végén, lap alján.]

fogyatkozás volt. nem a természettől volt. hanem a neveltetéstől. esze szép. volt, szive jó. de a haragrol. soha meg nem intették. noha a mindgyárt el mult. de gyakorta jött elé. se azt néki nem tanátsolták, hogy kivánnya magát szeretetni másokal., egy szoval, ha az ²⁰ atya nevelhette. volna, mind más természetü lett. volna.² most ez elég. mászor másrol.

² volna. [Beszúrás.]

[145.]

csernavoda 15. xbris 1738.

Nem kétlem kedves néném, hogy már vetted leveletem a melyben meg irtam hogy ismét fő nélkül maradánk. de nem sokára. szükségünk nem leszen före. mert a minap is eltemetők egy atyánk fiát, és a menyin már [170b:] maradtunk. egy szilva fának is el férünk az ⁵ árnyekában. a ki minket teremtet. annak legyen meg akarattya rajtunk., ő minket például tett az egész nemzetünknek, és boldogok azok, kik tanulni fognak rajtunk, kik az országal együt tartanak., és akik fűsthöz hasonló ókból el nem hagyják nemzeteket, és örökségeket. adgya Isten hogy soha senki bennünket ne kövesen, és irtozva ¹⁰ halyon beszélni a mi hoszas bujdosásunkrol: de kedves néném. mink voltunké első példák,? bizony nem, mi tanultunké másokon.? nem: mások fognaké tanulni rajtunk.? nem: de miért.? mert mindenkor egy féle okok, vezették, vezetik, és vezetni fogják az embereket. az olyan állapotra. mint a melyben mi vagyunk, ha nem tsak a leszen szerencséséb. a kit az ur, mint egy fogságban tészia a maga jországában., ¹⁵ mert én nékem. soha semmi egyéb okom nem volt hazámot el hagyni. hanem hogy igen szerettem az öreg fejdelmet, noha a menyei Atyám előtt. más okbol kellett el hagynom. imádnom is kel rendelésit; a minap érkezek ide egy vezér aga, a Császár és a vezér leveleivel. ²⁰ a mellyekben, szép ígéretek vannak, mind eddig¹ a szegény [171a:] fejdelemnek rendelése szerént minden jországa kezemnél volt, de ennek előtte egy néhány napal. a porta parantsolattyából, a török tiszték ide gyűlvén mindent fel íranak., kezekhez vevék és el petsételék. én is el hagyám a szállást. és más szállásra menék. ilyen a világ. és a mit ²⁵ gyűjtöttél kié leszen? ezel maradok. Etc.²

¹ eddig [Az első *d-g*-ből javítva.] ² [Vö. a 105. levél végét is.]

Az el mult holnapnak 14 oik napján viszá érkezék ide a porta parancsolatival a teftedár. és mint hogy a porta arra szabadságot nem adot hogy a szegény fejdelem testit. Constancinapolyban vigyék. azért tegnap estve. egy görög templomban el temetök. akit is az ur

⁵ Jesus állittya jobb keze felől. az utolso napon. it most minden órán az apostolok el oszlása lészen, a parantsolatok el érkeztek, csáki ur. vidin felé fóg menni. zai urfi kotsinban, én pediglen Jásziban, de mi ketten együt fogunk járni egészen jászig; innét bu[171b:]kurestre megyünk., és onnét keresztül. és végig havasalföldin. molduvában,

¹⁰ innét pedig mi meg indulunk. 4 nap mulva, mert a fermányunkban a vagyon fel téve. hogy egy orával. eléb indullyunk meg., mert it nem teszik azt a parantsolatban¹ mikor valahová küldenek valakit, hogy siesen, hanem egy orával eléb indullyon meg. mint sem kellene. és egy orával eléb légyen ót a hová küldik. elég a, hogy, ha erdélyt

¹⁵ meg nem láthatom is. de a köpenyegit meg látom. mert az erdélyi havasok mellet menyünk el; ha zágonban sert nem ihatom is. de iszom a bozza viziből, köszöntöm ezeket a kegyelmed² nevel is; ugy tettzik nekem. hogy elég bőséget. adtam kegyelmednek³ tudtára, a szegény fejdelemnek minden dolgait; és életének végit már itt két

²⁰ Rákozit temeténk el, a harmadikát Isten éltese, a nem eszik török kenyeret, minek előtte ezt a levelet el végezem, és az íráshoz valo szerszámimot el rakjam, lehetetlen hogy egy kis nevettségre valo historiát ne irjak, elég szomorúságra [172a:] valot irtam, elég a. hogy nálunk. szököt német muskotérosok is vannak., a kiknek

²⁵ azerszények igen lapos lévén, a vizet is meg unván. nem tudták miképen ihasanak bort. mert pénzek nem volt., azért tanátsot tartottak egymás közöt hogy miképen ihasanak bort pénznélkül, egyik a szomjuhozó gyűlésben mondá a töb tanatsoknak, tsak azt tseledgyétek a mit én mondok, és lesz borunk. el küld tehát négyet a

³⁰ többi közül. ásoval, és kapával., ezek estve késön egy görög papnak a kapujához mennek, ót igen kezdik ázni. és hánni a földet., mint ha sirt ásnának., apap meg halván hogy dolgoznak a kapuja előtt. ki megyen. és kérdi töllök hogy mit akarnak, azok felelik, hogy egy holtat akarnak el temetni, a pap inti hogy másut temesék el. de ök

¹ parantsolatban <h> mikor ² kegyd ³ kegydk

- ³⁵ tsak ásnak keményen. a pap gondolkodik, és kérdi töllök ha pestisben holté meg azaz ember. ezek felelik, hogy abban, a pap azon meg ijed, és mondgya. barátim tsak ide ne temesétek. inkább 3 veder bort adok néktek, de azok tsak ásnak., a pap 4 ígér. azután. [172b:] ötöt, mikor az alku meg volt, a pap hátra néz. és láttya hogy hozák
- ⁴⁰ a halotat egy deszkán. arra annál inkább meg ijed, és a kapuján belöl nézi hogy mint megyen végben a temetés, a muskotérosok kiálttyák néki, hogy ha az ött veder bort megadgya. a halotat tovább viszik, a szegény pap meg igéri tsak meg menekedhesék, ezek is mindgyárt bé mennek. és az ött veder bort ki hozák. a pap is utánnok megyen
- ⁴⁵ hogy lássa ha elvisziké a halotat. de mitsoda tsudálkozásal látá. hogy a halot fel⁴ kelvén. leg előbször is ő kezdé inya. a borbol. a szegény pap nem tudta ha haragudgyéké. vagy nevesse., mint meg tsalták. kedves néném már ezután⁵ molduvában kel a leveleket igazgatni., és ugy⁶ nem kel tenni, mint egy olyan uri aszony, aki se nem irt se
- ⁵⁰ nem olvasot, senem varot azért, hogy szégyenlette az oculárét fel tenni., én pedig maradok kedves nénémnek etc.⁷

⁴ fel <fe> kelvén. leg előbször [b—sz-ből javítva.] ⁵ már ezután <már> molduvában ⁶ ugy <ke> nem kel ⁷[Vö. a 146. lev. végét is.]

[147.]

[173a:] Csernovoda 4dik juny 1739.

- Csak annak örülök édes néném, hogy egészséges vagy, itt most minden órán el oszolnak az apostolok. ki nap nyugot felé, ki északra. a fermányok el érkeztenek, amelyekben olyan rendelés vagyon hogy Grof csáki ur, a nem okos, hazájokot el hagyó magyarokkal. vidinben
- ⁵ menyen, a kéd édes, jó, és szép szolgálcskája pedig, molduvában iromtat, zai urfi pedig kocsinban, de együt járunk jászig, kérdgye kéd. ha bánomé ezt a rendelést. azt felelem reá. hogy nem., a fermányinkban pedig azt parancsollyák.. a két vajdáknak, hogy becsületesen fogadgyanak, aposta fermányunkban pedig a van fel téve,
- ¹⁰ hogy egy orával eléb indullyunk meg. mint sem kellettnek, ez az Cancellária szokása. mert it nem teszük hogy hamar indullyon. vagy siessen; mikor valahová küldenek valakit. hanem azt irják a fermányban. hogy egy orával eléb indullyon meg. és egy orával eléb

legyen ót, mint sem kellettnek., én ezt jó mondásnak tartom. én
15 nekem már ne irj¹ néném, valamég jászbol nem irok. de akor, egy
orával. eléb kel irni., had vehessem eléb egy orával, én pedig még
bukurestről is fogok irni, mi jó vagyok én, de kéd is jó, a szegény
fejdelem² azt hadta volt. hogy az apja mellé vigyék temetni, de azt
meg nem engedték. azért ennek előtte egy néhány napal. el temetök.
20 estve egy görög templomban, az apja felől el mondhatom. valamint
egy régi nagy ember felől mondották volt. hogy ha születet. bár
soha meg nem holt volna. a fia felől pedig. hogy ha enyomorult
világra nem jöt volna. semmit nem vesztet volna rajta. mert sze-
gényel, ugy bánt avezér. valamint a gyerme-[173b:]kel., noha már
25 negyven esztendő felé jártunk; csak a sok szép szót. és igeretet adták,
a külső dolgok iránt, mert a mi abelsököt illeti. arra nem lehetet
panaszunk. mert eleget adtanak., a sok paripát, a sok szép szerszá-
mot. és nyolczvan tallér egy naprá. csak elegendő. hogy ha tudtunk
volna abbol élni. és meg felelni a méltoságnak. de semmiben nem
30 tudtunk magunknak segitteni. a tanács pedig nem kellet; sok dolgokra
esze szép volt. szegénynek, de igen rossz neveltetése volt; és nem
szeretet semmit is tanulni, mert nem szokta volt meg atanulást. az
ész pedig tanulás nélkül. csak olyan mint a mely föld parlagon áll,
más országban talám inkább mehetet volna valamire. de éppen nem
35 erre valo volt. minden maga viselése, szokása. ellenkezet az itt valo
nemzettel. mert sohult ugy nem vigyáznak az embernek maga viselé-
sire mint itt. ha pedig a nemzetit nem szerette. azt nem kel csudálni,
mert olyan helyt neveltetet. a hol gyűlölök a mi³ nemzetünket., de
kivált bennünket, a kiket az apja szeretet; éppen nem kedvelhetet,
40 elég a hogy, minden élete, és dolga szegénynek. ebben az országban,
csak olyan volt. mint a szalma tűz, azért ne beszellyünk többet
felölle, az Isten irgalmazon szegénynek hanem. arrol beszellyünk,
hogy nekem készülnöm, és rakodnom. kel. mert holnap. vagy holnap
után. innét el illantok., és ha magát erdélyt. meg nem látom is. de a
45 köpenyegit meg látom, mert az erdélyi havasokhoz nem mesze⁴
megyek el., néném nevedel is köszöntöm őket., nem gondolom hogy a
bozzára mennyek kaszálatni, de boszuságra. iszom. a bozza viziből,
mint hogy minden iro szerszámimot el rakom azért a levelet is el
végezem. de engemet el nem kel felejtteni. és az egésségre kel vigyázni,

¹ ne irj <e> néném, ² fejd. ³ a mi <nemzettségünket> nemzetünket., [nem-
zetünket: <nemzettségünket.,> fölé írva.] ⁴ mesze [Beszúrás.]

⁵⁰ de irni is kel. és ugy ne tégy. mint egy olyan uri aszszony, a ki senem irt, senem olvasot, senem varrot. soha is. azt pedig csak azért. mert szégyenlette. az oculárét feltenni.

[148.]

[174a:] bukurest 11 juny 1739

Meg kel tartani mindenkor az igéretet,. mert az igéretel adosá teszük magunkot, és az adoságot meg kel fizetni. akár minémü dologbol állyon a. példának okáért. ha egy csokbol állanais, de meg kel fizetni, éppen a Csokrol kel nekem most beszélnem, a midön még ⁵ innét hetven orára kel ügetnem, hát ha még, valamely keringő ember-telen katonák. bé polálnak. és ugy visznek bé erdélybe. a nekem rossz tántz volna., it bennünket nagy becsülettel fogadtak, a városon kívül. egy klastromban. az ebéd készen várt bennünket. a vajda a secretariusát. küldötte előnkbe, ugyan az is vendégtelt meg a vajda részéről, ebéd után. pedig a mariászá voda. hintójában mentünk bé pompával a városban., én¹ is ót kezdem el. a hol végezni kellene, mint a ki elsőben el vette az atyafiát. és azután kért szabadságot, 5dik indulánk meg csernavodáról, jó tarsaságban. pápai jános sogor. aki gyógyítatni jöt ide magát. zai urfi, s'magam. mert magamot el ¹⁵ nem kel felejtennem, tegnap a vajda hintáját küldötte utánnunk. és szemben voltunk véle. csak nem egy oráig voltunk nála, a szeme kancsal., de az esze nem a. mert elegendő van neki, ha szinte görög színü is. mert a görögöknek más féle színü az eszek,. nem mondhatni² tellyeségel. hogy fekete., de igen barna, mert mindenkor azou ²⁰ van, hogy csalhasson meg másokot, avajdának avároson kívül³ kerttye, háza vagyon. ót voltunk szembe véle. ugyan magais ót vagyon táborban hát nem kellé a káposztát őrizni, napal. házban vagyon. éttzaka a sátorban hál. mert mikor a vezér táborban vagyon, a vajdának is táborban kel szállani.⁴ ha szinte a káposztás kertben ²⁵ is. és addig mind ót kel maradni. valamég avezér táborban vagyon. már minékünk avajda. egy hintot is adot. posta lovakot, és szekereket, azért. Isten segítségével innét eléb megyünk holnap, egy néhány oláh katonát is adnak [174b:] mellénk. hogy kisérjenek. mert hogy

¹ a városban., <es> [?] én is ² mondhatni <hogy> tellyeségel. hogy ³ kívül [Beszúrás.] ⁴ szállani. <val> ha szinte

meg őrizenek azt nem gondolom. még. is hirt visznek a vajdának. ha
30 el fognak., itt semmi egyéb hír nincsen, hanem tegnap ment itt el
egy muszka követ., avezérhez megyen. könnyü el itélni. hogy a béke-
séget járnák, gondolom hogy ittis reá ropják., soha édes néném nem
kelletet ugy vigyázni az egészségre mint most; inkább több fizetést
35 bort kel adnom, mely nagy büntetés.

[149.]

jász. 21 juny 1739

Ide érkezénk mi édes néném szerencsésen, foxánig¹ uri modon
jöttünk, a vajda hintójában. talám még a leg első havasalföldi vajdáé
volt, akár micsodás volt. de hintó volt. foxántol fogva eddig. nagy
nyugodalomal kotzogva., mert mindenüt. hatalmas rosztalovak
5 vannak, de micsoda gyönyörű utozásunk volt. az idöröl nem szol-
lonk., mert mindenkor esők voltak. kivalt molduvában. olyanok
voltunk. mint a meg ázot kakasok., de micsoda szép térségeken,
micsoda helyeken megyen az ember. bukurestől fogva egész jászig.,
hogy a szem bé nem telhetik, micsoda kár. hogy ezek a szép. és jó
10 földek pusztán vannak, mert két nap alatt egyszer ha találtunk vala-
mely lako helyre. én soha annál szebb földet nem láttam, gyönyörűség
volt a mi utozásunk. és egy meny aszszony, gyönyörűséggel járhatot
volna velünk, mert bukurestől fogva, jászig. csak a sok külömb
külömb féle szép virágon járt volna., mindenüt a mezők. bé volta-
15 nak terítve virágokal. hogy csak. a szekfüre, és a tulipántra léptek
a lovaink egy szoval mindenut virágos kertben jártunk, de mit mon-
dok. mert nincsen olyan kert. a kiből annyi sok féle virág legyen.
hát ha még. az az elmuló gyönyörűségünk. nem let volna meg ele-
gyítve. [175a:] a félszel, mert attól is kellett tartanunk hogy vala-
20 mely tévelygő. jó magok reánk ne üssenek, meg mutathattuk volna
atörök császár fermányát, de tudom hogy ők arra nem hajtottanak
volna, és ha csak erővel is labkovicshoz vittek volna. ebédre, mi
pedig éppen nem ohajtottuk azt a becsületet, a mi örzöink pedig.
ha valami lovast láttak. mindgyárt az erdőt tekintették. el itélheted
25 néném. micsoda suhajtasokat bocsátottam. mikor az édes hazám
havasi mellet mentem el; örömet bé mentem volna zágonban. de az

¹foxánig [f—v-ből javítva.]

ur bé fedezte előttem, az oda vivő utakat. mert az egész föld övé, tegnap más fél mély földnre avárostol: találok elől avajda secretariusát. aki is köszöntvén bennünket az ura nevével, azután avajda³⁰ hintójában. helyheztetők magunkot. és pompával menénk a városba. és aszállásunkra. ma reggel. a vajda meg izenvén, hogy szembe lehetünk véle. és a hintóját küldvén érettünk, nagy Ceremoniával fogada bennünket, satorok alatt. mert ez a vajda is táborban vagon. majd más fél óráig voltunk véle. inkább is tudgya e magát alkalmaztatni az idegenekhez. nem is kel csudálni. mert a portán fő tolmács³⁵ volt. abeszélgetés után. viszá vivének szállásunkra. ezek most így fogadnak bennünket. mert meg vagon parancsolva nekik, de ma holnap. reánk sem néznek. ilyen a görög. fő képen, ha csak egy araszaira is. fel emelik aföldtől. ha² a közönségese meg vagon⁴⁰ spékelve. kevélységgel, hát ligora, hogy ne volna, a midőn, egy országnak parancsol, a muszkák közelitnek molduvához, most ezeknél többet nem irhatok. mászor másrol. maradok a jó nénémnek, ha egészségire vigyáz. jó szolgája.

² ha <csak> a

[150.]

jász. 22 july. 1739.

Már egy holnapja. hogy unadalomal. töltöm az időt ebben az izetlen városban csak egyedül. mert zai is már régen el ment kocsinban. avajdánál. egy néhányszor voltam. de amiért ide küldöttek, alátom [175b:] hogy csak hejában valo lesz. az unadalomra pedig⁵ minden nap elég alkalmaság adatik. mert ezek a boérok. olyanok mint a medvék az idegenhez, nem tudom ha természetből cseleksziké, vagy pedig nem mérnek az idegenekkel társalkodni, de igen vadok. voltam már egy néhánynál, a kiknek két fejü sas a tzimerek, mert ezek mind a Cantakuzéna familiájából mondgyák magokat.¹⁰ talám még a gazdám is abból. valo. meg nézem a tzimerit. noha szabo. hogy itt valaki az idegenhez menne, ebédre hiná, amint szokás. az emberek között, azt nem kel várni ezektől a medvéktől. én is feltettem hogy egyikhez sem megyek, mikor a vajdához megyek. reám hintik a mariászá nevet. mert láttyák. hogy a vajda mint van hozám. de¹⁵ azon kívül. úgy vagyok itt. mint ha csak én volnék egyedül a városban, még eddig, senkinek. annyi barátságát nem tapasztaltam¹

¹ tapasztam [Elírás.]

hozám. mint az ide valo érseknek, mikor hozá megyek igen örömel lát. és hogy meg mutassa hozám valo jo ákarattyát. egy nehányszor már. holmi étel némü ajándékot küldöt, olyat a mi itt ritka a város-
²⁰son., azt én igen kedvesen vettem tölle. nem az ajándékját, hanem hogy jó szivel vagyon hozám. mert énnekem itt olyan asztaalom vagyon. hogy tiz emberel többet tarthatnék, mint a mennyi van., még is az a szerencsém, hogy egy olosz páter vagyon itt. azzal eszem és beszéllek. mert ha a nem volna, soha sem tátanám fel a számot,
²⁵hanem mikor eszem, ha a korcsomára volna kedvem el menni, ót eleget beszélgethetnék. az oláh papokal,² mert itt a korcsomákon. minden hordo mellett vagyon leg aláb tiz pap. és aztot ugy veszik körül, valamint egy halotat, mind ezekből. el lehet itélni. hogy nem kopik a nyelvem a beszédben., had koptassam tehát a³ pennámot
³⁰azírásban, mert arra elég időm vagyon, és a beszélgetés gyanánt legyen. beszélgessünk hát. mind a városrol. mind az itt valo állapotrol egy keveset, aváros dombon vagyon.⁴ elég szép helyt. de a vizet meszünnen kel hordani a lakosoknak.⁵ [176a:] öt, vagy hat, rongyos klastrom, cselekszi hogy jászat városnak lehessen mondani. mert
³⁵másként, abenne valo házakért. csak falunak nevezhetnék. a kereskedést. a sidok. és az örmenyek tarttyák, hogy ha pedig. itt állando vajdák volnának. és olyanok kik az ország hasznát keresnék, igen nagy kereskedést lehetne itt fel állítani, sokal könnyebben. és nagyobbat. mint bukuresten, hová lehet szeb és job föld. mint itt vagyon,
⁴⁰valamit a föld teremt. az itt mind job mint másut. minden féle mezei, és kerti vetemény, hol lehet szeb⁶ marhákot látni mint. itt. hol lehet olyan jó izü tehén hust enni, és a borát. akár mely asztaalra fel vihetik. a gotnári bort, a konty alat is kényesen, és gyönyörüségel. meg Csemcegegethik. de a lakosok. olyanok mint a vad állatok. a gyönyörü szép. és jó földet pusztán hadgyák. és az erdökben laknak.,
⁴⁵itt a boéroknak⁷ számok igen kevés. ha tizen, vagy tizen ketten vannak olyanok. a kiket uraknak⁸ lehetne mondani, a többit számban sem veszik. valo hogy a török birodalma alat vannak. de bezzeg a görög igája alat vannak., a nagyob, hasznosab. fő, és alacson
⁵⁰tiszttségeket a görögök birják, a fejdelem mindenkor görögből lévén. kedvez a maga nemzetinek, és azoknak inkább hiszen. és azt cselekszi a boérokal. a mit akar. csak mostanában is. kicsoda itt a fő

² papokal, [k—g-ből javítva.] ³ a <be> pennámot ⁴ vagyon. <de> elég szép helyt. de ⁵ lakosokk. ⁶ szeb [b—p-ből javítva.] ⁷ boérokk ⁸ urakk.

hekmány. a ki az egész hadaknak parancsol., egy gazdag görög szöcsnek az öttse, és előtte, terdet, fejet kel hajtani a töb boéroknek.

⁵⁵ de mi közöm nekem mind ezekhez. amidön nagy unadalomal, kel enni akenyeremet és innya a gotnári bort. itt minden⁹ nap a sok rosz hir, a muszka közelit kocsinhoz, mindenek félnek és¹⁰ készülnek, az Isten viselnye gondomot., ö tudgya mi okért hozot ide. a minap egy muszka követ ment it által, avezér táborára megyen. én is a vajdánál voltam

⁶⁰ el bucsuztam tölle, mert tegnap nagy [176b:] pompával mene ki innét. az egész hadaival., de micsoda. had,? nem is mondhatni hadnak. hanem csak szöllő pásztoroknak., egy pasa van véle. talám 40. vagy 50 emberel. mind egész. hada. volt talám. bővön számlálván, más fél ezer ember, leg utollyára vitték a fal törő álgyukot, a mellyeket szükségben, dioval is meg lehet tölteni. ezek így mind ki takarodának, és ide hagyának., már lássam¹¹ akár mit csinállyak, azt tudom hogy a vajda jó rendelést tett felölem, és a kalmakánokra bizot, mert itt három kalmakánt hagyot helyében, akik három ide valo fő urak. az egyike közüllök. a Cancellárius, ezek, meg nem oltalmaznak minket, úgy lehet hogy csikbol, reánk üthetnek, és egy éttzaka az ágyban találják., olyan öltöztetökre. nincsen szükségem maradok. édes nénémnek. szolgálja.

⁹ itt minden<ek> nap ¹⁰ és <késznel> készülnek, ¹¹ lássam <mit> akár mit

[151.]

jász. 23 aug. 1739

It édes néném. ebül vannak a dolgok; a miolta a vajda innét el ment szüntelen valo zenebona a városon. minden készül rakodik. szalado félben vagyon, a boérok már régen az erdökre küldötték feleségeket; kivált a miolta. a muszka tábor. által jöt a neszteren,

⁵ az olta nagy félelem van it, a vajdának. akét fia is el illanta innét, ilyen fel bodult állapotban. magam sem tudom mit csinállyak. leg kiseb zörgést hallok., azt gondolom hogy a kozákok az udvaromon vannak, a kalmakányok. gyakorta jönnek hozám. biztatnak. én meg azon kérem öket. hogy küldgyenek el innét. mert ök ha valami

¹⁰ történik. akor ülhetnek lora. a mikor akarnak. énnekem pedig három vagy négy cselédem vagyon. és nincsen töb egy lovamnál. itéld el néném micsoda állapotban vagyok., csak [177a:] a miolta ezt a levelet irom. háromszor hagyatta, el velem a gazda aszszonyom,

mondván hogy már a városon vannak a kozákok., eleget biztatom,
 15 de magam. is azt akarnám. hogy ne volnék itt. regeltől fogva estig.
 itt csak a kozág hir, itt most egyéb litánia nincsen, hanem, a kozá-
 koktól. szabadics meg uram minket. szüntelen küldök a kalma-
 kánokra: hogy küldgyenek el innét, ök szüntelen biztatnak hogy
 20 gondgyok lesz reám, de én szüntelen valo nyughatatlanságban
 vagyok. és ilyenben soha nem voltam, a leg nehezeb. senki nincsen.
 akivel egy szót szollyak, bárcsak lehetne. vagy irni. vagy olvasni,
 de nem lehet, szüntelen valo lárma a kapum elöt; meg nem indul-
 hatok magam erejével, nem is lehet addig a még a vajda maga nem
 25 mondgya. it lenni pedig¹ e megrémült nemzettség közöt. egész nyo-
 moruság. nincsen job, mint Isten keziben ajánlani magamot. ennek a
 holnapnak az elein mene itt el a vezér postája, kocsin felé, a² ki
 viszi a hirit hogy a németeket meg verte a vezér. ha ez igaz. el mond-
 hatni, hogy az Isten ujjá vagyon itt. tegnap meg más posta hozá
 hirit hogy belgrádot meg vették. ezek mind nagy hirek, arra felé,
 30 az Isten gyözedelmet ád a töröknek. erre felé szaladni kel a muszká-
 tol. tudgya Isten, mindennek mint kel lenni. ő aláz, ő magasztal.
 elég a hogy én szivesen kívánnék innét el repülni, de minek elötte
 el indullyak. irok. csak azért is. hogy meg tudgyad néném, hogy
 azok a veszet kozákok el nem vittek.

¹ pedig <ezek> e ² a ki [a-betű fölött hosszú ékezet; egy tévesen kezdett betű nyoma.]

[152.]

jász. 3 -bris. 1739.

It csak a kozákokrol kel irnom. még is csak a kozákokrol. mert
 soha nagyob rémulést nem lehet látni mint itt van., kívált képen. a
 miolta a törökököt meg verék. már a muszka is kocsinál vagyon,
 valóságosan lehet tartani a kozáktól, szüntelen tele is vannak most
 5 is a templomok. de nem azért. hogy imádkozanak., hanem [177b:]
 azért, hogy a nép minden portékáját a templomokban hordgya. a
 vajda is tegnap ide viszá jöve. de nem olyan nagy pompával. mint
 mikor el mene, ilyen a világ, mihent ide érkezék. én is meg izeném
 néki. hogy küldgyön el innét,¹ ma pedig magam voltam nála, eleget
 10 beszélgettünk. amostani dolgokrol, de én leg inkább azon sürget-

¹ innét, <tegnap> ma [ma: <tegnap> fölé írva.]

tem, hogy meg indulhassak, mert tudom hogy ő vajdasága sem várja bé azokat ajó mag kozákokót., vagyon is már rendelés irántam, el is készültem. és Isten jó voltából. el mondhatom hogy holnap. ide hagyom őket, mint sz.pál az oláhókot., soha örömeoseb. meg nem indultam, mint én fogok meg indulni., ha lehet, még egy orával indulok meg eléb mint sem kellene és maradok édes nénémnek.

[153.]

bukurest. 18dik 7bris. 1739.

vala hogy tehetém szerit. de csak el illanték a veszet kozákok elől. it már talám nem kel töllök félni, de ha a kozákoktól nem kellett félnem az uton, igen kellett atolvajoktól., elég a hogy jászbol 4dik indultam ki, a vajda. mind lovakot. mind szekereket adatot, és két kalarást is adot mellém. de azoknak semmi hasznát nem vettem, csak harmad magamal indultam¹ olyan veszedelmes utra. mert a többit nem számlálom, mikor avároson kívül voltam, mint ha egy nagy követ vettek volna el rollam. és az elmém meg kezde csendesedni, avajdát, és a várost. nagy zür, zavarban hagyám. de ök lassák. pedig hogy én meg szabadulhattam, de ha egy veszedelemből ki jöttem, más volt előttem. mert mint hogy meg indulásom előtt. csak egy néhány napal verték volt meg a török tabort, azt gondolhattam hogy el szélyedvén, molduvában, és havasalföldiben. a sok kborló azon fog igyekezni, hogy ha meg verték. leg aláb vihesen valamit haza, és nyerjen valamit tolvajlása által, mert ilyen [178a:] állapotban. a török had igen huzo, vonó, kivált az ásiái nyomoru török, a ki örömeoseb viszen a mit kaphat a házához, mind ezekre az okokra valo nézve igen tarthattam a rosz társaságtól. azon kívül is mennyi sok erdöket kel altalmenni, kivált foxánig. de az Isten ugy adta, hogy egy törököt sem találtam foxánig azontul találtam; de azok ide valo törökök lévén, nem kel töllök félni, nem hogy olyan kborlot nem találtam, de söt még moldovai embert sem láttam, mint ha csak én lettem volna egyedül az egész országban., vagy mint ha. az egész föld el szaladot volna előttem, ezt a kis tartalékot ki veszem, de azon kívül, gyönyörüséges utozásom volt, a mezö mindenüt szállást adot. és a török szokása szerént, a mely igen jó szokás. idején indultam meg. és idején szállottam estvére. mind ezekből által látod

¹ indultam [Beszúrás.]

édes néném, hogy szerencsésen érkeztem ide., akit az Isten oltalmaz.
 meg vagy az oltalmazva. az érkezés pedig tegnap volt. a szegény
 30 pápai sogort, ha betegesen is, de életben találtam. és igen nagy
 örömmel látot., noha itt már bizonyosan beszélnek a németel való
 békeséget; de azonban csak tart a vajda attol. hogy erdélyből láto-
 gatására ne jöjjenek. három vagy négy nap mulva, hogy ki jöttem
 jászbol. a vajdának is ki kellett ugratni, már itt hogy leszek, és
 35 meddig. és mint fóg tartani az üres erszényem, Isten tudgya., de
 a ki² a fogat adta. enni valot is ádj. mind eddig csudálatos gondgya
 volt reám. ezután is hiszem a lesz, elég nagy butol. gondtol szaba-
 ditot meg, ezután is ő viselye gondomot, visely édes néném magadis
 gondot az egésségre. és írj.

² a ki <gyomrot> a fogat [a fogat: <gyomrot> fölé írva.]

[154.]

bukurest 23 gbris. 1739.

Gondold el néném. itt is kel félni azoktol a veszet kozákoktol.,
 mert ha szinte a békeség meg legyen. de a muszka ármádából sok
 százan el szakadván. erre a földre is bé ütöttek prédálni. ugy tet-
 [178b:] tzik mint ha csak. engemet keresnének. és ha ide jöttek
 5 volna. az ágyban találtak volna. mert ennek. előtte egy néhánynapal.
 estve a midön le akartam volna fekünni. égy kis hideg jöt reám.
 egész éttzaka aluttam. de más nap, mint ha minden tagomot, izeimet
 el szedték volna egymástol ugy voltam semmimet meg nem moz-
 ditthattam. még csak az ujjaimot sem., egy szoval. valamint egy
 10 darab fa. vagy a kiben egy csep vér nincsen. olyan voltam., se meg
 nem fordulhattam. se még csak a pohárt sem szorithattam meg. noha
 igen nagy belső forroság lévén rajtam. szüntelen szomjuhoztam. de
 leg kiseb fájdalmat nem éreztem., így voltam harmad napig, azután
 egy kevesé az erő meg kezdet jöni. de ugy le apadot rollam a hus.
 15 mint ha egy holnapig feküttem., volna. a belső nagy forroság emész-
 tette volt meg, azután eret vágattam, fele a véremnek. olyan volt,
 mint a hideg éték. fele mint a ténta. eztet a jászzi mulattságos lakásom
 okozta volt; már most ugy vagyok. hogy ki mehetek a szállásomrol.,
 de el itélheted édes néném. micsoda állapotban voltam. éppen azon a
 20 napon. a melyen meg sem, mozdulhattam az ágyban, mert a szolgám
 mondgya hogy uram, itt rosz hir vagyon, mert a vajda udvarában

igen rakodnak szekerekre. a vajda ki ment a városból. és a városon minden ember futo félben vagyon. mert azt mondgyák hogy a kozák-
kok nem mesze vannak., ezt halván, csak gondoltam. hogy most oda
25 vagyunk a tyukoknak. és csak azt vártam hogy mikor jönnek bé
aházamban. mert tudtam hogy olyan embertelenek. hogy még meg
sem jelentetik magokot., már mindenemet nekik szántam volt. de
az Isten ugy adá. hogy másnap hozák hirit. hogy csak a széllyekben
koborolnak., azután hová tovább jobban le csillapodék a hir, és mi
30 is le csenedesédnk. talám már tellyeségel meg menekedünk. aveszet
kozákoktól., anyiszor irtam már felöllök., ugy tettzik hogy tegedet
is meg ijesztettelek néném vélek, it már a tél jól bé állot, de a vajda,
a ki mindenkor jól volt hozám, most meg változot, mert nem állot-
tam akarattyára, az ő vajdaságánál drágábnak tartom becsületemet.
35 és nemzettségemet; vigyáz néném [179a:] az egészségre, mert a drága
portéka és irj.

[155.]

bukurest. 15 martý. 1740.

Nem kétlem néném. hogy már egy néhány rendbéli leveleimet
nem vetted volna, én is vettem, a februaryusi leveledet. csak ugyan
annak is tulajdonítottam. hogy eddig meg nem fagytam. mert it ret-
tentő irtoztato tél vagyon, 18dik 3bris állot bé. azolta minden nap
5 szaporodot a hó. és nagyobodot a hideg. ugy tettzik hogy városostól
együt. minket láponiában vittek. a jeges tenger mellé. mert senki nem
emlékezik, ilyen kemény télről. epedig közönséges egész europában.
a mi pedig hallatlan dolog, és talám soha meg nem történt, hogy a
jégen, szekérel mentek volna dániából, svéciában, de nekem ahoz
10 mi közöm,² ahoz töb vagyon. hogy rettentő hideg hazban kellett a
nagy telet ki töltenem. és ha az idén meg nem fagytam, meg fagyha-
tatlan leszek ezután, a legényim magok csudállyák hogy maradhatok.
a hideg házamban; van is okok hozá, mert nekik engedtem a meleg
házat. én inkább türhetek mint ők. és nem zugolodom. de a nagy drá-
15 gaság. és szükség itt. az uttzákon egymás keziből vonnyák ki a kenye-
ret, sokszor történt, hogy ebédhez ültem volna. de kenyerelem nem volt.
mind ezeket nem lehet csudálni. mert másunnan semmit nem hozhat-
nak., itt pedig, vizmalom, molnár, minden esze fagyot; meg valлом

¹ városoltol [: Íráshiba.] <f> együt. ² közöm, <aho> ahoz

hogy örömet meg válnék bukurestől. mert itt igen unadalmas a lakás.
 20 nem tudom én micsoda féle emberek ezek. de ezekkel nem lehet társal-
 kodni. nem kel félni. hogy se molduvában., se it, egy boér is hijon
 ebédre, még gyermek koromtól fogvást. üsmerek egy boért itt, de
 leg kisebb barátságot hozám³ nem mutat, mikor hozá megyek, a szót
 nem kiméli, mind az a többi, azt ugyan veszem észre, hogy nem
 25 mérnek avajdától. az idegenekkel társalkodni. de magok között is csak
 oláhok., meg bócsás néném. ha el végezem leveletem; mert egész
 penitentzia írni, va-[179b:]lahány betűt irok. mind annyiszor kel a
 tűzhöz tartanom a pennámot, hogy a ténna meg olvadgyon, de mi-
 csoda tűz ez is, mert még az is sokszor meg fagy, fát igen ritkán, és
 30 drágán lehet kapni. ami keveset kaphatok. azt inkább a konyhára
 adom., mert inkább szeretem fázni. és jól lakni. mert a hidegben job-
 ban esik az étel., könyörögj néném.. hogy meg ne fagyak már tava-
 szig.⁴ noha már közel van. de itt olyan fergetegek⁵ vannak., mint
 ha most kezdené a telet. jó egészséget néném, nekünk meg egy kis lágy
 35 időt.

³ hozám hozám ⁴ tavaszig. [*g — k*-ből javítva.] ⁵ fergetegek [Az első
g — t-ből javítva.]

[156.]

bukurest. 22. maji 1740.

Hálá Istennek. atél el hágyot bennünket, de mit mondok, majd a
 tavasz is el hágy, még is az időről azt észre nem veszük, hanem csak
 a kalendáriumból tudgyuk., már több egy holnapjánál hogy vajdánk
 nincsen, mert a német viszá adván a töröknek. azt a fele részit havas-
 5 alföldinek. a melyet birt. azért krájovára ment, mint egy viszá fog-
 lalni, és magát vajdának üsmértetni, ilyen hasznát vette a német.
 a bekeség fel bontásának, és azIsten nem engedte meg hogy erdély.
 s' magyar ország másért. büntetessék;¹ mivel egyikben sem tett
 kárt a török, kivált erdélyben hálá Istennek. a mely emlékezetre
 10 való dolog. itt még most is minden ritka, és drága. kivált a pite. de
 nem igen törödöm rajta. mert azur segittségivel. egy² néhány nap
 mulva. meg indulunk zai urfival együt. rodosto felé, és örömet ide

¹ büntetessék; [*k — g*-ből javítva.] ² egy <nap> néhány nap

hagyom ezt a kéregel fedet várost. de itt hadgyuk. egy kedves buj-
 doso atyánk fiát., aszegény pápai sogort, a ki el végezé hoszas bujdo-
 15 sását, így fogyunk lassanként, és annyi sok³ közül, csak négyen
 maradtunk, akik a szegény fejdelmet,⁴ szerencsétlenségünkre,⁵ idegen
 országra kisértük, csak az avigasztalásunk., hogy mások is meg hal-
 nak, nem csak mi. a valo hogy igen sovány vigasztalás. de csak kel
 valamivel vigasztalni magunkot, erdélyből még ide senki nem [180a:]
 20 jöt, hogy tudakozodhattam volna, hanem csak egy néhány szász, aki-
 től. csak a len felöl lehetet volna tudakozodni, egy jó magyar papunk
 vagon. nem régen érkezet, csiki bárány, azt gondolta szegény hogy
 itt is ugy meg becsüllik a reverendát. és a CSuklyát. valamint csikban,
 mondottuk egy néhányszor neki hogy tegye le. a sz. ferencz köntösét,
 25 de nem akarta., a minap hozám jöven ebédre; egy embertelen török,
 a pipaszáral az orczáját meg simogatta. ő azt szegény. békeséges
 türeessel vette, és másnap nagy tiszteletel. meg követvén. a köntösit,
 oláh köntöst vett magára. és azolta. nem tart a pipaszártól. a levele-
 met el végzem, de csak azért, hogy hamaréb készülhessek meg indul-
 30 hassak, és meg láthassalak.

³ sok [s—k-ból javítva.] ⁴ a szegény a fejdelmet, ⁵ <ide or> idegen országra

[157.]

rodosto. 22. juny. 1740.

néném, jó egy lépés, bukurestről ide., az Isten ismét viszá hozá
 ide. még volt itt a rakás¹ kenyérből. arra viszá kellett jöni, a mint
 a török mondgya, annyi időt tudom hogy itt el nem töltök, mint
 az első utal. és már innét, vagy meny országban. vagy erdélybe kel
 5 menni. az el mult holnapnak. 26 napján indultunk meg. és tegnap
 érkezénk ide, azt kérdehetné kéd. hogy mit csináltunk annyi ideig
 az uton, én magam sem tudom. hanem azt tudom, hogy sokat alut-
 tunk, későn indultunk meg mindenkor. és igen idején szállottunk
 meg, sok helyt egy néhány polturáért, a bolgár leányokat meg tántzol-
 10 tattuk. de ők soha el nem fáradnak a tánczban, mert csak egy² helybe
 tánczolnak, a lábokat ritkán mozgattyák. egy két lépést tesznek.,
 előre. meg annyit hátra. mind abból áll. de a sok éneket nem kiméllik.,
 mert magok fuják, magok járják. de micsoda ének, hogy ugyan afoga

¹ rakás <kegyeny> kenyérből. ² egy <helyt t> helybe tánczolnak,

csikorog az embernek mikor hallya. mint mikor a vasat reszeli a
15 lakatos, hanem csak az a különbség van benne., hogy mikor valamely szépecske énekelt, annak a szava még is egy kevesé simábnak tettzet. az ő tzifraságok [180b:] abban. áll,³ hogy sok féle pénzt rakjanak magokra. hajkokot. nyakokot egy szoval mindeneket meg rakjak. a sok féle rézpénzel., és polturával. de még más Ceremonia
20 is vagyon. mert mikor bémegyen az ember valamely bolgár faluban, valamely vén aszszony egy rostával eleiben megyen., abban buza vagyon és marékal az embere hányta., kel ugyan valamit neki adni., mert ő sem tartozik el hinteni ajándékon a buzáját. a balkány nagy hegyeit. harmad napig hágván, az Isten szerencsésen ide hozza viszá
25 minket az előbbeni. régi. és szomoru lako helyünkre, tegnapi napon., micsodás. a világ. és micsoda gorombaság azon kapni, de még is kapnak, mi haszna már. avezérnek abban. hogy olyan nagy dolgokat cselekedet. ha ki tették, mikor történt a meg hogy a török meg verte volna a németet, de ő azt a csudát végben vitte, (tudom hogy
30 nem magátol,:) bellegrádot. viszá vette, és⁴ a töröknek a német ellen valo dicsőséges hadakozását. jó békeséget. meg koronázta., nem érdemlette volnaé a holtig valo vezérséget., vagy leg aláb. hogy egy nehány esztendőig birja. annyi nagy emlékezetre valo dolgok után. nem birhatá más fél esztendeig avezérséget., mit cselekedet
35 áchmet nissánsi hogy helyiben tegyék, hanem azt, hogy ő már jól tudta minden féle levelekre. a császár nevit fel írni, már emint lesz hozánk. Isten tudgya, de ugy leszen, amint ő parancsollya. innét csak hamar Constáncinapolyban megyünk, azért hogy meg lássuk,⁵ miben vannak. dolgaink, a prussiai király. májusnak a végin holt
40 meg.

³ áll, [Beszúrás.] ⁴ és <mind> a ⁵ meg lássuk, [meg lássunkból javítva.]

[158.]

rodosto 20 dik aug. 1740.

micsoda nyomoruság néném, abban a nagy városban lakni. ót hegyről hegyre mászkálni, ót hó! egyhez, hol máshoz járkálni, de ha nagy baj, és fáradtság is. de annak meg kel lenni. fő képpen az [181a:] olyanoknak, mint mi. a kiknek mástól kel várni, de az Isten ebben
5 az el hagyatot állapotunkban sem hagyot még. el, és rendelt. szük-

ségünkre valot; áldassék szent neve érette,¹ úgy nem jártam mégis, mint a ki romában ment. és a pápát nem látta, mert láttam a császárt, éppen a szállásom előtt ment el, egyéb képen nem köszöntöttem. hanem azt kívántam, hogy az Isten hozza. sz. anyaszent egyházában,²
¹⁰ és adgyon egészséget neki. mert³ ő ad kenyeret nekünk, hálá adással is kel hozzája lennünk, mert Isten gyűlöli a hálá adatlanokat; el végezvén. tehát. dolgomot, hajora ültem, és⁴ ma ide viszá érkeztem, igen jó hajokázásom volt. estve⁵ indultam meg, ma regel it voltam: és itt vagyok. és itt leszek. a még a minden hato Istennek tettzik.,
¹⁵ ha itt lesz halálom, legyen akarattya. ha innét más huvá küld, abban akarattya legyen meg. csak sz. áldása legyen rajtam. amen.

¹ érette, <el re> úgy ² egyházában, <ö> és [é—a-ból javítva.] ³ mert ő [m—ö-ből javítva.] ⁴ és <tegnap> ma [ma: <tegnap> fölé írva.] <husz> ide ⁵ estve <n> indultam meg, <tegnap> ma [ma <tegnap> fölé írva.]

[159.]

rodosto. 19 dik. 9bris. 1740

micsoda nagy hir e néném, csengé a füled, a romai császár meg holt. 20 dik octobris. e dupla nagy hir. mind a. hogy egy nagy császár holt meg. mind a hogy az austriai ház el fogyot a férriu ágrol.¹ micsoda szép állapot élni mert ha meg holtunk volna. nem értünk volna meg
⁵ ilyen nagy dolgot, eztet a mi atyáink meg nem érték, micsoda nagy változást okozhat ez avilágban. ebben a nagy vendég fogadoban. az ó törvényben., akik levelek voltak. viszá mehettek. a fő pap halála után. hát mi várhattuké azt? erre a hire nézve, száz féle gondolatok jönnek eszemben. de talám egyik sem leszen úgy amint gondolom.
¹⁰ azért hadgyuk arra a nagy cselédes gazdára, és ha a levél igen kicsiny. a hir igen nagy. mint vagy néném, az egészség jól szolgálé, vigyáz reá néném, mert latodé mi jó élni. majd el felejtettem volna. hogy az Isten jó pápát adot. augustusnak a végin választották. cardinális lambertinit. most benedictus 14diknek hiják. 64 esztendös.

¹ a férriu ágrol. [Kereszttel jelölt beszúrás fenn, a keltezéssel egy sorban.]

A kalendárium szerint már a tél el kezdődöt, de az idő arra nem hajt, és úgy viseli magát. mint a nyár., még eddig tüzet nem csináltunk. hogy is csinálnánk. micsoda melegek¹ járnak; éjel, napal, nyitva az ablakaink., az el mult tél olyan nagy volt. hogy talám⁵ soha Európában nagyobbat nem értek. most pedig téiben is nyári mentét kel viselni, ki mondhatná meg annak az okát, én meg mondom. aki jobban tudja, mondgya jobban.² az el mult téiben. nagyobb hidegek jártak, azért. fára is többet kellett költeni, a mostani³ téiben. jó idők járnak, fairs kevés kívántatik, mind ezekből tehát azt¹⁰ hozom ki. hogy most nem kel annyi fát venni, miért? mert⁴ nincsen hideg, látodé néném, micsoda. jó philosophus öcséd vagyon., hát ha még tanultam volna. de ha nem tanultam is. üsmerek olyanokat. a kik philosophusok, nem elége a? ne beszéllyünk csak a hidegről, hanem arról is. hogy az idén igen nagy rendeket kaszáltak le. és a¹⁵ halál. meg mutatta, hogy nem csak a szalma házakban kaszállhat. hanem még a palotákban is. leg először. 12dik kelemen pápát. az Isten magához vevé; a prussiai király 31 maji meg hala, egy özvegy spanyol királyné. utánna mene. 6 dik károly csaszárt. az Isten ki szolittá. 20dik 8bris, eztet a muszka czárné csak hamar követé.²⁰ 8 nap mulva, mind ezek nagy változásokat okozhatnak Európában, vagyon. töb 4 száz esztendejinél. hogy a⁵ császári korona., ki nem ment az austriai házból. a mely háznak most let vége, de már. azt apusza házat is, hárman fel akarják osztani. a spanyol király. a bavarus. és a prussiai király. sylesiát akarja el foglalni, már elis kezdte ez az utolso a hadakozást. ezen kívül is még tart a spanyol.²⁵ és az anglus közöt valo hadakozás. a francia is segítséget adot. a spanyolnak, mind ezek nagy dolgok. és egy esztendőben, ennél nagyobbak nem [182a:] történtenek, a fejdelmek mindenüt készülnek, és nagy mozgásban vannak. csak mi vagyunk igen nagy bujdosó³⁰ esendeségben, mint ha, a mi dolgunk volna leg jobban., de a gazdag, akor eszik mikor akarja. és a szegény, mikor kaphattya, már most mindenüinen gyülnek esze a követek, francfurtumban. a császár

¹ melegek [k—g-ből javítva.] ² jobban. <t> az el mult téiben. ³ mostani [s—n-ből javítva.] ⁴ mert [Beszúrás.] ⁵ a a császári korona., [A névelő kétszer kiírva, sor végén és új sor elején.]

választásra, de a nem lesz még olyan hamar meg, meg lesz, nem lesz.
az ő dolgok, mi csak imadgyuk a teremtőt. a kinek akarattyából.
35 vagy engedelmből lesznek mindenek., és adgyunk hálákat néki.
hogy meg adta el töltenünk. ezen esztendőt.

[161.]

rodosto. 15 martj. 1741.

Édes néném. egy néhány rendbéli. leveleidet vettem. olvastam,
és választ is adtam reájok, de az elég szomorú, hir. hogy a fő tol-
mácstól. el vették a fejit. annál nem valhatot soha nagyobb kárt,
tudom hogy drágán meg váltotta. volna. de nem lehetet, azt irod
5 hogy úgy is el vették mindenit. és a feleségit is meg fogták., micsoda
számár ez a világ, vagy mi vagyunk számárok. hogy úgy kapunk
rajta. a moldovai vajda. testvér öttse lévén. tudom hogy most szepeg.
mennyi pénzt portékát. nem találtak nála, csak el hiszem,¹ a fiának
kereset. és a feleséginek, mert maga semmijének nem vette hasznát,
10 igen igen sovanyul. és ösztövéren élt. valamint szoktak élni. agörögök,
három esztendős mentet is láttam rajta. noha tudom hogy nuszto
mentéje is elég volt, azt pedig láttam., hogy a feleséginek meg volt a
feje² terhelve. gyémántal, és smaragdál. úgy tettik, hogy az az ur,
még gyermekségigtől fogva meg érzette. ezt a veszedelmit. mert én
15 mindenkor. szomorúan. és olyan mord ábrázattal láttam, talám
soha sem nevetet. érzük meg mi néném a mink van azzal., noha igen
kevés. de adgyunk hálát Istennek a mi minden napi kenyerünkért,
már. úgy cselekszem. mint mikor hárman, négyen, esze gyülünk, és
nem lévén miről beszélni. csak az időről. beszéllünk, én is arról irok,
20 mert még eddig csak ősz volt, mindenkor száraz idők, az egész télen,
három-[182b:]szor havazot. de az is micsoda havazás volt. csak az
örményeknek sem volt elég. mi is meg chettük volna. ha bodza kása
let volna, a világi hirek azt mondgyák (mert mi azon kívül vagyunk.)
hogy a prussiai király dolga sylesiában igen jól foly., és hogy, min-
25 denüt, mindenek hadat gyűjtenek, ha ki ki meg érné a magáéval
micsoda csendeség volna evilágon., írj néném, de igen ölegetni kel
az egészséget. itt mi Istennek hálá csendeségben töltyük bujdosó
napjainkot., gazdaságra is adtam magamot. mert a kertemben, egy

¹ csak el hiszem, <csak> a fiának ² a feje <gye> terhelve. gyémántal,

nehány szőlő fát ültettem, meg is fogontak, két gerezd szőlőt is
30 hoztak. én azoknak úgy örülök, mint ha atokai hegyet birnám. édes
néném. mely kevéssel meg kel elégedni egy bujdosonak.

[162.]

Rodosto 15 maji 1741

mint vagy édes néném. az egészség mint szolgál, szoktaké irni
abban a nagy városban tavaszal. talám nem. mert már régen nem
vettem leveledet vagyon hat napja; ajég szívünek mint az én néném.
a nem sok. de egy székely szívnek igen sok. én pedig nem régen
5 küldöttem egy nagy levelet, mert it¹ szeretnek irni tavaszal is. és
még nagyob gyönyörüséggel, mint egyébkor. mert úgy tettzik, hogy
tavaszal. avirágokal együt. abarattságot is meg kel ujitani. és most
töb édeseb szok. jönnek az elménkre mint más időkben. annak mi az
oka: az aszszonyok jobban tudgyák. elég a hogy, a nagy száraz tél
10 után. száraz tavaszunk vagyon. de minden bövséggel mutattya magát.
mi pedig csak hervadunk. mind magunk. mind minden dolgunk.
a hol meg hasonlás vagyon. nincsen ót Isten áldása, hárman, négyen
vagyunk, még is meg nem alkhátunk. mert az a veszet egyenetlen-
ség. csak közöttünk [183a:] marad,² noha tahinya nintsen aportától,
15 de tsak élődik, mert mi magunk táplálljuk veszedelmünkre. ha raj-
tam állana, régen el temettem volna, de a mint látom, ő fog minket
el temetni, it semmi olyas hírek nintsenek. a melyek minket illetné-
nek, hanem tsák azt láttjuk. hogy mindenüt készülnek ahadako-
záshoz, abrándéburgus jó formában el kezdette, akövetek minden
20 felöl mennek nagy pompával francfurtumba, a császár választásra.
ök lásák azal nem törödöm, hanem tsak azal törödöm. hogy a néném
egésége. fris legyen

¹ it [Beszúrás.] ² marad, <nak>

[163.]

rodoszto 15 july 1741

Ne tsudálljad Nénem ha gyakrabban nem irhatok, mert igen nagy
szárazságok járnak. aténtamis el száradot, de a mind semi volna.
tsak a vizek elne száradtak volna, mert tsak szükségre valot is nehéz

kapni. ne mondgyák nékem ezután, hogy aszáraz esztendő. szük
5 esztendő. mivel öt holnaptól fogvást öt oráig tarto esönk nem volt,
mind azon által az aratás bö volt, termetteb gyümölts fákot pedig
nem lehet látni mint az idén. de aki száz emberel. száz ezeret meg
verettethet. esö nélkül is adhat böséget. amint azt láttyuk az idén,
ez az Istennek a mezei áldását illeti. nézük már avároson valo irgal-
10 maságát, igen tartottunk attól hogy a száraságokban. betegségek
ne uralkodgyanak **[183b:]** fő képen apestistöl tartottunk, de Istennek
hálá¹ egy esztendő sem volt egéségeseb, a mi leg nagyob a Császari
városba sem hallatik, miről panaszkodhatunk tehát, egyébről,
nem hanem ha háláadatlanok vagyunk., és leszünk az Istenhez anyi
15 áldásáért, a még abor szüret el érkezik., addig tegyünk egy kis for-
dulást frankfurtumba, minden féle² királyoknak a követtyek már
régén ót vannak. a császár választásra, de még ahoz nem kezdetenek,
a Fejdelmek mindenüt hadat készítnek, a prussiai király negyven
ezer embert vit sylesiába, a bavarus cseh országra vágy, a frantzia
20 segittségivel. legyen Isten akarattyá. néném jó egéséget kívánok.

¹ hálá [Beszúrás.] ² minden féle <ki>[?] királyoknak

[164.]

rodosto 21 aug 1741

Azt kérded néném. hogy mi mit tsinálunk, és mivel töltyük az
időt, az első kérdésre azt felelem. hogy a leg nagyob dolgunk a,
hogy eszünk, iszunk, a másikára azt, hogy aluszunk, és atenger
parton sétálunk, nem elég dologé mind ez. egy bujdosonak. azonban
5 várjuk hogy valaki haza vessen minket. valamint Jérusálemben abe-
tegek várták a siloé toja mellet hogy az Angyal fel keverje avizét.
és abban vessék őket. de azt az Angyal. keverte fel. és nem ember.
hagyuk aböltéségnék Angyalára magunkot., ő tud mindeneket mint
kel lenni. nékem **[184a:]** pedig ahazám jóvát. és tsendeségit kel
10 kívánom. és nem tsak különösön amagamét, a bavarus a cseh or-
szágért valo hadakozást el kezdette. a frantzia segittségel. A magyar
királynét is meg koronázták 25 juný alovon valo Céremoniát is végben
vitte, avilágnak három részire vágot a kardal. meg mutatván hogy
anyi felöl valo ellenségtöl meg oltalmazza az országot. aCéremonia

¹⁵ igen szép., hagyuk Isten akarattya alá magunkot, ahol nintsen emberi¹ reménség ót vagon az Isteni segittség. mászor többet. polateti

¹ emberi <segittség> reménség [*reménség*: <segittség> fölé írva.]

[165.]

rodosto 15 ,bris 1741

Ha tsak az idő járásáról diáriumot nem tsinálok. nem tudok mit írni, ezután tsak azt írom. ma jó idő volt, tegnap esett, tegnap előtt nagy szélvész, az ilyen nem levél hanem kalendárium, és még előre el látom hogy mire itélné kéd az olyan levelet. Istennek hálá kedves

⁵ Nénem. nagy tsendeségbe tölttyük napjainkot, a mi napjaink mind egy színűek, semmi külömbözes nintsen közöttök, ma olyan mint holnap, holnap is tsak olyan lesz mint ma volt, mindenkor egyaránsu dolgokba foglalatoskodunk, és mindenkor vonyuk magunk után hoszas bujdosásunkot, a melynek talám tsak [184b:] ahalál

¹⁰ veti végít, tartozunk meg hálálni a királynénak hazánkbol valo ki rekesztetésünket. mivel ót az élet fogyatkoztatására több ók vagon, it nintsen bajunk se tisztartoval, se számvetővel. a perlekedésben a fejünk nem fáj a quártélyos nem szomorgat, a joszág szerzésen, vagy el vesztésin nem törődünk.¹ a más sorsát, tiszttségit, előmenetelét udvar házát nem irigyelyük. gondolom hogy más sem irigylí amiéinket, agazdaszony simbelödésit nem halyuk. se supánkodását. hogy ez, vagy amaz nintsen, abban nem törjük a fejünköt. hogy a gyermekinknek. mitsoda joszágot hagyunk., mint nevellyük, mitsoda tiszttséget házáságot szerezünk nékik, abavarus. akirályné ellen hada-

²⁰ kozik. a frantziával cseh országért, aprussus meg siléziáért, mitsoda atelhetetlenség. mikor az ember² bé nem éri amagáéval., abavarus tzimbora nélkül, cseh országot, se el nem veheti. se meg nem tartthatya. akereszttyének egymást fogyaszttyák, atörök azt, békeséges szemekel nézi, énis békeséges egéséget kívánok nénémnek.

¹ töröd<ik>ünk. ² az ember <meg> bé nem éri [*bé*: <meg> fölé írva.]

rodosto 1742.¹ 29 aprilis

Vagyon immár egy néhány napja hogy a vezért le tették akerek-
 ről, Ali pasát emelték fel helyiben, e már másodszer vezér. példa
 nélkül valo dolog. de jó emberséges ember, mikor nem akar is vala-
 mit. meg adni² [185a:] leg aláb emberségesen batsáttya el magától
 5 akéröt. enem jó természeté. igen jó, nem úgy mint azok. akik nem is
 adnak., még is dérel, dural. adgyák ki aválaszt., ennek az apja a
 császár doktora volt: emi hozánk mindenkor jó volt. mitsoda szép
 dolog mikor az ember felöl jót mondanak. néki jót kívánnak. amind
 anyi imádság Isten előtt, menyi sok száz szegény férfi, és aszony.
 10 monda jót a kristusrol holta után. a kikel jót tett volt. mikor szent
 péter fel támasztá Tábitot., a sok szegény aszony. a vállokot. szok-
 nyájokot mutogattyák vala néki. a melyeket Tábit csinálta valanékik
 akik felöl jót nem mond senki igen szegényül megyen ki evilágból.
 ha gazdagis egy jó keresztyén azt szokta vala mondani.

15 El vesztettem a mit el költöttem,

Másokra hagytam amit birtam,

A meg maradot. amit másoknak adtam.

A bizonyos hogy meg marad nem tsak az adomány de még tsak a
 szép, kegyes, és felebaráti szeretetel valo szok is meg maradnak. hát
 20 mit mondhatni az olyanokrol. a kik azal nem törődnek akar mit
 mondgyanak [185b:] felölök holtok után. azt mondhatni. minden
 bal ítélet nélkül. hogy durva volt a szivek. és kevés felebaráti szerete-
 tek. valo hogy nem kel tsak magunkért keresni a jó. és emberséges
 nevet. hanem tsak az Istenért. de meg az irás azt mondgya,³ hogy
 25 mások látván tselekedetinket. azért az Istent ditsérjék. valo szent
 pál azt mondgya hogy nem törődik azon. akár mit mondgyanak
 felöle az emberek. az az, arosz nyelvek, a háláadatlanok. de soha
 senki töb okot nem adot az utánna valo jót mondásra mint ez a
 szent⁴ valo hogy az irás azt mondgya. hogy ha tsak azért akarunk
 30 emberséges emberek lenni hogy az emberek meg ditsérjenek. el vet-
 tük a jutalmat. a mely tsak füst jutalom lészen, azért ajót nem
 magáért ajóért kel tselekedni hanem az Istenért és ne atesti. hanem

¹ [Keltezés:] rodosto 1742. [d—g-ből, 4-es 5-ösből javítva.] ² med adni
³ mondgya, <k> ⁴ szent <mondgy> valo hogy az irás azt mondgya.

alelki haszonért, mondgyuk el mind ezek után. hogy a keresztyeni emberséges ember felől, midön jót mondanak. az Isten áldása szál reája, holta után pedig az ő irgalmasága. mint vagy néném.

[167.]

Rodos 1742¹ 25 juny

A császár halálától fogvást igen nagy dolgok történtenek, a leányát ki akarák fosztani minden jországiból, aba-**[186a:]**varus tseh országot akará el venni. hadakozék is érette. de rosz vége lett, a prussus pedig azt álitotta, hogy nagyobb közü volna sylésiahoz mint az 5 Austriai háznak. a hadakozást el kezdvén. más fél esztendeig hadakozék érette végtire el is nyeré. és a békeséget meg tsinálá a magyar királyné aprususal. ebben a holnapba, abban bizonyos vagyok hogy az Austriai ház. soha el nem felejtü siléziát valamikor akor, de abékeség fel bomlik, meg érijüké mi azt vagy sem az ur tudgya. azt tudom hogy 10 anénémnek egéséget kívánok.

¹ Keltetés: Rodos [*Rodosto* helyett.] 1742 [4-es 5-ösből? jav.]

[168.]

rodosto 1743 15 8bris

Tsak a menyekből nem lehet le esni. noha onnét le estek a rosz angyalok, de ezen a földön akár mely magosra hágjon az ember. de tsak le kel onnét szállani., valamint történék mostanában Ali pasával, a ki nem ülhete más fél esztendeig a kereken. tsak le kellett fordulni. 5 ő már kétszer próbálá azt akereket., de jó szerentséje a vezéreknek. hogy már egy, vagy két török császár meg változtatá¹ arégi szokást. hogy a le tet vezéreket meg fojttsák, mitsoda nagy eset egy vezérnek. avezéségből ki esni, mert azt el mondhatni hogy királyi tiszttség, ura az egész Imperiumnak, ő rajta vannak mind a hadi. mind a tör-**[186b:]** 10 vényes dolgok. egy szoval. minden igazgatás. minden féle tiszttségek ő tölle fügnek, avezérek fizetése igen kevés, de ki mondhatná meg. menyü ezer modgyok vagyon agyüjtésbe, de ebben az országban. ha a fő tiszték huznak, vonnak. meg gazdagulnak, az acsászár hasznára

¹ meg változtatá [-*tá* szótag utólag beszúrva.]

vagyon mert ha le teszik őket. sok erszény pénzel kel meg váltani fejeket. hogy ha pedig meg ölik. minden jóságok a császaré; avezéségnél nagyob tiszttség Európában nintsen, se hatalmasab. se nagyob jövedelmü. de se mulandob sintsen, mert az oráját sem tudgya mikor má⁷ le taszittya a kerékről, már a sok. aki abban két esztendöt eltölt. a vezérek bizvást el mondhattják szent pál után. nintsen maradando városunk., a letett vezérek soha többé meg nem láttják Constantinápolyt, ilyen fejedelmi tiszttségre pedig nem válasznak mindenkor az uraknak az eleiből, hanem tsak amint a császárnak tettzik. azt el erheti. egy borbély, egy fa vágo, egy mészáros, egy hajos, ezekből mind voltak vezérek. az uj vezérünk pedig a fő jantsár aga. medig ül a pótzon. azt maga sem tudgya. de azt tudom hogy néném egéségit kívánom.

[169.]

[187a:] rodosto 1746 15 aug.

It aleg nagyob hirünk a, hogy a vezért le tették és a tiháját Meheme t pasát tették helyiben emár 14dik vezér a miolta ebben az országban uralkodunk, mondám hogy uralkodunk. mert Isten ö szent Felséginék nagy gondgya lévén reánk. se bajt, se szükséget nem tudunk., valo⁵ hogy azt nem mondhatom hogy ugy élünk mint ahal avizben mert ök szomjuhan meg nem hálnak. it pedig avizünk is meg szükült. és atstorgok el szaradtak, azt pedig nem kel tsudálni, mivel hat holnapotl fogvást egy jó esöt nem látunk. köpenyegre nintsen szükségünk. de azt lehet tsudálni, hogy még is elég termet minden, még bor is elég¹⁰ léssen. másut ilyen száraságot az éhség követné¹. de itt tsak terem minden bövön. ugy tettzik² mint ha a földis hozá szokot volna a szárasághoz. a mint is hogy it rend szerént a nyár igen száraz., és tsak tavaszal legyen valamely kevés esö. minden elég lesz, ha it anyi esök járnának mint másut., a bór igen szük volna mert it a szöllököt fel nem¹⁵ karoznák. mind el rothadna.³ a melytől it igen tartanak. hatsak két nap vagyon is esö, minden országban más szokás. mert a természet is más szokást tart. ha it a szöllököt fel karoznák. mind el száradna ugy tettzik hogy eleget⁴ beszélt agazdaságról, egy olyan akinek egy talpalatni földgye nintsen., maradok. édes néném

¹ követné. [é—i-ből javítva; i betű pontja megmaradt az é vesszője mellett.]

² ugy tettzik [i betű javítva.] ³ el rothadna. [t—d-ből javítva.] ⁴ eleget [-e] szótag utólag beszúrva.]

[187b:] Rodosto 15 ,bris 1747.

Miért kivánni hoszu életet. mivel mathusálem meg holt, és miért vágyani anagy tiszttségekre. mivel¹ Mehemet vezért le tevék az el mult holnapban, ha mindenik le tett vezér után egy predikációt akarnánk tsinálni, az életnek, a szerentsének változásáról, álhatatlanságáról, soha sem volna annak vége, hanem ezután tsak azt mondgyuk a letet vezérekről., adgyatok számot sáfárságtokrol., az vezér pedig Abdula pasa

Ennek a holnapnak azelein érkezék Constantinápolyba² Grof d'Ésalleur, hogy követ³ lenne a portán. a felesége lengyel. lubumérczki familiából, ez a frantzia ur, párisbol, saxoniában. onnét lengyel országban került török ország⁴ felé.

A keresztyének között nagy hadakozás vagyon. atörök békeségbe vagyon. adgya Isten lelki békeségit nekünk.

¹ mivel <Abdula> Mehemet [*Mehemet* <Abdula> fölé írva.] ² Constanpolyba ³ követ<ne> ⁴ [Íráshiba:] orszák [Mikes általában kijavítja az ilyen hibát.]

rodosto 1748 15 aprilis

Immár a keresztyének is meg békéltek. ennek a holnapnak a kezdetin volt meg a békeség a Magyar királyné, és a frantzia király között; ugyan ebben a békeségben engede a Magyar királyné orosz országba, két vagy [188a:] három tartományt Dom filepnek legyen hoszas békeség. de a királyok között tsak támad valamely per, a melyet az álgyu prokátorokal folytattyák, it mi tsendeségben vagyunk. a Császárunk a békeséget szereti. a szomszédival jól vagyon a nép szereti. a ki pedig valami izgágát keres. és a böriben meg nem fér. azt tsak hamar a halak országában küldi. de fő nélkül, a török urakat pedig nem a hazához valo szeretet indittyta fel. hanem tsak az a veszet fősvénység, a jantsárok it ha fel támadnak. a pénzel mindgyárt le fektetik őket. ez a császár olyan kezlár agájának véteté fejít. a kinek fejdelemhez illendö kintse volt, még is aböriben meg nem fért. hanem a császár ellen kezdet holmit indittani, a kezlár agáknál boldogab¹ nem lehet

¹ boldogab<bak>

¹⁵ evilágon., szüntelen a Császár előtt vannak. az aszszonyira ezek vigyáznak, anyi kintset gyűjthet, amenyit akar, noha minek, mivel gyermekek nem lehet, feleségre szükségek nintsen. mivel, a mi azt a szükségét okozná. azt töllök egy késsel el metztették

[172.]

[183b:] rodosto 1748 20 maji

kedves néném. látom hogy már el fáradtál¹ a leveleimben csak az esőről, hidegről. melegről olvasni, hanem azt kívánod. hogy irjak valamit is a török udvarról, annak szokásáról, igazgatásáról, rendtartásáról, emind jó és hasznos. de ilyen formába nem levelet. hanem könyvet⁵ kellene írnom. látom én azt. hogy az² aszszonyok is meg okosodnak. idővel. tegyük oda még a férfiakot is. azoknak is szükségek vagyon arra, hogy az idő legyen mesterek. az előtt csak a mulattságrol gondolkodtunk. most pedig azt akarjuk tudni hogy mi szokás vagyon a birodalomba, mitsoda változás ez, ? kedves néném ebben is kel engedelmeskednem, és véghez vinem kívánságát amint töllem lehet.

Leg elsöben is azon kezdem el, hogy nem lehet elég nem tudálni ennek a nagy birodalomnak annyi ideig való fent tartását és ne tulajdonítani annak a fegyver által való nevedekésit inkább az Isten rendelésinek. mint sem a török rend szerént való igazgatása³ modgyának, vagy azok okosságának akik azt igazgatták. nem is gondolhatunk mást. ha meg te. [189a:] kénytyük a Császárnak egészen való hatalmát. a mely gyakorta mind okosság, mind jó erkölcs nélkül vagyon. és a kinek⁴ beszéde. és tselekedete. ha kevés okossal volnais. de törvény és példa, a portán, nem anagy nemböl valóság. se nem az érdem²⁰ emel fel valakit anagy tiszttségekre. hanem a császárnak hozzája való jó akarattya mitsoda az orvosága az ilyen rendeletlenségnek a kemény büntetés. mivel azt hamarjában meg ölik a ki a birodalom ellen kezd valamit, és ezabolában tarttya abasákokot. a kemenység. és az erőszak. természete a törököknek, ök az igazgatásnak modgyát²⁵ a hadakozásban kezdték. azt meg sem változtatták., mindenben természeté vált. hogy ugy legyen mint arab. ebben a nagy birodalomba szükséges hogy mindgyárt még kezdetiben eleit vegyék annak., aki az ellen akarna valamit indítani, de söt még. itt, csak agyanóság is a meg

¹ el fáradtál [Javítva: *el fáradotból.*] ² az [Beszúrás.] ³ igazgatása <mon> modgyának, ⁴ és a [: Sor vége.] kinek és akinek [Tévedésből kétszer írva.]

öletést követi. most ez elég, mászor többet. vagy kevesebet. talám azt
30 kívánod néném, hogy a birodalom historiáját irjam le. tsak azért is jó
egéséget. jó éttzakát, ki látta majusba sokat irni.

[173.]

[189b:] rodosto 26 july. 1748

Néném. mint vagyunk, hogy vagyunk a vizi postáink igen sokáig
maradnak az uton., azt irod néném, hogy kedvesen olvastad. a porta
íránt valo levelemet. és hogy tsak kövesem. mert kedvesen veszed,
5 én pedig mindenkor azon igyekeztem hogy kedvet talállyak, el kez-
dem tehát nem azur, hanem az aszszony dolgát.

Azt tudod néném. hogy atörökök fegyverekel nyérték meg. Euro-
pában. Asiában. és Afrikában anagy, és gazdag tartományokat. a
kiknek. tellyeségel valo örökös ura a Császár., de ezekből ki kel
venni, a¹ papi. és a templomokhoz valo jországokat, mivel a papok, nálok
10 is szeretik a jországokat.

A földnek, ős örököse lévén tehát a császár. a fegyverel meg hodol-
tatot tartományokat a Császár meg eleinte mindgyárt fel osztá a
vitezinek, hogy meg jutalmaztasa jó magok viseléseket, ezeket ajutal-
makot pedig Timároknak² nevezék., de nem a magyar Timáraink, és
15 azok, akik olyan jországokat birnak tartoznak. bizonyos számu lovaso-
kot tartani a császár szolgálattýára, de azt jó meg tudni. hogy azok
ajoszágok noha örökösök legyenek is, de azt ugy birják, mint ha bérbe
birnák. mivel a Császár el veheti töllök a mikor akarja. [190a:] a
császárnak ilyen tellyes hatalmára valo nézve. nevezik ötet a törökök
20 földi Istennek, vagy is azIsten árnyékának, ezért is tartýák a törvény
doktorai, hogy fellyeb valo a törvéynél, valo hogy bizonyos dolgokba,
a Császár a mufti. itéletihez folyamodik. de ha ugy nem itél a mint
néki tettzenék, mind irgalmaság nélkül ki teszi a muftiságbol. és
olyant téssen. a ki inkább tudgya kedvit keresni, A törökök. azt is
25 tartýák hogy a Császár meg másolhattya fogadásit. és igeretit. a
midön a valamiben meg sérti vagy kisebiti az ő örökös hatalmát. valo
hogy mikor Császará teszik, meg esküszik, és azt fogadgya. hogy oltal-
mazni fogja. a török vallást. és a mahomet törvényit, de ugyan azon

¹ a a papi. [A névelő kétszer írva, sor végén és új sor elején.] ² Timároknak
[T betű javítva.]

törvény, a törvény szájának, és magyarázójának nevezi, de az is való
30 hogy a tudos törvényes doktorok a Császár hatalmát meg határozzák
avallás dolgaiban. de az országos dolgokban egész hatalomba hadgyák.
imár eleget irtam. akrimi tatár sem iratna ilyen melegben arabjával
többet.

[174.]

rodosto 26¹ 8bris 1748

It kedves néném. bö szüretünk vagyon. ürmös bort is tsinálok.
a szöllő olyan ólttsu. hogy egy polturán három okát adnak. agyönyö-
rüséges szép édes szöllőből. a 9 fontot [190b:] téssen, ha a szöllő
olttsu, a munkája sem sokba telik., valamint a több mezei munkák.
5 példának okáért, a pamutot fel szedi ebben a holnapba, ugyan azt a
földit decemberbe elsőbe el vetteti, azután egy nyomoru ekével. s' két
ökörel. fel szanttyák, juniusba. olyan buzát arat. mint anád. el felej-
tettem vala, hogy az aszony dolgára hinak. A törökök a töb jó erköl-
tsök közöt az engedelmeséget leg nagyobra betsülik. leg inkább erre is
10 tanittyák azokat, a kíkét a császár udvarában nevelik, és a kik a nagy
tiszttségekre rendeltettek, a mint is hogy. azokat. a kik a császár
parantsolatlyából való halált engedelmeséggel veszik, martyroknak
tarttyák és hogy azok mindgyárt egyenesen² postán mennek para-
ditsomba. ugyan ezen okból is adgyák mind azokra akik tiszttségebe
15 vannak³ a kul nevet. ugy mint a sultán rabjai. söt még a fő vezéris
nagy nagy tiszteletnek tarttya. ezt a nevet adni magának. El mond-
hatni azt is. hogy az egész birodalom tsak rabokból ál. az ifiakot. a
kiket⁴ az udvarba nevelik. ót. 20. 30. 40. esztendeig is zárva tarttyák
20 Császárok mindenkor rab aszonyoktól valok. ettől vagyon. hogy
atörökök oly hajlandok. a rabhoz illendő szolgálatra többet nem írok.
mert tegnap nagy fogyatkozás volt a napban tsillagokot is lát-
tunk,

¹ rodosto 26 [6-os 5-ösből javítva.] ² egye(nesek)nesen [Törlés elválasztás
után, új sor elején.] ³ vannak <v> a ⁴ a kiket [-et: Utólag beszúrva.]

Ez a levelem abból fog állani, hogy mi formában nevelik az iffiúságot a Császár udvarában, mivel atörökök azt tarttyák, hogy a Császárt, olyanoknak kel szolgálni, akik tölle vették aneveltetést, és az eledelt., azok az iffiak pedig többre keresztyén apáktól. és anyáktól⁵ valok, ezek a nagy tiszttségekre vannak hivatalosok, a törökök ezeket Isoglánoknak nevezik, ezeknek az ifiaknak pedig, igen szepeknek, és szép természeteknek kel lenni. minden testi fogyatkozás nélkül, mert atörökök azt tarttyák, hogy egy szép testbe. motskos. és piszkos lélek nem lakhatik minek előtte bé vegyék őket, a császárnak bé mutattyák,¹⁰ a ki elosztja őket az arra rendeltetett iskolákba de elsőben a könyvbe² fel írják neveket, hány esztendősek, hová valok. és azután fizetések jár. napjára négy, vagy öt pénz, ezek el vannak osztva, a nagy,³ vagy akis iskolában, rend szerént anagyba meg vagy 400, a kitsidbe 200, és igen nagy vigyázásal. és szorosán nevelik őket a mesterek avallásra,¹⁵ török, persiai, szeretsen nyelvekre tanittya őket, ezekre pedig a fejár herélt embereknek. a fejek visel gondot, mind köntös, mind étel dolgába. tisztéségesen vannak, azágyok sorjában vagyon, és minden ötödik ágy közöt, egy herélt ember fekszik, hogy valami rendeletlenség ne történék közöttök, amidön a [191b:] gyermekéségből ki kelnek,²⁰ olyan foglalatoságba gyakoroltattyák őket. amelyhez erő kivántatik, dárdát, lántsát.⁴ hajitatnak vélek, a nyilazásra tanittyaák, ezeken kívül kézi munkára is tanittyaák,⁵ a nyil, nyereg tsinálásra, musikára, kutyákat, madarakot neveltetnek vélek, ezekből az iskolákból, felyeb valo hivatalokra emelik őket, ugy mint a Császár ingeit, mosni.²⁵ gondot viselni a drága italyira, a fizetések is meg jobittyaák napjára 8 pénzek jár, ebből akét házból még fellyeb valo házba fognak menni, a melyet cház odának hiják, a melyben negyven inas lakik, akik szüntelen a császár mellet vannak, ezek közül⁶ tizen kettő az udvari fő tiszttségeket viselik. ezek azok., A seliktar Aga. aki a fegyver hordozója, A Rikiabdár Aga: a ki a kengyelét tarttya, Az ibriktar Aga. a ki

¹ [Keltezés:] 7 bris [helyett] 9 [vagy] 10 bris [-nek kellene állnia, mivel a 174. levélben 26 8bris 1748 van, s a 176. levél már 15 febr 1749-re van keltezve.]

² könyvbe [könyvbe helyett.] ³ nagy, <iskol> vagy akis iskolában, ⁴ lántsát. [Az s betű inkább z-nek olvasható.] ⁵ tanittyaák, <azt> a ⁶ [Ékezethiba:] közül

a⁷ vizét hordgya. A Tulbendar Aga. aki a Császár csalmaját ékesíti, kém husar Aga, a ki a kontöseire visel gondot. és fejr ruhákra a chernegir basi. a feje azoknak. kik a császár ételét meg kostollyák. zagárgi basi. aki a kutyákhoz látat, dirnakgi basi, aki a császár körmeit metéli. barber basi, az első borbély. Muhascségi basi. a ki a költésre vigyáz. a Teskeregi basi. secretarius ma többet nem.

⁷ a [Beszúrás.]

[176.]

[192a:] rodosto 15 febr 1749¹

Ma a fél emberekről irok vagy is aheréltekről, mivel vannak a császárnak két féle herelt emberi. vanak² fejr, és fekete a császárnak, a belső udvara beli fő tisztei mind inkább heréltekből allanak, a császár első papja, és a Császári templomoknak plébánusi herelték,

⁵ A fekete heréltek, az Aszonyok szolgálattyára rendeltettek. ezek tellyeségel meg vannak herélve. és ezeknél, rutabakot se ottsmányabakot nem lehet látni, ezeknek a leg első tiszttye a kizlar Agasi.

ugy tettzik hogy it beszélhetünk a császár udvarában valo leányokrol., ezek mind külömb féle országból valo rab leányok, ki választtyák ¹⁰ a leg szebbeket.

Ezek két házra vannak el osztva, valamint azinasok a foglalatoságok avarrás, mindenikének különös agya vagyon. és minden ötödik ágy között, egy igen vigyázo öreg aszony fekszik., ezeket amusikára, és atántzra tanították, a császár Annya, ezekből veszen maga mellé. a ¹⁵ kiket akarja az öreg aszonyt a ki ezeknek³ parantsol, nevezik kaden kiája. a leányok anya.

A midön a császár közüllök akar választani sorba állították amelyik meg tettzik annak veti akeszkenőit. és azt pompával viszik a császárhoz, ha szerentséjire első fiat hozz, meg⁴ koronázzák. és a Hasáki ²⁰ sultana [192b:] nevet viseli., a többi. ha fiat hoznak is. azután., nem viselik ezt a nevet.

A császár halála után., akiknek leányi voltanak az udvartól ki mehetnek, de a kiknek fiok volt, azok bé, lesznek rekesztve. holtig,

¹ [A keltezésben 1749 helyett] 1759 [áll tévesen a kéziratban.] ² vanak [Beszúrás.] ³ ezek<re>nek ⁴ meg <koro> koronázzák. [Tollhiba.]

25 hogy ha csak a fiok császára nem leszen. mind ezekből ki tettzik hogy a császár belső udvara olyan mint egy iskola, ahol nagy rendet tartanak. már ezután a Császár külső udvaráról lesz a szó.

[177.]

rodosto 21 juny 1749

fogjunk az aszony dolgához és kezdgyük el a fő vezéren, a kit a törökök vizir Azemnek nevezik, ugy mint atanáts fejének., a Császár tsak nem az egész hatalmát kezében adgya, keziben adván amaga nagy petsétit, a melyen. a maga neve vagyon metzve, ezt a tiszttséget
5 az első Amurátes kezdé.

vannak még más hat diván vezérek. akik adivánban. tsak akor adhatnak tanátsot, amidön tanátsot kér¹ a vezér töllök.

Avezér udvara.² fejdelmi udvar. anagy Céremoniakba. a három szegeletü csalmáján két tollat visel. a Csaszár hármat, avezér előt³
10 három ló farkat visznek ezt a nagy betsületet. tsak három basának adgyák meg az egész birodalomban., mint hogy a Császár képít viseli; minden a maga perit ő eleibe viheti. egy hétbe. négyszer [193a:] tart divant a császár udvarában. kétszer pedig amaga házánál avezér oly hatalmas légyen is. de meg nem öletethet egy basát a császár keze
15 írása parantsolat nélkül még tsak egy jancsárt is a fő tiszttye hire nélkül, ám bár minden kérésnek a vezér keze által kel meg lenni, ha történik hogy valakinek nágy igaságtalanságot tselekedtenek, a melyben avezérnek is része volna, olyankor szabad a császára hini., tüzet tévén a fejére., és ugy meni a császár udvarában. igasságot kéрни.,

20 Avezér fizetése. tsak husz ezer tallér esztendőre. de az ajándékok amelyeket a basák adnak, az egész tartományokbol., és a sok pénz melyet veszen fel mind azoktol. a kiknek dolgok vagyon aportán rettentő sokra megyen., a melyet a császár látatlaná teszi.⁴ mivel az a kints még az ő ládájában fog meni.

25 Vannak még a vezér után nagy tiszttségek. ugy mint a Beglerbég-ségek, ezek a tartományok gubernátori., ezek mind három bontsokosok., és urai mind ahadi, mind a törvényes dolgoknak.

Az Anadoliai beglerbégység leg első, ennek egy milium kis pénze jár esztendőre 22 beglerbégység vagyon.

¹ kér(nek) ² udvara. <u> fejdelmi udvar.³ előt [Beszúrás.] ⁴ teszi. <v> mive

³⁰ Ezeknek a nagy Gubernátoroknak. mindenikének vagyon magának muftija, Reis Effendije. Canceláriusa., tefterdárja. kints tartoja.

[193b:] hát a havasalföldi és amoldovai vajdákrol ne szolyunk, a kető közöt a moldovai az első. és a szegényéb, a moldovai a Császárnak hatvan ezer tallért ád. hát még a sok imede, amoda valo ajándék még ³⁵ anyira megyen., a⁵ havasalföldi vajda száz harmincz ezer tallért, régenten atörökök olyan együgyűek voltak. hogy magok mentek az adó pénzért volt olyan havasalföldi vajda, a ki utánna küldöt a törököknek, és tolva j képiben el vették tollök az ado pénzt a török egyszer, kétszer. tsak el szenvedte, de a szemit fel nyitotta, és már ⁴⁰ most a vajda emberei viszik az adó pénzt Constancinápolyba, ⁶ ha el vesztik. nem a császár kára.

⁵ a [Beszúrás.] havasalföldi vajda száz <ezer> harmincz ezer⁶ Constanpolyba, [A második o betű b-ből javítva.]

[178.]

rodosto 21 gbris 1749

It atol nem igen tarthatni, hogy atávu val tartományokba, a Gubernátorok, az engedelmeséget félbe rugják,¹ és magokat szabados uraká tegyék., mivel arra igen vigyáznak, hogy olyan gubernátorokat tegyenek. akik a császár udvarában neveltettek. akik nem tudgyák se apjokot se anyokot. se semi pereputyokot., a kiknek² nem lévén semi támaszhoz reménségek, nem, lehet valamit kezdeni a császár ellen

A császár azt meg nem engedi hogy az atyának gazdagsága a fiára szállyon, minden pasának az öröksége,³ a császáré, és abbol annyit ád agyermekeknek, amenyi elegendő hogy élhesenek.

¹⁰ [194a:] A császár, ha nem jó szemel láttya, valamely pasának. nagy hatalmát. vagy gazdagságát. akoron vagy hugát. vagy más attyafiát adgya néki., az el jedtzéskor nagy suma penzt kel adni, és drága ajándékokot, kel adni a házasság előtt. házasság után pedig tartani kel nagy fényeségel. ugy anyira hogy akar mely nagy kintse ¹⁵ legyen. de a felesége meg üresitti aládáit. még pedig⁴ véle sem lak-

¹ rugják, [g—d-ből javítva.] ² a kiknek [a kinekéből javítva, k beszúrásával.] ³ öröksége, a császáré, [Eredetileg ez volt: örököse a császár; é—utólag beszúrva; örököse: örök(ö)sége, s—ö-ből jav., az ö ékezetének meghagyásával.] ⁴ pedig <s> véle sem

hatik., mert a császár atya fiait ki nem viszik soha Constancinápolyból., magának pedig apaságában kel lakni. a régi familiákra it semi tekintet nintsen az olyan pasa pedig, a ki császári vérből valot veszen el. a feleségit. akit annak előtte vette volt el, el kel
20 bocsátani., akár mely nehéz dolog légyen a, mint hogy pedig az új feleségivel sem lakhatik, azért a felesége ad neki csemegére egy két halajkát, vagy rab leányt., nekünk is csemegére, elég bö szüretünk volt

[179.]

rodosto 1750. 16 januárý

kedves néném. e jubileum esztendő. szent esztendő, bár a szent péter templomában mehetnénk, de oda nem mehetünk imádgjuk it az Istent, nagy az én nevem mindenüt. és mindenüt áldoznak az én¹ nevemnek, vagyon imár egy néhány napja. hogy avezért le tették
5 tihája béget tették helyiben ezt Mehemet pasának hiják

[194b:] már mostanában atörök vallásrol kel irni, és azt mondani., hogy minden hamis vallások közöt, leg veszedelmeseb a mahumet vallása, mert azon kívül hogy az érzékenységeknek leg inkább kedvez, de másként egy néhány punctumokba meg egyezik a keresztyénségel., mahumet. avalóságos, és mindeneket teremptő Istennek.
10 üsmerettségre fundálta avallást, azután a felebarati szeretetre, atesti tisztaságra, és a tsendes életre a török vallás keményen tilttya abálványozást

Mahumet pogányságban születet, a szeretsenek közöt 570ben, neki
15 természet szerent valo értelme volt, azt tarttyák hogy egy Nestoriánus. sergius nevü barát, a ki el szököt volt Constancinápolyból, hogy a hagyatta volna el véle a pogánysagot, ki tettzik az álkoránból., hogy ez akét ember, a szent írásból vették ki a mi leg jobb avallásba, de mint hogy azö idejekbe arabiában sokal töb sidó vala mint sem keresztyén., azért nem is vevének ki anyi szokást az új testámentumbol.
20 mint az² óból, arra az okra valo nézve hogy a sidokot a magok vallásokra hodithasák., és akeresztyénektől se távozanak el telyeségel., ha amahumet bolondsága anem lett volna., hogy ötet az Istentől küldtet embernek tarttsák., az ö vallása nem igen különbözöt volna a sociniánusok vallásától, de rend kívül valo nagy dolgot [195a:] akara tsele-

¹ én <v> nevemnek, ² az [Beszúrás.]

kedni, el akarván hitetni másokol,³ hogy néki szövetsége vagyon a magoságbéli lelkekel, de mint hogy. se nem küldetet volt, se tsudatételekre valo ajándekja nem volt. kénszeriteték avallása fel állítására, hogy az okosághoz, a világi tudományhoz, és atsalárdásághoz tegye, az
³⁰ ö el ragadtatásit, amelyeket okozák vala anagy nyavalya törések, végtire mind ezek. tsak el hiteték anépel, hogy ö sokal fellyeb valo volna atöbb embereknél. és hogy. a menyekből venne oktatásokat, a felesége. fátima, és ajó akaroi tele torokkal kiálttyák vala, hogy ö volna hirdetője, magyarázoja. az ur akarattyának, evilágra pedig tsak
³⁵ azért jöt, hogy az ur parantsalatit hirdese, agalamb a kit arra szoktatták vala, hogy a⁴ feje felet repdesen., nem kevesé emelé fel anépel, aki azt tartotta hogy ez a madár Gabriel Angyal lévén, a füliben beszél akövetnek. it félben szakasztom. maszor töbet.

³ másokol, [!] ⁴ a <fele> feje felet

[180.]

rodosto 1750. 15 máji

ki ne örülne a májusi szép napoknak, de a bizonyos hogy it amajus nem olyan kedves mint másut, mert leveles fákot. tsak nem egész télen látunk, zöldtséget szüntelen söt még májusban a szárazságok¹ el kezdődnek a fü is hervad. **[195b:]**ni kezd, a fák pedig már aprilis
⁵ kezdetin virágoznak. zödülnek, de it nem agazdaságról kel beszélni. hanem mahumetről. aki hogy magától el ne vadittsa. magától a pogányokot. se sidonak, se keresztyének nem akará magát mutatni. de hogy mind a sidoknak, mind akeresztyéneknek kedvezhesen., mindenikének,² holmi részecskeit ki vevé avalásából. és a magáé közi
¹⁰ tóldá, és azt tanítá, hogy három féle irot³ törvént adot ki azur az embereknek, mindenikében lehet üdvezülni. mert mindenike azt hadgya. hogy higyenek az egy Istenben minden embereknek teremtyében, és birájában, az első törvény Mojses által adatot ki, de mint hogy igen nehéz volt. azért igen kevesen is vihették azt jól végben, a
¹⁵ második törvény a kristusé, a mely noha tellyes legyen is kegyelemel, de ennek sokal nehezeb a meg tartása. mivel igen ellenkezik a meg romlot természetel. az okáért mondá, az ur tellyes lévén⁴ irgalmaságal.,

¹ szárazságok [száradságokból javítva.] ² mindenikének, <hogy> holmi
³ irot <könyvet> törvént [törvént: <könyvet> fölé írva.] ⁴ lévén <irgama> irgalmaságal., [Törlés a sor végén.]

én általam küld néktek egy olyan törvényt, a mely könyü, és a ti gyen-
 20 geségetekhez valo ugy hogy azt követvén egészen, mindnyájan bol-
 dogok lehetetek. mind ezen, mind a más világon, (ez igen nagy igeret).
 Az akkorán könyve. olyan könyv, a [196a:] melyben, a jók közöt, sok
 gyermekség. és haszontalanság vagon. de eza könyv akár mitsodás
 legyen., mind azon által, magában foglallya, mind a papi, mind a
 25 városi törvényt, és elejkebe adgya atörököknek. mind azt, amit hinni,
 és követni kel, ök azt. meg nem mernék nyitani, hanem először a
 fejekre teszik. amely nálok a tiszteletnek leg nagyob jele. azt nagy
 szorgalmatoságal olvasák, a parantsolat szerént, a mely azt hagyá.
 (:foglalatoskodgyatok gyakorta annak a könyvnek olvasásában. a
 mely néktek küldetet., és könyörögjetez szüntelen, mert az imádság el
 30 térít avétektől:) azt tarttyák, hogy a ki azt elolvasa anyiszor. a
 menyiszer már annak bizonyos száma vagon. hogy a meg nyeri a
 paraditsomot. ök azt fő könyvnek nevezik a török vallás. három ágra
 szakad, a szeretsenek⁵ tartása. leg babonásab, ezek bubeker szerént
 tarttyák avallást. a persáké a mely tisztáb., ezek halit követik atörökök
 35 pedig ömerel tartanak, ezek atöbit eretnekeknek tarttyák. és kárhoz-
 tattyák., én pedig nem kárhoztatom azt. aki hozsab levelet nem akar
 irni.⁶ söt még azt mondom emberséges ember érette

⁵ szeretsenek <val> tartása. [Törlés a sor végén.] ⁶ [Javítás:] nem aka^r
 irni. [ir: beszúrás.]

[181.]

[196b:] rodosto¹ 16 7bris 1750

Mely szép dolog ilyen mezei városba lakni. mint a miénk, akor²
 megyen a mezöre az ember. mikor akarja. a nagy keritet városok³ mint
 a tömlöztök olyanok. most a kertekbe enni gyönyörüség. ót a sok⁴
 gyümölts. noha nem sok féle. mert a kertészek roszak, oltani nem tud-
 5 nak, körtvély, alma, szilva. nintsen hanem a sok öszi baratzk., a sok
 két három féle dinye. kivalt most az öszi dinye, a mely decemberben
 is tart. olyan öszi dinye pedig mint itt vagon., nem adatik sohult, az
 igen hasolit az ugorkához., amint hogy a melyik nem jó. egész ugorko⁵.,
 de ennél a dinyénél nem lehet kedveseb gyümöltsöt enni., kívül a

¹ [Keltezés:] rodosto <le> 16 [Lásd a 49., 59. és 79. lev. keltezését is.]

² akor [r—z-ből javítva.] <lehet a> megyen ³ városok [-ok utólag beszúrva.]

⁴ sok <din> gyümölts. ⁵ ugorko., [!]

¹⁰ szemnek, nem tettzik, hameg mettzik, még annál inkább⁶ mert a belső része tiszta zöld. de ha meg kostollyák. gyönyörüséggel esznek belőle, mert olvad a leányok szájában. és olyan édes. mint ha nád mézbe főztek volna meg. menyünk már az aszony dolgára.

A törököknek. egy hit ágazattya vagyon, tudni illik hogy tsak egy Isten vagyon. és hogy Mahumetet az Isten küldötte, ami pedig atörvény béli parantsolatot illeti, atörökök öt részre oszttyák. 1. hogy napjában [197a:] ötször imádkozanak. 2. hogy a ramazánt meg böjtöltyék, 3. hogy alamisnát adgyanak. és az irgalmaságnak tselekedetit kövesék. 4. hogy ha lehet butsura el menyenek, mekhában, 5 hogy semi tisztátalanságot el ne szenvedgyenek a testeken: Ezekhez meg más négy parantsolatot adnak. de ezek nem szükségesek tellyeséggel azüdvéségre, 1. hogy pénteket meg ülltyék, 2. hogy környül⁷ metéltésék magokat, 3. hogy bort ne igyanak, 4. hogy diszno hust ne egyenek. se olyan állatot. a kinek először a vérit ki nem botsátották,

²⁵ A törökök tisztelik pénteket. és tartoznak azon anapon. atemplomba menni délbe, az aszonyoknak meg engedik hogy oda ne menyenek. azért hogy a férfiak figyelmetesebben imádkozhasanak, atörök kereskedő délig ki nem nyittya a boltytát. azon anapon. de söt még egy áitatos török, a keresztyén házában sem menne, a mint evelem meg történt.

³⁰ A közönséges jó vivé a törvény tsinátot arra, hogy a tanitványinak meg tilttsa abór italt, óhjátok magatokat. mondá a bortol. a kotzka. a sák játékoktol ezeket, azért találta fel az ördög, hogy gyüöltséget. és veszekedést szerezzen az emberek közöt, hogy őket el távoztasa [197b:] az imádságtol, és meg gátollya őket, hogy az Isten nevét segítségül hiják; minket pedig meg nem gátol. hogy ne adgyunk hálákot az urnak. hogy a pestisnek hírét sem halottuk ebben az esztendőben. neis halyuk.

⁶ inkább <de ha meg kostollyák> mert ⁷ környül [r—n-ből javítva.]

[182.]

Rodosto 1751 14 febr.

Kedves Néném, annak igen¹ örülök hogy a kéd tettzése szerint irtam még edíg a török szokásrol. és vallásrol. kívánom. hogy ezután is ugy legyen, de azt szükséges meg irnom, hogy it igen zür. zavar

¹ igen [g—d-ből javítva.]

- idők járnak de a nekünk hasznunkra vagyon, mert most fársángba,
⁵ tsak hozák nekünk a sok tuzokot. halva és elevenen, a kiket az ónós
 esőkbe fogták, a török nem kap rajta. mi pedig már meg is untuk.,
 atuzok rettentő fejes, makats állat. jóbban szereti éhel meg ölni magát.
 mint enni. hanem a fiatalt fel lehet nevelni. ideje az aszony dolgára
 menni.
- ¹⁰ A muftit a törökök úgy tekintik mint vallásoknak. törvényeknek.
 fejit. és oraculumját, ennek választása. tellyeségel, a Császáron áll,
 aki erre ahivatalra, okos. értelmes. és igaz embert választ. Ámbár az ő
 Decretumit., és végezését a bírák törvénynek tarttsák is., de császárt
 semire nem kötelezhetik, mind azon által olyan **[198a:]** nagy az ő
¹⁵ hatalma. hogy semiben néki ellent nem mond, se ellent nem tart
 végezésinek,² a melyek tsak egy néhány szokbol állanak, és utollyára
 mindenkor hozá teszi., Az Isten tudgya melyik jőbb, mind azon által
 midőn a Császár tanátsot kér a Muftitol. az országos dolgokban,
 vagy valamely pasának haláláról. vagy a békeségről. hadakozásrol,
²⁰ és ha úgy talál lenni hogy ez a főpap másként gondolkodik mint a
 Császár mind ezekről, minden halogatás nélkül le teszik, és olyan fő
 papot tesznek, akinek olyan gondolati legyenek. mint a Császárnak
 A Császár mikor a Muftinak ir, ilyen titulust ad neki. Ésádnak, aki
 minden böltseknél leg böltseb. minden tudományokba.; leg felyeb
²⁵ halado mind azoknál. a kik fent haladnak. te aki minden nem szabados
 dologtol meg tartoztatod magadot.; Eredete ajó erköltsnek. és a
 valóságos tudománynak; A proféták. és az Apostoli tudománynak.
 Örököse: A ki meg³ fejtod ahitnek ágazattyát.; és ki nyilatkozatod
 annak valóságos értelmét.; Te vagy az igazság kintsének a kolttsa;
³⁰ te világositod meg. a homályos magyarázatot. meg vagy erősítve a
 felső igazgatonak⁴ és az emberi nemzet törvény tsinálójának kegyel-
 mével. A nagy Isten adgya hogy **[198b:]** szüntelen meg maradgy ajó
 erköltsbe.

A Muftit mihent választották. a Császár egy nusztoz mentét küld
 néki. és ezer tallért aranyul egy keszkenőben, azután 2000 pénzt rendel
³⁵ néki napjára. egy poltura három pénz, emint egy 16 talléra. es 30 pol-
 turára megyen, vannak olyan császári templomok. a kiknek jóságiból
 fel vehet ötven ezer tallért

² [Íráshiba:] végezének, ³ meg <magy> fejtod ⁴ igazgatonak <kegyelmé-
 vel.> és

A mufti után vannak akét Cadileskerek. az egyik Europai, amásik
40 Asiai, ezek eleiben minden féle törvény el mehet és minden féle tör-
vényt meg ítélhetnek ebből a tiszttségből. a Muftiságra mennek

A Cadileskerség utan valo a Molla. ezeknek 500 pénz⁵ jár napjára,
ennek az egész tartományba valo Cadiákra vagy birákra hatalma
vayon, a mollakbol lehet mufti. a Mollákat, és a kadiákat. egy⁶ házi
45 embereknek tarttyák, mert a törökök között avallalbéli⁷ törvényt, a
városi törvénytől meg nem választtyák

Az Imánok, vagy papok, olyanok mint a parochusok, ezeknek meg
fedhetetleneknek kel leni. de szükséges hogy jól tudgyák olvasni az
Álkoránt,⁸ és hogy elsöben abban ahivatalban. mint azok akik atörony-
50 bol a népet az imádságra szokták hini, de még az is szükséges hogy a
nép a fő vezérnek szollyon mellette. más képen [199a:] abban a hiva-
talba nem áthatna, avezér parantsolattya nélkül. ahoz nem kíván-
tatik más papi bélyeg, se a Mufti nekik semit nem parantsol, ki ki
szabad a maga parokiájában, hanem avárosi birák alat vannak,

55 Az Emireket az egyháziak közii számlálhattyuk. mivel ezek a
Mahomet familiájából valok, hogy pedig a töbitől magokot meg kü-
lömböztesék. zöld tsalmát viselnek, a mahumét színét, ezeknek sok
szabadságok vayon, a törököknek meg vayon⁹ tiltva hogy ezekel.
gyalázatosan¹⁰ bányanak vélek,¹¹ de ha haraguszna reájak. és részegen
60 látttyák. a csalmájokot le veszik. és jól elverik minden tisztelet nélkül.

Az Emireknek egy fejek vayon. akit Nakib Essrefnek nevezik,
ennek oly nagy hatalma vayon rajtok. hogy megöletheti, és meg
kegyelmezhet nekik., de hogy a botránkoztatást el kerülyék, abünte-
tés mindenkor titkoson megyen végbe, A főnek, egy vicéje vayon.
65 akit Álemdárnak hiják. ehordoza a mahumet zászloját. az Émirek,
minden féle nagy tiszttségekre fel mehetnek; en pedig tovább nem
megyek. hanem jó egészséget kívánok Nénémnek

⁵ pénz⁵ek <n> jár napjára, ⁶ egy <k> házi [Törlés sor elején.] ⁷ [Írás-
hiba:] avallalbéli ⁸ Álkoránt, <es> és [Tollhiba.] ⁹ vagyok<k>[?]n ¹⁰ [Sorvé-
gén] gy [új sor elején:] lázatosan ¹¹ [Vö. a 182. lev. tárgyi jegyz.]

[199b:] Rodosto 15 aug. 1751¹

kedves néném,² azt igen jól tselekeszed hogy bátorításra valót irsz a leveledbe. irván, hogy kedvesen olvasod a törökökről való leveleimet. mert a bizonyos, hogy régen félbe hagytam volna. ha tudnám hogy unadalmasok.

5 Azt jó meg tudni. hogy atörökök szeretik szép, és tzifra templomokat építtetni. és igen bő kezüek a templomoknak fundatiókat tenni. és jövedelmet a szegények: számokra, a kik mindén nap imádkoznak a jótévőjöknek lelkekért.

10 A császári templomoknak. vagyon leg több jövedelmek, ezekre pedig, a kezlár Aga. aki a császár Aszonyira vigyáz, visel gondot, és parantsol. a templomokhoz való tiszttségekből, az Impériumba sok templomok vannak. fő képen olyan helyeken, ahol a Császárok szoktak lakni. úgy mint Brusában, Drinápolyba, Constantinápolyba, a hol. sok császároktól építtetet drága templomok vannak, császárnék is építtetek.

15 Ezek között leg főveb a szent sophia temploma ezt Justiniánus Császár építtette volt. atörökök meg tartották. és valamint annak. előtte. az Isten szolgálattára rendelték., de ajövedelmét meg nagyobították, a mely esztendőre³ száz ezer aranyra megyen., ezt pedig avárosban szedik fel, [200a:] a Császár tartozik maga is ezer. és egy pénzt fizetni. a földért a melyen akastélya vagyon építvé, mert a keresztyén császárok idejében. az ő föld. a templomhoz tartozando kert volt

A török császárok pedig a templom körül egy néhány kápolnákat építtetek, ahová temetik őket. azokban szüntelen való égő lámpások vannak, bizonyos jövedelem pedig azoknak számokra, kik az ő lelkekért imádkoznak azokban a kápolnákba. ezen kívül minden nap bizonyos órákban. sok számu koldusoknak alamísnát adnak. (mely boldogok volnának., ha a kristusért adnák)

20 sok templomok vannak ahol iskolák lévén. atörvényt⁴ taníttják, vannak ispotályok, szállások, az utozok, és az idegenek számára. vannak konyhák, a hol a szegényeknek ételt készítenek. mind ezeknek a jövedelmek bizonyos, mert faluk. földek. tartományok vannak arra rendeltetve, szerentsés falu az, a mely valamely templomhoz tartozik. mert annak sok szabadsága vagyon. ha valamely különös ember vala-

¹ [Keltezésben:] 1751: [javítva 1752?-ből.] ² néném, <aszony> azt ³ esz [: Elválasztás a sor végén] tendöre [: beszúrás új sor elején.] ⁴ atör<ta> vényt taníttják. [Törlés elválasztás után, új sor elején.]

mely templomnak fundatiot akarna tenni. földet nem adhat, hanem
35 kész pénz ad, a melyet interesre ki adgyák., de ez tsak a templomért.
szabad. mert a törvény tilttya az interesre valo adást, az egészégre
vigyázunk néném

[184.]

[200b:] rodosto 26 gbris 1751

E már rendkívül valo dolog hogy ma havazon ezt még soha sem
értük. még pedig sok szöllő és pamut a mezőn talám jovunkra esik,
mert három holnaptol fogvást a pestis igen uralkodik, aváltozást
tehatt az áerben, hihető hogy apestisnek nintsen egészen valo ereje,
5 mivel sokan meg gyógyulnak belőle. a törökök tanítások szerént. ezek-
nek nem lehet meg halni pestisben, akik pedig abban meg holtanak
lehetetlen volt azt nékik el kerülni, mert aző tanítások, az Isten előre
valo rendelésiről., mód nélkül szoros., sőt még az Istennek tulajdo-
nittyák avétket. mert azt nem lehetet nékik el kerülni, azt tarttyák
10 hogy kinek kinek áhomlokára vagon irva hogy mit rendelték felőle.
és azt elnem kerülheti

A törökök a persákat eretnekeknek tarttyák. mert ezek Halyt
követik atörökök pedig Mahumetet,¹ és nagy gyűlölséggel vannak egy-
másához, ugy anyira hogy a császár udvarában minden² féle nemzetből
15 valo rab gyermekeket bé vesznek, de persat nem, mert azt mondgyák
hogy lehetetlen egy persának meg térni valóságoson. egy szoval azt
tarttyák, [201a:] hogy egy sido, egy keresztyén, remélheti hogy még
idővel. a hivek közti álhat, de egy persa soha sem, atörökök között, a
vallás iránt, véghetetlen szakadások vannak, akik mind anyi féle
20 képen magyarázák az Alkoránt. vannak sokan olyanok. akik az Isten-
séget nem hiszik

A törökök között is vannak egy néhány féle szerzetesek. a kik meg
külömböztetnek magok között aruhajokal., azok között leg nevezete-
sebbek. leg közönségesebbek. a Dervisek, ezeknek Iconiumba vagon
25 a fő klastromok. a mely klastromba 400 vannak rend szerént.

A dervisek fogadást tesznek. a szegénységről. tisztaságról. és enge-
delmeségről., a superiorjok előtt. igen nagy alázatosággal vannak.

Az ő ingek igen vastag vászon, azon felyül vastag szürke darotzbo³
valo hoszu dolmány, avallokra terítve egy fejr pokrotz. a lábok szára

¹ Ma<h>umetet, [h – tollhiba.] ² minden [-en: Utólag beszúrva.] ³ darotzbo
[Úgy látszik, az első o betű a-ból van javítva.]

³⁰ meztelen, amelyek ki nyitva, az övök, vastag, szélyes bőrből vagyon. elől kötik meg. asüvegek teveször, és⁴ olyan formájú mint a csáko süveg csáko nélkül ezek a bort titkon meg iszák, és a kit meg tsalhatnak [201b:] azt el nem mulattyák, ezeknek tsötörtökön nem szabad enni estig.

⁴ és <harang> és olyan

[185.]

rodosto 1752 20 maji

kedves néném öt esztendeje hogy leveledet nem¹ vettem. igazán mondván ött holnapja, nem soké a, az előtt gyakrabban irtunk egymásnak. mitől van az, talám attol hogy vénülünk, de a héjával bé töltöm akéd akarattyát. és atörökök szokásit végig² le irom. azutolso levele-
⁵ met a derviseken hagytam el. és ismét rolok irok.

A derviseknek, leg főveb külső foglalatoságok a, hogy tántzollyanak keden. és pénteken. de a még ehez a komédia áitatosághoz kezdgyenek a superiorjok predikációt tsinál, azt tarttyák hogy ezt a predikációt akár mely valláson lévő meg halgathattya. a szerzetesek pedig kerek-
¹⁰ déden ülnek. atérdeken, a prédikacionak vége lévén, a chorusba az énekesek, és a flautások el kezdik az eneket a mely sokaig tart. amidön bizonyos verset énekelnek,³ a superior esze veria kezeit és erre a jelre a szerzetesek fel kelnek, a karokot kí terjesztik. és keringeni kezdenek kerekbe. azt pedig oly sebesé-[202a:]gel. hogy a ki nezi a feje szédülni
¹⁵ kezd. szoknya forma van rajtok. vastag posztbol és noha oly sebeségel forogjanak is mint a szekérbe a kerék. de egyik a másikat meg nem éri. a superiorjok jelt adván. egyszers mind el hagyák. a tántzot. és ki ki a maga helyére le kutzurodik, mint hogy pedig ehez igen ifiuságokba szoktattyák őket, azért leg kisebb fő szédülést sem éreznek,
²⁰ énnem pedig a fejem szédelget tsak hogy néztem is őket, négyszer, vagy ötször kezdik így el a keringést⁴ ezek meg házasodhatnak, de el kel hagyni a derviséget

A török vallást jobban nem lehet el végeznem mint azon. hogy mitso-
da tisztelettel vannak a kristushoz, a nem igaz hogy káromlással volná-

¹ nem [: Sorvégen] nem [: sor elején; fölösleges ismétlés.] ² végig [Az utolsó g—k-ból javítva.] ³ énekel- [: Elválasztás, sor végén] kelnek, [: új sor elején tévesen folytatva.] ⁴ kezdik így el a keringést [a: névelőt utólag szúrta be az igekötő után.]

²⁵ nak hozzája, mint sokan azt tartják. mert it nem közönséges népet kel érteni hanem az irás tudokot. ha pedig oly boldogtalanok. hogy nem hiszik akristus Istenségét. leg aláb ugy tisztelik mint az Isten fuvallását, mint az ur mellet lévő nagy szó szóllót, azon meg egyeznek hogy az Isten küldötte el. hogy olyan törvényt hozon. a mely telyes kegyelemel.
³⁰ hapedig hitetleneknek⁵ hinak minket, nem azért hogy a kristusba hi-[202b:]szünk. hanem azért hogy nem hiszük hogy Mahumetet az Isten küldötte volna. jól tselekeszük⁶

⁵ hitetleneknek<nek> ⁶ jól <tse> tselekeszük [Tollhiba.]

[186.]

rodosto 1752 2. Aug.

ki ne irna kedves néném, örömet, mikor anyi sok jó dinyét eszünk, mert it most a dinye szüret. azt tudom hogy nem jó üzüen eszi a dinyét a vezér a kít az el mult holnapban letevének. vagyon is oka, helyében pedig Imrehor musztafát tették, e fő lovász mester volt. már most a
⁵ birodalomnak fejdeme, emberséges ember, hozánk máris mutatta jó akarattyát. az el mult holnapnak a vegin estve felé jól meg ijesztettek volt benüinket, mert olyan nagy föld indulás volt hogy annál nagyobát soha sem értem., a házak, a falak., ugy hajlodozták, mint mikor a szél. a fákat hajtogattya, de semi szerentsétlenség nem történt.
¹⁰ Már most irjunk a törökök házasságiról a kirknál a¹ házasság szent és tiszteletes dolog, a papoknak ót nintsen semi részek. mert a kötés a bíró elöt megyen végbe.,

A midön pedig valaki törvény szerint [203a:] akar meg házasodni, a leány attyával és anyával végez arrol. a házasságról való levelet vagy
¹⁵ kötést, abíró és ket bizonyságok elöt tsinállyák meg, a mely kötést el ronthattya akét rész, egy aszony kérheti azurától való el válást. ha tehetetlen. ha háromszor egymás után péntekre virado éttzakán el mulattya az adot meg fizetni, a mely éttzaka arra az adora rendeltetet. egy olyan férfiu aki anyira valot nem ad a feleséginek, hogy kétszer
²⁰ egy hétben a feredöben mehesen. tarthat az el válástól., a leányal pénzt nem adnak. hanem a legénynek kel adni. a lakadalomnak napján. a meny aszszonyt nagy pompával dobal. sipal. viszik a legény házához, a legény a kapunál várja, és le veszi a szekérből, kezét adnak

¹ a <h> házasság [Tollhiba.]

egymásnak, de a leány ábrázattya bé vagyon fedezve. úgy hogy ötet
25 nem láthatták., de ő láthattya a legényt., a szekérből le szálván
fogadást tesznek egymásnak. azután anapot vendégségbe töltik. a
férfiak külön. az aszonyok is külön. annak idejében a meny aszonymak
valamely aszony attyafia viszi a völegény házában. és csak akkor láttya
meg, ha szépé vagy rut. nem magyar humorhoz való az ilyen házasság

[187.]

[203b:] rodosto 17 9bris. 1752

It kedves néném szép idők járnak, az ablakok nyitva vannak.,
lehet tehát most irni a török lakadalomról.

A császároknál a házasság nem szokás, hihető hogy ők abban
az ország tsendeségire vigyáznak., de az is hihető, hogy a lakadalmi
5 irtoztato költséget akarják el kerülni. a Császár anyi rab leányt
tarthat a menyi néki tettzik, akik férfiü gyermekeket hoznak evilágra.
azokat úgy tekintik mint Császárnéket, és a fiok császárok lehetnek
idövel.

A törökök közöt két féle hazaság¹ vagyon, atörvény szerént való
10 hazaság, és a bérben való házasság. aharmadik. arab leánnyal való
ágyaság. a törvény szerént. egy török akár mely gazdag legyen. de
három, vagy négy. valóságos feleségnél² nem vehet többet, a bérben
való házasság minden céremonia nélkül megyen véghez. hanem meg
alkusznak a leány apjával. és anyával. akik³ bérbe akarják adni
15 leányokat.⁴ a biro elöt, aki irásba teszi hogy egy ilyen legény, egy
ilyen leányt magához akarja venni. hogy feleség helyet legyen.,
köteledzi arra magát, hogy ételel, ruházattal fog-[204a:]ja tartani,
ugy a tölle leendő gyermeket is. de olyan formában hogy viszá küld-
heti az apja házához a mikor néki tettzik. meg fizetvén a bért az alku
20 szerént a mi pedig a rab aszonyokat illeti atörvény szerént a törökök
arra fordithattják őket, amire szeretik, atörököknél a gyermekek,⁵
egyaránt osztoznak, akár mely aszonytól valok legyenek, hanem az a
külömbőség vagyon. hogy a rab aszony gyermeke rab lesz valamint az
anyja. hogy ha az attya fel⁶ nem szabadittya

¹ hazaság <vala> vagyon, [vagyon, : <vala> fölë írva.] ² feleségnél [feleséget-
böl javítva.] ³ akik [A második k betü utólag beszúrva.] ⁴ leányokat. [leányát-
böl javítva.] ⁵ gyermekek, <ne> egyaránt ⁶ fel [f—sz-böl javítva.]

25 A midön a férfiu hal meg előb, az aszony ki veszi a néki kötöt pénzt. ez a valóságos feleséget illeti mivel atöbivel nem gondolnak anyit., atörök a valóságos feleségit el veszi, akinek fizet, bérben tarttya, arab aszonyát pénzen veszi.

Egy ember, aki el akar válni a feleségitől, tartozik⁷ néki meg adni, a
30 mit néki kötöt házasságakor az el válás abíró elöt megyen⁸ végben, és azután mindenik rész szabad.

⁷ tartozik <holtig> néki ⁸ megyen <vegye> végben,

[188.]

rodosto 1753 22 Marty

kedves néném mitsoda régi¹ lakosok vagyunk ebben avárosba, tegnap 33 esztendeje mult el it valo uralkodo bujdosásunknak, abizonyos, hogy mint a negyed része, anyi időt nem töltöttem zágonban, hát azt meg irjamé [204b:] hogy menyi ideje hogy onét ki ugrattam, anem
5 ártalmas még hasznos., mert meg látom mitsoda² nagy hálá adásal tartozom Isten ö Felségihez.³ aki olyan hoszas gondviseléssel volt hozám., annak jól fel számlálva, 45 esztendeje vagyon aldasek Istennek szent neve, de térjünk az aszszony dolgára

A törökök. azaz, azírás tudok. a környül metélést nem tarttyák hit
10 ágazatnak, se az álkorán parantsolattyának, és hogy a nélkül is lehet aparaditsomba meni, a gyermeket⁴ hét esztendős korában szokták környül metélni.⁵ A környül metelésnek napján vendégséget készít a gyermek attya házánál, agyermecket pedig fel öltöztetik mentöl ezifrában lehet, azután lovon az uttzákon hordozák, musika szoval, a
15 gyermeknek keziben egy nyil vagyon, a melynek vasát a szive felé tarttya, meg akarván azal mutatni, hogy készeb azal inkább a szívet által verni, mint sem a hitet meg tagadni, a társai, jo akaroi nagy örömel kísérik ötet atemplomba, ahol az imán. (a pap) egy kis oktatás után, ahitnek ágazattyát mondattya el véle, azután a borbély a kerevetre teszi a gyermeket, két szolgál lepedöt tart elötte, a borbély a teste

¹ régi <k> lakosok ² mitsoda <m> nagy ³ Felségihez. [F—f-ből javítva.]

⁴ gyermeket <k> hét ⁵ metélni. <k> A környül

végin valo bört ki huzván, [205a:] és⁶ meg szoritván, kis fogoval. a borotvával el vágja, és az el vágot bört meg mutatya a jelen valoknak, mondván.: az Isten nagy, azonba pedig a gyermek sir, és kiált, a fájdalomba, és a jelen valok köszöntik ötet, hogy már öis⁷ a hívök
25 köziben vetetet, azután viszá viszik a gyermeket Ceremoniával az atya házához, a hol harmad napig vagyon avendégség. azt jó meg tudni. hogy a pap nem ád nevet a gyermeknek, hanem az apja születése után a keziben veszi és fel emelvén az Istennek ajánlya, egy kevés söt tészen a szájában mondván, tessék az Istennek fiam Ibrahim. (vagy
30 más nevet) hogy azö szent neve néked mindenkor olyan jó izü legyen mint eza só. és meg ne engedgye néked a földi dolgokat meg kostolni.

Mint hogy a törökök azt tarttyák. hogy a mi atestet meg motskossittya. alelket is meg szenyessitti, és hogy a mi egyikét meg tisztittya, a másikat is meg tisztittya, erre valo nézve. a mosodásal készülnek az
35 imádsághoz, (:Istenes ember. mondgya az álkorán, a midön az imádsághoz akarsz fogni, mosd meg azortzádot., kezeidet, karodot, és lábaidot, a házasok kik együt hálnak, meg feredgyenek. hogy ha abetegek, és az utozok vizet nem találnak, tiszta poral surollyák meg ortzájokot; mi-[205b:]vel az Isten szereti atisztaságot, aztis akarja,
40 hogy azö néki tett könyörgés. tekélletes legyen., hogy hálákot adgyanak néki kegyelmiért, és hogy segittségül hiják az ö szent nevét:) E mind szép. és jó. egy részint. de más részint haszontalan⁸ valo intés, mert szegény mahumet nem kértél a kristus nevében, a nélkül akérés meg nem halgatatik. én pedig annak nevében kérem a néném egéségit.
45 emost elég.

⁶ és meg szoritván, és [Az első és — utólag beszúrva a sor előtti margóra, a következő és fölösleges, de nincs törölve. Császár E. a második és-t egy-nek írja és megjegyzi: „Az eredetiben az egy helyett és olvasható.”] ⁷ öis a <bo> hívök ⁸ haszontal<1>an

[189.]

rodosto 1753. 11 juny

kedves néném, azt irod hogy ugy tudod a törökök szokását. vallását. mint a mufti, ugy tettzik hogy nem kellene tsufolodni. még a muftihoz tenni magát. a kinek térdig érő szakála vagyon. és olyan tsalmája mint egy méh kas. meg ne boszonts mert többet nem irok. noha már

5 félben nem hagyom¹ És azt mondom, hogy a törökök a mosodásról
valo parantsolatot, két mosodásban tarttyák, nagy és kitsid mosodás-
ban. az első abban áll, hogy az egész testet meg mosák, ezel leg inkább
aházások tartoznak, és a hol feredők nintsenek., a férfiu a folyo vízben,
vagy tengerben. háromszor le bukják, akár mely hideg legyen, akis
10 mosdás pedig abból ál, hogy artzal. mekha felé fordullyon, meg mosa
ortzáját. orrát kezeit. karját. lábait.

[206a:] A mosdás után szemeket a földre vetik, és ugy vannak egy
kevés ideig hogy magokhoz térjenek. és az imádsághoz készüllyenek .
a mely ötször vagyon napjában. Az első hajnalba. A 2. delben. A 3.
15 dél és nap nyugot közöt. mint egy négy ora felé. A 4. nap nyugotkor.
Az 5. mint egy más fel orakor nap nyugot után, hogy pediglen minden
meg tudhasa az idejét ezeknek az imádságoknak, nem harang szoval
adnak jelt. mert nálók harang nintsen, hanem arra rendeltetet embe-
rek vannak. kik fel mennek a metsetbe. az ujokal bé dugván fülököt,
20 egész teli torokal éneklík ezeket a szokot. Az Isten nagy. nintsen más
Isten az Istenen kívül, jöjjetek a könyörgésre, ihon világosan hirdetem
néktek. Ezek a bör harangok ezeket a szokot először dél felé éneklík.
azután észak. nap kelet. és nap nyugot felé.

Ezt mindenek meg halván, meg mosdanak, és a templomba mennek,
25 az ajto előtt ki ki le teszi a paputsát, vagy a keziben bé viszi, nagy tisz-
telettel meg hajttya magát, és köszönti arejtekbe² lévő Alkoránt a
mely rejték hely jelenti Mekhát, azután ki ki fel emelvén szemeit, a
hüvelykét a füleibe teszi, minek előtte [206b:] le térdepellyen. Azután
a pap fel kél. és ki nyitot kezeit a fejére teszi, a füleit a hüvelykével bé
30 dugja, és igen fel szoval, de halkal éneklík, Nagy Isten ditsőség te néked,
ur, hogy ate neved áldasék és ditsöitessék, hogy a te nagy voltod meg
üsmértessék, mert tsak te vagy a nagy Isten.: anep tsak lassan
mondgya utánna.

Rend szerént pedig ezt az imádságot mondgyák. a szemeket a³
35 földre fügesztik, Enálók olyan imádság mint nálunk a mi Atyánk,
(Az Istennek nevében aki tellyes jóságál és irgalmaságal, ditsértésék a
világ ura, aki tellyes jóságú, és irgalmaságú, Isten minden embereknek
ítélő ura, mi tégedet imádunk, mi te benned vettyük minden bizodal-
munkot. tarts meg minket, mivel igazán valo uton hivunk segittségül,
40 ez az ut az, amelyet te választottad, és az melynek kedvezel kegyel-

¹ [Íráshiba:] hagyom ² [Nyilván ékezethiba:] aréjtekbe [vö. 27. sor *rejték hely*] ³ a [Beszúrás.]

medel, enem ahitetlenek uttya, se nem azoké a kikre méltán haragszol.) ennek az imádságnak a kezdete jó, de a vége farisaeuság.

A törökök az imádságot mindenkor azon végeznek el. hogy köszöntik akét Angyalokat. akik tartások szerént, két felöl állanak, ezt pedig
45 így viszik véghez a szakállókat kezekben veszik, jobbra és balra fordulnak, A törökök pénteken olyan szándékal imád-[207a:]koznak, hogy az Isten kegyelmét nyerjék az egész törökökre. szombaton. hogy a sidok meg térjenek, vasárnap a keresztyenek meg térésekért, hetfün, aprofétákért kedden a pápokért, szeredán aholtakért, abetegekért. a
50 rabokért kik a hitetlenek között vannak, tsötörtökön az egész világ meg térésiért.

kedves néném alkalmasint tudgya már kéd atörök vallást de nem tartok semitől is. mert még soha egy keresztyén aszszonyt sem hallottam hogy töröké lett volna arabokon kívül. ök azt tudgyák, hogy a
55 francia azt mondgya hogy török ország a lovak paraditsoma, és az aszonyok purgátoriumja.

[190.]

rodosto 15 8bris 1753

kedves néném ha mind így leszen most minden órán vége lesz az én levél írásimnak, mert ennek előtte egynehány holnapal. magam tsudálni kezdettem hogy nem kezdek jól olvasni mint ha a szememre valamely vékony hartyikát tettek. volna. akönyvet¹ olvashatom de
5 nehezen, azirást könyveben olvashatom, az oltától fogvást a szemeim mind homályosaban látnak áldasék Istennek szent neve érette. de az aszony dolgát még véghez vihetem

[207b:] A törökök böjttye a holnaprol neveztetik amelyben esik, a mely ramazán holnap, azö esztendejek 354 napbol áll, azt 12 holdra
10 oszttyák, az ö holnapjok., az ujságal kezdődik.

Az ö böjttyök ramazán² holnapba rendeltetet, mert Mahumet azt hirdeté hogy az Alkorán abban a holnapba küldetet menyből. abban az egész holnapba regeltől fogvást. nap lementiig nem szabad se enni, se inya tsak egy tsep vizet is. ami pedig nékik leg nehezeb. még dohán-
15 nyozni sem szabad. de mihent a nap le menyen, a böjtnek vége vagyön és mindnyájan a dohanyon kezdik a vendégséget. mert akár mely szegény török is. jól vendégli magát tselédit.³ sok. egy holnap alatt el

¹ akönyvet <olh> olvashatom ² ramazazán [Elfrás.] ³ tselédit. <a> sok.

költi. amit esztendeig kereset. a vendégség pedig estvétől.⁴ jó hajnalig tart. napal alusznak fő képen akinek nem szükséges dolgozni

- ²⁰ A persák mitsoda nevettségére való dolgot tartanak ezen böjt iránt, azt tarttyák, hogy Mahumet az Istennek akarván tettzeni, és hogy az övéit gondviselése alá vegye, az Istenhez fel ment. és azt ígerte hogy azö vallásán lévök ötven napig fognak böjttölni, Isten ö szent Felsége el fogadta az ígérést, Mikor⁵ pedig Mahumet [208a:] le szállot volna, ²⁵aharmadik égben találta akristust. aki is kérdezte⁶ tölle hogy honét jöne. Mahumet felelé hogy az Istentől jöne, és hogy azt ígerte az Istennek. hogy az övéi ötven napot fognak⁷ böjttölni. akristus mondá néki hogy sokat ígért volna ötven napot. Mahumet⁸ arra fel mene az Istenhez, és meg jelenté hogy sokat ígért volna. hanem had lenne negyven ³⁰napig, Isten ö Felsége arrais reá álla., Mahumet le szálván, a kristus kérdé ismét tölle hogy mit végezet volna. felelé hogy negyven napot ígért volna. a kristus mondá néki.⁹ látodé hogy én az enyimeknek. negyven napot rendeltem. és¹⁰ hogy mitsoda roszul viszik végben. Mahumet ismét fel mene a harmadik alkura. és kéré az Istent. hogy a ³⁵böjt had lenne tsak harmintz napig; az Isten azt is jóvá hagyá. a kristus pedig azért nem mehete fellyeb a harmadik¹¹ égnél. mert a köntösinek az újában. egy gombostö találkozáék a menyekbe pedig semi földi dolog nem mehet. én is el végezem a levelemet. ezen a nem okos tartáson.

⁴ estvétől. <v> jó hajnalig ⁵ Mikor [M—m-ből javítva.] ⁶ kérdezte <h> tölle hogy ⁷ fognak <f> <f> böjttölni. ⁸ Mahumet <r> arra ⁹ néki. <h> látodé hogy ¹⁰ és <m> hogy mitsoda ¹¹ harmadig

[191.]

rodosto 8 xbris 1753

kedves nénem tsak nem egészen meg vakultam, három lépésnire mást meg nem üsmérhetek, anyomatást épen nemolvashatom., az irást még is inkább, magam pedig irok mert tudok irni¹ [208b:] de nem tudom mit irok, az oculárék semit nem használnak ezt már el végezem, ⁵de a más esztendőben a levelek ritkák lesznek,

A ramazán el telvén, a Nagy Bairam következik. ez olyan mint nálunk a husvét. a Bairamot a ujságon kezdik el, azt pedig a sok álgyu

¹ irni [A szóvégi *i* utólag beírva, sötétebb tintával, vastagabb vonallal.]

lövéskeket hirdetik ki dobokkal, sipokkal, és ki ki² azon igyekeznek, hogy mentől kedvesebben tölthesse ahárom napokat

¹⁰ Ezt az Innepet nagy cérémoniával üllik a Császár kastélyában. A császár a hajnalba megyen paripán a szent sofia templomában, a midőn viszá tér. avezér. apasák mufti. egy szoval minden nagy tiszték köszöntik., leg utollyára a jantsár Aga köszönti.

A császárnék a kik esztendő által zárva vannak, azon a napon el¹⁵ mehetnek a Császár, a Császárné. látogatásokra,

A Divánban a császár nagy ebédet ad ma, a fő ministerinek,

A jó törökök azon anapon meg békélnek azokkal a kik elroszul voltanak. és az uttzákon egymásnak kezet nyujtanak. a predikátorok pedig minek utanna holmi részt meg magyaráztak³ volna az Alkoránból.

²⁰ a templomba ezeket az énekeket éneklik., köszöntés és áldás legyen rajtad mahumet Istennek baráttya. köszöntés és áldás legyen te rajtad Jesus kristus. Istennek fuvallása, köszöntés és áldás legyen terajtad Mojses. ki kedves voltál az Istenél. köszöntés és áldás legyen **[209a:]** te rajtad Dávid az Istentől rendeltetet Monárka, köszöntés és áldás
²⁵ legyen te rajtad salomon, aki hü voltál az urhoz, köszöntés és áldás legyen te rajtad Noé, akit meg tartot Isten kegyelmével, köszöntés és áldás legyen terajtad Ádám, Istennek tisztasága.

A törökök szeretete el terjed az állatokra, a fákra, és a halotakra, azt tarttyák hogy a kedves Isten előtt, vannak olyan testámentumba
³⁰ hagyot fundátiók. ahol bizonyos számú kutyákat. matskákot tartanak. eledelel.

² ki ki [A második ki beszúrás.] ³ meg magyaráztak [Az utolsó szótagbeli a—o-nak is olvasható.]

[192.]

rodosto 1754 16 Augusti

kedves néném igen nevető állapotba nem vagyok, mert a ki igen rosszul lát nem igen nevethet.¹ mind azon által mindent jó szível kel venni az Istentől már tízen öt holnapja. hogy nem olvashatok. másal kel iratnom. mert a mostani írásomat még magam is nehezen olvas-
⁵ hatom de az aszony dolgát. el nem kel mulatnom

¹ [Íráshiba:] nevedhet.

A törökök nagy szorgalmatosággal mosák meg a holt testeket. a test mellett temjént égetnek. hogy a gonosz lélek eltávozzék. azután eltemetik olyan lepedőben amelyet bé nem varják, se fent, se alát, nékik arra okok vagyon., mert azt tarttyák. hogy a midőn a test a sirban vagyon, két Angyal megyen hozzája, a kik térdre állittyák, és számot kérnek tőlle. minden [209b:] tselekedeteiről. ugyan ezért is viselnek a fejek tetején egy kis üstökötskét, sokan atörökök, hogy az Angyal meg foghasa, a törökök sirja olyan mint egy kis pintze, a tetejét deszkával bé fedik, és arra földet.

15 Hogy ha ahalot, Istenes ember volt. akét Angyal után. akik számot kértenek, más két Angyal mégyen. hozzája, kik olyan fejérek mint ahó. ezek tsak arról agyönyörüségről fognak néki beszélleni, a melyekben leszen amás világon, de ha igen vétkes találna lenni, két olyan fekete Angyalok mennek hozzája. mint a holló, akik kinezni 20 fogják, az egyik. mélyen a földbe le veri, a másika egy vas horogal onnét ki vonya, és akik így fogják magokat véle mulatni mind a nagy ítélet napjáig.

Mahumet kedvezni akarván a szeretseneknek, bé is tölté kedveket. mert mint hogy aző földgyök pusztá, száraz, és terméketlen, hogy 25 pediglen őket meg vigasztallya. olyan paraditsomot igére nékik, a mely tele volna forással, és kerteket olyanokat. amelyekbe olyan fák². vannak. hogy a verő fény meg nem hathatya. mindenkor tele virágokkal, és a fák rakva minden féle szép gyümölcsökkel, ebben a kedves helyben foly bőségesen³ a tej, a méz, és abór, de aza bór nem⁴ részegítő, se az okoságot meg nem háboritya, ót is sétálnak azok a 30 tekéletes szépségek, akik se nem kegyetlenek, se nem könyek, akik is olyan édesek, hogy ha valamelyike közüllök aten-[210a:]gerbe találna pökni. mindgyárt el vesztené keserüségit. azoknak a szemek olyan nagy mint egytojás., mindenkor a férjekre néznek. a kiket 35 úgy szeretik, hogy tsak meg nem bolondulnak érettek. mert azt vehetik el. amelyik nékik tettzik, ót a leányok Mahumet szerént mind tiszták. mert ót semi féle nyavalya nintsen., Mahumet nem mondot semit is jobbat amas világról. mint mikor azt mondotta, hogy nem kel a holtak közü⁵ számlálni azokat. kik az Isten uttyában halnak meg. 40 mert azok az Istenben élnek. az ő jovaival, és szeretetivel, de ellenben a kárhozották nagy egő tűzbe vettetnek, ahol aző bőrök min-

² fák. <fák> vannak. ³ bőséges ⁴ nem <o> részegítő, ⁵ [Íráshiba:] aholta közü

denkor meg ujul. hogy a kin is nagyobodgyék. szomjuságot, irtoztatot szenvednek, más italt nem isznak, hanem mérges italt, a mely meg fojtta őket. de meg nem öli, de a mi még leg nagyob. ahogy,
45 ót aszszonyokot nem találunk Mitsoda rettentő nagy kin a hogy ót aszszonyok nem lesznek, ezen avilágon arról gondolkodni szükséges, de a másíkan gorombaság, én nem tudok már mit írni többet a török vallásról., úgy tettzik hogy elég

[193.]

rodosto 23 9bris 1754

Minden bizonyal tudom hogy örülni fogsz¹ azon hogy Isten kegyelmiből a szomoru setettségg el hagyta a szemeimet, soha sem szabad senkinek is még az ellen-[210b:]ségünknek is rosztat kívánni. de a bizonyos hogy másnak vakságot kívánni nagyob. mint sem halált
5 a szemem világa minden orvoság nélkül. tsak az Isten kegyelmével tért viszá ennek a holnapnak a kezdetén valamivel jobban kezdék látni ennek előtte pedig egy néhány napal. a szemeimben kezdém érzeni mint ha valami gaz eset volna mind a kettőben., valami szurta őket két vagy három nap. tudtam pedig hogy semi nem eset a szemeimbe. másokal is nézettem semit nem láttak, a jutot eszembe. hogy talám a hárttyikák a melyek a szemeim előtt voltak. talám azok akar-
10 nak le esni. úgy is let. mert harmad nap mulva nem érzettem azt a nehéz szurást a szemeimben és sokal világosaban láttam, egy szoval az Isten kegyelmiből. ma az innepem napján az imadságos könyvnek
15 hasznát vehettem. a mely nem lehetet más fél esztendőtol fogva én is imár jobban szánom avakokot., de ha a testi vakság nagy dolog, alelki szászorta nagyob kedves néném oltalmazom meg az Isten mindenikétől

¹ örülni fogsz(k) [sz—utólag beszúrva.]

[194.]

[211a:] rodosto 14 xbris. 1754

kedves néném leheté nagyob hirt írni. mint egy hatalmas Császárnak halálát, ma hallottuk meg, hogy tegnap Mamut császár el hagyá avilágot., egy néhány napig betegeskedvén., anép igen kivanta volna

latni, olyan helyre viteté magát ahol meg láthatá tegnap hogy a
5 népek kedvit talállya, nagy erőt vévén magán. Iora ült, és a szent
sofia templomában ment. mikor viszá tért volna, hameg nem kapták
volna le eset volna alóról, és amidön a házához érkezék. tsak hamar
meg hala, el mondhatni hogy nagy tsászár volt. ahadakozásba sze-
10 ahadakozást el kezdeni. és békeségben akart uralkodni., egy nehány-
szor akartak zenebonát indittani ellene., de ő annak elejít vette.
le tsendesítette. és az inditoktól a fejeket el vétette. hogy többé azt
ne tselekedgyék., anép igen szerette. mind keresztyén. mind török.
magais akeresztyénekhez jó akaratal volt., abirodalmat csendesen
15 igazgata, kegyetlen nem volt., avezerit sok-[211b:]szor meg változ-
tatta, de egyet sem öletet meg., el mondhatni felöle hogy nagy
császár volt. noha kis termetü. helyiben oszmánt tették. az attyárol
valo¹ testvér ottsét, a pedig leg kisebb ellen mondás nélkül mene
végben., oszmának az anya még. éll,² az is meg menekedék arabság-
20 tol mind Mamut, mind oszmán, a Musztafa császár fiai., imár har-
madik császár vendégi vagyunk; az Isten ő szent Felsege az ő kezek-
ből táplál minket. bőségel, kedves nénem kalinitza.

¹ valo <ottsét.> testvér ottsét, ² éll, [Beszúrás.]

[195.]

rodosztó 6 aprilis 1755

Az új tsászár változtattya igen hamar a vezéret, februariusba le tevé
avezért. és a jantsár agát tette kalmakának adig amég az új vezér
el érkezik. akalmakánság pedig vicé vezérség, az új, vagy is az ó
vezér. Ali pasa, azelmúlt holnapnak avégin érkezék Constantiná-
5 polyba,¹ azt mondám hogy az ó vezér. mert e harmadikszor vezér,
és köszönye a császár anyának, a ki is avezér apjának rab leánya
volt, és az apja adtavolt, a mostani császár² [212a:] attyának, ez a
császárné most hetven esztendő

¹ Constpolyba, ² császár [212a:] <nak.> attyának,

A császár változó tanzot jártat a vezérekkel, abizonyos hogy el mondhatták hogy nintsen¹ maradando városunk Ali pasát martiusba tevé vezérnek, majusba azt ki iktatá. és majusba Abdulát tevé helyiben, ez az ország kints tartója volt., ma hozák hirit, hogy ezt⁵ is le tették, és sziliktár Ali pasát tették helyiben efegyver hordozo volt és igen kedves embere a császárnak, tehát sokáig kel maradni a potzon., vagy a kereken. enél többet most nem² tudok mit irni. hanem sok is, de nagy emberektől való hírek. ebben a holnapban kezdé a prusiai király. ahadakozást akirályne ellen.³

¹ ninten [Íráshiba.] ² enél többet most tudok mit irni. [A kéziratban a nem kimaradt.] ³ [Az utolsó mondatot Mikes később írta hozzá a levélhez.]

ki gondolta volna kedves nénem hogy az a kedves szeliktár Ali pasa oly hamar le esék. de még nem úgy mint a többi. mert a többi a földre estenek. de ez a föld alá eset., elég a hogy, erre haragut a császár annya, mert emesterkedet¹ azon hogy azt az Ali pasát le⁵ tegyék akinek a Császárné párt foga volt, a Császárné is boszut állot. és addig beszélt ellene a fiának, és mások által is tudtára [212b:] adatta a császárnak, hogy mitsoda² huzásal. vonásal akar kintset gyűjteni magának., a Császár a vádolást igaznak találván. a vezért meg fogatta.. és parantsolta hogy fejét vegyék., de a császárnak¹⁰ tudtára adták, hogy nem szokás a vezéreknek fejeket venni., hanem meg fojtani, a császár azt felelte reá, nohat fojttsák meg előbször és azután fejit vegyék, úgy is lett. és a fejit ki tették mindenek lát-tára. a miolta ebben az országba vagyunk. nem tudok egyet is mást, a kit aCsászár meg öletet volna, ehelyiben következék Zaid Effendi.¹⁵ e francziául tud, mert³ francziában kétszeris volt. követ is volt.

¹ [Íráshiba:] emestergedet ² mitsoda <hiz> huzásal. ³ mert <m> francziában [Törlés sor elején.]

TABLEAU
DE
L'EMPIRE
OTTOMAN,
OU L'ON TROUVE

Les Mœurs & Costumes des *Turcs*, leurs Loix,
leur Religion, leurs différentes Sectes, l'Etat
de leurs forces par Mer & par Terre; &
généralement tout ce qui concerne leur
Gouvernement, Civil, Militaire,
& Ecclesiastique.

Traduit de l'Anglois du Chevalier Ricaut.

A LA HAYE,
Chez T. JOHNSON, Libraire.

M. DCC. IX.

17. Histoire de l'Empire Ottoman. La Haye 1709. III. kötetének függeléke:
Tableau de l'Empire Ottoman, amelynek jó részét Mikes lefordította a
172—191. levélben

18. Le Spectateur ou le Socrate moderne, où l'on voit un Portrait naïf des Moeurs de ce Siècle. Traduit de l'Anglois. A Amsterdam 1741. Az első kötet címképe

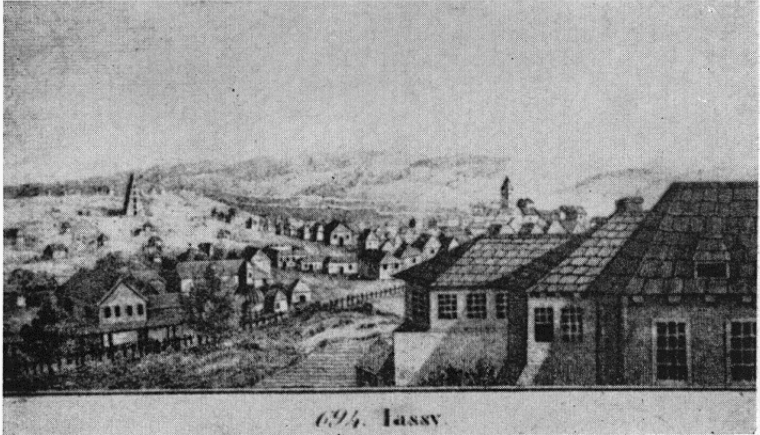
Vesika: 11 (Başv. Arş. cev. tas. ha. 3500)

Zabiti marifetiyle mahbusen mahallinde
ذافع شرع ve üzerine sabit olan madde
tescil ve mezbur habiste ibka ve keyfi-
yet سجله اعلام صورت olunmak için em-
rimdir.

Devletlü inayetlü Sultanım hazretleri sağ olsun bu daileri دولت
دولت عليه ابدیونده iltica eden مجارلویان طاعمی üzerine ba ferman-ı âli başbuğ
nasp ve tayin ve kırk senedenberi Tekfurdağı'nda meks ve ikamet
edip taife-i mezbur رمیده و رمیده طرفدن زنجیده و رمیده
iken bu esnada Tekfurdağı sükkânında fesat ve şekavet ile melûf
Saatçioğlu Mehmet nam şaki içimizden ماریه نام nasraniyenin sağire
kızını cebren alıp götürmek murat eyledikte anası dahi meneyledi-
ğinden anası mezbureyi بغیر حق یشنو kurşuniyle darp ve helâk edip firar
üzere iken bir tarik ile ahz ve zabite teslim ve eylevm bu tarafta
mahbus olup merkumun bugüne رضای حضرت ولی التمسى hareketi ta-
ife-i mezburenin adem-i emniyyet ile بادی و بادی تنفرلرینه باعث و بادی
bu misillü şekavet بینهزه موجب عبرت بینهزه موجب عبرت
hususu قرین اصنافلرینه احاله کوشمال
امر و مرحمت و احسان دولتو عنایتو سلطانم حضرتلرینکدر

الدای
میکش (Mikes) باشبوغ مجارلویان حالا

Bellefen C. V

20. (a, b) Başbuğ Mikes'in arzuhalleri. Mikes başbuğ beadványa;
Jasi 1694.

kedves nénem mitsoda irtoztato hirt hallánk hogy első novemberben lisbona városa a rettentő föld indulásba el sülyedet és el romlot volna, egy nagydarab részit a földi tűz meg emésztette, a templomok tele voltak népel, mivel innep volt a templomok reájok estek. az egész város tzinteremé változot egy órában, és el temette alakosít

⁵ az uttzákon hintok emberekkel lovakkal el sülyedtek [213a:] az Istennek mitsoda rettentő ostora volt azon avárosan mivel nem tsak¹ a föld indulás, hanem még a föld alatt való tűz ki ütötte magát az uttzákon, hát még a rettentő kintse annak a gazdag városnak, örökké

¹⁰ oda lesz. a mi földből való. annak földé kel lenni.

¹ tsak [Beszúrás.]

Ennek a holnapnak a kezdetin a Császár aprilist jártata Zaid effendivel. mert le tevé avezéségből az új vezér Imrehor Musztafa moriába lévén, ma ide érkezék, Constantinápolyba¹ megyen. emár másodszer vezér. A frantzia. és az Ánglus hadakozást hirdetének egymásnak. az angulusok igen kegyetlen. kemény szívűek., és háláadatlanok, a minap olvastam egy angulusrol. a ki ugyan értz hertzegje volt a háláadatlanoknak, lehetetlen kedves nénem hogy le ne irjam, tudom hogy azt mondod utánna hogy szamar volt, elég ahogy, egy

⁵ rendes ifiu angulus az attya kereskedő volt. és gazdag. de ő igen fősvény lévén, meg többet akara² szerezni, azért, más több kereskedőkel amérikában indula, mikor amérika széllyin volnának, a hajos kapitány egy sziget mellet meg állapodék. hogy inya való vizet hordason [213b:] ahajójában, amég a vizet hordoták. az angulus kereskedők ki mentek ahajoból hogy vadászanak. az iffiu angulus is ki

¹⁰ ment vélek, de mint nem okosok. igen el³ távoznak a parttól., a vad emberek reájok rohanának. és mind⁴ meg ölék atöbbit, tsak épen az ifiu angulus szaladot el. a kapitány⁵ észre vévén adolgot. tsak hamar onnét meg indula az iffiu ót marada a ki is rettentő keserüségbé és

¹ Constanpolyba ² akara <szerezni> szerezni. ³ el <v> távoznak [Törlés sor elején.] ⁴ [Íráshiba:] mint ⁵ a kapitány <azt> észre vévén

rettegésbe bujdosot imide amoda az erdőben. nem tudván hová
 20 lenni. szüntelen tartot attol hogy valamely vad embere ne talállyon⁶
 a ki mindgyárt meg öli azéhséget is már kezdette volt próbálni. meg
 szabadulásról semi reménsége nem lehetet. nem is mért a tenger
 parttyához közelgetni hogy⁷ valamely hajot láthason akin. meg sza-
 badulhason, se valami ételre valot keresni hogy valakire ne talállyon,
 25 el fáradván az erdőben, egy kis dombotskára heveredett.⁸ de mint
 el hüile azon hogy⁹ hátra tekintvén egy leányt láta a bokor közül ki
 jöni., aki hozája mene. és mindenik álmélkodni kezdé egyik a másikán,
 és mindenik kegyesen kezdé egyik amásikát tekéntení, és ha az ifiu
 meg kedvellé a vad le-**[214a:]**ánynak termetét és személyit, a ki is
 30 mezitelen volt, a leánynak is meg tették az ifiunak termete¹⁰ fejér
 ábrázattya. és anyira meg szereté hogy mindgyárt azon kezdé gon-
 dolkodni hogy tarthasa meg életet. és egy barlangba vivé, és minek
 utánna szép gyümölsökel meg vendéglette volna. egy szép forráshoz
 vivé hogy innék, hihető hogy a leány elő kellő renden valo volt.
 35 mivel minden nap fel ékesíti vala magát igen szép tsiga nyakra
 valokal., azután a leány vad állatok bőreit vivé a barlangba. hogy a
 legény reájok feküdigyék. és sok féle színü tollakal fel ékesíté barlang-
 ját. hogy pediglen mulattságot¹¹ szerzhesen néki, ki viszi vala ötet
 estve vagy a hold¹² világon valamely szép kies helyre. valamely
 40 forás, vagy patak mellé. a hol a legény nyugodhatot ő pedig addig
 vigyázot. vagy pedig az öliben aluttatta. és fel költötte mihent vala-
 mely zörgést hallot, e szerént töltik vala idejeket. a még magoknak
 uj nyelvet nem tsinálának. akkor a legény meg érteté véle, hogy sze-
 rentsésnek tartaná magát ha ötet birhatná amaga hazájában, ahol
 45 néki szép köntösöket tsináltatna, egy nehány holnapokat töltöttek
 vala el nagy szerelembe, a midön a leány a tengeren egy hajot¹³ meg
 látvan, és már tudván mit kelletnék tselekedni, jeleket mutata.
 hogy¹⁴ **[214b:]** a hajo a parthoz közelitene. estve mind a ketten¹⁵
 ahajoban ülének, a hajo barbád szigetében igyekezet, azifiunak is
 50 oda kelleket volna, meni. nagy örömbe valának hogy meg meneked-

⁶ talállyon a(m)ki mindgyárt ⁷ hogy (vagy) valamely ⁸ egy kis dombot-
 skára. [A kéziratban az állítmány kimaradt. A francia szövegben: „il se
 jetta” . . .] ⁹ hogy (hr) hátra ¹⁰ termete (abr) fejér ábrázattya. ¹¹ mulattsá-
 got (szereh) szerzhesen ¹² [Íráshiba:] holt világon ¹³ hajot [Beszúrás.]
¹⁴ hogy [214b:] hogy ¹⁵ mind a ketten (barba) a hajoban

hetének a sok nyughatatlanságtól. és félelemtől, de aleány mitsoda¹
vig szivel hagyá el hazáját, és szüléit, hogy azal tölthese életét a kit
ugy szeretne. és a kinek élete veszedelmével¹⁷ tartotta meg életét.
De menél inkább közelgetnek vala. ahoz a szigethez, a mi iffiunk.
55 annál kedvetleneb. és gondolkodob kezdé lenni, meg vizsgálván azt
magában hogy ő menyi időt töltöt el hejában. hogy azon idő alatt
az ő pénze semi interest néki nem hozot, az ő kereskedése azon idő
alatt nem folyt, hogy pedig viszá szerezhese azon vesztéseket, és jó
számot adhason szüléinek az uttyárol. el végezé magában hogy attól
60 atársától aki véle anyi jót tett. meg vályyék, mihent a szigethez
érkezik, a hol. mihent a hajo oda érkezik, a tenger parton vásárt
tartanak, a hol a rabokot el adgyák, valamint nálunk alovokot. és
az ökröket adgyák el. A szegény nyomorult vad leány sirni. és remén-
kedni kezdé, de tsak hejában., azt is értésire adá. hogy terhes volna
65 töle. de az iffiunak a szíve **[215a:]** semin meg nem esék. hanem tsak
a maga hasznán. de söt még hogy meg tudá hogy terhes volna, még
nagyob árron adá el egy kereskedőnek. kedves néném mit mondasz
erről ahálá adatlanrol. én tsak azt mondom hogy az Isten meg fizette
70 meg nem akarta tartani óh fősvénység menyi lelket vesztetz el.?
A prussus ebben aholdnapban kezdé el a királyné ellen ók nélkül
ahadakozást. és foglalá el. igaságtalanul saxoniát.¹⁸

¹⁶ [A sorvégen:] mitso [új sor elején nem folytatja.] ¹⁷ vesze <delem>
delmével [Törlés elválasztás után, új sor elején.] ¹⁸ [Ezt a mondatot Mikes
utólag írta hozzá. Vö. a 196. lev. végét is.]

[200.]

rodosto 17 january 1757.

kedves néném tudodé hogy Imrehor musztafát le tették. és az
Álepi pasát tették helyében eréz effendi volt annak előtte, és ami
még roszab. keresztyén volt, mert görög nemzet. azt mondam hogy
ami még roszab. mert abizonyos hogy a hit tagado vezérek koránt
5 sem voltak olyan jók akerezsényeknekhez, mint a valóságos születet
török vezérek. ez az új vezér még Álepbén vagyon. sok idő kel amég
ide érkezék azt irod nénem hogy atörök császár leányinak igen rosz
az állapottok, mivel nem lakhatnak a férjekel. és hogy többire öreg
pasáknak adgyák őket **[215b:]** avalo hogy a házaságot épen nem

10 kívánhatták. mivel.¹ akár öregnek. akár iffiunak adgyák őket de a ferjekel nem lakhatnak, és alakadalom után Constáncinápolybol ki kel meni valamely nagy pasaságra, gondolom. azért tselekeszik hogy valamely zenebonát ne indittson. hogy ha pedig férfiu gyermeke lenne. mihent születik mindgyárt meg kel halni, noha tudok olyan
15 vezért akinél² a Császár leánya volt, it ám olyan dolog nem történik,³ mint a nagy károly császár leányával történt.

A császárnak volt egy Éginhárt nevü secretáriusa, ez amaga hivatallyát oly jól viszi vala végben, hogy mindenek szerették. de atöbbi között a Császárnak egyik leánya még inkább szereté ötet. viszontag
20 öis nagy szeretettel volt Immához., mint hogy pedig. ez a szeretet hová tovább nevedék. igen veszedelmes dologra és próbára adá magát, mivel egy éttzaka az Imma ajtajára mene kopogatni mint ha a császár küldötte volna ötet. de mihent bé botsáták Immának más dologrol kezde beszélteni. a ki is örömel halgatá. és nagy kegyes
25 szeretettel fogadá.. és hajnalig együt maradának hajnalban pedig Eginhárt viszá akarván terni láta hogy sok hó eset volna amég egymással mulat-**[216a:]**ták volna magokat, attol igen kezde tartani. hogy a hoban. a nyomárol meg ne üsmerjék és meg ne tudgyák hogy honnét jöt volna ki. a Császár leányának meg mondá hogy mitöl
30 tartana. és mitsoda nyughatatlanságban volna. tanátsot tartának együt hogy miképen tselekedgyenek hogy semit észre ne vegyenek. végtire a fejdelem aszony talála modot abban., apedig a volt, hogy a szeretejét a hátán ki vigye ahóból, A császár pedig az egész éttzakát álom nélkül töltötte volt. és igen jó regel fel kelvén az ablaknál volt.
35 és látá a leányát hogy mitsoda nehezen vitte aterhét. és azt letévén, nagy siettségel viszá tére. a császár ezen mind tsudálkozék. mind meg keseredék., Eginhárt bizonyos lévén abban. hogy a tselekedete nem maradna sokáig titokban. meg akara válni az udvartol., és a Császár lábaihoz borulván kére arra. engedelmet. mondván hogy
40 szolgálattyáért nem vett volna jutalmat. a Császár felelé, hogy fog gondolkodni. és bizonyos napot ada néki, a⁴ melyen tudtára fogja adni szándékját azon anapon pedig a Császár esze gyüjté atanatsit, elejekbe tévé a secretáriusnak vétkét.⁵ és elé beszélé a mit látot vala,

¹ mi⟨m⟩vel. [Törlés sor elején.] ² akinél [akinekből javítva.] ³ történik, [k—g-ből javítva.] ⁴ a ⟨melyben⟩ melyen ⁵ vétkét. ⟨es⟩ és elé beszélé [vagy: elé beszélé. Az utolsó betű vagy é-ből javított i vagy olyan é, amelynek helyén összefutott a tinta.]

tanátsot kére tőlök olyan dologrol a⁶ mely meg gyalázta házát, ki
⁴⁵ ki mást tanátsola [216b:] maga pedig azt mondá. hogy Eginhárt ha
 meg bünteti, azal nem hogy meg kisébitené, de meg nagyobá teszi a
 familiája gyalázattyát. azért inkább szereti⁷ ezt a gyalázatot el fedezni
 a házaságnak palástyával., Eginhárt bé hivaták, és azt mondák néki,
⁵⁰ hogy a szolgálattyáért⁸ jutalomul a Császár leányát adnák néki,
 Igen is néked adom mondá a császár. aki téged oly jó voltából a hátan
 hordozot., a fejdelem aszonyt mindgyárt hívák. és az Eginhárt kezire
 adák, ök lássák, én pedig jó éttzakát kívánok, ennek a holnapnak
 akezetin. akará egy Istentelen a frantzia királyt meg ölni. de meg
 fizetet érette⁹

⁶ a <meg> mely meg gyalázta ⁷ szereti <el> ezt [Törlés sor elején.]
⁸ szolgálattyáért <jot> jutalomul ⁹ [Az utolsó mondatot Mikes utólag, a
 következő levél leírása után írta hozzá.]

[201.]

rodosto Aprilis 21 1757

Az elmúlt holnapba érkezék el az új vezér Rekeb pasa Alepből.,
 tsak jó legyen., de hogy lehetne jó mivel görög nemzet, ugyan agörög-
 gök predálák fel ebben a holnapban husvét napján Jérusálemben a
 mi kápolnánkot, azt tudod néném¹ hogy a kápolna. azon ahelyre
⁵ vagyon építve, ahol a kristus koporsoja volt, azt a kápolnát sok
 császárok, királyok ékesítették fel., sok drága köves eszközök vannak
 benne. agörögök sokat el vittek azokbol., mint hogy pedig a vezér
 görög agörögök el fordították az igaságtól apénzel. és így az Isten
 tudgya [217a:] mint lesz annak vége. A törökök nagy tsendeségbe
¹⁰ hadgyák a mi papjainkot Jérusalembé véghez vinni az Isteni szolgálatot.,
 de a görögök² mindenkor irigylették az ót lévő szent kapolnát nekünk,
 ugyan a dühőség vivé őket arra hogy fel prédállják, azt kérhetnéd
 hogy merték ök azt meg próbálni az ót lévő pasától. oh' ebben az
 országban a pénz mindent el tsinál. azt a várost sok görögök. örmé-
¹⁵ nyek lakják. de ezek nagy békeségben vannak a mi papjainkal. husvétra
 pedig³ mindenünen oda gyülekeznek, de söt még a sidok is el menek,
 hogy tsak arégi templomoknak a helyit meg láthasák., ha ezek még

¹ néném [A második *n—m*-ből javítva.] ² [Íráshiba:] görögök ³ pedig
 [*d—p*-ből javítva.]

most is el mennek. hát még a kristus idejében mitsoda szép dolog volt anyí retentő sidot fel meni⁴ atemplomba. menyí véghetetlen számu
²⁰ sido vala jelen mikor számaron mene bé ditsőségesen Jérusálemben. és mikor meg öleték egy nehány nap mulva. el lehet ebből itélni hogy azüdvezítő mennyi retentő népnek láttára akara meg halni. akik mind kívánák halálát. hogy rend szerént husvét napján két oráig dél után. két száz ötven öt ezer. hat száz bárányt öltenek meg.
²⁵ azoknak meg ételére, két millium öt száz ötven ezer⁵ személyt számláltak, mitsoda ret-[217b:]tentő gyülekezet volt a, mitsoda rettentő sok gyilkosok voltak. azok, mivel mindnyájan. reája allottak hogy meg öllék királyokot, de ök tsak azt kiálták fészisd fel nints királyunk. ugyan ezért az irtoztato gyilkoságért szálla is reájok az Istennek rettentő ítélete és boszu állása erre a népre el lehet itélni abbol.
³⁰ hogy a midön Titus meg szállá jérusálemet., a még meg vevé addig avárosban tizen egy száz ezer embert temetének el. hogy pedig meg vevé. és el pusztitá. kilentzven⁶ hét ezer embert tett rabbá. valo hogy a büntetés rajtok nagy volt. de a véteknék nagyságát mitsoda
³⁵ nyelv mondhatná ki.?

⁴ sidot fel meni [!] atemplomba. [A kéziratban vagy tévesen áll *sidot sidonak* helyett—vagy pedig *fel meni* után kimaradt: *látni*] ⁵ ezer személy [: Íráshiba.] számláltak, ⁶ kilentzven hét ezer [Javitva: *kilentz hélből, ven*: szótag kétszeri beszúrásával; a sor fölött áthúzza, a sor alatt újra beszúrva.]

[202.]

rodosto 28 maji 1757

kedves néném. ebben aholnapban szoktak eret vagatni ennek a holnapnak a 6dik napján sok érvágások voltak prága mellet mivel akirályné hadának nagy hartza volt. a prusiai királyal. végtire a királyné hadát¹ prága felé nyomák, és oda bé szoriták, avárost is
⁵ meg szállották Isten tudgya mint leszvége hanem azt tudom., hogy ha a levél. kitsid a hir elég nagy.

¹ hadát <meg nyom> prága felé nyomák, [Törlés a sor végén.]

- kedves néném ismét nagy hirt irhatok., mert aprussiai királyt meg verték. apedig így let meg., Marsallus Daun nagy hadal prága segittségire. ment. a király eleibe mene. mint hogy pedig mind akét² résznek volt kedve a verekedésre, kedveket tölték. és nagy hartzot adának egymásnak. Colen nevü város vagy falu melet. a hartz 18dik volt, a hartz sokáig tartá, a gyözedelem pedig akirályt el hagyá., és Daun mellé álla. mint hogy kedvesen fogadá. a hartzot meg is nyere pragát fel szabadítá. és a kapuit meg nyitá, de prágában a hartzrol. semit nem tudtak. hanem, az napé, vagy más nap., egy vitéz öröm mondo markotányosné vivé leg elsőbe a hirt a meg nyert hartzrol, hihető hogy meg is ajándékozták azt az aszony postát, azután aprussiai had el távozik prágától., ki mondhatná meg a lakosok örömit. mivel nagy károkat, romlásokat, égéseket szenvedtek volt a bombák, és a tüzes golyobisok miat
- 15 Mint hogy a minap olvastam az Amurates császár historiáját ót is ahartzrol vagyon a szó amelyet meg mondom csak rövideden. hogy a levelem hoszab legyen. elég ahogy az ötödik lajos király békeséget tsinált volt [218b:] Amuratesel., hogy pedig a kötést még joban meg erősítsék zalogul egy szentelt ostyának a felit adták volt a
- 20 Császárnak. de nem tudom miért³ a király minden ók nélkül fel bontá abékeséget. és sok számu magyar hadal a Császár ellen mene. sok püspökök is valának a táborán, mivel az elöt a rozsz szokás volt hogy a püspököknek táborba kelletet meni a magok seregekel. azt is tartották abban az időben. de nem az Évangyélium szerént. hogy
- 25 az hitetleneknek, nem kel meg tartani a hitet, vagy a fogadást., a hartz várnánál volt. a magyarok, eleinte mindgyárt tüzesen viselék magokat úgy anyira hogy a törököket viszá nyomák és szalado félben valának, a császár látván hogy tsak nem el vesztette volna a hartzot. a fél szentelt osttyát ki vevé akebeliből. és az ég felé emelvén.
- 30 kéré az Istent hogy büntetné meg azokat kik a békeséget fel bontották és a kik az ő nagy profétájoknak olyan zalogával. erősítették volt meg. ezt el végezvén ahada közü nyargal. viszá téríti, és ujontában az ellenségre viszi. erre a magyarok meg rémulnek, meg szalad-

¹ [Keltetés:] rodosto [r—3-asból javítva.] ² akét [t—r-ből javítva.] ³ miért a(ki er) király

nak. akirály is amint szaladot volna. valamely tós. vagy motsáros
35 helybe⁴ lovastol oda veszet, ebből apéldából látod néném hogy a
törökök nagy tiszteletel vannak a kristushoz. noha minket gyaurok-
nak hinak hitetleneknek, mert nem hiszük mahametet, mely jól
teszük!

⁴ helybe [Beszúrás.]

[204.]

[219a:] rodosto 2 ,bris 1757

kedves Néném. ismét nagy hir. oszmány császár sok betegeskedése
után a sok mindenit, másra¹ hagyá, mondám másra hagyá, mert aza
más is. nem másnak, hanem másra hagyta, valamint adervis mondá
egy persiai királynak, egy dervis bé menván a király udvarában.
5 egy fileg orjában² egy gyéként le terite és a pipáját meg gyujtá mint
ha ő let volna az ur. a király meg látván, hozzája küldé. meg izenván
neki hogy mérte volna meg próbálni hogy szabadság nélkül bé menyen.
adervis azt izené, hogy avendég fogadoban mindenek szabad bé
menni, akirálynak szüle attya. nagy apja. apja egymásra hagyták
10 a kastélyát. valamint a vendég fogadot, a király meg³ neveté adervis
bolondságát. oszmány jó császár volt. békeség szerető. a keresztyé-
neket nem gyűlölte az elmúlt holnapnak 29 napján hala meg. 2 esz-
tendeig 10 holnapig és egy néhány napig uralkodék. másnap Muszta-
fát tevék császárnak mint egy ötven esztendős, ez az Ágmet császár
15 fia. Isten tudgya mitsodás lesz, azt⁴ irod néném, hogy frantzia or-
szagba vadászatban. egy hertzegné le esván a lorol. ki törte mind a
két karját, a bizonyos hogy holtig fogja visel-⁵[219b:]ni a bélyegit,
abbol láttyuk hogy az iffiu aszonyoknak nem kellene meg engedni
hogy lora üllyenek, az öregeknek mind inkább meg engedhetni,
20 nintsen anyi szükségek a karokra lábokra mint az ifiaknak. azt
olvastam hogy tessálonika tályékan volt egy uri aszony akinek egy
kedves paripája volt: a kin igen szerete jární, aló is olyan kevély volt.
hogy mást nehezen vett magára, ugy történik egyszer., hogy Romából
egy pápának Constancinápolyba kelletet menni a Császárhoz. mint

¹ másra [á— fölött két vessző.] ² fileg orjában [A. m. filagoriában] egy gyéként le terite [terite: teritéből javítva, az ékezet áthúzásával.] ³ meg <m>, neveté ⁴ [Íráshiba:] az irod ⁵ [A kéziratban:] visel- [219b:] selni [elválasztás után tévesen folytatva.]

25 hogy földön ment. tehát az aszonymak jószágán kelletet által menni, amidön oda érkezet, az aszony nagy tiszteletel fogadá.⁶ mikor meg akara indulni, az aszony kéré hogy ülne a lovára. és vinné végben azon az uttyát a pápa kedvesen vevé jó akarattyát, és alovára üle. a pápa el végezvén dolgát. viszá tére. és a gazdaszonyához szálla. és

30 alovat nagy köszönetel viszá adá és meg indula. egy néhány nap mulva az aszony alovára akara ülni. de⁷ nem lehete, mert azután soha magára nem vevé az aszonyát mint ha mondotta volna, hogy egy szent pápát hordoztam., ezután egy aszonyt nem hordozhatok néném cálnitza.

⁶ fogadá. [g—d-ből javítva.] ⁷ de [d—n-ből javítva.]

[205.]

[220a:] rodosto 29 novembris 1757

kedves néném. ahadakozáskor., a verekedésről kel irni, mi it tsendeségben alusznak., de sléziába szüntelen talpon kel lenni, ugyan talpon is kel meg halni valamint történék¹ a prususoknak ennek a holnapnak 22 napján. breslo² mellet, A királyné hadát ugy tettzik

5 hogy Grof Nadasdi komendirozta, a prusiai hadat bevern hertzeg., ha egészen le irnám is hogy mint volt a hartz. a vegin tsak azt kellene mondani hogy a prusust meg verték, és a hertzeget el fogták egy néhány nap mulva breslot is fel adák Nádasdinak. hát már siléziát viszá nyerte a királyné. breslot nem sokáig³ ostromlák mivel a hartz

10 után két napal fel adák, pedig hogy ugy nem történék Nadasdival. mint egy görög királyal. filipusal. ez a nagy sandor apja volt, akirály valamely várat szálla meg., az alat egy kevély görög a táborára érkezék, és kéreté a királyt. hogy fogadná bé szolgálattyára, mivel olyan nyilas volna hogy a madarat reptiben le lövi, a király talám

15 akkor nem lévén jó kedvibe, az felelé reá, hogy nem volna szükségé-[220b:]ge avadászra, hanem katonára, a görög sokat álltván maga felöl aválaszon fel indula, és ugyan azon estve, avárba bé szökék, fel tévén magában aboszu állást, egy néhány nap mulva a király meg kerülé a várat, de szerentsétlenségire közeleb mene avár-

20 hoz mint sem kelletet volna, a mint pedig a várat visgálná, a várbol

¹ történék [A második é—i szerűen hat; Mikesnél az é többször olvasható í-nek is.]² breslo [b—v-ből javítva.] ³ [Íráshiba:] sokáit ⁴ várbol (<a) nyilal az

nyilal az szemit meg lövik, mikor pedig a nyilat a szemiből ki huzták volna. irást látának rajta., evala reája irva. A filep jobb szemére., ugy is volt, mert ajóbb szemén volt alövés, a király, és mindnyájan által láták hogy anyílas ember lötte meg boszu állásbol, a kevélység,
25 és a boszu állás, mit nem okoznak, énnekem is boszut kellene. állanom. mert régen nem vettem anéném levelit.

[206.]

rodosto 29 xbris. 1757

Már mostanában, új, és¹ hideg szokást vesznek, mert a hó közöt is hadakoznak, mivel ebben² a hideg holnapban ötödik napján. nagy hartz volt lissánál, syeziában, a királyné hadát károly fejdelem. és Marsalus Daun komendirozták, a prussiai király maga komendirozta
5 amaga hadát, a hartz nagy volt mind akét rész vitézül viselte magát, de végtire agyözedelem a király mellé ha-[221a:]jola, és ahartznak azt a hasznát vevé. hogy³ breslot ismét viszá nyéré., Isten tudgya medig birja. ismét a halálrol kel irnom, mert csáki urnak hatodik a szava igen el nehezedvén. hetedik 11 orakor regel meg hala 81 esztendő
10 korában, tsak nem holtig, vagy is holtig egéséges volt, nem volt szükség se doktora. se orvoságra. azt nem mondhatni felöle, hogy ezért holt. amazért holt meg, mert ilyen betegségbe volt. mert az orvoság nem jó volt, mivel tsak azért holt meg. mert az Isten el végezte hogy minden ember meg halyon, utolso generalisa volt Rakotzi ferentznek.
15 már mi tsak ketten maradtunk zai urfival. mi vagyunk aleg utolsok. mert leg utollyára hagyot minket az ur Isten, mire, meddig. ő tudgya, elég a hogy. adgyunk hálakot néki hogy meg adta ezt az esztendöt el töltenünk. és kerjük hogy ne hadgya el ezután is a szegény bujosokot, el nem forditván szent szemeit rollok, de ne szájal. hanem szivel kér-
20 jük. mert az emberek a száját halgattyák meg, de az Isten a szivet tekintí. valamint történt egy szent remetével. egy püspök, atengeren utozván., ahajosok egy sziget mellé a hajot meg kötik, a püspök maga mulattságá-[221b:]ra⁴ a szárazra ki megyen., a mint alá s'fel⁵ járna, egy kis gunyhotskát láta a fák közöt. gondolá hogy talám valamely
25 ember lagnék őt, egy kis ablakotskához közelitvén tsak tsendesen.,

¹ és <hi> hideg ² ebben a <d> hideg ³ hogy <be> breslot ⁴ [A kéziratban:] mulattságá [221b:] gára [elválasztás után tévesen folytatva.] ⁵ [Íráshiba:] alás s' fel

ember szot halla, és mint ha valaki imátkoznék, de mint el tsudálkozék, hogy az. aki bent volna, eszerént imádkozék. átkozot legyen az Isten, ezeket a szokot pedig szüntelen mondgya vala. a püspök nem álhaván. bé mene az emberhez. és mondá néki. atyámfia. ne azt mondgyad. ³⁰ hogy átkozot az Isten. hanem áldot az Isten. az remete ugy kezdé mondaní., apüspök hogy erre meg tanította volna. viszá tére ahajozhoz, és meg indula ahajo., a remete pedig az alat el felejté amit tanult volt, és észre vévén nagy sebeségel kezdé a püspök után futni., ahajo távul vala már apartol, de a remete nem vigyáza arra ha a földön ³⁵ vagy a vizen futoté. néki tsak az imádság volt az esziben, apüspök és a kik a hajoban valának nagy tsudálkozással láták hogy a remete a tengeren futna utánok., a ki is a hajot bé érvén. kiáltá a püspöknek. hogy el felejtette volna az imádságot. apüspök látván a ⁶ nagy tsudát. mondá néki, atyám fia, tsakugy [222a:] imádkozál. amint edig imádkoztál, ⁴⁰ ebből apéldából látjuk, hogy az Isten a ⁷ sziv imádságát szereti, és nem a szonkra figyelmez. enis szivesen kívánom kedves nénémnek az uj esztendöt egésségben el érni. Amen

⁶ a <a> nagy tsudát. [Törlés a sor elején.] ⁷ a [Beszúrás.]

[207.]

rodosto 20 xbris 1758

kedves néném nem tsak mi. hanem az egész emberi nemzet olyan mint a halálra ítéltet rabok, a kik nem tudgyák mikor viszik ki ahalálra a mi sorsunk. épen olyan., menyi urakat, nemes embereket temettünk már ell, kit egy, kit más esztendőben, ugy anyira hogy ⁵ már tsak ketten maradtunk volt zay ural,¹ az Isten azt is² ki vevé abujdosásból. 22 sbris. mar most egyedül maradtam abujdosok közül., és nem mondhatom mint eddig. hogy had vigyék ki ezt, vagy amazt előre, mert egyedül maradván, nekem kel ki mennem az áldozatra. a Csáki ur halála után, zay urat tette volt aporta a magyarok fejévé. a ¹⁰ kik ebben az országban vannak a Császár protectioja alat. halála után a portára kelletet mennem. hogy hiré adgyam halálát. a szokás [222b:] szerént. engemet tettek básbugá, mert azt jó meg tudni. hogy akik ebben az országba az öreg rakotzival jötünk.³ azok közül tsak én

¹ ural, [Eredetileg: ural volt; Mikes világosabb tintával beírta a második r betűt, de ennek vonalai elmosódtak.] ² is [Beszúrás.] ³ jötünk. [Beszúrás.]

maradtam, hanem akik most velem vannak azok ujak. mitsodás avilág
15 menyi változáson mentem már által, de az Istennek gondviselése min-
denkor velem volt és nagyon mindnyájunkal. egész predikátiót tsinál-
hatnék a siralomnak völgyében lévő változo életünkről. amely válto-
zást mind adig próbállyuk, valamég az örömnnek hegyére nem megyünk.
vagyon immár egy néhány napja hogy ide viszá érkeztem, mít rendel
20 az ur ezután felölem, az ő kezében vagyok, hanem azt tudom, hogy a
pornak porrá kel leni. és boldog az, aki, nem az urnak, hanem az urba
hal meg. anyi hoszas bujdosásom után kellé mást kívánnom anál a
boldogságnál., az első levelemet amidön a nénémnek irtam, huszon hét
esztendös voltam. eztet pedig hatvan kilentzedikbe irom, ebből ki
25 veszek 17 esztendöt. a többbit a haszontalan bujdosásba töl. [223a:]töt-
tem, a haszontalant nem kellett volna mondanom, mert az Isten
rendelésiben nintsen haszontalanság. mert ő mindent a maga ditső-
ségire rendel, arra kel tehát vigyáznunk, hogy mi is arra fordítsuk, és
egy minden irántunk valo rendelése üdveségünkre válik, ne kívá-
30 nyunk tehát egyebet az Isten akarattyanál. kérjük az üdveséges életet,
a jó halált, és az üdveséget, és azután meg szününk akéréstől, mind a
büntől. mind a bujdosástól. mind a telhetetlen kívánságtól. Amen.

MISSZILIS LEVELEK

[1. GR. MIKES ISTVÁNNAK]

Constancinápoly. 5 jan. 1759

Méltóságos Groff uram, kedves ötsém uram.¹

Szivem örömmel élek a szabadságal a melyet vettem a Felső királynénak itt lévő követyétől. hogy az urnak ötsém uramnak irhasak. annál nagyob örömel is irok, mert régtől fogvást semi hirit nem halhattam, az Istenhez valo nagy hálá adásal. halottam azt meg. hogy a szegény üdveziült Aszony.² az Anya szent egy házban holt volna meg, a mely kegyelmet az Isten, asok jó erköltsiért tette vele, a szegény öreg urnak halálát nem tudom³ mikor történt. Mikes Ferentznek házását meg tudtam, de semi örvendetes hirit nem halottam, az alma sokszor el hengeredik a fájától,⁴ azt annál is inkább el hittem, mert változo természetit üsmértem, mivel ha sok pirogatást szenvedet is. de gyermek korunkba velem meg nem alkudhatot, a Mikes familiából többet kettonél nem üsmerhettem,⁵ mivel a szegény aszony terhes volt az ural ötsém uramal. azon esztendőben a melyben hazámból⁶ ki jöttem, az urnak ötsém uramnak. pedig gyermekeiről semit nem halhattam, noha igen szivesen kívánnék hallani.⁷

Magam felöl pedig azt irhatom hogy ha bujdosásban vagyok is. de az Istennek áldása, és irgalmasága mindenkor velem volt és vagyon; és másokal is jót tehetek, az urnak jósága, és segittsége nem lévén meg határozva, mindenek veszik az ő bö kezének irgalmaságát, egyéb szükségét tehát nem érzek, hanem hogy a hivek közü nem számlálaltom, noha azt az Isten ő szent Felsőge tudgya, hogy oda számlálaltathatom, az én bujdosásomnak vége akor lészen, a midön az életem-

[A lapalji szövegkritikai jegyzeteket a misszilis leveleknél a szöveg sorainak számára hivatkozva jelöljük. — A szövegben előforduló *utalószámok* a tárgyi jegyzetekre vonatkoznak.]

9.sor hirit [Az első í pont nélküli.] 17.sor vagyok [Az o fölött sötétebb tintával írt későbbi [?]] vízszintes vonal látszik.]

nek, az ő rendelését pedig, mind imadnom kel, mind pedig háláadásal
25 vennem. és kérnem ötet, a hazámnak békeségben való létiért.⁸

Hogy ha pedig az urnak ötsem uramnak tettik énnékem valaszolni, a károly várában lévő trinitáriusok⁹ által meg lehet; mivel ök. az itt lévő trinitariusoknak el küldik.

30 Én pediglen az urnak ötsém uramnak atyafiságos emlékezetiben ajánlván magamot

Maradok

köteles atyafia szolgálja
Mikes Kelemen

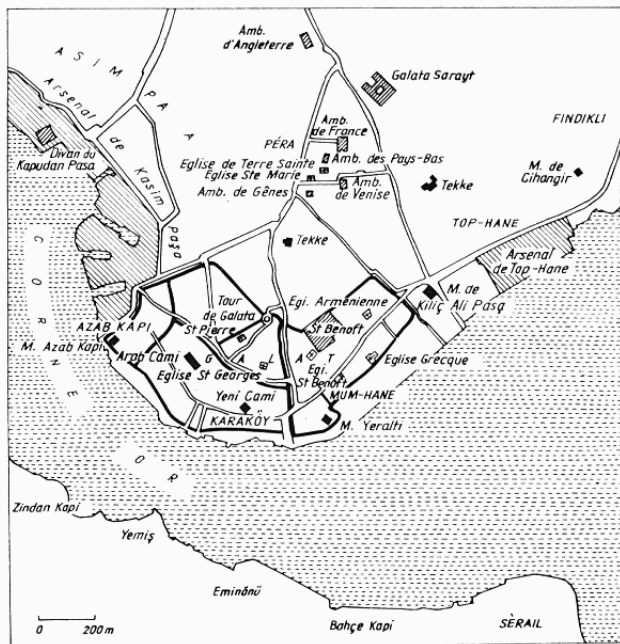
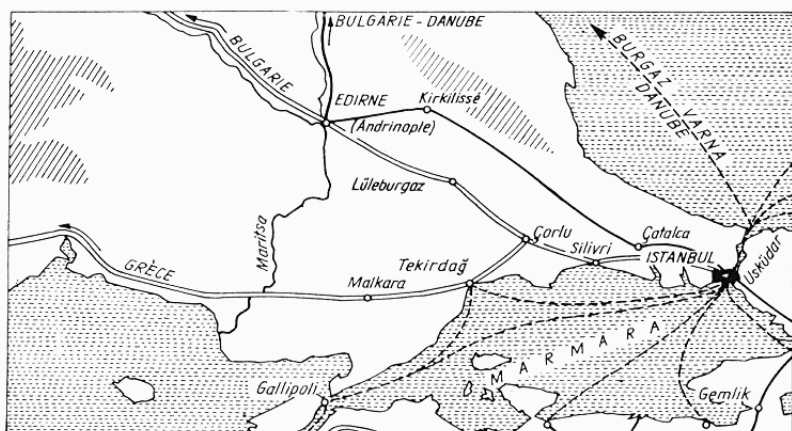
26.sor [uramnak — Az autográf kéziratban:] űr [rövidítésjellel; sor fölötti beszúrás.]

[2. BR. HUSZÁR (BOÉR) JÓZSEFNEK.]

Constantinapoly 5. jan. 1759.

Kedves Ötsém Uram¹

Másképen az okosság és Atyafi szeretet meg nem engedte volna hogy
Kegyelmednek irjak. hanem elsőben a' Felsőges Királynénak itt lévő
Követtyitől kértem arra szabadságot, a' ki is azt nékem meg engedvén,
5 szives örömel kívántam élni azal a' szabadságal,² annál is inkább hogy
tizennyoltz esztendőől fogva kegyelmed felől semi hirt nem halhat-
tam,³ tudom a' Szegény Anyánk keserves halálát. de imádjuk az
Istennek Istenes akarattját. hanem szeretném tudni esztendejét, és
napját halálának,⁴ a' kiért holtig kel imádkoznunk. Szeretném azt
10 is tudni hogy az Ángyom Aszszony, a' kit szivesen köszöntők, mitsoda
familiából valo, ha vannak é Ötsém, és hugaim,⁵ az magam állapottyá-
rol azt irhatom, hogy Isten ő Felsőginek mindenkor kegyelmes gond-
viselése volt, és vagyon rajtam, a' szükségét soha se próbáltam, sőt
még az Isten áldása olyan állapotba tett, hogy másokkal is lehet jot
15 tennem, az Isten ő Szent Felsőginek az egyik keze, a' mit el vészen
töllünk igassággal, a' másika meg segít irgalmassággal, az egészségem is
jo, de az hatvan nyoltz esztendőnek terhit kezdem érezni, tudom hogy
kedves Ötsém Uram azt is akarná tudni. hogy miben áll a' foglalatos-
ságom. itt a' világi bajtol, dologtol, gondtol ment vagyok, a' tsendes
20 életet, a' Könyvek fordítására szenteltem,⁶ és sok francia Könyveket
magyará változtattam, a' mellyekből, ha alkalmatosságom adatik,
Ötsém Uramot is részeltetem.⁷

21. Rodostón átmenő szárazföldi és tengeri főútvonalak. — Galata—Pera városrész Istanbulban

MIKES ÚTVONALA...

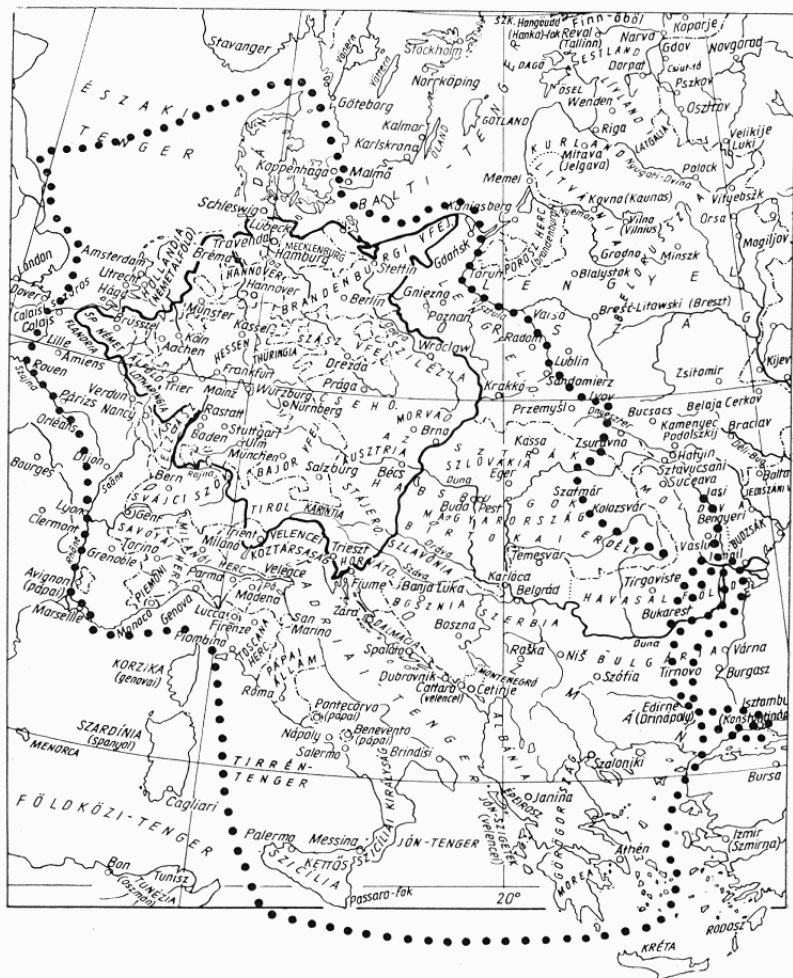
Erdély és Észak-Magyarország 1690—1707, Zágon... Kolozsvár 1707—1710 Rákóczi udvarában Szilágysomlyó... Ónód... Szerencs... Eger... Rozsnyó... Ungvár... Sárospatak... Kassa... Nagykároly... Tokaj... Romhány... Trencsén... Szécsén... Munkács...

Lengyelország 1711—1712 Skole... Stryj... Jaworów... Lwów... Kukizów... Wysocko... Jarosław—San és Wisła—Warszawa... Toruń... Elbląg... Oliwa... Gdańsk... Port

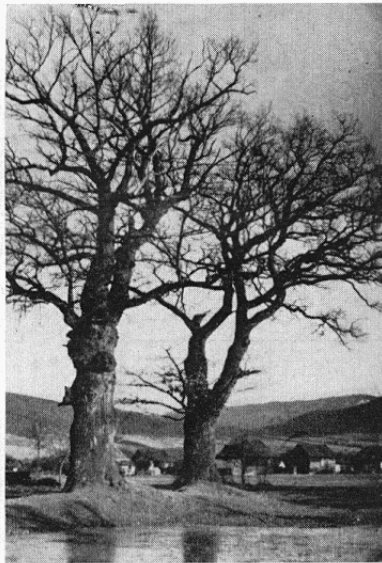
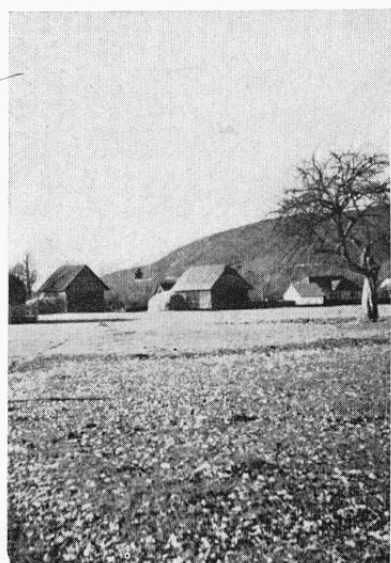
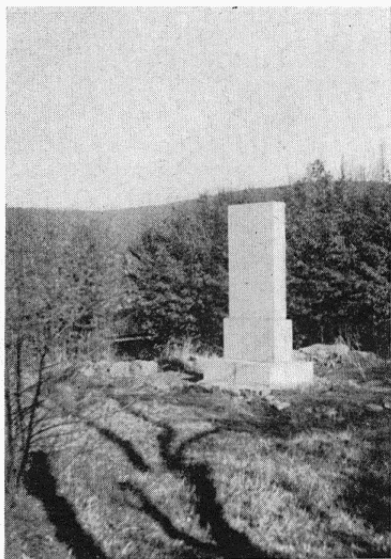
Franciaország 1713—1717 Dieppe... Rouen... Paris — Passy — Chantilly — Choisy... Versailles — Trianon — Marly — Rambouillet... Fontainebleau... Yerres — Grosbois... Lyon... Rhône... Marseille...

Mikes az Oszmán Birodalomban 1717—1761 Gelibolu... Edirne... Yeniköy... Beykos... Büyükdere... Tekirdağ-Rodosto... Bütyükali... Istanbul 1738, 1740 Vidin... Fetislan... Ruszesuk...

Havasalföld—Moldva 1738—1740 Cernavoda... Bucureşti... Focşani... Iaşi

22. Miksa Kelemen európai útvonala

23. (a, b, c, d) Zágoni képek. Emlékmű a faluvégi Mikes-ház helyén; Mikes állítólagos szülőházának környezete; az ún. Mikes-tölgyek.

A' Szegény údvezült mostoha Apámat⁸ soha el nem kel felejtennem, mert egyik oka volt, hogy az Isten Anya Szent egy házában vagyok.

²⁵ Kedves Ötsém szeressük az Istent, az ő Fiát, és Evangéliumát, és ugy soha meg nem halunk.

Hogy ha pedig Ötsém uram helyesnek itéli a' levelemre való valószolást, a' Károly Várában lévő Trinitariusok az itt lévőeknek el küldik mivel magam is azon alkalmatossággal éltem, az Istennek irgalmasságában ajánlván Ötsém Uramot maradok Kedves Ötsém Uramnak

³⁰

igaz kőteles szolgálja bátyta

Mikes m. pr.

Az Isten ő Szent Felsége békesség szerető Török Cászárt adott.⁹

[A másolat részben megőrizte Mikes írásmódját, de el is tér attól. Mikes nem használja az a' írásjelet; a nagy kezdőbetűt (ötsém uram; királynénak; követtyitől; szent; trinitáriusok; szolgálja) sem írja oly sűrűn, mint a másoló. A Háromszéken szokásos ő-zés, ú-zés (údvezült; szükségét; ötsém; kőteles; könyveket) alig fordul elő Mikes kézírataiban. Vö. az előző, u. a. napon kelt, Mikes Istvánnak írt misszilis levelét. — Mikes írásmódjának és a másoló eltérő helyesírásának érzékeltetésére, összevetésül közöljük a Huszárnak írt levél szövegét az Aranka-féle negyedréti alakú másolatból is. Ez a levél-változat tartalmilag megegyezik Aranka folio-alakú másolatának szövegével; mivel föltehetőleg ez is Mikes autográf leveléről készült, az író helyesírásából is megőrzött valamit:]

Constancinapoly 5 jan. 1759

Kedves Ötsém Uram.

Másképpen az okosság és Atyafi szeretet meg nem engedte volna, hogy Kegyelmednek írjak, hanem elsőbben a' Felséges Királynénak itt lévő Követtyitől kértem arra szabadságot, a' kiis azt nékem meg engedvén, szives örömmel kívántam élni azzal a' szabadsággal, annális inkább, hogy tizen nyoltz Esztendőktől fogva kegyelmed felől semmi hirt nem hallottam, tudom a' Szegény Anyánk keserves halálát, de imádgjuk az Istennek Istenes akarattját, hanem szeretném tudni Esztendejét és napját halálának, a' kiért holtig kell imádkoznunk; Szeretném azt is tudni, hogy az Ángyom Aszszony, a' kit szivesen köszöntök, mitsoda familiából valo, ha vannak é Ötsém, és hugaim, az magam állapottyárol azt irhatom, hogy Isten Eő Szt. Felségének mindenkor kegyelmes gondviselése volt, és vagyon rajtam, a' szükségét soha sem próbáltam, sőt még az Isten áldása olyan álopotban tett, hogy másokkalis lehet jot tennem, az Isten Eő Sz. Felségének egyik keze, amit el véssen töllünk igassággal, a' másika meg segít irgalmassággal; az egészségem is jo, de az hatvan nyolez Esztendőnek terhit kezdem érezni, tudom hogy kedves Ötsém Uram azt is akarná tudni, hogy miben ál a foglalatosságom. itt a' világi bajtól, dolgtól, gondtól ment vagyok,

a'csendes életet a'Könyvek fordítására szenteltem, és sok Frantzia Könyveket magyarra változtattam, a'mellyekből, ha alkalmatosságom adatik, Ötsém Uramot is részeltetem.

A'Szegény üdvözült mostoha Apámot soha el nem kell felejtennem, mert egyik oka volt, hogy az Isten Anya Szent egy házában vagyok.

Kedves Öcsém szeressük az Istent, az eő Fiát, és Evangeliumát, és ugy soha meg nem halunk.

Hogy ha pedig Ötsém uram helyesnek itéli a' levelemre valo válaszolást, a'Károly Várában lévő Trinitáriusok az itt lévőeknek el küldik, mivel magam is azon alkalmatossággal eltem. Az Isten irgalmasságában ajálván Öcsem Uramat maradok Kedves Öcsém Uramnak

igaz köteles Szolgája Bátyya
Mikes mpr.

Az Isten Eő Szent Felsego békesség szerető Török Császárt adott.

[3. BR. HUSZÁR (BOÉR) JÓZSEFNEK.]

Rodoszto 25. Martý 1760

A' Felseges Fejedelmünk itt lévő Kóvettyinek engedelmmivel irom ezt a' Levelet,

Mindenek felett valo Kedves Ötsém Uram adgya az Isten. hogy ezen Levelem talállya Kedet jo egészsege.

- ⁵ Az Ötsém Uram kedves Levelit nagy gyönyörűséggel, és szivem vigasztalásával vettem, a'mely vigasztalást érzem, de ki nem mondhatom, és azt tsak a' Testvér Atyafiak érezhetik,¹ még azok is, a'kik 53 esztendőől fogvást² egymást nem láthatták, a'ked Leveliben hozám mutatot Atyafiságos szeretetét szivesen kőszönöm a' melyet ¹⁰ meg nem szolgálhatom egyébel, hanem méltatlan imádságimmal, a' melyet köteleségem szerént régtől fogva gyakorolom, és holtig fogom gyakorolni, lehetetlen kedves Ötsém Uram hogy meg ne irjam mint jártam a' Ked levelivel, két Levelet hoztak hozzám, az egyiken veres petsét volt, azt meg néztem, a' Mikes Ur Levele volt,³ a' másikan ¹⁵ fekete petsét volt, reménlettem hogy a' Ked válaszát veszem, de a' fekete petséten mindgyárt meg útköztem, és szomorodtam, fel nyitam a' Levelet, de semit egyebet a' Levélbe nem néztem, hanem tsak a' subscriptiot, látom Huzár Josefet, azon még annál jobban

3. sor [A Bolyai Könyvtár Cserei-féle különálló másolati példányában; jelzése az alábbiakban: Cs. III:] Kedves Eötsém Uram adgya Isten

14. [Cs. III:] meg nézvén

el-szomorodám, gondolván hogy ked meg holt, és Huszár Josef adgya
20 tudtomra az Őtsém Uram halálát, a' Levelet le-tészem, nem akarván
el-olvasni, mondván, mi haszna olvasom, ha az Őtsém meg holt,
sokáig busultam, törődtem, és sok keserves gondolatok. jöttek az
elmembe, és az igen nehéz volt hogy válaszát nem vehettem Őtsém
Uramnak, sok busulásom után a' Levelet elé vészem, mondván, hogy
25 leg alább meg nézem hogy mit irnak az Őtsém haláláról, és hogy ki
légyen az a' Huzár Josef, a' ki nékem olyan szomorú hirt ir, a' Levelet
olvasván, a' szomorúság el-mulék, az öröm, és a' vigasztalás foglalá
el szívemet, és akkor láttam hogy a' Névnek el-változtatása⁴ okozta
szomorúságomat, a' meg tsalatkoztatásomon pedig igen örültem,
30 mindgyárt eszembe jutott a' Sz. Chrysostomus mondása, hogy az
Isten nevette a' midőn látá Jákobot siratni a' fiát, Josefet.⁵

A' Szegény Anyánk nagy okoságal tselekedte hogy annak a' régi
Familiának hírét nevét örökös feledékenységbe nem engedte esni,
hanem Őtsém Uramba mint egy fel támosztatta, adgya Isten hogy
35 Őtsém Uram sok számos esztendőig viselhesse, és a' maradéki, per
saecula et ultra.⁶

El mondhatom hogy holtig való vigasztalo hirt irt Őtsém Uram a'
Szegény Anyánk felől, hogy a' Szentségek fel vételek után holt volna
meg, mert én mindenkor azt tartottam, azon esztendőől fogvást a'
40 melybe meg holt, az informatio szerént, hogy a' hinto lett volna,
Koporsoja, valamely uttyában a' lovak el-ragadván a' hintot, a
hintoba lett volna veszedelmes halála, tehát engemet rosszul infor-
máltak volt.⁷

Tudom Kedves Őtsém Uram, hogy az atyafiságos szeretet, és a'
45 hűség viszi Kegyelmedet a' Levelében való exhortaziora a' gratia
kérésért, Kedves Őtsém Uram ex Turcia nulla redemptio,⁸ már én azt
régén próbáltam,⁹ de az irgalmasságnak kapuja érdemem szerént bé
zárotott előttem, noha azt el mondhatom, hogy a' ki rekesztetéssel
való büntetést nem a' magam személyiben tet vetekért szenvedem,
50 hanem hogy ugy mondgyam az eredendő vétékért, mivel soha tsak

27. sor [Cs. III:] és vigasztalás

29. [Cs. III:] meg csalatkozásomon

45. [Cs. III:] a Levélben való

46. [Cs. III:] kérésért, [A következő szövegrész:] Kedves Őtsém Uram
ex Turcia nulla redemptio, [a Cs. III változatban nincs meg.]

49. [Cs. III:] vétkekért

gondolatal sem vétettem a' Felséges Fejedelmünk ellen, tisztelnem kel büntetésit mint igazságot, és kérnem az Istent, hogy az eszten-dejilhez sok ditsőséges esztendőket ragasson, az ő Felsége büntetésit, a' mely ideig valo az Isten ő Szent Felsége akarattyának kel tartanom, és bűneimért valo ostorának. a' mely ostort holtig kel tsókolnom,⁵⁵ és reménlenem hogy a' keresztet údvességemre fordittya,¹¹ én töllem semmimet el nem vette, mert ővé az egész föld, itt is az ő földgyén vagyok, a' melyből ha egy néhány lábnit ad, a' nékem elég, Kedves Őtsém Uram, a' sok esztendőkig valo bujdosás, vagy is idegen Országban valo létel, azt nem mondom hogy természeté, de szokásá válik,¹² mivel azt el mondhatom, hogy Istennek hálá tsendességben töltöttem napjaimat, hanem a' miotától fogvást a' Kedves Őtsém uramnak kedves levelét vettem, azotától fogvást, az atyafiságos szeretet bennem a' természetet mint egy fel ebresztette, és bujdosásomat sulyosobá tette, és szüntelen szívem kedvem, minden gondolatom tsak Abafáján¹³ vagyon, az oda valo utozásom gyönyörűségemre, és mulattságomra vált, és a' mely utazást napjában gyakorta viszem véghez, igen kevés költséggel, és fáratságal.

Az it lévő életem anyival már most sulyosab mert minden bujdosó társaimat el-temettem, de az Isten drága orvosságot adot a' mi Atyánkba az unadalom ellen, ahoz kel szabni magunkat, fiui engedelmességgel, az Isten meg tartot engemet egyedül, hogy mások tanulyanak rajtam, és a' hazájokat el ne hadgyák, azt is meg mutatta rajtam, hogy az el hagyattottokat el nem hadgya, hogy az égi madaraknál drágábbak vagyunk,¹⁴ és hogy az ő bőséges, keze nem tsak

52. sor [Cs. III:] hogy esztendeihez [Egy szó kimaradt.]

54. [Cs. III:] eő Felsége akarattyának kel tulajdonitanom [Egy szó kimaradt.]

60. [Cs. III:] azt nem mondhatom

61. [Cs. III:] hogy esendességben töltöttem [Két szó kimaradt.]

62. [Cs. III:] a miolta — [Az Aranka-féle KTL sorozaton kívüli másolatban; jelzése az alábbiakban Ar. II:] a' mi oltától fogvást

63. [Ar. II:] azotától fogvást — [Cs. III:] azóta fogvást

67. [TK másolati példányán:] a' mely utazást napjában gyakorta viszem véghez,

69. [Cs. III:] már sulyosab [Egy szó kimaradt.]

71. [Ar. II:] a' mü Atyánkban az Unadalom ellen — [Cs. III:] a mi Atyánkba a bizodalom ellen [Nyilván: az *Unadalom* — a helyes.]

74. [Ar. II:] az elhagyattottakat — [Cs. III:] az el hagyottakat

negyven esztendeig a' pusztában, hanem ötven kettőig¹⁵ is kész mannát hinteni.

Kedves Őtsém Uram az én szerentsétlenségem hozta azt magával, hogy holtig el légyek Őtsém Uramtól rekesztve, a' természet arra
⁸⁰ ösztönöz, hogy kívánnyam meg látni Őtsém Uramat, de még az okosság tiltja lehetetlent kívánom Istentől, a' Vallásunk pedig arra int, hogy kívánnyuk, ohajtsuk, és remélyük, hogy meg egyezünk az Isten Szerelmes Fiának lábainál, az Isten it rendelte halálatom, légyen ugy, valo, hogy a' hazában, gyermekei, Attyafiai között valo
⁸⁵ halál vigasztalás, de ugyan még az a' vigasztalás tészí a' halált még keservesebbé, kételen lévén még azokat el hagyni, én pediglen meg lévén azoktól fosztatva, semi más a' halált súlyosabbá nem tészí magánál; lehetetlen hogy meg ne irjam ez iránt a' török tartást, azt mondgyák, hogy az Isten az embereknek el-hinti a' Kenyereket, hol
⁹⁰ több, hol keveseb rakásba, oda nekik el kel menni hogy fel szedgyék, a' ki pedig meg hal, tsak azért van, hogy a' kenyere el fogyot, még más hasonlot is mondanak, hogy az Isten minden embert a' sárbol teremti. egy Angyalnak vagyon gondgya arra a' sárra, valamely helyről, valamely tartománybol vészí az Angyal azt a' sárt, oda el
⁹⁵ kel menni, és ot kel meg halni, azt nem tudom hogy menyí kenyér vagyon még előtttem, de azt el itélhetem, hogy inét vit volt az Angyal sárt Zágonba.¹⁶

Kedves Őtsém Uram nagy örömel olvastam a' Ked fiairól, és léányáról valo informatioját, adgya Isten hogy holtig valo öröme
¹⁰⁰ lehessen benne Őtsém Uramnak, a' kedves Hugomról azt írja Ked, hogy a' hajdoni képemhez hasonlit,¹⁷ ki ne szeretné a' magához hasonlóját, de tiszter beszéllek napjába azolta a' kedves Hugommal,

76. sor [Cs. III:] 40 esztendeig [...] 50ig is [Az Ar. I. és az Ar. II. példányban a másoló betűvel írta le mindkét számot.]

79. [Cs. III:] hogy el légjek holtig rekesztve, [Két szó kimaradt.]

83. [Cs. III:] szerelmes fia

87. [Ar. II:] a' halált — [Cs. III:] halálatom

90. el kel menni [A második n javítva, úgy látszik z-ből.]

91. [Cs. III:] azért van, mert

94. [Ar. II:] valamely helyből való mely Tartományból vészí — [Cs. III:] valamely helyről vészí

99. [Cs. III:] informatiot

100. [Cs. III:] az kedves

102. [Ar. II:] de Tiszteris beszéllek napjában az olta — [Cs. III:] de tiszter is beszéllek azolta napjában

a' kit az Isten tartsa meg, és kedvében éltese, tsak azt bánom hogy
 105 Ötsém Uram egy kevésé szűkőn irt a' Kedves Atyámfiarol; mivel
 hogy az esztendejeket meg nem irta Ötsém Uram a' kedves Atyám-
 fiainak, a' Neveket tudom, az Innepek napján el se mulatom imátkozni
 érettek, es innya az egésségekért, kivált Sándor Ötsém és Susi hu-
 gomért, de Josef Otsémért tsak fél pohár bort lehet inya, mert bőjt-
 110 ben esik, az édes hugomnak is szomoru asztali napon vagyon az
 Innepe, mert Kriska vagy Kristiná Szent Jakab előtt vagyon bőjti
 napon, hogy ha tsak a' Hugomért a' Kalendariumat meg nem változ-
 tattyák, de Kriskáért fél pohár bort, Cristináért is felet, az egy jo
 poharat téssen, jól van Kristinának, mért jár inában Jakabnak,
 Sándor Ötsém Uram régi Uri házbol hazasodot, úsmértem az egész
 115 Prinyi familiát,¹⁸ Kedves Ötsém Uram meg ölelvén helyettem az uj
 házásokat köszöntse ked nevemel, az Isten tartsa meg mind a' kettőt,
 és légyenek Atyoknak örömére, Josef Ötsémet is köszöntöm Atyafi
 szeretettel, az Isten nevelye mind a' jo erköltsbe, mind a' tudom-
 120mányba, és lehessen követője mind Patronussának, mind Attyának,
 Kriska és Susi édes Hugaimat innet ölelem meg lélekbe, az meg vál-
 tonk tartsa meg mind a' kettőt, és légyen jelen Szentséges Annával
 Lakadalmokon, arra kérem mind a' kettőt kivált Kriska Hugomat,
 hogy Battyokért imátkozzanak.

Kedves Ötsém Uram szivem örömmel látom a' Ked Isten áldásá-
 125ban valo létit, jól mondotta azt a' Szegény Anyánk mikor Ked lett,
 hogy e' szerentsés lesz, mert burokba született,¹⁹ Kedet Kedves
 Ötsém Uram, tsak a' Vér viszi arra, hogy hozzám valamely szeretettel
 légyen, semi ideaja rolam nem lehet, de ennékem a hét esztendős²⁰
 Ötsémbe lehet valamely homályos ideam az ötven nyoltz vagy kilentz

103. sor [Cs. III:] tarcsón meg

107. [Cs. III:] Sándor Ötsém Uram

108. [Ar. II:] innya, mert — [Cs. III:] inya, mivel

109. [Ar. II:] szomoru asztali napon — [Cs. III:] szomoru napon [Egy szó kimaradt.]

116. [Ar. II:] köszöntse keed nevemmel — [Cs. III:] köszöntse nevemel [Egy szó kimaradt.]

121. [TK másolati példányán:] Szentséges Annával [Csillaggal jelölt beszúrás a lap alján.]

126. [Cs. III:] mert burokban született, édes Ötsém Uram, [Egy szó kimaradt.]

128. [Cs. III:] de énnékem a hét esztendős Eötsémbe valamely homályos ideám lehet

130 esztendőös Őtsémről, de sőt még, jól meg vizsgálván az Őtsém Uram Levelét, úgy tettzik, hogy tsak abol itéletet tehetek az Őtsém Uram természetéről is, a' mely itélet arra viszen, hogy mint testvér Atyafi az Istent álgyam.

135 A' mostoha vagy is az édes lelki Atyámat²¹ az Isten örökösön nyugosztalya, szent szine előtt, a' kihez én holtig valo és örökös köteleséggel tartozom, mert eszköze volt az Anya Szent egy házba valo létemnek.

Kedves Őtsém Uram hogy lehessen meg köszönnöm az ot lévő Atyafiakrol valo tudositást, nem tsak mulatságomra hanem gyönyörűséggel tudtam meg Uri Atyánkfiainak ot lakásokat, mert az én időmbe a' szomszédságot Haller István birta,²² de a' Nénénk Torma Borbára után, a' kire én jól emlékezem, és a' ki felől azt mondotta az Anyánk, hogy soha nem látott nálánál szeb sirot (:az Aszonyok mindenre vigyáznak²³.) tehát az Ur Bornemisza Őtsém és Sogor Uram²⁴ az Anya után birja az Abafáji jóságot, még köszönnöm Őtsém Uramnak, hogy tudtamra adta egy olyan régi Uri familiával valo Atyafiságunkat, egy francia könyvem²⁵ vagyon, a' mely sok helyt tészén emlékezetet a' Bornemisza Familiáról, de már ezután ugy olvasom mint Kedves Őtsém, és Sogor Uramnak familiáját, 145 Kedves Őtsém közbe vagyon Ked véve Huszár Borbára vériből valo Atyafiakal.²⁶ Nem Isten áldása é a'? tsak egy vettetet ki azok közül, valamint a' férges alma a' kertből.

Kedves Őtsém Uram, azt örömel láttam, hogy a' Méltóságos Gubernátor ő Excellentiája²⁷ küldötte meg Kednek a' Levelemet,

130. sor [Ar. II:] de sőt jól meg vizsgálván — [Cs. III:] de sőt jól még meg vizsgálván

134. Atyámat [Cs. III: szövegében a másoló először mintha *ty*-t írt volna, azután *ny*-re javította.]

135. [Ar. II:] nyugosztalya — [Cs. III:] meg nyugosztalya

138. [Íráshibával:] Ótyém,

141. [Cs. III:] Haller István ur birta, de a Nénémnek

143. [Cs. III:] Anyám

146. [Cs. III:] olyan régi uri házzal

147. [Cs. III:] sok helyen

150. [Cs. III:] Kedves Őtsém Uram

152. alma [*almát*-ból javítva *t* áthúzásával; az *á* ékezte nincs törölve.] [Ar. II:] valamint a' férges almát — [Cs. III:] mint egy férges alma

153. [Cs. III:] örömel látom,

154. [Cs. III:] az én Levelemet,

155 talám lehettem olyan szerentsés, hogy ő Excellentiája el-olvasván
 levelemet, bölts itéletivel, a' szivemnek igaz voltát is által látta,
 ugy levelemnek is ártatlanságát, a' mely artatlanságát mind a' Fel-
 séges Fejedelmünkhöz holtig meg akarom tartani, ugy a' hazához is.
 Kedves Ötsém Uram azt írja Ked, hogy az életnek a' fundamentuma
 160 az Oeconomia, a' mind hasznos, mind szent dolog, és meg egyezik
 az Isten rendelésivel, de egy bujdosonak a' kinek egy talpalatni
 földgye nintsen, ment az olyan hasznos bajtol, az Isten ő Szent
 Felsége engemet még ugy tartot mint az égi madarat, a' kinek se az
 ekére, se a' Sarlora nem volt gondom. A' ruházatom ugy volt vala-
 165 mint a' mezei liliomnak, a' ki nem fon, még is drága materia a' kón-
 tőse,²⁸ minden Oeconomiam abból ál, hogy a' költségem hozsab ne
 légyen a' jövedelmennél.

Minthogy pedig az Oeconomiarol²⁹ vagyon a' szo, had irjam meg
 Ötsém Uramnak ennek a' Városnak Oeconomiját, mert én minden-
 170 kor ebe a' Városba laktam, soha se Constantinapolyba, a' mely Varos
 két napi járo föld ide, tengeren pedig fél napi, it a' tarlot Novem-
 berbe vagy Decemberbe el veti, azután réa szántya nyomoru ekével,
 Juniusnak a' kezdetén olyan buzát arat valamint a' Nád, it pedig
 a' buza szál, nem üres, hanem telyes, olyan buza is vagyon, a' mely-
 175 nek a' feje, vagy a' kalásza egészen viola setét színü, egy Abafáji
 ember ha látná azt mondana hogy üszögös, pedig gyönyörű sárga
 szemekel tele. Had szollyak már a' Szöllőről is, az igaz, hogy ha az
 Abafáji Szöllőt ugy mivelnék mint itt, nem kedves italu borok volná-
 nak, itt pedig rettentő sok bor terem, és sokszor mod nélkül édesek,
 180 kivált a' Veres, de a' bor itt nem állandó, attol is van, mert itt pintzét
 nem szabad tartani, minden szöllő munka abból ál, hogy szüret után

156. sor igaz voltát is [és: a sor végén, talán és-ből javítva, ill. törölve, a következő sor elején kiírva.]

156. [Ar. II:] bölts — [Cs. III:] ily bölts

157. [Cs. III:] levelemnek ártatlanságát mind a [Két szó kimaradt.]

158. [Ékezethibából:] Fejedelmünkhöz

162. hasznos [Sor fölötti beszúrást:] bajbol, [: hibásan: *bajtol* helyett.]

162. [Cs. III:] ment egj olyan hasznos bajtol, az Isten eő szent Felsége még ugy [Egy szó kimaradt.]

167. [Cs. III:] jövedelemnél.

175. [Ar. II:] vagy a' Kalásza — [Cs. III:] avagy kalásza

176. [Ar. II:] pedig gyönyörű — [Cs. III:] holot gyönyörű

177. [Cs. III:] a szöllőkről

180. [Ar. II:] mert itt pintzét — [Cs. III:] hogy itt pintzét

mingyárt meg mettzi, semmi ágat nem hágy, kétszer imigy amugy meg kapálja, azután a' bő szüretet várja, itt nem tudják mi a' karodzás, se sem más munka nintsen a' szőlővel, itt a' gyönyörűséges veres¹⁸⁵ Muskotály Szöllő, a' mely talám mind Erdélybe, mind Magyar Országba ritka, itt vagyon olyan Szöllő, a' mely hétszer hoz Szöllőt, az első hozás béli gerezdek igen nagyok, a' mint hogy egy szem Szöllő egy Szilváni nagyságu, a' több hozások tsak Egresnek valok, más egyéb gyümölcsök pedig több félek, és jobbak vagynak Erdélybe,¹⁹⁰ hanem itt a' Birs almák sokal nagyobak, és jobbak. ezekből ál az it lévő Oeconomia

Kérem Őtsem Uramat ne sajnálja köszönteni Bornemiszáné hugom és Angyom Aszszonyt, a' kinek Istentől mind jo egésséget,³⁰ mind hoszu kedves életet kívánok.

¹⁹⁵ Innét a' kedves Atyámfiainénak küldhetnék raritásul a' szárnyas állatokbol, a' mellyek nintsenek Erdélybe, ugy mint az uj Angyom Aszszonyinak egy pár Veres foglyot, a' mely hasonlít a' tengelitzhez, lába, ora, szeme, veres, Bornemiszáné hugom Aszszonyinak, mint régib Gazdaszszonyinak Egyiptomi Kakast, és Tyukot, kivált a'²⁰⁰ Kakasnál nem lehet szeb állat. igen nagy, és a' fejire mintha egy Veres rosát tettek volna, a' két Hugaimnak pedig hogy meg ne haragudgyanak, küldők kedves Kriska Hugomnak egy pár fejer foglyot, a mely gyönyörű állat, Susi kedves Hugomnak egy pár fejer Gerlitzét, a' köszönetet pedig tsak akkor várom, mikor az ajándékot vészik.³¹

²⁰⁵ Azon panaszolkodik Őtsém Uram, hogy a' Ménesiben szép metzetlen Lovat nem kaphat, valahol még edig jártam, az Erdelyi lo nagy betsületben vagyon.,³² innét küldhetnék Őtsém Uramnak ha mod

184. sor se sem [sem: a másolatban valószínűleg másolási hibából: *semi* — vagy *semmi* helyett.]

[Cs. III:] se semmi más

184. [TK másolati példányán:] veres [Beszúrás.]

184. [Cs. III:] gyönyörűséges muskotály szőlő, [Egy szó kimaradt.]

190. [Ar. II:] ezekből ál *itt* az Oeconomia — [Cs. III:] ezekből ál *ott* az Oeconomia

192—194. [sor, vagyis a mintegy kétsornyi bekezdés a Cs. III másolatból kimaradt.]

195. [Ar. II:] Atyámfiainénak — [Cs. III:] Atyámfiainak

198. [TK másolati példányán:] mint régibb gazdaszszonyinak [Beszúrás.]

203. [Cs. III:] Susi kedves Hugomnak pedig egy pár

204. [Ar. II:] mikor az ajándékokat vészik — [Cs. III:] mikor az ajándékokat fogják venni

volna benne, mert szebbeket nem lehet ki gondolni mint it vannak, de azt tsudáltam én mindenkor, most is tsudálom, hogy ebben az Országban a' mén lovak nem nyeritnek, menyi sok száz drága Paripákat láttam, egy szoval it, a' ki tsak valamire valonak tarttya magát, metzet lora nem ülne, mindazonáltal ebben az Országba soha egy lo nyeritést nem lehet halani.³³

Irja Ötsém Uram hogy Bornemisza Ötsénk Uramnak, az Anya Haller Borbára volt, a' Nénénknek Torma Borbárának volt még egy fia Haller Urtol Jánosnak hívták mint egy három vagy négy eszten-dős volt mikor én láttam, ha az az Ur elé még.³⁴

Azt is szeretném tudni, ha a fiadfalvi Atyafiak³⁵ Nemesek, Tormák között kik élnek, tudom hogy a' kiket én esmértem vagy meg-holtak, vagy Centurioká lettek.

Azt sem írta meg Ötsém Uram ha Baranyai Sogorának, annak az emberséges Uri embernek vannak é fiai.

Ötsém Uram nem Levelet, hanem Könyvet³⁶ irtam kednek, azt nem tudom mint olvasák, de azt tudom hogy gyönyörűséggel irtam, nem is lehet azt tsudálni, ha annyi sok esztendőig valo halogatás után a' levél hoszu, a' meg tartoztatott vizet ha meg bocsáttyák, nagyob sebességgel foly.

Az édes Anyánknak levelét³⁷ mind edig szives tisztelettel meg tartottam, de az Isten engemet ki vévén a' tselédim meg nem tudnák betsűleni, azért Ötsém Uramnak küldöm, hogy had tartsa meg, meg láthattya Ked, hogy mitsoda okos és hasznos tanátsit mulattam el,

209. sor [Cs. III:] azt tsudáltam mindenkor én, s most

210. [Ar. II:] sok flajtj [?] drága — [Cs. III:] sok fajta [?] drága

212. [Cs. III:] lora nem ül

214. [Cs. III:] Bornemisza Ötsém Uramnak

217. [Cs. III:] ha az Ur [Egy szó kimaradt.]

218. [TK másolati példányán:] szeretném [Javítás] szere<ntsém>tném]

219. [Cs. III:] tudom a kiket [Egy szó kimaradt.]

225. [Cs. III:] valo szolgálás után

226. *meg* bocsáttyák, [A másolatban hibásan:] *nem* bocsáttyák, [TK másolati példányán:] a meg tartoztatott vizet ha *nem* bocsáttyák, nagyob sebességgel foly. [A sor vége után a lap szélén a másoló bejegyzése: talám *meg* kellene írni]

226. [Cs. III:] a meg tartosítatott vizett ha *meg* bocsáttyák

229. [Cs. III:] Ötsém Uramnak hogy [Egy szó kimaradt.]

230. [Cs. III:] meg láttya

már most a' bánás haszontalan, az el mult idők vissza nem térnek, és az Istennek büntető rendelését követni kellett.

235 Egy Kőnyvet is küldök Ötsém Uramnak ha lehet, a' keresztéről beszél, a Kőnyvnek hasznos voltát maga meg mondgya az üdveztő, az én ítéletem szerint méltó hogy ki nyomtassák, az első Auctora Spanyol Jesuita volt, azután Franciára fordították, a' Franciából Szekely Nyelvre.³⁸

240 Kedves Ötsém Uram, minthogy mindennek. véginek kel leni, a levellemnek it vége vagyon, és ez is lehet az utolso. az Isten oltalmában ajánlom kedet a' kedves Ötsém és Hugaimmal edgyütt, adgya lelki és testi bő áldását Kedre, imádkozzunk Ötsém Uram egymásért holtig. ebben az életbe egymást meg nem láthattuk, had láthassuk meg abban az örökös Országban, a' melyet meg nyert nekünk az
245 Isten Fia.

Maradok és lézsek Kedves Ötsém Uramnak

Alázatos Szolgája bátyya
Mikes Kelemen m. pr.

250 P. S. Kedves Ötsém Uram, e' volt az első, talám utolso is lesz ez a' kérésem, hogy küldgyön Ked Kalendariumot, és jegyeze fel Ked a' Kedves Kriska Hugom Innepét, mert semmiféle Kalendariumba nem találok Kriskát.

hogy meg tudgya Ked, én 90dikbe születtem Augustusba.³⁹

233. sor [Rövidítéssel:] Isteñek

235. [Cs. III:] az Üdvöztő [Talán: Bevezető.]

239. [Cs. III:] mindenek [A. m. *mindennek*, vagy *mindeneknek*.]

246. [Ar. II:] Maradok és lézsek — [Cs. III:] Maradok lézsek

250. [Cs. III:] Kalendariumot jegyeze fel [Egy szó kimaradt.]

[4. BR. HUSZÁR (BOÉR) JÓZSEFNEK.]

Rodoszto 19. Marty 1761.

A' Felséges Királynénk. it lévő Ministerinek engedelmiből irok.
Kedves Lelkem Ötsém Uram, adgya a' mi Meg-váltonk, hogy ezen
Levellem találya Kegyelmedet friss jo egészségben.

Kedves Ötsém Uram, az el mult esztendőben tizen ötödik 7^{bris}
5 datalt Levelét, tsak a' Sziveknek vizsgálója tudhattya mely szivesen
vettem,¹ annál is inkább, hogy igen későre vettem, és tsak nem
esztendőre, a' mely irtoztato idő, a' Válasz várásnak, és ha Abafája
Americában volna a' Választ későbbre nem lehetet volna vennem, de az
anxiast a' melyben adig voltam, bőven meg jutalmaztatta Ked,
10 a' hozám valo Atyafiságos szeretetével, a' melyet örömel látom a'
Ked Levelében, és a' mely egy néhány fontal súlyosobnak tészti ter-
hét kedtől valo el-rekesztésemnek, de a' keresztet nem válogatni,
hanem hordozni kell.²

Azt írja Kedves Ötsém Uram, hogy a' ki Kedves Társától meg vál,
15 nem tsak a' petséttye, és köntőse, hanem minden világi dolgok feke-
tévé válnak, engedgye meg Ked, had mondgyam meg, atyafiságos
szabadságal az eről valo gondolatomat, gondolom hogy Kednek min-
den jo akaroi helyben hadgyák.

Kedves Ötsém Uram, az Isten olyan ritka jo erköltsü társát vette el³
20 Kedtől magának, a' kiről holtig kel emlékezetet teni, a' holtig valo
imádságal [belső gyászolással és olyan szomorúsággal] a' mely az Isten
akarattyával ne ellenkezők, e' pedig belső Szokás és kötelesség a' mely-
nek mindenkor kel tartani, a' külső szokás, a' mely a' gyász, azt vég-
hez vivén minden ahoz tartozando modal, szükséges é hogy Ked magát
25 a' holtig valo gyászra itéllye, és gyászával a' gyermekeinek holtig valo
szomorúságra okot adgyon, tsak én nékem a' Ked fekete petséttye ne-
héz, hát azoknak az ártatlan Lelkeknek fekete szint látni mindenkor
egy olyanon, a' kiben vagyon minden gyönyörűségek, és örömök, bi-
zony ki ki jonak tarhattya annak az Országnak a' szokását, a' hol a'
30 fő Tiszteknek nem szabad gyászolni, mert ők azt mondgyák, hogy
a' fő Tisztek, a' Fejedelem és az Ország emberei, és nem a' magoké.

5. sor [TK másolati példányán:] tsak a Sziveknek vizsgálója tudhattya
mely szivesen vettem [Csillaggal jelölt beszúrás a lapszélén.]

7. [A negyedréti Aranka-féle másolaton:] a' válasz váronak,

11. [Ar. negyedréti:] kéd [az alábbiakban is *kéd*-et ír, Mikeshez ha-
sonlóan.]

13. [Ar. negyedréti]: hordani

21. [Ar. negyedréti:] imádsággal belső gyászolással és olyan szomorú-
sággal [az utóbbi öt szó nincs meg az Ar. folio-másolaton.]

25. a' gyermekeinek a' gyermekeinek [Másolási hibából kétszer írva.]
[TK másolati példányán:] ártatlan gyermekeknek

Azt írja Ked, hogy gyermek korbéli úsmerőseit Ked is el temette valamint én, és hogy a' teremtésünk földgye jó sikeres volt, adgyunk hálát Istennek a' ki edig meg tartot, a' ked élete sokal drágáb az
35 enyimmél, mert a' ked élete, a' ked gyermekeié és sok Özvegyek Árváké, de Őtsém Uram, nevettem a' Ked mondását, hogy a' kenyérben sokatskát hintettek volt előnkbe, vagy nem voltunk nagy étűek, mert abbol igen kimélve enni, hogy tovább tartson, és az élet hozszabodgyék, az igen subtilis tsalárdság volna.⁴

40 Kedves Őtsém Uram, már most látom, hogy az Isten szereti Abafáját, mivel Plebanusa vagyom (:de mindenkor el hágy Ked valami kis circumstantiát:) hogy ha a' régi nagy kő Templomé a' plebania, vagy más, mert talán tudgya Ked, hogy ot egy kis Nénye⁵ fekszik Kednek, kérem Őtsém Uramat, ne sajnálja a' tiszteletes Plébánus
45 Uramat köszönteni, a' kinek szent imádságiba ajánlom lelkemet, és a' kinek egy drága litániát küldök.

Igen köszönöm Őtsém Uramnak, hogy meg írta a' kedves Őtsém Uraimnak esztendejeket, de hogy a' kedves hugaimét is akartam meg tudni, előre meg nem tudtam gondolni, hogy abban vagyom egy kis
50 indiscretio, de mitsoda könyű annak meg botlani, a' ki a' szokást nem tudgya, talám botsánatot is várhatok, mert a' tudatlanul való tselekedetet nem tulajdonityák véteknék.

Kedves Őtsém Uram ne sajnálja Ked köszönteni a' kedves Angyom Aszszonyt, a' kinek jo egésséget kívánok, és igen alázatosan arra kérek
55 hogy azt ne bányá mászor, ha olyan gyönyörű szép kis Vendég érkezvén Abafájára azt nékem, meg írják, ezt szeretem már én, Őtsém Uram, az első leveliben azt írta volt Ked, hogy Sándor Őtsém Uram Szöllösön vagy Terebesen fog meg házasodni, a' másodikában, hogy Angyom Aszszony⁶ egy kis fiatskával meg szaporította a' Huszár
60 familiát, régen tudom azt, hogy a' Maros Vize hathatosabb a Szöllösi viznél, azt írja Őtsém Uram; hogy Angyom Aszszony várja Terebesről az Atyait, tudom hogy ot sokszor látta egy Prinyinek a' temetésit a' Barátok temploma előtt, tudom a' historiáját tudgya, lehetetlen, hogy meg ne nevezzem Angyom Aszszonynak a' Prinyi Urakot a'
65 kiket esmértem,⁷ talám valamelyiket maga is esmérte. Az Őreg

34. sor [Másolási hibával:] drágráb

53. köszönteni [Sor fölötti beszúrás.]

54. [Hibásan:] kéri [kérek helyett.]

65. [Ar. negyedret:] üsmértem

Prinyi Imrét, a Fő Ispánt, még más iffiu Prinyi Imrét, Prinyi Andrást, Prinyi Jánost, ezek egy Testvérek voltak, Prinyi Farkast, Prinyi Miklost, és a' fiát Lászlót, még egy iffju Prinyit a' kereszt nevére nem emlékezem, lehetetlen talám hogy valamelyiket ne látta volna.

- 70 Kőszöntse Őtsém Uram, a' drága Kriska kedves Hugomat, a' kit a Lelkemben hordozok, és a' kinek meg ujitom kérésemet, hogy érettem imátkozzék, mind éltében, mind azután, azt pediglen meg tiltyák Sándor kedves Őtsém Uramnak, hogy azt nevesse, vagy vizsgállya, hogy a' Hugom sokáig marad é a' Templomban, ha későn fekszik é le,
75 ha az olvasóját koptattya é, a' Kőnyvit szaggattya é, azt a' Hugom meg engedi ha ő Kegyelme a' Martha életét követi, de ő Kegyelme se vizsgállya ha a' hugom a' Máriáét vette magának, mivel innét is pártját fogják, Kriska optimam partem elegit,⁸

- Kőszöntse Őtsém Uram a' kedves jó kedvű Storophila Susi hugomat,
80 a' kiben az Isten szeretete lakik, és a' ki oly ártatlanságában is szereti a' keresztől olvasni, hogy a' hugomnak meg tettzet a' Kőnyvem, a' nékem elég vigasztalás, én is meg vallom együgyűséggel, hogy azt kívánom, hogy még kereszt légyen.⁹

- Josef Kedves Őtsém Uram, tudom hogy nintsem othon, a' tanulásban foglalatoskodik.
85

- De Őtsém Uram nem volna é jo Josef Őtsém Uramnak még más ugyan olyan hasznos nyelvet meg tanulni valamint a' Deák nyelv, hová¹⁰ lehet pedig szükségesebb nyelv, mint a' Német Nyelv, a' melyre minden nap szüksége lehet, akarmely tiszttségben légyen, és a' mely oly
90 alkalmatosságokban lehet, hogy nagy szerentséjivé fordul, annál is inkább, ha hadi szolgálatra adgya Ked, a' melyre gondolom hogy kednek is szándékja vagyon, mert ugyan is gyönyörűséggel lehet a gazétakban olyan Erdelyi Uraknak neveket olvasni a' kik a' hadakban vannak, azt ohajtanám, hogy az Őtsém Uram neve is azok között
95 volna.¹¹

- Ked Őtsém Uram a' bizonyos, hogy a' gyermek kori dolgot igen meg tartya az elméjiben, de az is bizonyos hogy én ha idősb vagyok is Kednél, de a' Ked emlékezete, sokal időseb az enyimnél, és tsudáltam mint emlékezik ked, a' hét esztendő korában lévő dolgokrol, hogy
100 lehetet volna azt nékem meg is gondolnom hogy leg kisebb ideája lenne Kednek rolam, annál is inkább, hogy ugy le irjon Ked, valamint

77. sor Máriáét [Az é-t-ből javítva; t újra kiírva.]

89. [TK másolati példányán:] oly [Beszúrás.]

egy Kép iro, a' Szürke lo, a' fűrjészet, a' Sütő ház¹² jól jut eszembe, de kednek hogy jutnak eszében, de hogy jut Ked eszében, és miért nem felejtette el Ked százszor; a' sütő házban való embertelen tselekedetemet, a' melyet meg vallom hogy réa nem emlékezem, imár azal több¹⁰⁵ rossz tselekedetimet tudom, talám azért inkább is jutotam Kednek esziben, de bár joért let volna, és ne olyan rosszért, a' melyet már most bánom, mert tudom, és kérem Őtsém Uramat hogy botsása meg, és ne kíványon bosszút állani, de a propos a' Confirmationrol azt írja Ked,¹¹⁰ hogy nem emlékezik hogy meg bérmálták é vagy sem, abban telyes bizonyos lehet Ked, hogy nem, ha Ked olyan gyermek kori dologrol jól emlékezik, és a' bérmálásrol nem, az a' bizonyos jele hogy Ked nintsen meg bérmálva, adig nem is lehetet Ked, valamig az Iskolában Kolosvárra Ked nem ment,¹³ hogy ne emlékeznék Ked az akori dolgokrol, mind ezekből azt lehet ki-hozni bizonyoson, hogy Ked ha a' hetedik Szentséget fel vette is, de a' másodikat még nem, adgyon hálákat Ked az Istennek, hogy edig ki nem vette Kedet, mert a' bizonyos hogy egy néhány héttel, hoszab mulatása let volna Kednek a' Purgatoriumba, kérem azért kedet hogy fel venni el ne mulassa, edig¹³⁰ is tsudáлом hogy az iránt valami kis scrupulusa nem volt Kednek, jaj de talám se az Őtsém, se' a hugaim nem bérmáltattak, adgya az Isten, hogy azt olvassam a' Ked leveliben, hogy meg van ked bérmálva az egész Familiával.

Kedves Őtsém Uram nem tudtam hogy még több háláadással is tartozom a' Szegény Apánknak,¹⁴ és hogy gratiát nyert volt nékem, de a' gratia meg nem talált, ha meg talált volna, nem volnék most it talám, de ne tsudáljuk é az Isten rendelésit, a' ki nem akarta hogy fel talályon,¹⁵ mert ha akarta volna, Purgatoriumba lettem volna is fel talált volna, én ennekelötte husz esztendővel solicitáltam volt a' gratiát az it lévő Ministernél, de tsak a' volt a' felelet, nec nominetur in vobis,¹⁶ Kedves Őtsém Uram a' mely Istennek edig gondgya volt réám, ezután sem hágy el, már ezután keveseb rakás kenyérel érem bé mint edig, tsak az Istennek szentelhessem ezt a' kevés ideig tartó életemet, mi kel egyéb, tsak az Istent kel éhezni és szomjúhozni, a' ki az Istennel bé nem éri, az igen fősvény mondgya egy nagy Szent,¹³⁵ én it sokal magánosab életet élek, mint egy Mikházi Barát, mert ók egymással társolkodnak, beszélnek. de én nékem nintsen senki is, ha

111. sor [Ar. negyedrészt:] gyermeki dologrol

116. hetedik [Javítva, talán: hatodik-ból.]

egy olyan nagy hatalmas Király, a' kinek szüntelen valo Udvarloi
 voltanak, még is azt mondotta, respice in me, et miserere mei, quia
 140 unicus, et pauper sum,¹⁷ hát én beszeg inkább el mondhatom, azt el
 mondhatom hogy unicus vagyok, de azt nem mondhatom, hogy pauper,
 mert az Istent meg bántanám, mivel az a' pauper a' ki minden szük-
 ségestől meg fosztatott, nem is tudom miért szokták mondani, nihil
 habenti nihil deest,¹⁸ é tsufos mondás, de ezen a' meg más mondáson
 145 az elme meg nyugszik, hogy a' kinek az elég nem elég, annak soha
 semmi nem elég.

Kedves Ötsém Uram azon panaszkodik Ked, hogy savanyo borai
 termettek, oh mely édesek azok Abafáján, és mely keserűek nékem it
 az edes borok, a' ked gabonás házát az idén meg nem szaporithatom,
 150 se az asztogokat, mert most akartam volna buzát küldeni, de az
 emberek a' kiknek olyan fekete buzájok vagyon, nem akartak adni,
 tartván attol hogy elegyes ne légyen más féle buzával, a' mely könnyen
 meg-történik mikor nyomtatnak, mert it nem tsépelnek, hanem Szán
 forma vastag deszkával nyomtatnak, a' Szán eleiben két Lovat fognak,
 155 a' ki hajtya a' szánra ül, hogy nehezebb légyen, és így egyszersmind a'
 buza is ki van nyomtatva, a' Szalma is igen aprora törődik vágodik,
 mondom vágodik, mert a' szélyes vastag Szán forma Deszkák egészen
 bé vannak alol verve kovákkal, a' mely könnyű dolog, mert a' deszkák
 lágy fábol vannak, az egész Országban minden lo, marha, azt az apro
 160 jo Szalmát eszi, ugy is már az idén már őszel vetné el ked a' buzát,
 azért mihent a' buza érik, és aratnak Juniusnak a' közepin, ha azt
 érem, magam szedek a' Viola színű buzából, akor tudom hogy nem lesz
 elegyes. a' hétszer hozo Szőlő magbol sem küldhetek, venikét küld-
 hetnék, de nem lehet a' levélben tenni, hanem a' magjából annak
 165 idejében küldök, hanem a' paquetumba gyapot magot küldök, a'
 melyet a' kertben el lehet vetni Aprilisnek a' vége felé, de a' sok esőt
 nem szereti.¹⁹ küldök tisztito seprűnek a' magját, a' mely kis apro

138. sor [Ar. negyedrés:] a kinek sok Udvarloi

140. beszeg [Valószínűleg másolási hiba: *bezeg* helyett.]

140. [Ar. negyedrés:] inkább el mondhatom, hogy unicus vagyok,
 [három szó hiányzik.]

146. [Ar. negyedrés:] annak semmi sem elég. [egy szó kimaradt.]

157. [Ar. negyedrés:] a szélyes szán forma deszkák, [egy szó kimaradt.]

160. [Ar. negyedrés:] az idén már csak

161. [TK másolati példányán:] érik [Beszúrás.]

162. ha azt érem [Beszúrás.]

vereses magok, azt is akkor vetik, it a' mezőn vetik, mert sok van, ot a' kertben vethetni, olyan magos valamint a' törökbuza, a' levele épen
170 olyan, igen ritkán kel vetni, küldők még Ugorka magot, a' mikor szokták, ezt is olyankor kel vetni, az idevalo nem olyan vad mint nálunk, nem tsipkés, hanem sima, mind igen hoszu, mind vastag, 's egészes, it a' tsets szopo gyermekek azal élnek nyárba, a' magok között találkoznak gyűrűben valo vagy petsét nyomo kővek, azután küldők
175 ugyan a' magok közöt három kigyo nyelvet, a' mely igen nagy ráritás Máltha Szigetiből hozák, tsak el hiszem hogy vagyon valami haszna, de én nem tudom, az egyiket Angyom Aszszonynak, a' kettejét a' két Hugomnak, légyetek okosak valamint a' Kigyok, és együgyűek valamint a' Galambok.²⁰

180 Azt írja Őtsém Uram, hogy irigyelve olvasta, mitsoda szép metzetlen Lovak vannak it, bizony nem tsak irigyelni, hanem tsudálni azoknak szépségeket, a' melyeket a' Kép iro le nem irhatná, sok Ország béli szép Lovakat láttam, de egy sem hasonlit ezekhez, mert ugyan őrmel, aviditással és tsudálva nézheti az ember őket, és imádhatty Teremtőjüket, mert ezek mind ama filagra munkák a' többihez képest, de meg
185 hogy tanityák it azokat a' nagy jámborságra, szelidségre, a' nagy gravitásra, hogy mikor valamely pompás alkalmatoságal látya az ember azokat a' drágán fel öltöztetet lovakot, a' kik nagy tsendeséggel hordozák nagy fejü Urakot, ők az olyan nagy tsendeségű Lovakot szeretik, ki a' pompákban, ha valamely paripa meg tálálná magát
190 nyeríteni, a' bizonyos minden betsületit el vesztené, soha többé pompara nem vinnék, mert a' Török utállya a' lo nyeritést, kivált maga alat, talám ugyan azért nem is nyeritnek itt a' Lovak, hát még Őtsém Uram, miképen látnak it a' Nagy Urak istaloiban az Lovakhoz, azt
195 tsak a' hiheti el a' ki látta mitsoda nagy kényeztetésel, mitsoda szorgalmatoságal, mitsoda nagy tisztaságal bännak it vélek, hogy az ugyan bálványozás, azért mondgyák a' Franciák, hogy it vagyon a' Lovak paraditsomja, és az Aszszonyok Pokla.²¹

200 Őtsém Uram leheté olyanak, a' kinek tsak egy pénz árra esze légyen, olyan absurdus okát adni annak hogy miért nem nyeritnek it a' lovak,

171. sor [Ar. negyedré:] mint ott nálunk

190. [Ar. negyedré:] olyankor ha valamely paripa

196. [A másolatban bizonyára másolási hibából így:] mitsoda szorgalmatoságal, mitsoda nagy szorgalmatoságal, mitsoda nagy tisztaságal [Ar. negyedré:másolatban — mitsoda nagy szorgalmatoságal — nem ismétlődik.]

nem tudom mitsoda régi monumentumbol vonta ki azt a' szép titulusát, de azt tudom, hogy ebben az Országban a' Nemeséget nem esmérük, annál is inkább a' libanum hegye között a' honnét valo, ot
205 Országban, a' Primás egy néhány Urak előtt beszéleni kezd az eleiről, az Attyáról, hogy mitsoda Nemes ember volt, a' többi között egy tréfás Ur monda a' Primásnak, a' valo Nagyságos Uram, hogy a' Nagyságod Attyát az egész falu tudta, hogy mitsoda Nemes ember volt, mert minden tsudálta mikor estve vissza tért a' mezőről, mint fénylet az
210 Armalisa a' hátán, a' Primás tsak el mosolygatta magát, a' brevariariumat vette a' kezében,²² az oda valo Nemzetet Coptoknak hiják, a' tartomány igen sovány, a' lakosok igen szegények, igen sok Catholicus vagyon közöttök, a Szent Széket úsmérik fejeknek a' Vallás dolgában, ot ám a' Lovakat nem látni, jobb is lett volna anak a' Libanusi Grofnak nem tudomal felelni, mint sem irtoztato okot adni, hát ugy it a'
215 Lovak mind monstrumok volnának.

Azt irhatom hirül hogy a' Husvét ihon vagyon, egyik böjtből a' másikában kel szálanom, mert it Tavaszal kételenségből valo mértékleteséget kel tartani, főképen mikor a' más féle Keresztények is
220 böjtlőnek, valamint most történt, mert semit nem árulnak, a' mészárszék üres, az idevalo ember hat árrán sem adná el bornyuját, ha meg tudja hogy meg ölik, hanem az a' reménségem vagyon, hogy közel vagyon a' Törökök böjtye, akor bőveb a' Mészárszék, mert a' valo hogy napal igen keményen böjtlőnek, alusznak is, hanem éttzaka esznek
225 viratig, ugy annyira hogy egy szegény Török a' mit esztendeig szerzett, egy holnap alatt el költi,²³ akor pediglen az ő Missionariusok, a' dervisek azok prédikállanak, azok olyanok mint nálunk a' barátok,²⁴ fejrben járnak, az övökön egy rettentő olvaso, a' melynek mindenik szeme oly nagy mint egy dio, ezeket mind Szenteknek tartják, mert
230 meg nem házasodnak, ezek is egy néhány féle Szerzetből állanak, az egyik Szerzet Istenteleneb, és tsalárdab a' másikánál, mindenik tsak kötelre valo, hogy meg röviditsem a' Leveletem, lehetetlen hogy meg ne irjam mint jártam egy dervisel.²⁵

235 Egykor egy Papal meszsze ki mentem sétálni, a' ki tudott törököül, egy hid mellett le-ülve egy dervist találunk, a' dervis fel kél, hozám

219. sor [Ar. negyedré:] böjttöt [mértékleteséget — helyett.]

228. [Ar. negyedré:] egy nagy rettentő olvaso

229. [TK másolati példányán:] a melynek mindenik szeme oly nagy mint egy dio. [Csillaggal jelölt beszúrás a lapszelen.]

jő, azt kérdi tőlem ha van é pénz nálam, egy polturát akarok Néki adni Alamisnában, el nem vészi, hanem azt mondgya, hogy adgyak néki egy izlotot, mert ő azal nagy szerentsét és Áldást fog réánk mondani, adok néki egy izlotot, a' mely harmintz Poltura, a' dervis²⁴⁰ el-vészi, én meg kérdem ha vissza adgya é, igéri hogy vissza adgya, azután el kezdi a' rettentő sok áldást, az izlotot pedig szüntelen az ortzájához kőszörülte; látta hogy nehezen várjuk végít a' sok ber-bitelésinek,²⁶ ő is már el-faradot volt, el hadgya, akkor a' Pater kéri vissza az izlotot, a' dervis azt feleli. várjatok, mert még a jova hátra²⁴⁵ van az áldásnak, ujontában²⁷ el-kezdi a' sok Zúr Zavart Áldást, és akkor az izlotot tsak a' Szakállához surollya, azt is el végezvén a' Pater kéri vissza az izlotot, a' dervis azt feleli: hogy gondollyátok meg, hogy az az izlot egy hitetlennek erszényiben vissza mégyen, a' már az én Szent Szakállomhoz ért azt vissza nem adhatom, nem lehetet nem²⁵⁰ nevetni tsalárdságát, ő is nevette, mint réa vett.

De már azt is meg kel mondanom, hogy Mahomet mint rendelte a' böjtöt, az ő Doctori tanityák, hogy Mahomet böjtöt akarván rendelni az övéinek, a' Mindenhatóhoz fel ment, és azon kérte az Istent hogy vegye gondviselése alá az ő népit, és tiszteletire hatvan napi böjtöt fog²⁵⁵ rendelni közöttök, a' mindenható el-fogadta, és jóvá hagyta, mikor le-szállott volna az égből, a' harmadik égben találta a' Kristust, a' ki kérdete tőlle hogy mi dologban volt a Mindenhatónál, Mahumet mindent meg mondván, a' Kristus mondotta néki, hogy sokat ígértél, azt a' tiéid soha meg nem tartják, Mahumet ismét fel mégyen, és azon²⁶⁰ kéri az Istent, hogy a' böjt had legyen Ötven napig valo, az Isten azt jóvá hadgya, Mahumet ismét a' harmadik égben találván a' Kristust, elé beszéli hogy mit végezett volna, a' Kristus mondotta néki, hogy a' te hiveid azt az ötven Napot soha meg nem tartják, én az enyimeknek tsak negyvent rendeltem, még is nehezen tartják, Mahumet ismét²⁶⁵ fél mégyen, és kéri az Istent, hogy engedgyen el még husz Napot, az Isten arra is réa szállott, és ugy harmintzat böjtőlnek, a' Kristus pedig miért vagyon tsak a' harmadik égben, azért hogy mikor a' Mennyegben akart menni ugy találkozott, hogy egy gombos tö volt a' köntösiben, a' menyegben pedig semmi földi dolog nem mehet.²⁸

²⁷⁰ Az Anyánkrol valo kérdésemre hogy Ötsém Uram meg nem felelt könyen el ítéltetem az okát.

236. sor [Ar. negyedrészt:] akarok Neki adni, el nem vészi, [egy szó kimaradt.]
253. [A másolatban hibásan:] az ő Veinek,

Azt írja Őtsém Uram, hogy az Fiafalvi Atyafiak igen el holtak, el fogytak, Abafáján pedig hálá Istennek szaporodnak a' Huszár Mátyás fiai, a' mely Példi János Urol írja Ked hogy üsmérhetem, úgy tettzik
275 hogy a' kit én üsmértem, Pálnak hitták, és idősebb volt nálamnál.²⁹

Kedves Őtsém Uram ilyen formában minden esmerettségből ki fogytam Erdélybe, nem is emlékezem már másrol egy nagy Uron kívül, a' ki ha még él, sokal öregeb nálomnál, méltó is mind a' hoszu életre, mind az Ur nevet viselni, és a' kinek a' kedvesebb erköltse a' kegyesebb
280 volt, én Kemény Simon Urat tudakozom ha él é még, ne sajnálja meg írni Őtsém Uram.³⁰

Lelkém Őtsém Uram, annak igen örülök, hogy a' Könyvemet vette Ked, de még annak inkább örülök, hogy Ked azt itéli, hogy másoknak is hasznára lehet, arról már nem gondolkodhatom; mert a' Providentia
285 jo kézhez juttatta. én nékem még több Spiritualis Könyveim is vannak,³¹ a' melyeket szivesen kívánám hogy hazamban másoknak lelki hasznokra lehetnének, ha ked szabadságot ad réá én azokat bé küldeném, ide gyakorta jónek Szebeni Kereskedők, az első Könyvet az itt lévő Követ nagy jo akarattal el küldötte az Isten áldgya meg,
290 azt is mondotta hogy akár mikor küldgyem hozzája a' Levelemet el küldi, én is assecuraltam hogy soha más uton nem irok, hanem azon a' fő uton, a' melyen a lelkem üsmereti is meg nyugszik, de átalлом azt a' jo Uri Kővetet busitanom a' Könyvekkel, azon kívül is a' Postán nem lehet. mindazonáltal azon ügyekezem, hogy a' Kereskedők-
295 től el-küldhesem a' Követ engedelmével, hogy a' fő uton vehesse Őtsém Uram, de akár mikor légyen a' bé-küldés, tsak azon kérem Őtsém Uramot, hogy adig tartsa meg mind őket a' mig nem irok Őtsém Uramnak, hogy melyiket kinek adgya.³²

Kedves Őtsém Uram tudom hogy kednek egyik szives kívánsága a',
300 hogy én is a' Felséges Fejedelmünknek a' hivei között lehetnék, abban bizonyos légyen Őtsém Uram hogy alázatos leg kissebb hívének tartom magamat, erre mind az Isteni, mind az emberi törvény kötelez, ha szinte olyan szerentsétlen vagyok is, hogy a' kegyelmes égnék kapuján kívül kell lennem, ezt annál is inkább el-hiheti Ked,
305 hogy semmi más ok nem mondattya velem hanem tsak az igazság.

278. sor nálamnál, [vagy: nálomnál.]

292. átolom [Valószínűleg a másoló hibája, ill. változtatása átalloom, esetleg átolom helyett. — Ar. negyedré: átalloom.]

Ugy tetzik hogy a' hoszu epistolának egyszer tsak véginek kell lenni, és arra vigyázni, hogy unadalmos ne légyen,³³ noha bizony nehéz mikor el végezem, mert úgy tetzik hogy mindenik levél nékem az utolsó levelem, és kérem hogy a' kötelességgel meg egyező Atyafiságos szeretetiből még eltemben ki ne rekeszen a' Szentséges Atyánk tartsa meg Kedet Kedves Familiájával együtt, és ajánlom magamat,

315 Kedves Lelkem Őtsém Uramnak Atyafiságos szeretetében, és
maradok Alázatos Szolgája
bátyya
315 Mikes Kelemen m. pr.

[FOLYTATÓLAG. 5. HUSZÁR SÁNDORNAK.]

Kedves Őtsém Uram,³⁴

A' Ked leg első Írásban tett köszönetit már nem lehetett kedvesebben vennem, mint a' hogy jól meg ásztattam szeretettel és örömmel
320 való könyhullatásimmal, adgya Isten hogy az Attya nyomdokát követhesse Ked, Kérem arra Kedet, hogy bujdosásban lévő bátyyárol el ne felejtkezzék, de szeretettel való emlékezettel, az Isten tartsa meg Kedet Angyom Aszonnyal, és a' kis Antalkoval³⁵ együtt ut videas filios filiorum tuorum, et Pacem super Israë!³⁶

325 maradok
Kedves Őtsém Uramnak

Igaz Szolgája bátyya
Mikes m. pr.

A' magok között talál a' nagy Őtsém Uram 11. Követ, a' négye
330 közüllők meg vagyont mettzve, gyűrűben valok, azok olyan Antiquitasok, a' melyek igen ritkák itt is, a' három Kigyo nyelvet is ott kell keresni.

A' Ked Levele Franciáson volt titulalva, azt nem hittem volna, hogy Abafáján Francia Iskola légyen, de mit mondgyak, sok szép
335 dolgok vannak most Erdélyben, a' melyek nem voltak időmben.³⁷

A' Város descriptioja Sándor Őtsém Uramnak³⁸
Lakunk partyán a' Tengernek.
Töltyük napját életünknek.

337. sor [MTAK 1762:] partyán

- Annak gyakran nagy zugását
 340 Hallyuk, 's láttyuk hánykodását.
 Abban Nagy halak jádzanak
 Órómőkben ugrádoznak.
 De a' Partyán a' kik laknak
 Szomoruán sohajtoznak.
 345 Régen napot jőni láttyuk
 A' tengerből, 's azt suhattyuk
 Város kies helyen fekszik
 Mely a' Szemnek szépnék tettzik.
 Constantinapolyba ha mégy
 350 Husz mélyföldhöz még ötöt tégy
 Szép Oldalra van építve
 Szöllő Hegyel körül véve.
 Szépnék Várost nem mondhatni
 Se azt rutnak nem tarthatni.
 355 Ez Országban akarhol jársz
 De szép Várost itt nem találsz
 Az élethez mi szükséges
 Mondhatom hogy itt bővséges.
 Sok száz féle árrut hoznak
 360 Mellyel boltokat itt raknak.
 Itt hajora azt mind teszik
 Császár Várossában viszik.
 Itt az Aër oly változo
 A' mint a' nép hazudozo
 365 Telbe délig Tüzet gyujthatz.
 Dél után ablakot nyithatz
 Nyárba délig nagy meleg van
 Estve fel ved ha mentéd van.
 Beszély földé jovoltárol
 370 Halgass kedves lakásárol.

340. sor [MTAK 1762:] halljuk

345. [MTAK 1762:] jőnni

347. [MTAK 1762:] kies helyen

352. [MTAK 1762:] hedgyel

365. [MTAK 1762:] gyulthatz

366. [MTAK 1762:] delután [az é-ről, á-ról gyakran elhagyja az ékezetet.]

A' Tél hideg, igen szellős.
 És a' mellett igen esős
 Lakni Városba kedvesen
 Arra okod éppen nintsen.
 375 Mert a' tavaszt másutt várják
 Nagy örömmel, 's azt ohajtyák
 Itt pediglen tölle félünk
 Ahoz tartva, közelitünk.
 Okát annak ki találnád.
 380 Ha ez Várost sokat lagnád.
 Mert gyakran az mirigy Halál
 Tavaszal itt sokat sétál.
 Tavasz kezdete igen rut,
 És a' Vége a' Széltől fut.
 385 A' Nyár meleg, minden ki ég
 Alig marad egy kis zóldség
 Az Ősz tehát leg kedvesebb
 Azzal Gyümölts nem édesebb
 Mit mondhatni, tehát jonak.
 390 Hogy az ize, jo az bornak.
 Oltsosága a' Kenyérnek
 Mellyet mondhatni fejrnek.
 Aszszonyokat itt ha látnál,
 Keresztet magadra hánnál.
 395 Mert mindenik egy ijesztő
 Nem külömb, mint egy kisértő
 Fekete Szór a' mentéjek
 Fedezve van orrok fejek.
 A' fejek van bé-polálva
 400 Tsak a' Szemek van ki nyitva.
 Azt nem mondom hogy szaladnál
 Töllök, ha vannak házoknál.
 Mert ott más köntösbe vannak
 Mint mikor az uttzán járnak.

384. sor [MTAK 1762:] széptől

394. [MTAK 1762:] hannel

402. [MTAK 1762:] ha volnál

- 405 Őrmény, Görög, Lakadalmon
 Ne kapj ott az vigasságon.
 A' Hegedűt ott ránkottyák.
 A' Fűledet tsikorgattyák.
 [Annak nints több, tsak két hurja,
 410 Mellynek izetlen az hangja,]
 Soha többet egy Notánál
 Azon vonni nem hallanál.
 Őrmény Meny Aszszonyt Pompával.
 Viszik estve sok Gyertyával.
 415 Ki Templomba Vőlegennyel
 Meg esküszik nagy örömmel.
 Más nap Meny Aszszonyt uttzákra
 Viszik házokrol házokra.
 Annak fejét bé-takarják
 420 Hogy ne lászson azt akarják.
 Orrára könnyen le esne
 Ha Segittsége nem lenne.
 Mert két felől azt vezetik
 Őreg aszszonyok segítik.
 425 A' Meny Aszszony büszkén meg áll
 Minden háznak kapujánál.
 Ot Keszkenyőt a' Nyakára
 Tésznek meg mást a' Vállára.
 Onnét elébb meg indittyák
 430 Meg más háznál meg állittyák.
 A' Vőlegény pillangoson
 Előtte mégyen pompáson.
 Az Uttzákot hogy bé-járván
 Elég ajándékot kapván

407. sor [MTAK 1762:] rangattyák

409—410. [A 413—414. sor nincs meg az Ar. ívrétű másolat szövegében. — A közölt két sor az Ar. negyedret-másolatból való; megvan az MTKA 1762: Annak nints több tsak két hurja mellynek izetlen az hangja.]

416. [Elírásból:] eszküszik

427. [Nyilván másolási hibából áll: *ot* vagy *ót* helyett:] *Ót*—[Ar. negyedret: *Ot*]

- 435 Viszik Vőlegény házához
 Hol kezdenek vigassághoz.
 Ott a' sok nép kiáltozva
 Kiséri őket tanzolva.
 A' Vőlegény férfiakkal
- 440 Vigadoz Atyafiakkal.
 Van Meny Aszszony más Szobába
 Aszszonyokkal mint rabságba.
 Nem kell enni se nem szolni
 Keservesen tsak kell ülni.
- 445 Ott kell ülni mint egy képnek,
 Nem engedik látni szemnek.
 A' Vőlegény Meny Aszszonyát
 Nem esméri Oldal tsontyát.
 Őt nap tart a' Lakadalom,
- 450 Annyit még az unadalom.
 Őt nap mulva meg láthattya
 Szabadoson azt birhattya.
 Akor válik mint tekinti
 Szépé ruté kell szeretni.
- 455 Lakja Várost négy Nemzettség,
 Örmény, Görög, 'Sido, Törökség.
 Ez mindenik tart más Vallást,
 Külön külön féle szokást.
 Hogy lehetne ott egyesség
- 460 A' hol hitbe van külömbség.
 Ne kívánnjad ott a' lakást
 Sok ideig a' mulatást.
 A' hol három napján hétnek
 Három Vasarnapot ülnek.
- 465 Péntek itten a' Töröké
 Szombat pedig a' 'Sidoé

443. sor se ne [Másolási hibából állhat, *se nem* helyett; a Kazinczy G.-féle változatnak Abafi kiadta szövegében is: *se-ne*. — Ar. negyed-rét: *se nem*.]

449. [MTAK 1762:] ött nap

457. mást Vallást, [Másolási hiba lehet: *más Vallást*, helyett.]

460. [MTAK 1762:] az hol

466. [MTAK 1762:] a Sidójé

Vasárnapot Keresztyének
 Üllik, mert az a' Törvények.
 Itt a' sok Per és a' Patvar,
 470 A' mely véghez mégyen hamar.
 A' Birohoz a' ki mégyen,
 A' markában Pényt is vigyen.
 Fizetni kell a' Perlőnek,
 Szintén ugy a' másik résznek.
 475 Ha valakit itt meg vernek,
 Fizetni kell a' Verőnek.
 A' Vertet is lántzra teszik,
 Fizetésre kénszeritik.
 Biro erre csak azt mondgya
 480 Okát ennek csak azt adgya.
 Vertnek bűne nem lett volna,
 Tehát meg nem verték volna.
 Itt az Biro igasságot
 Ha szeretne, 's nem Joszágot.
 485 A' nép hamis, tsalárd lenne,
 Istenre sem tekintene.
 Ez a' jo Föld azért tettzik,
 Ollyan rosznak azért láttzik.
 Hogy itt tóltünk esztendőket,
 490 Unadalmos sok időket.
 Minden tettzik bujdosonak
 Hazáján kívül soványnak.